1084 a. POLSKA

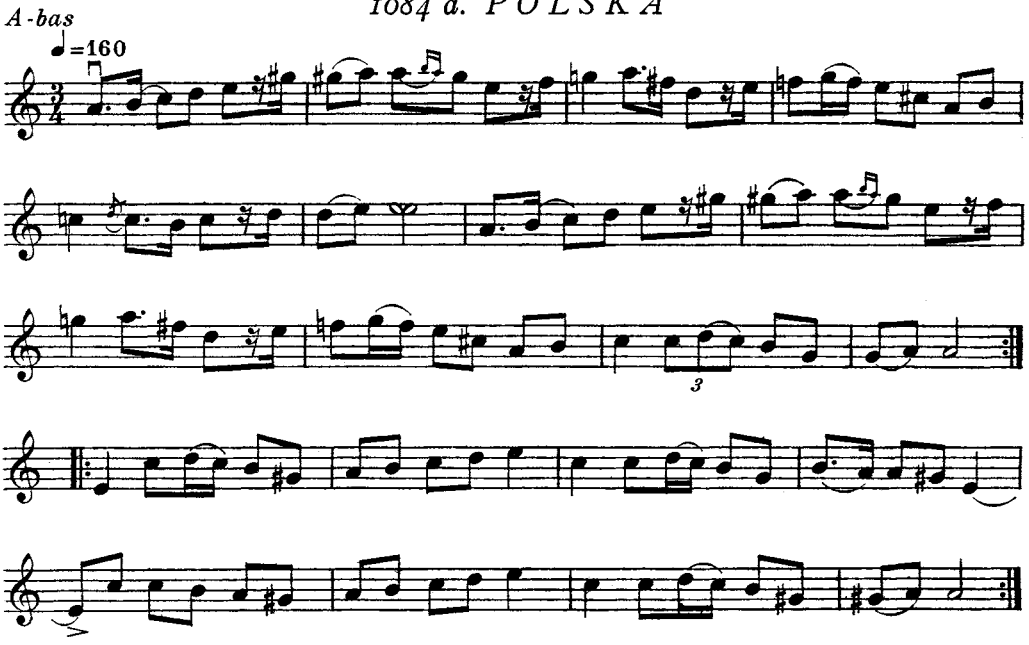

Man lägger märke till de svävande tonartsförhållandena i denna polska. I andra reprisen spelas *g* och *giss* omväxlande, och båda reprisernas två sista takter, som antingen borde ha *g* eller *giss* på båda ställena, utföras på olika sätt. I en senare uppteckning av polskan — av år 1921 — förekomma ej dessa oregelbundenheter, utan *giss* spelas konsekvent överallt. Den senare versionen har följande utseende:

1084 b.

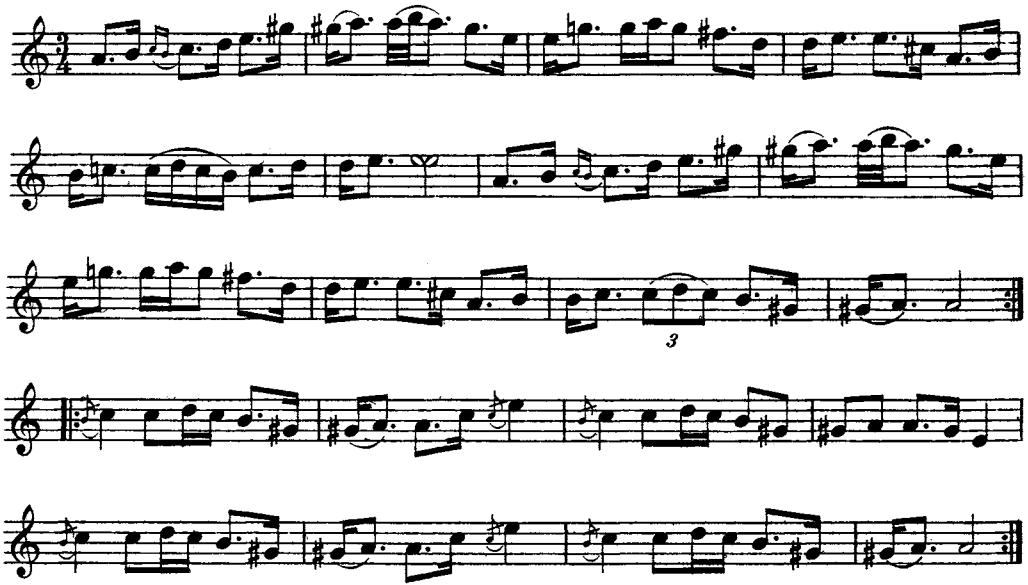

A-bas

a. MARSCH

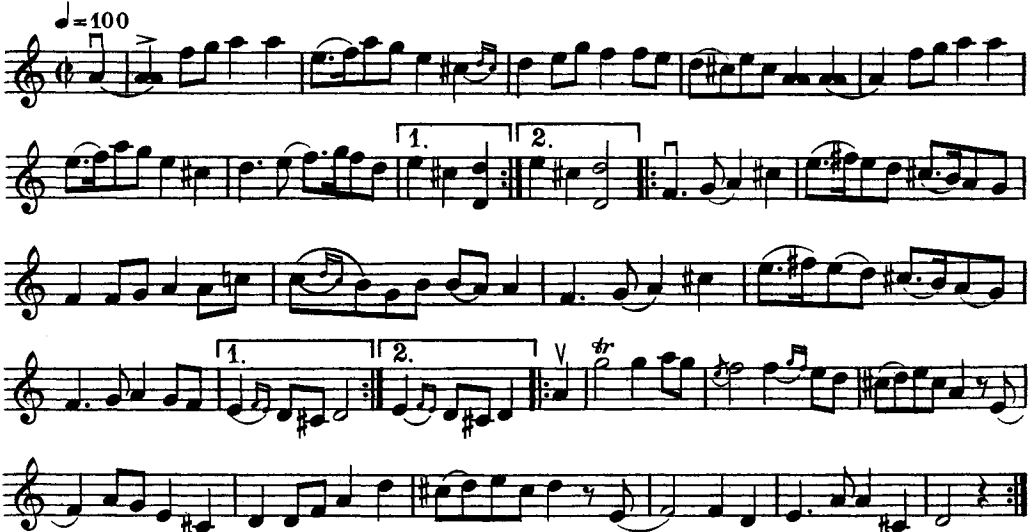

Tredje reprisen har nio takter.

b. VALS

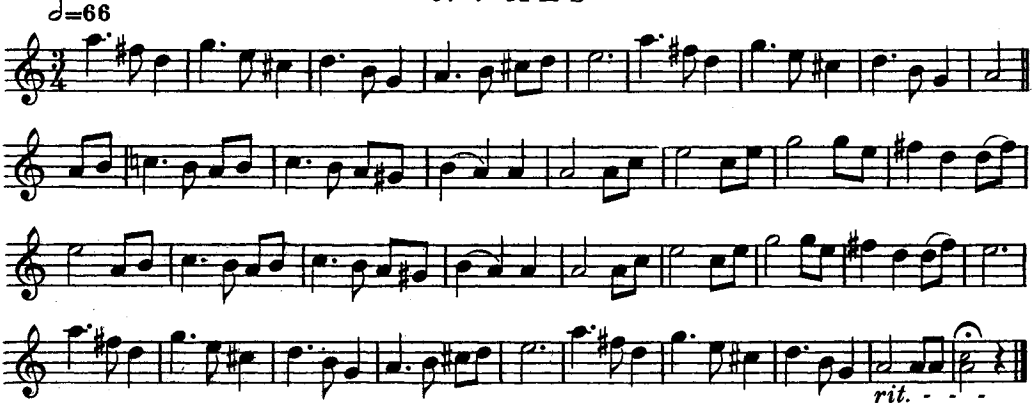

c. POLSKA

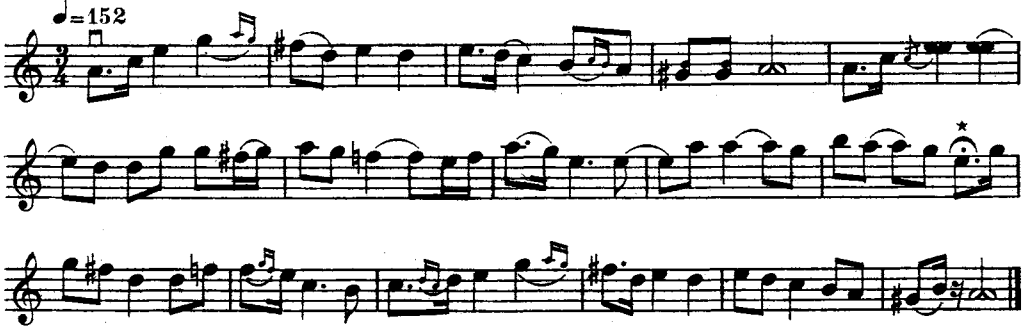

* Spelades så här 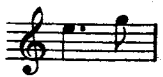 varigenom denna takt fick en taktdel för mycket. Felet ligger säkerligen däri, att fjärdedelsnoten i nästföregående takt icke funnits ursprungligen, utan tillkommit senare. De båda takterna skulle alltså rätteligen lyda så här: 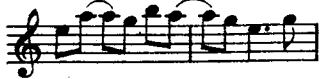 *etc.*

1086. POLSKA

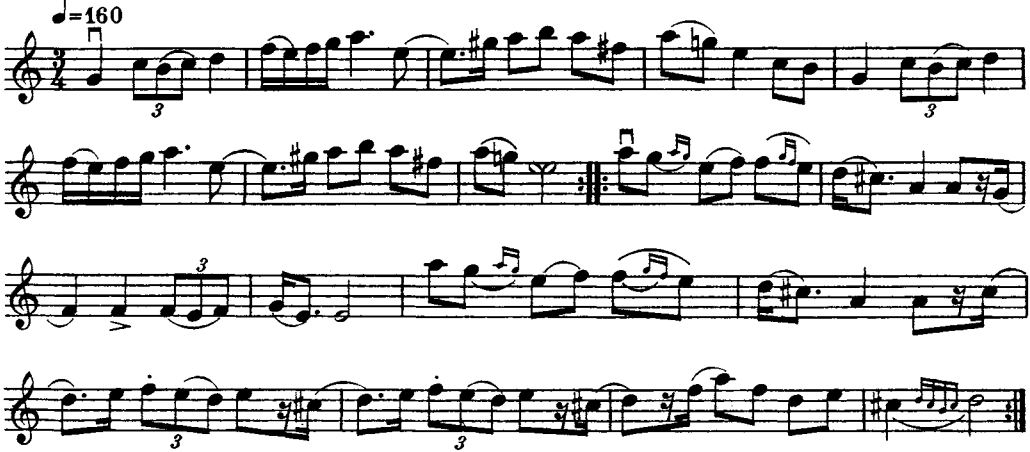

Första reprisen spelades av Höök Olle även på följande sätt:

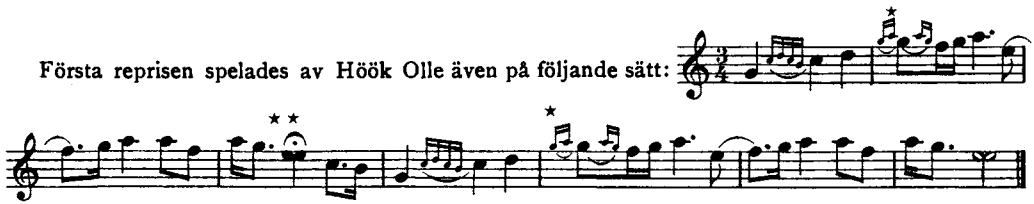

* Dessa toner togos i det närmaste lika långa, så att denna taktdel bildade en sjunotsfigur

** Denna ton kunde ibland dragas ut med en hel takts tidsvärde.

A-bas

1087. POLSKA

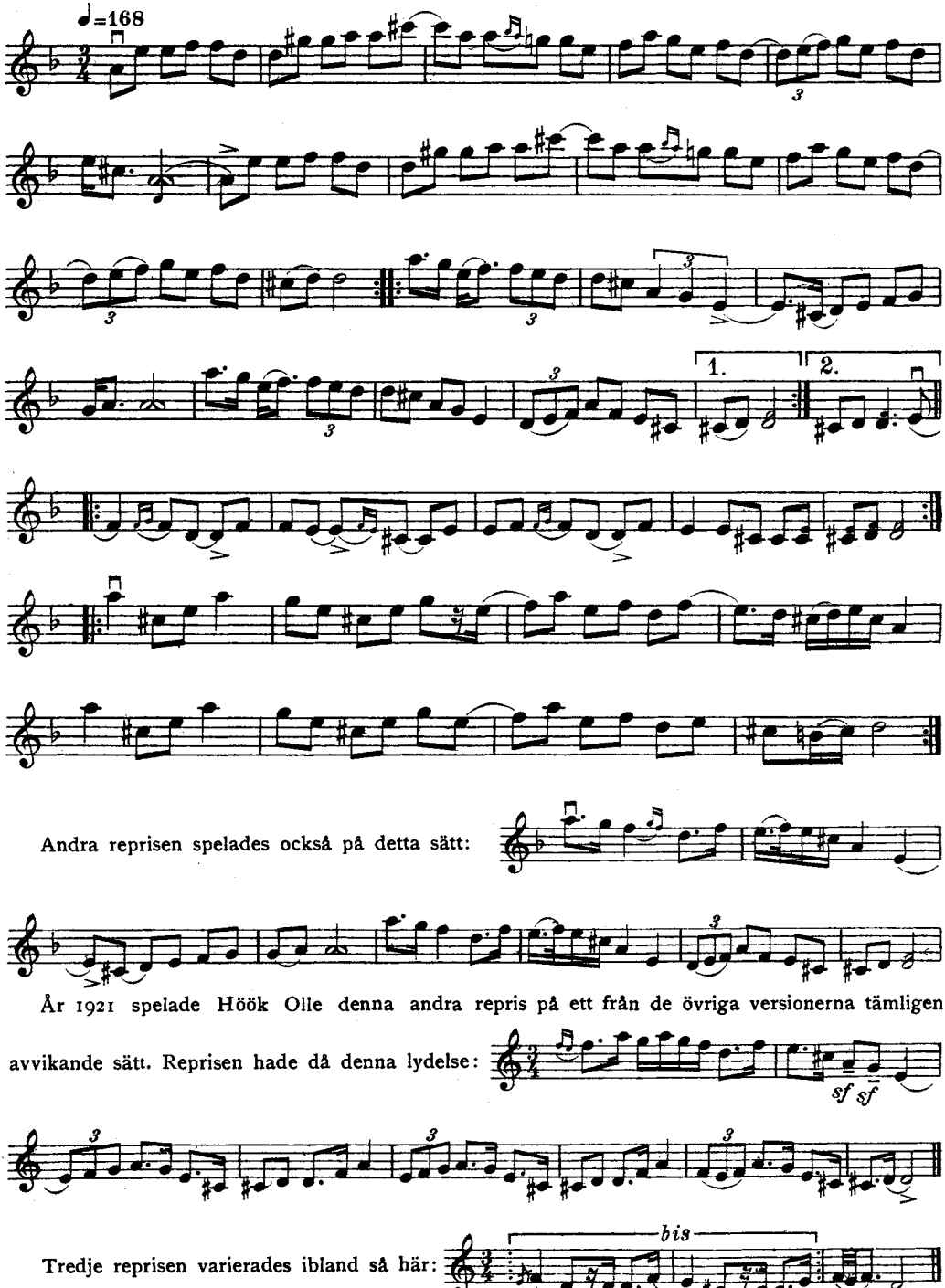

Andra reprisen spelades också på detta sätt:

År 1921 spelade Höök Olle denna andra repris på ett från de övriga versionerna tämligen avvikande sätt. Reprisen hade då denna lydelse:

Tredje reprisen varierades ibland så här:

1088. POLSKA

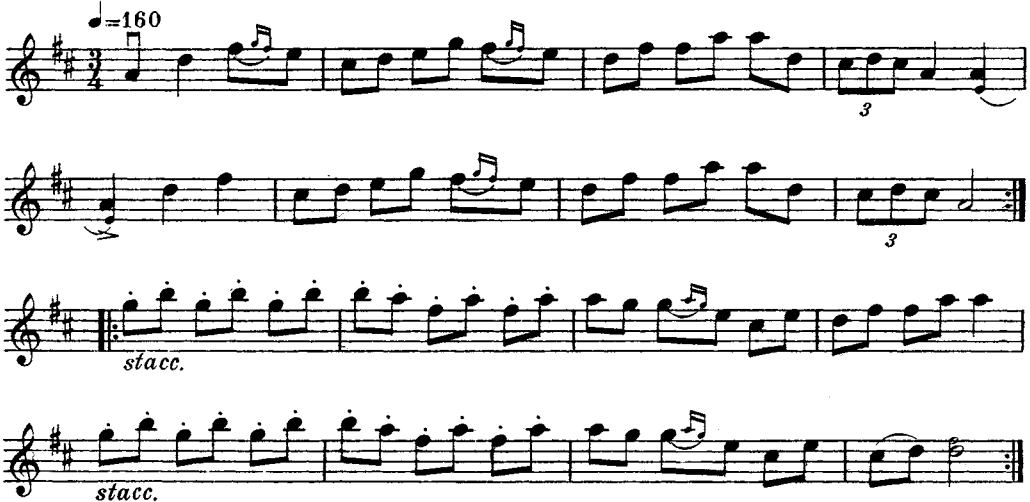

Första gången togs andra reprisen en oktav lägre.

1089. POLSKA

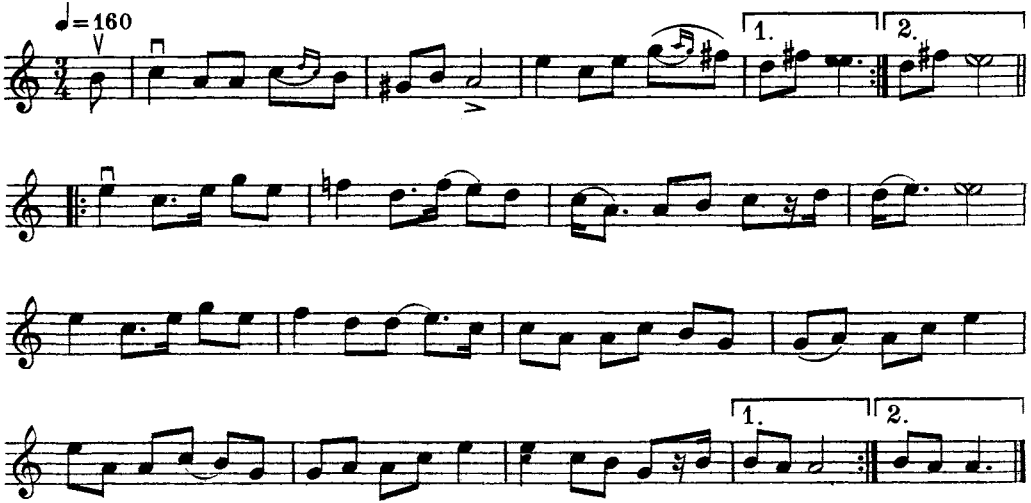

Polskan var ifrån Boda och till densamma sjöngs följande text:

Mitt Blacka ho' la' ner sej, ho' la' sej mitt i åna.
Mitt Hans han gret,
höll i rumpan å slet.
Men gästbu'skullorna drog opp'nom.

1090. POLSKA

efter Dal Jerk

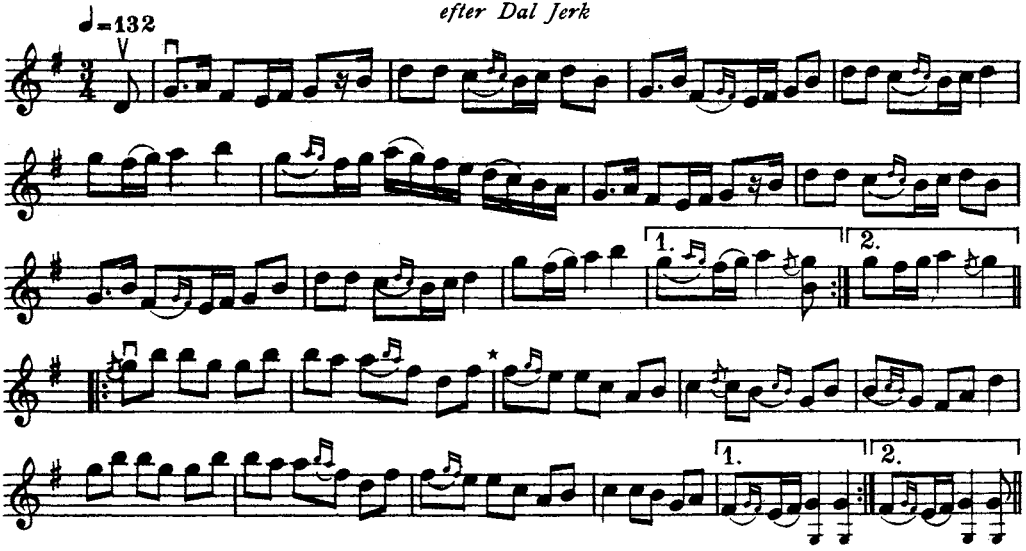

Första reprisen spelade Höök Olle år 1921 så här:

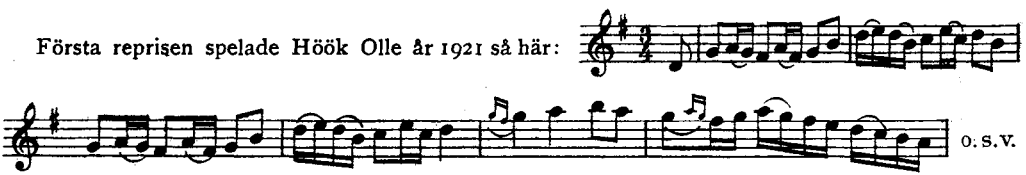

* Tredje och fjärde takterna varierades på följande sätt:

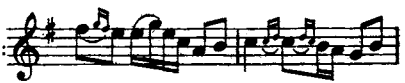

1091. POLSKA

efter Minu Lars Olsson

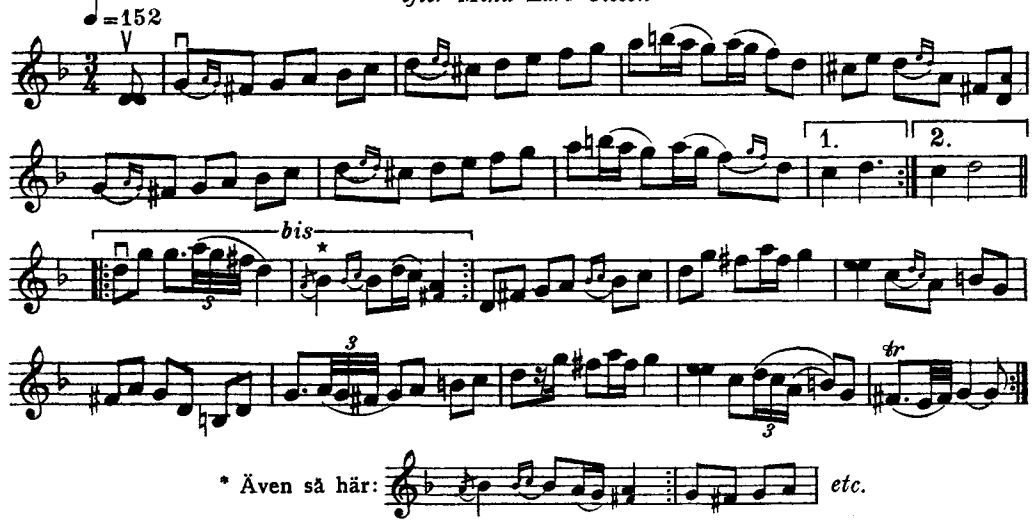

Minu Lars från Västergrafs by, Västgärde, som lärt av Dal Jerk och med tiden uppnådde en nästan lika stor skicklighet som denne, blev slutligen religiös och upphörde att spela. Närmaste anledningen till att han slutade med fiolspelet, skulle, enligt Höök Olle, ha varit följande. En gång, då Minu Lars var på vandring i Roslagen för att söka arbete, kom han in på en krog och råkade där en spelman som inte endast var skicklig på fiolen, utan även kunnig i svartkonsten. Minu Lars såg honom lägga sin fiol på krogdisken och sedan gå ut ur rummet. Då han åter inträdde genom dörren och hälsade, reste sig fiolen upp från disken och bugade för honom. Efter detta spelade Minu Lars aldrig mera offentligt, och den ende som kunde förmå honom att någon gång ta fram fiolen var Hed Olle, Höök Olles lärare i fiolspelet.

Minu Lars var född 1825 och dog 1884. (O. A.)

1092 a. POLSKA

efter Snygg Olle

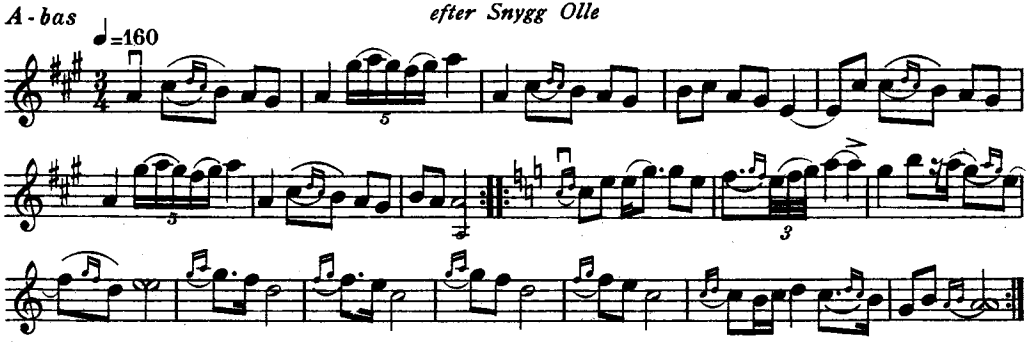

Versionen a är upptecknad 1906, versionen b 1921.

Snygg Olle var född 1848 och en duktig spelman, men år 1896 miste han sin ena hand i ett dragtröskverk och blev därefter oförmögen att spela.

(O. A.)

1092 b.

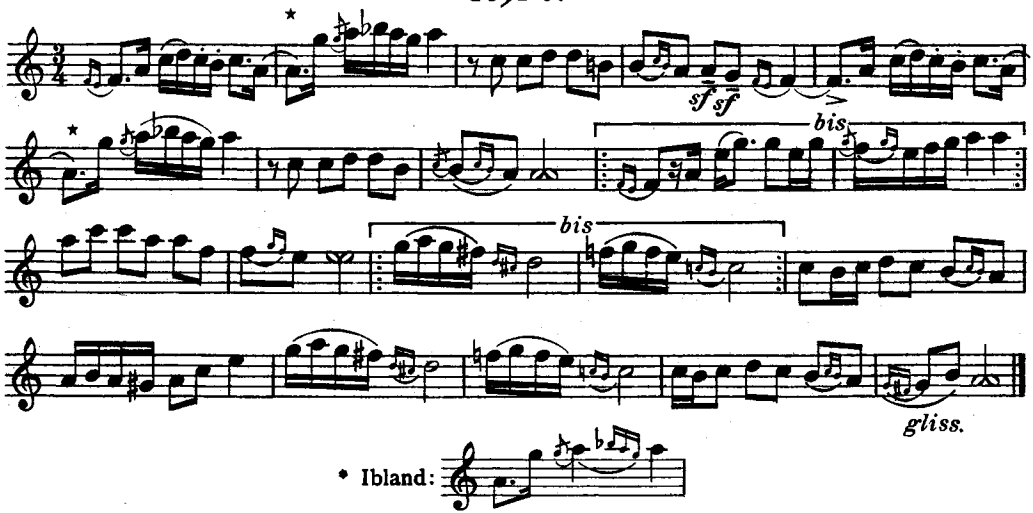

Vid omtagning av andra reprisen spelades första takten så:

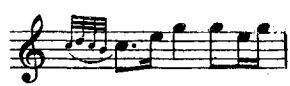

Versionen a är upptecknad 1906, versionen b 1921.

Snygg Olle var född 1848 och en duktig spelman, men år 1896 miste han sin ena hand i ett dragtröskverk och blev därefter oförmögen att spela.

(O. A.)

1093. POLSKA

efter Snygg Olle

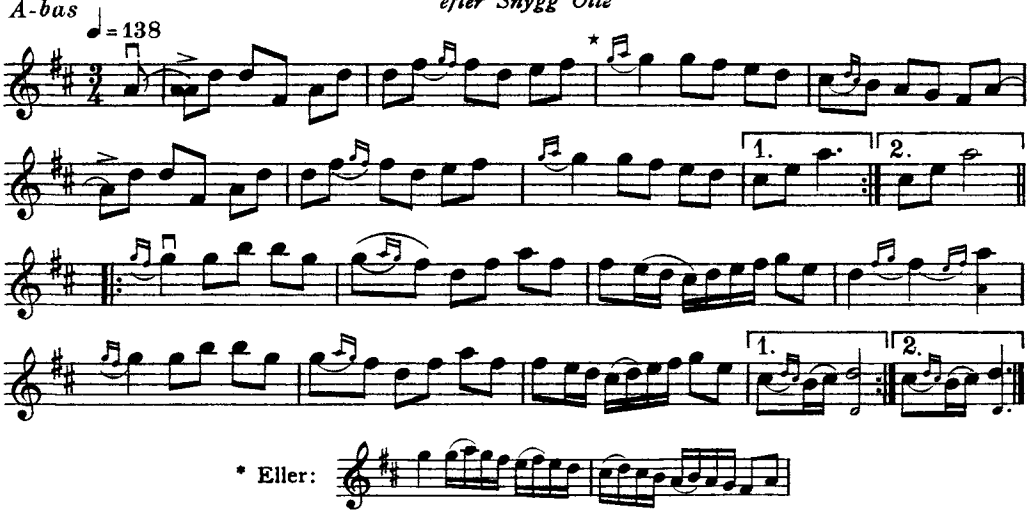

1094. POLSKA

efter Minu Lars och Dal Jerk

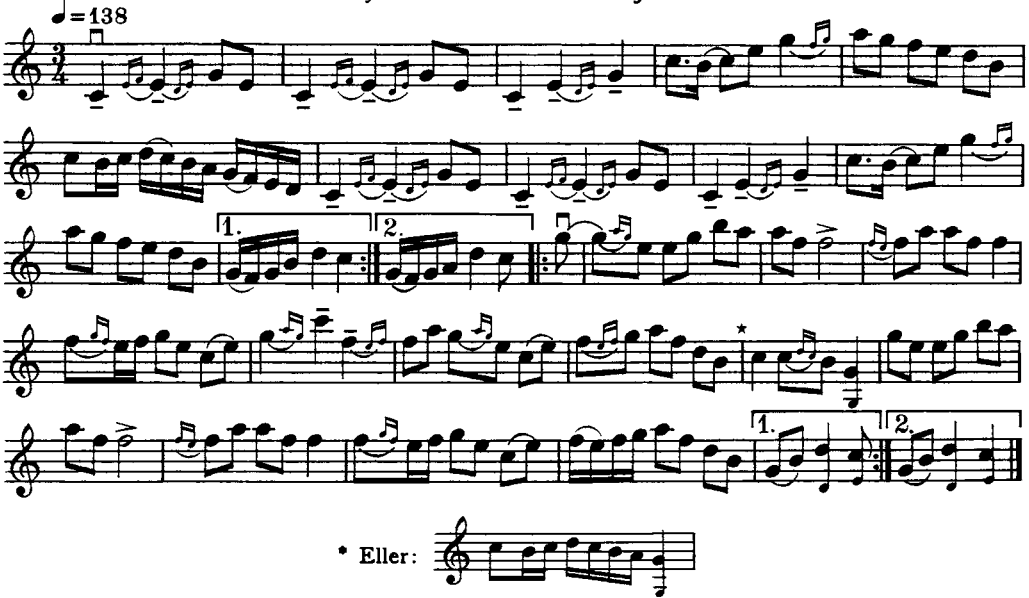

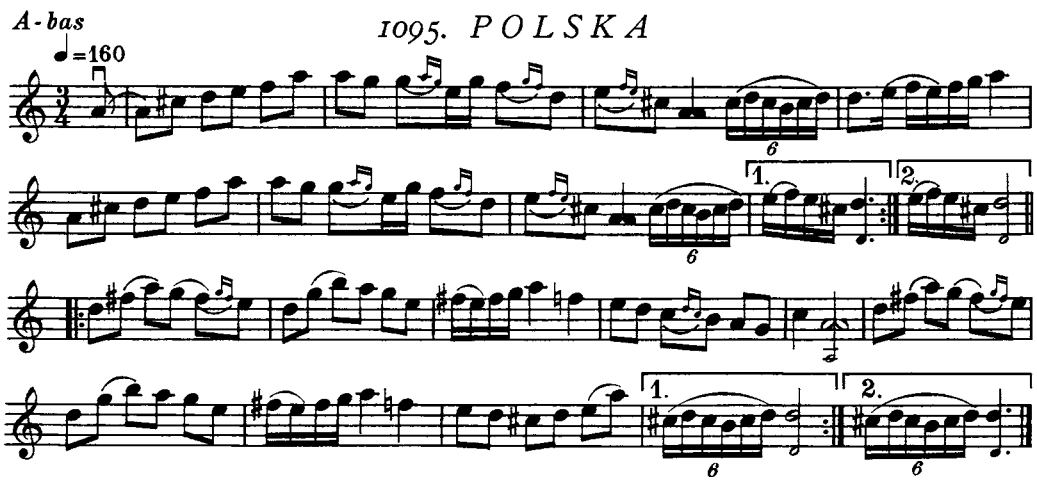
A-bas
♩=160
1095. POLSKA
6
1.
2.
6
1.
2.
6
6

Polska efter Sparf Anders Andersson 1839-1911, Backa, Rättvik,
uppteckнad efter "Höök Olle", Höök Olof Andersson, Söderås,
Västgärde, Rättvik, född i Söderås 1860
Ur Nils Andersson, "Svenska låtar", Dalarna

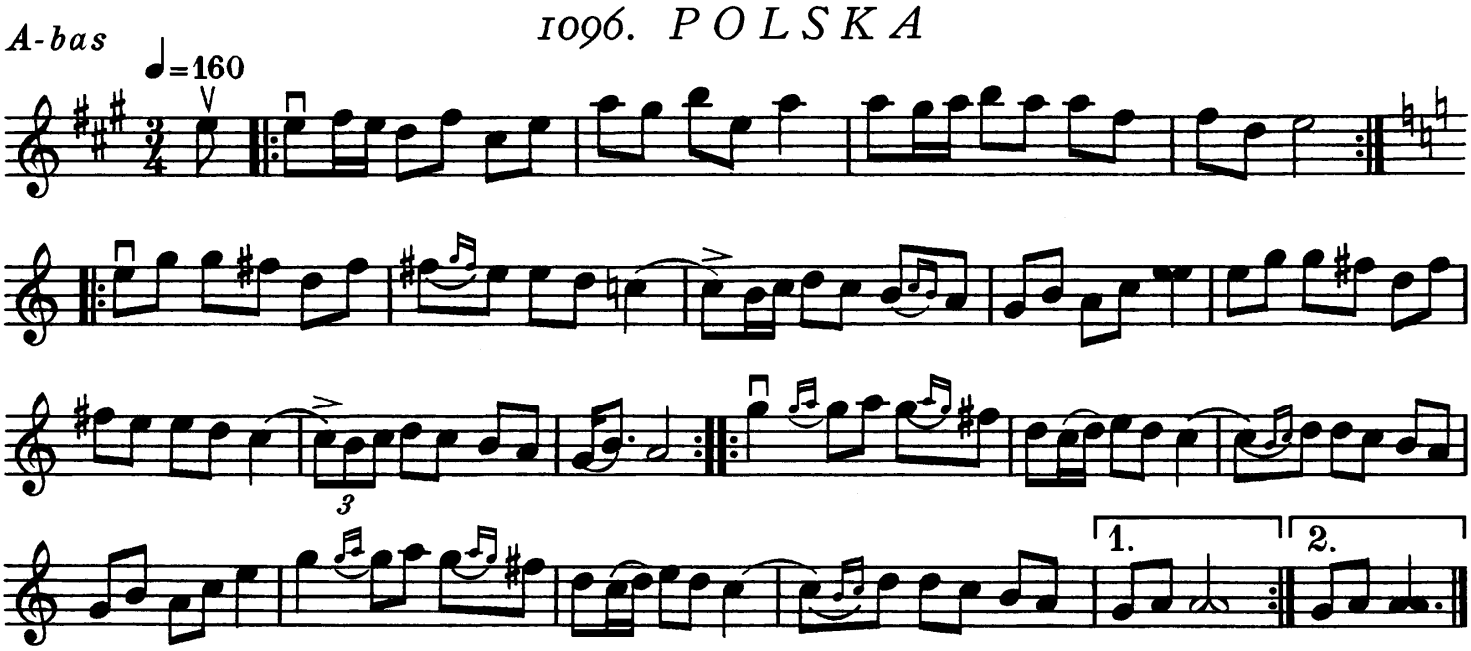

Höök Olle har lärt polskan efter Sparf Anders Andersson i Backa by, Rättviks socken.

Det berättades att Sparf Anders sökt komma i förbindelse med Näcken för att av honom få lära sig att spela, och till den ändan i smyg begivit sig till Ickholmen — en holme belägen i Ickströmmen — där Näcken påstods hålla till. Han blev emellertid överraskad i sitt förehavande och därefter ofta utsatt för skämt av de andra spelmännen. »Har du nu varit vid Ickholmen igen» var en fråga som ofta ställdes till honom.

Det fanns även andra medel att på ett tidsbesparande och ofelbart sätt komma i besittning av den svårlärda spelmanskonsten. Ett sådant var att till ljudpinne i fiolen använda sig av ett människoben, taget på kyrkogården. Genom att avskära och tillvarataga lillfingret av en död spelman överflyttades dennes förmåga till innehavaren av ett sådant finger, och det fanns enligt Höök Olles utsago belägg på att en av honom känd och numera avliden spelman brutit upp en likkista och satt sig i besittning av en dylik talisman.

(O. A.)

Stefan Lindén 2018-09-04

1097. POLSKA

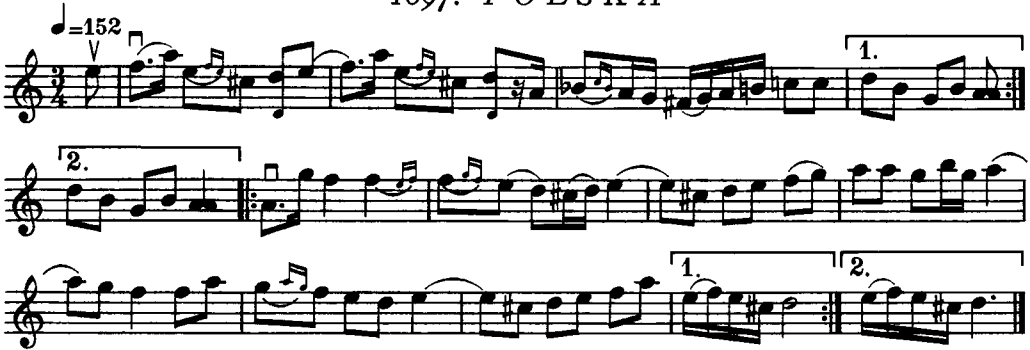

Låten spelades av *Modigs Anders* från Altsarbyn i Rättviks socken. Denne Modigs Anders hade ord om sig att han »hölls med trollen».

1098. POLSKA

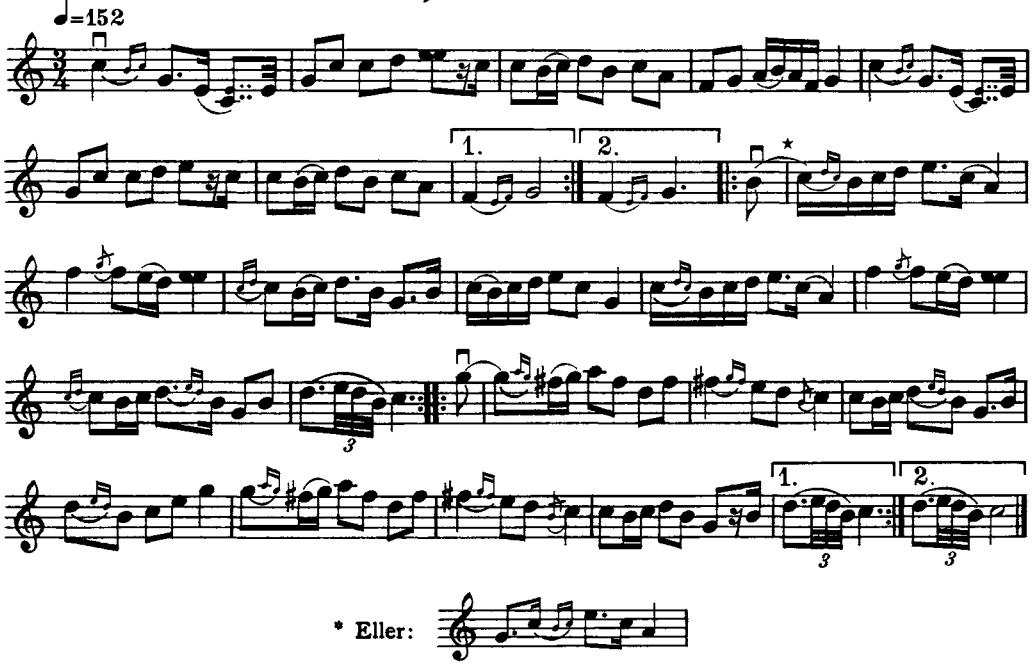

1099. POLSKA

efter Dal Jerk

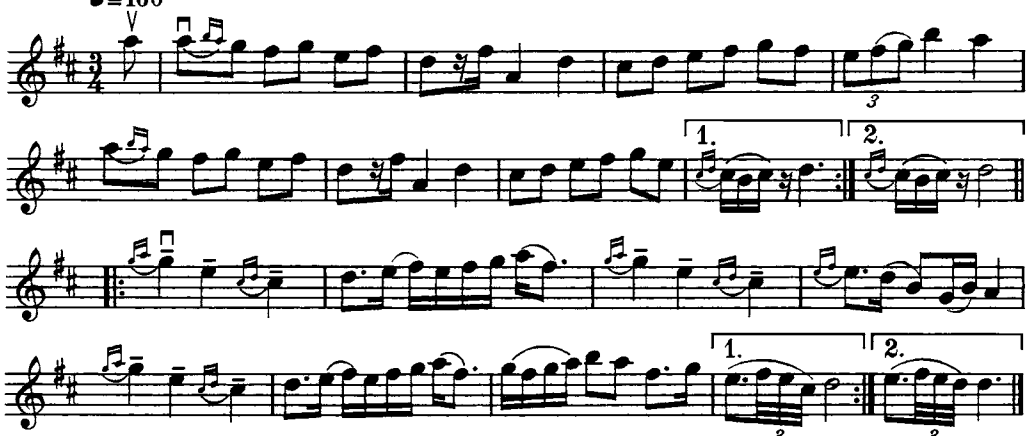

Till polskan sjöngs följande text:

Tre gånger var jag norr på Ore,
å där så fick ja' lär' me spel' i 'orne' (hornet).

1100. POLSKA

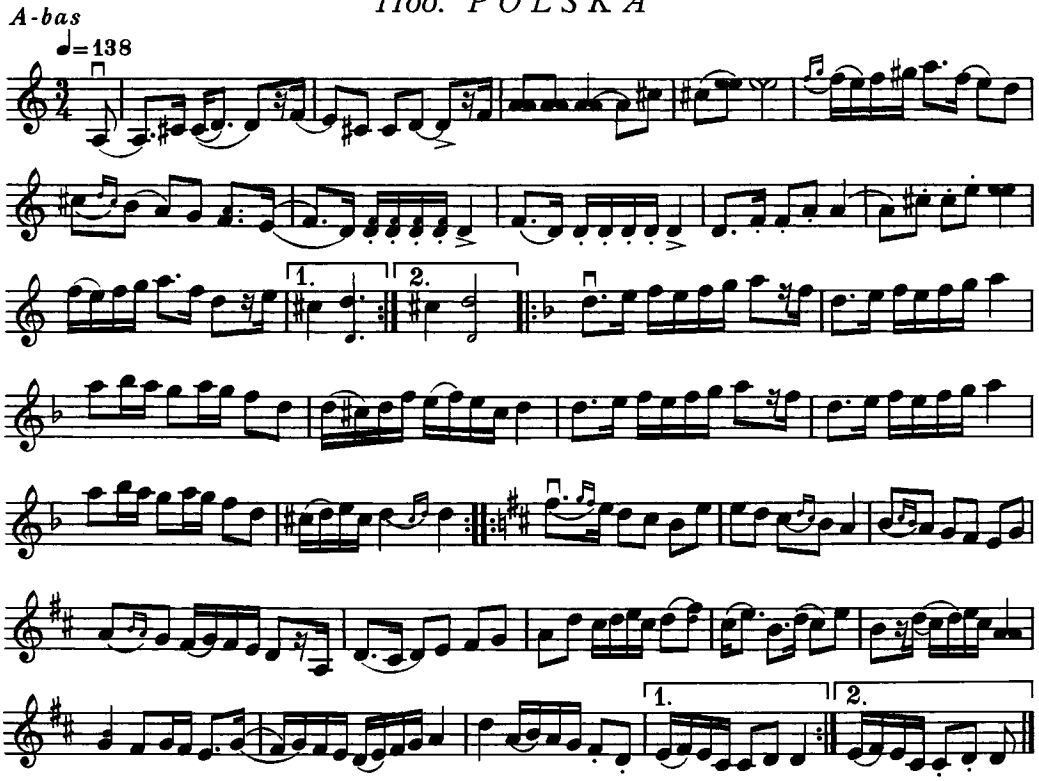

Höök Olle har lärt polskan av en gammal spelman och »trollkarl», kallad *Sammels Daniel* från Mårtanbergs by i Rättviks socken, född på 1820-talet. Som spelman var denne ej bland de förnämsta, men hans spelsätt var av det gamla, äkta slaget.

Låten verkar ej äkta Dalpolska, utan har snarare »Hälsingetag» i sig. (O. A.)

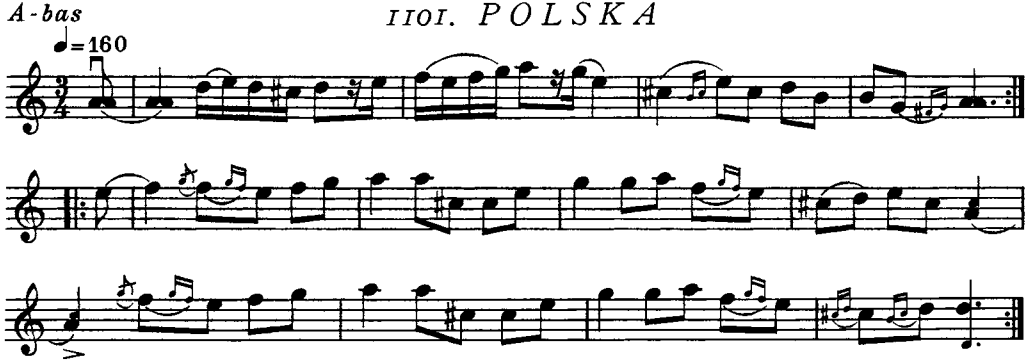

Polskan sjöngs i Rättvik med följande text:

Om min far å mor visste var jag var,
Så slog dom under mig begge bena.
Men tycks de väl dom visst' int' var jag var
Så fick jag behålla bena.

Jfr Ljuder Anders n:r 317, h. I.

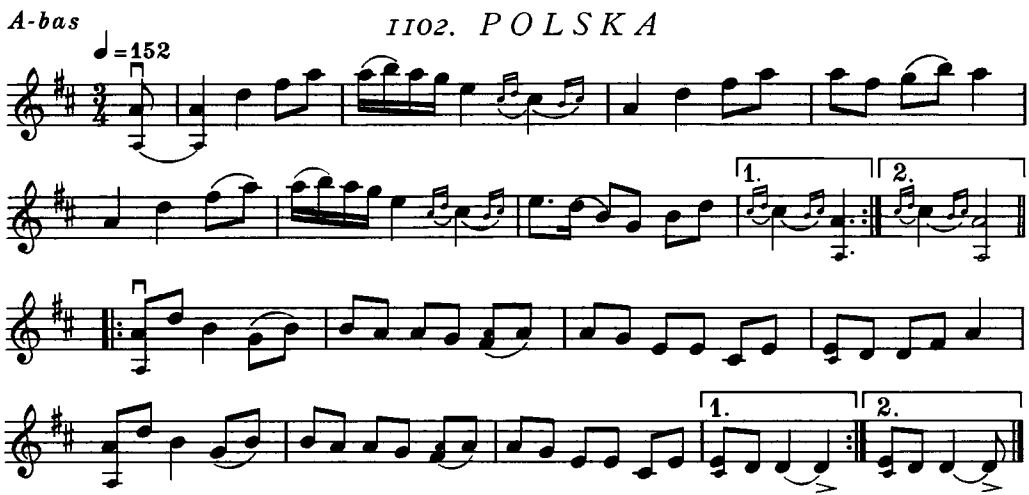

Polskan kallades för *Gudmunds Anders polska*. Gudmunds Anders var från Altsarbyn i Rättviks socken, född i början av 1840-talet och död för många år sedan.

1103. POLSKA

A-bas

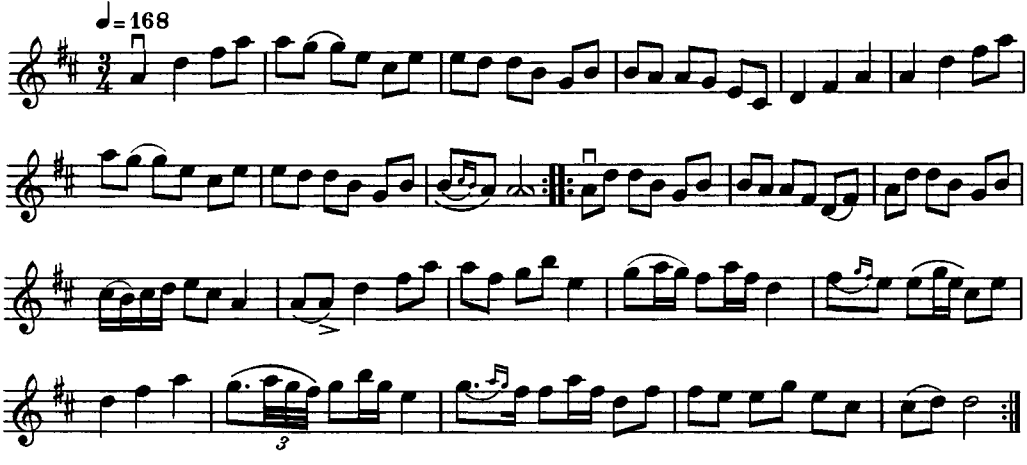

Första reprisen har nio, andra reprisen tretton takter.

Låten skall enligt Höök Olle vara kommen från Norrland.

1104. POLSKA

efter Minu Lars

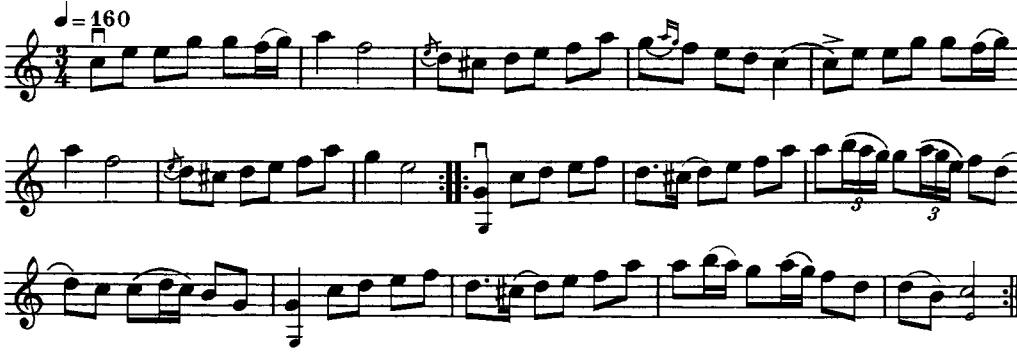

1105. POLSKA

efter Minu Lars och Dal Jerk

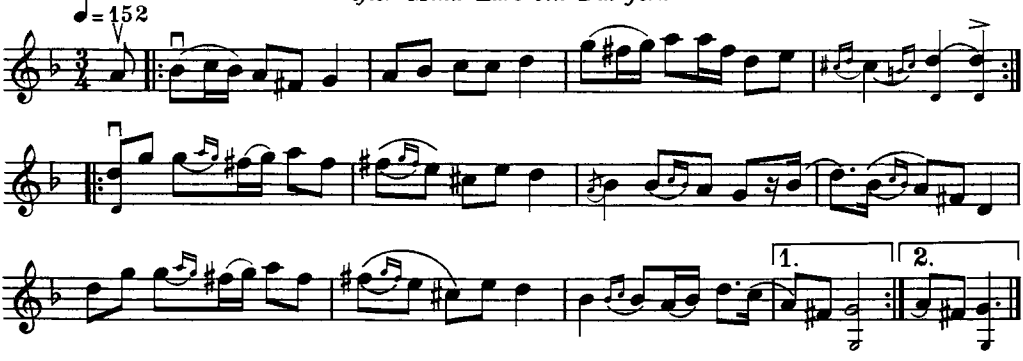

A-bas

1106. POLSKA

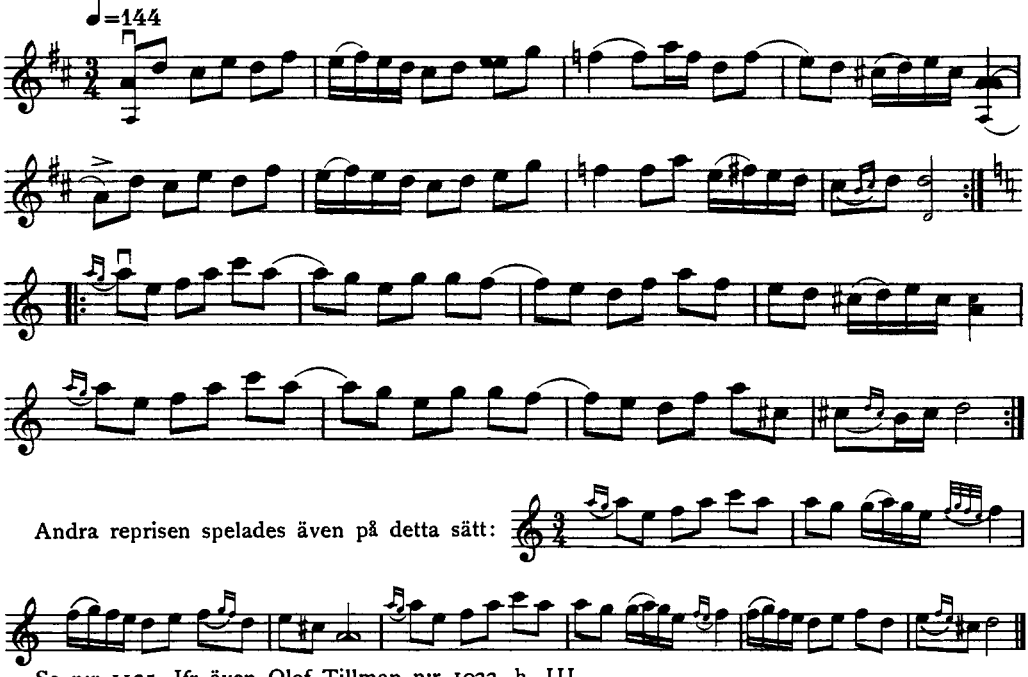

Se n:r 1125. Jfr även Olof Tillman n:r 1022, h. III.

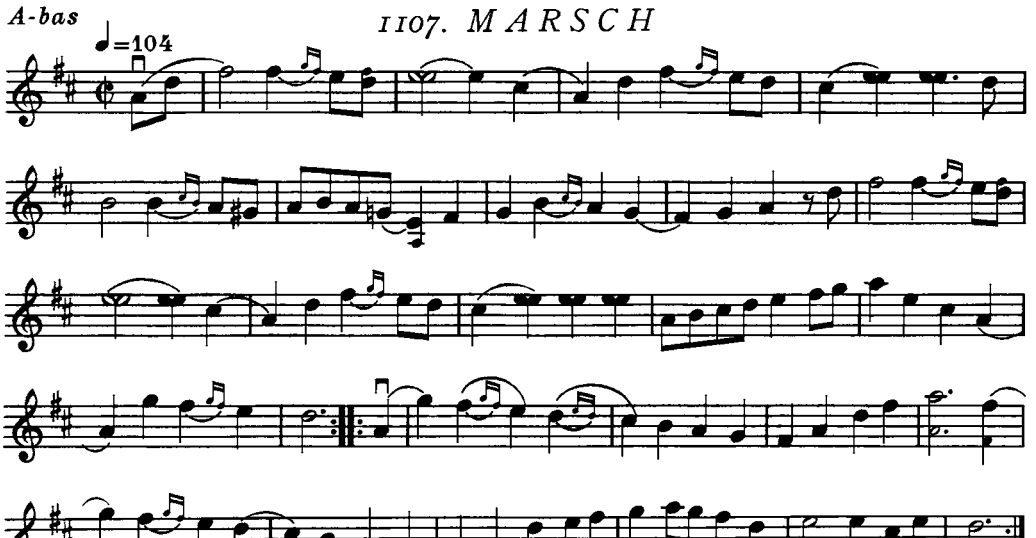

Låten är en tydlig avläggare av Hins Anders' ståtliga brudmarsch i *g*-dur (n:r 197, h. I.) I ovanstående version motsvarar första reprisen den sista (tredje), och andra reprisen den mellersta (andra) reprisen hos Hins Anders. Första reprisen i Hins Anders' version har helt bortfallit i Höök Olles version, vilken dessutom i flera hänseenden ter sig något svävande och osäker, särskilt dess andra repris.

1108. VALS

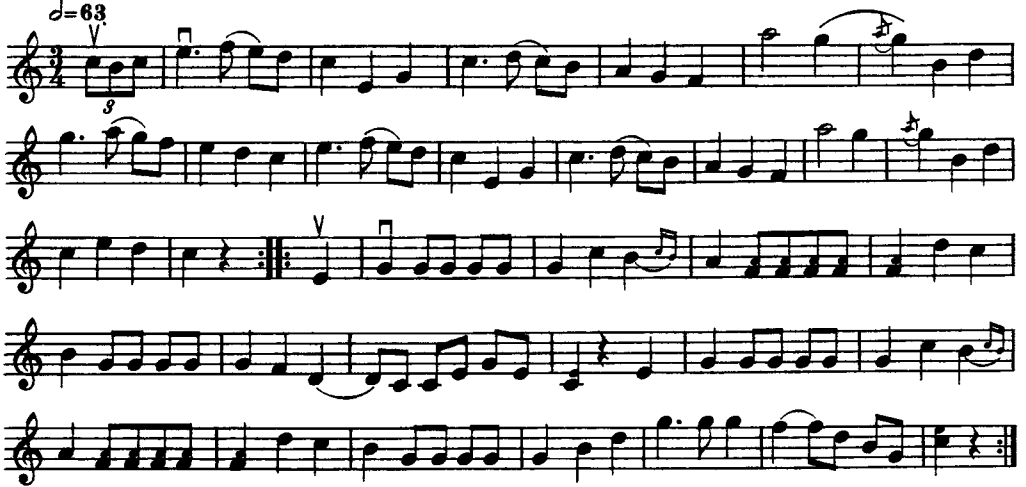

Andra reprisen har sjutton takter. Den femtonde takten är övertalig.

1109. POLSKA

Hin och bonden

Nedanstående polska skall utgöra en tävlan mellan hin och bonden. Insatsen var bondens dotter, vilken skulle stanna hos den som vann. Hin börjar tävlan med denna repris:

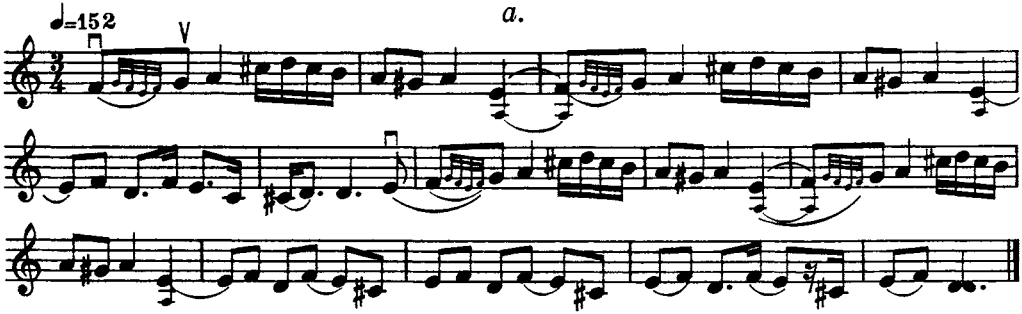

Under tiden spelet pågår tänker bonden: »kan du ej spela bättre, skall jag nog klara mig», samt ämnar fortsätta med andra reprisen, men hin genomskådar honom och fortsätter även med denna repris.

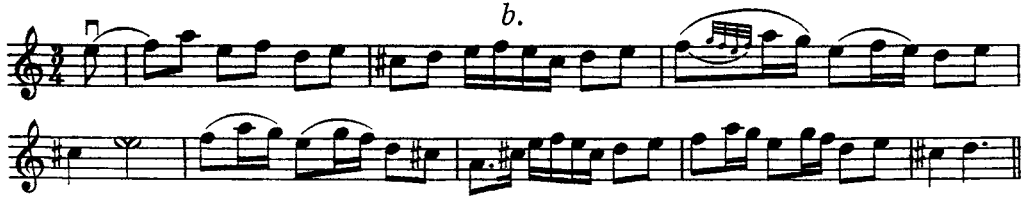

Bonden blir till en början brydd, men väl vetande vad saken gäller bemästrar han sin oro, samlar sig och drar till, långsamt och eftertryckligt, med nästa och sista avdelningen, med det resultat att hin nödgas erkänna sig besegrad och bonden får behålla sin dotter.

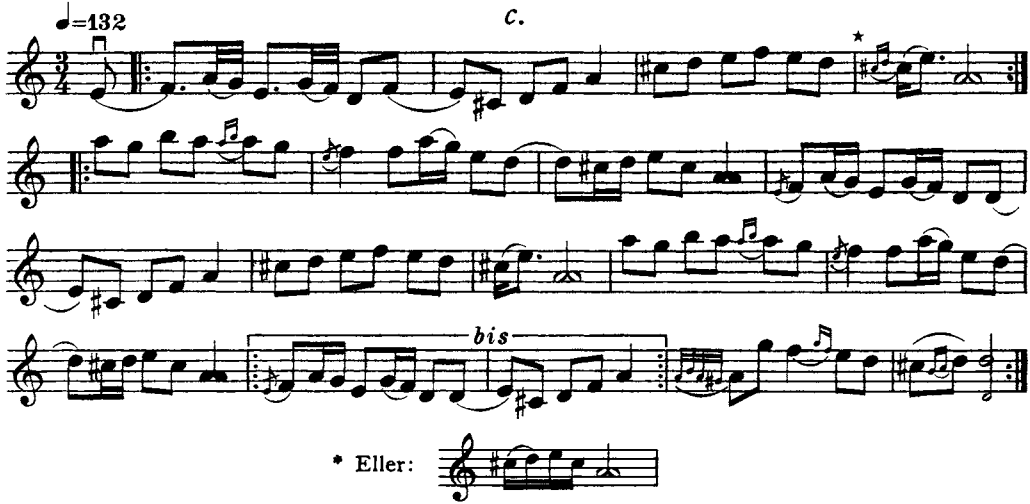

Denna låt har Höök Olle lärt av sin mor, som blåste den på kohorn. Den spelades även av äldre spelmän, däribland Hjerp Anders.

1110. POLSKA

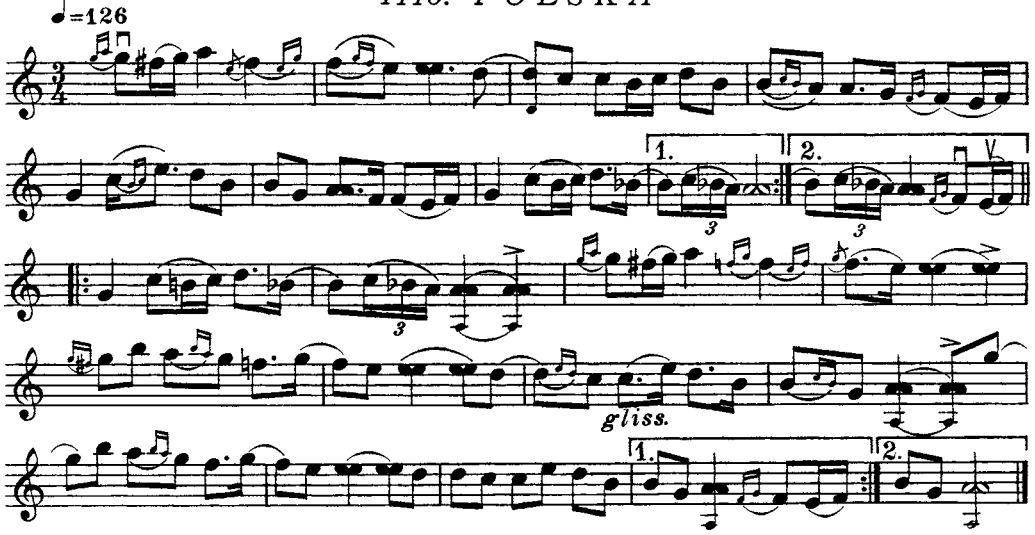

Höök Olle har polskan efter en gammal gumma, kallad *Hedmor,* från Söderås. Hon var moder åt Hed Olle och född 1818.

Låten spelades mycket långsamt.

IIII. POLSKA

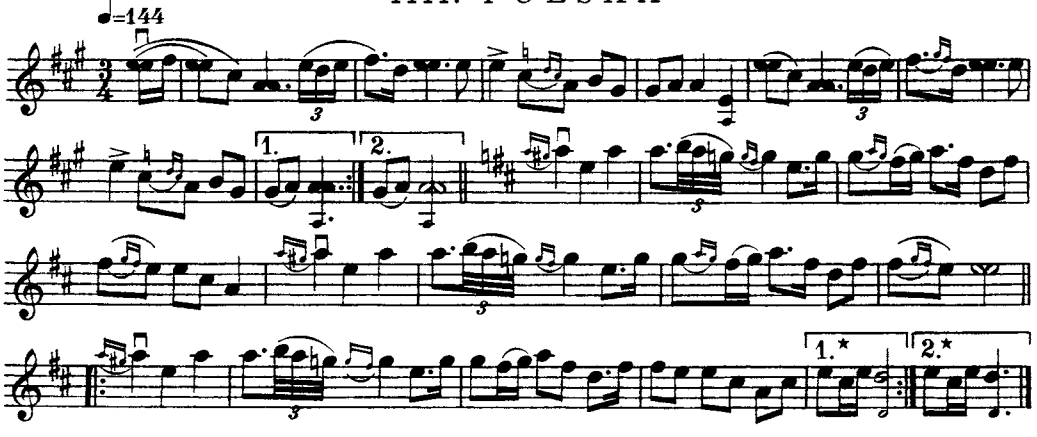

Höök Olle uppgav låten vara en gammal bröllopspolska från Västerdalarna. Han hade lärt den av Sjungar Lars från Lima.

1112. POLSKA

efter Hjerp Anders

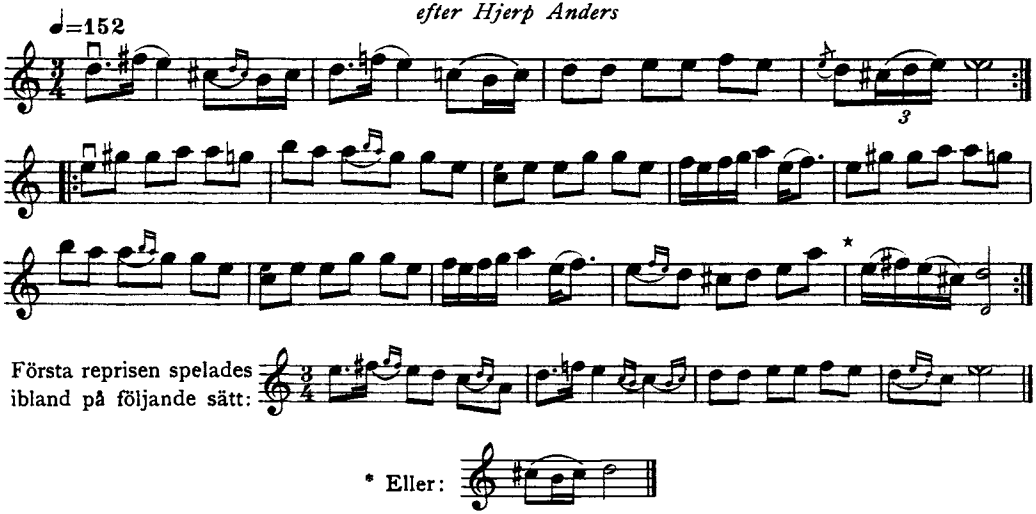

Polskan kallades av Hjerp Anders för »Orsa kyrka». Hjerp Anders Hansson var född 1835 och dog 1922. Redan på 1860-talet slutade han att spela på bröllop. Han hade då blivit religiös och kunde ej förmås att spela offentligt mera. Men då Höök Olle besökte honom i hans hem, spelade han gärna sina låtar för honom samt förtalde om sina bragder som spelman.

1113. POLSKA

efter Snygg Olle

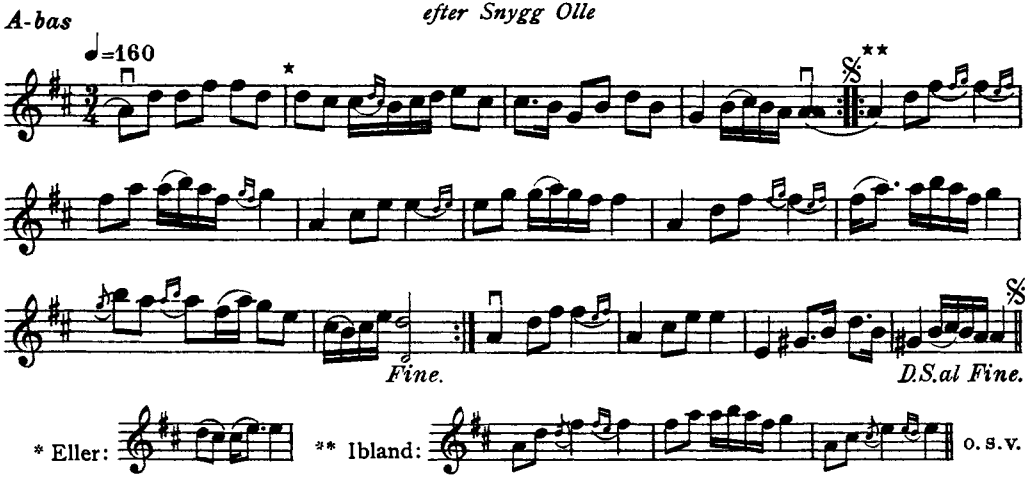

A-bas

1114. POLSKA

efter Snygg Olle

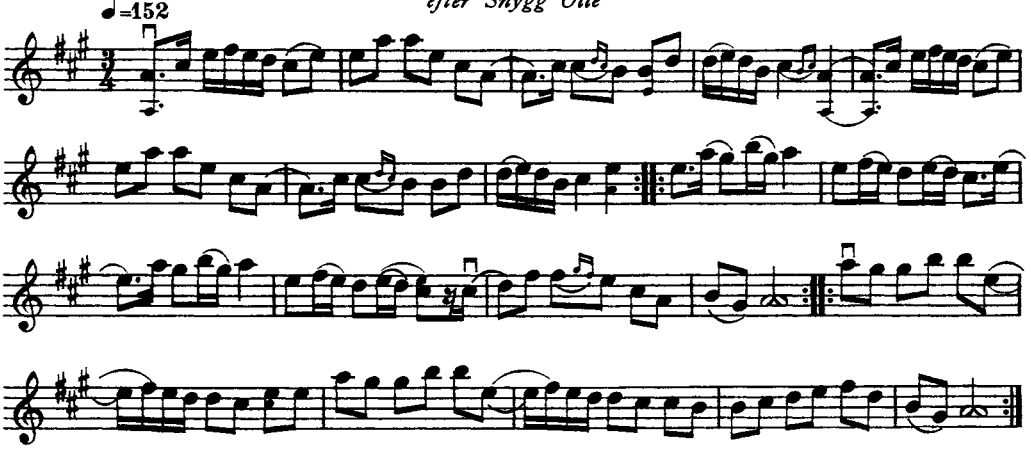

1115. POLSKA

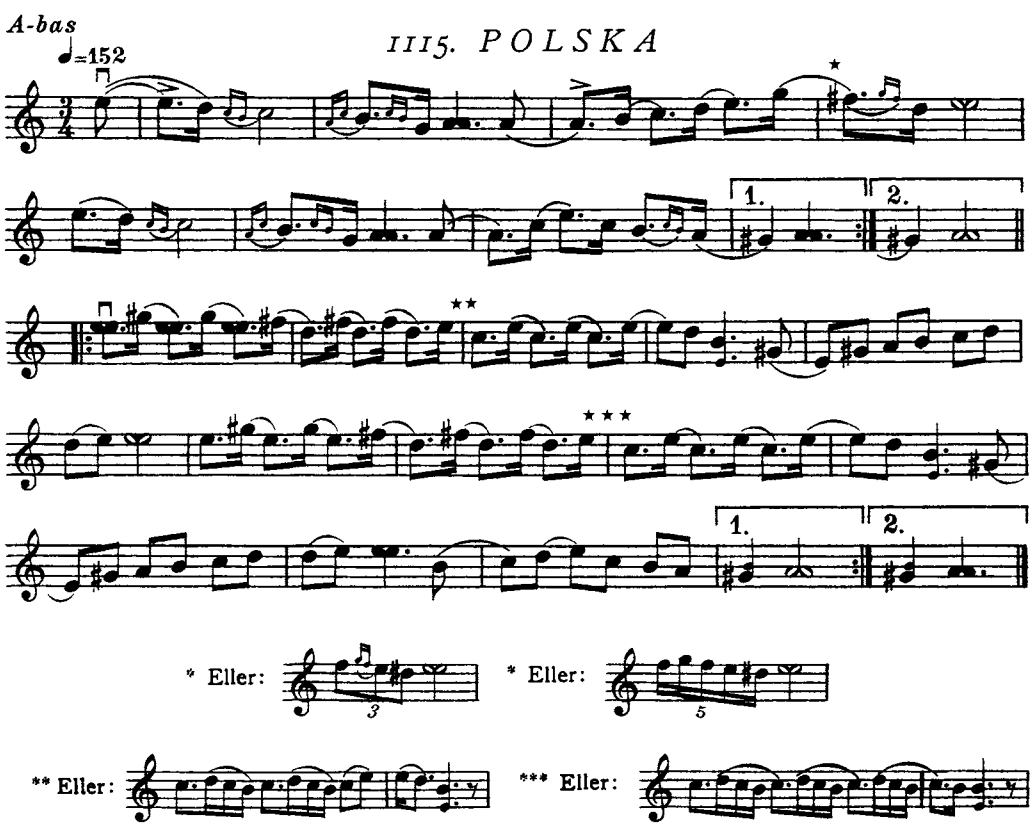

Höök Olle skall, enligt vad han uppgav, själv ha komponerat polskan. Han använde den till att spela »brud och brudgum samman i brudekammarn in».

1116. POLSKA

efter Dal Jerk

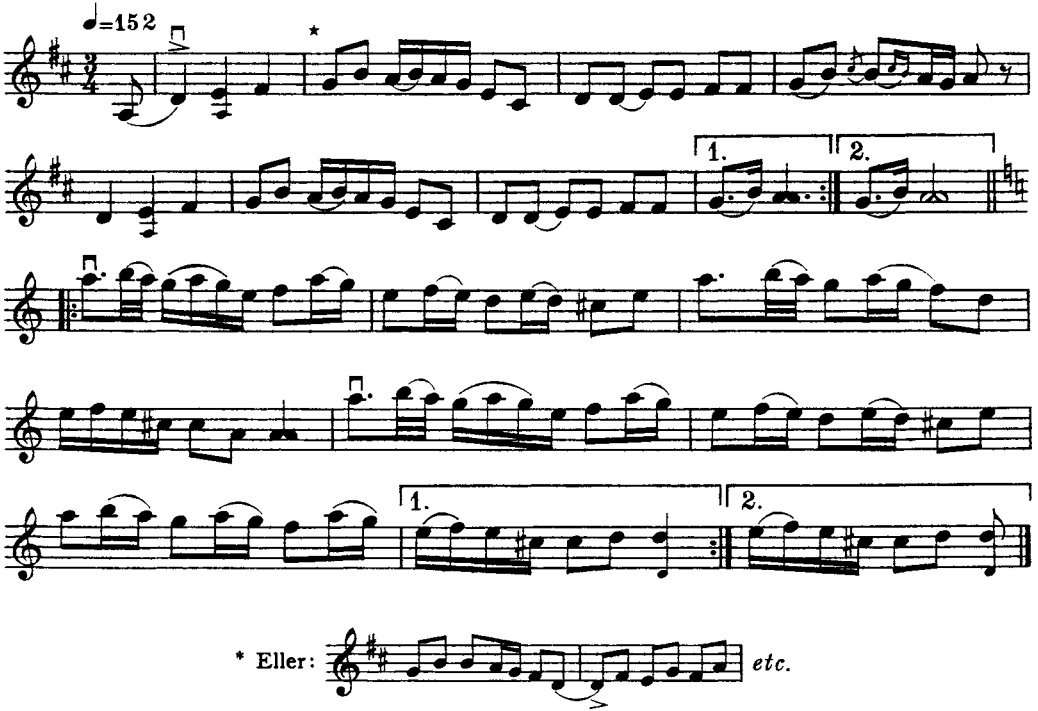

Höök Olle kallade polskan för *Garbergskäringen.*

Låten spelades även i Älvdalen. Jfr Pål Karl Persson, n:r 679, h. II.

1117. POLSKA

efter Snygg Olle

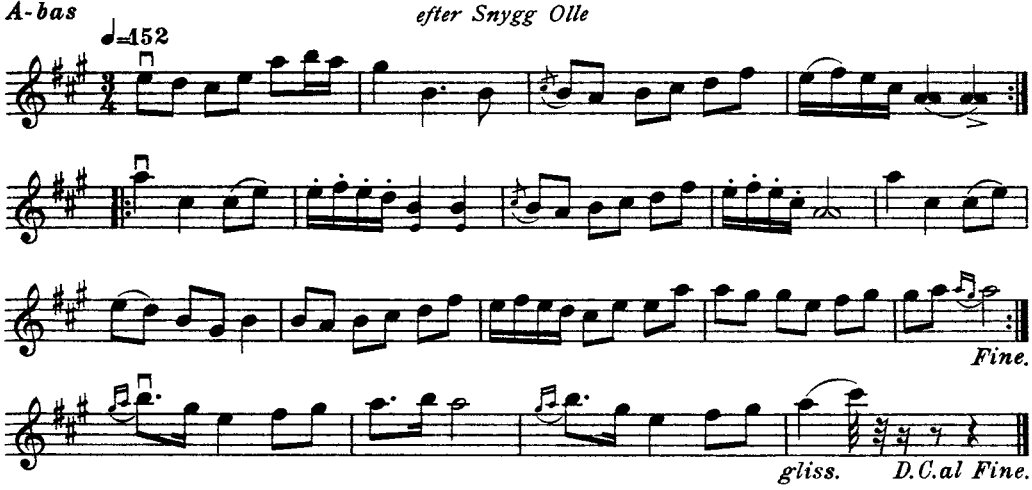

Polskan påminner mycket om mazurkan. Dess ålderdom kan anses tvivelaktig.

1118. POLSKA

efter modern

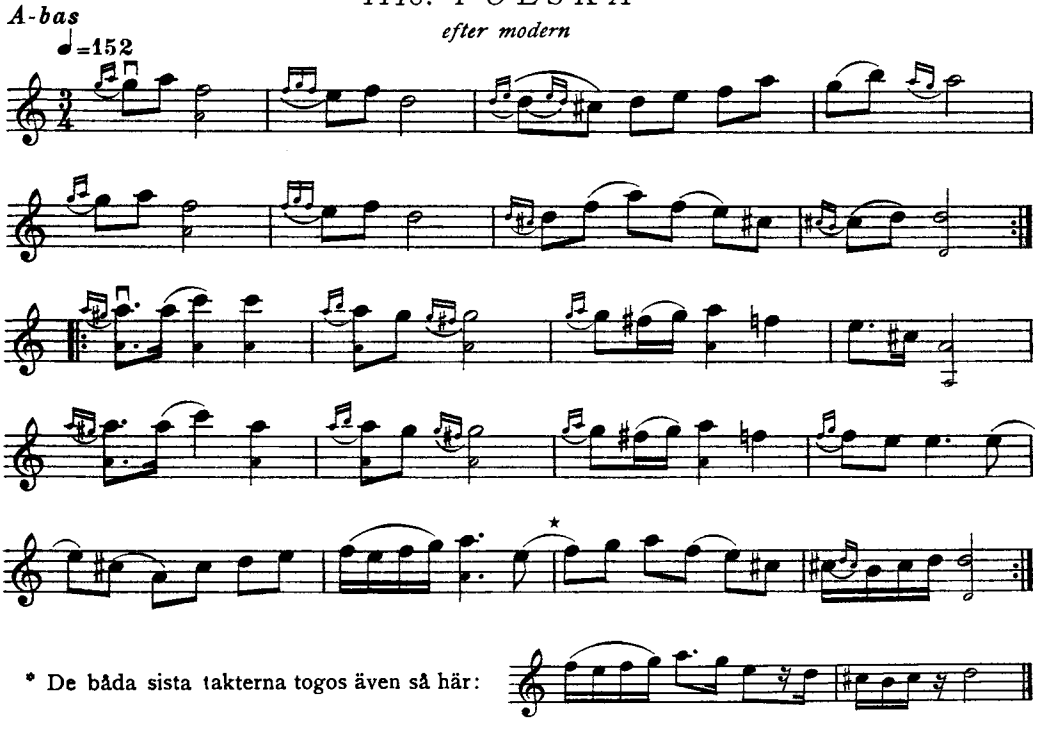

* De båda sista takterna togos även så här:

Låten är av Hed Karins, Höök Olles mors, vallåtar. Hon skulle ha lärt den av trollen.

1119. POLSKA

efter Snygg Olle

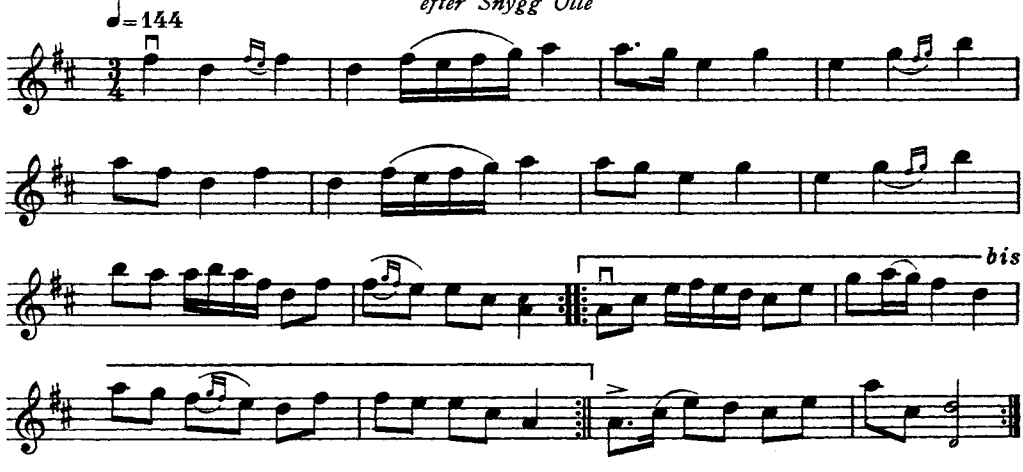

1120. BRUDMARSCH

efter modern

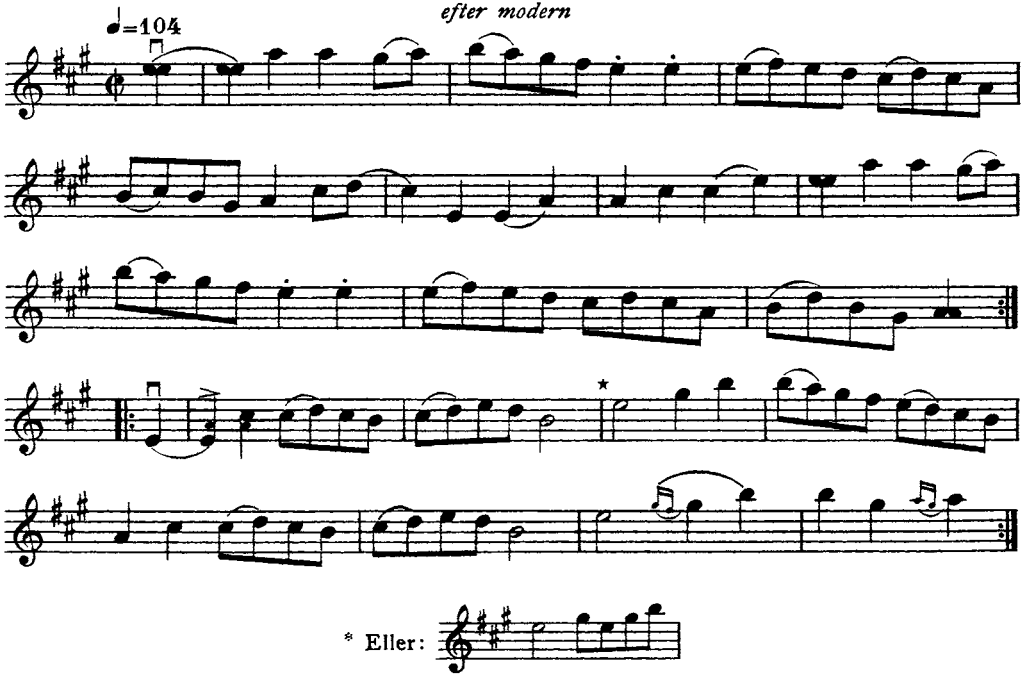

Låten skulle modern ha lärt av trollen.

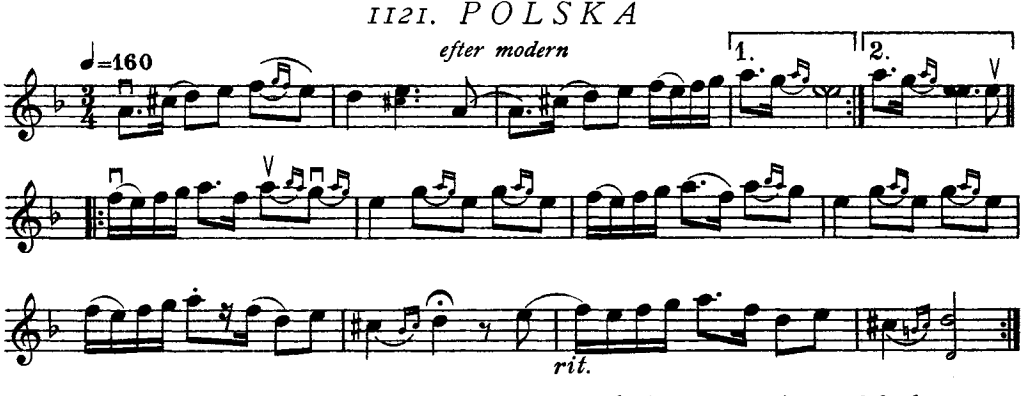

Polskan är en gammal hornlåt, som ofta spelades av modern på kohorn.

1122. POLSKA

efter modern

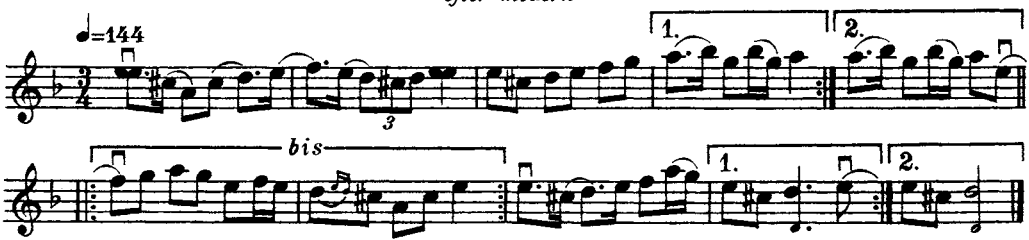

Låten användes av modern som vallåt.

Jfr n:r 51 och 263, h. I.

1123. POLSKA

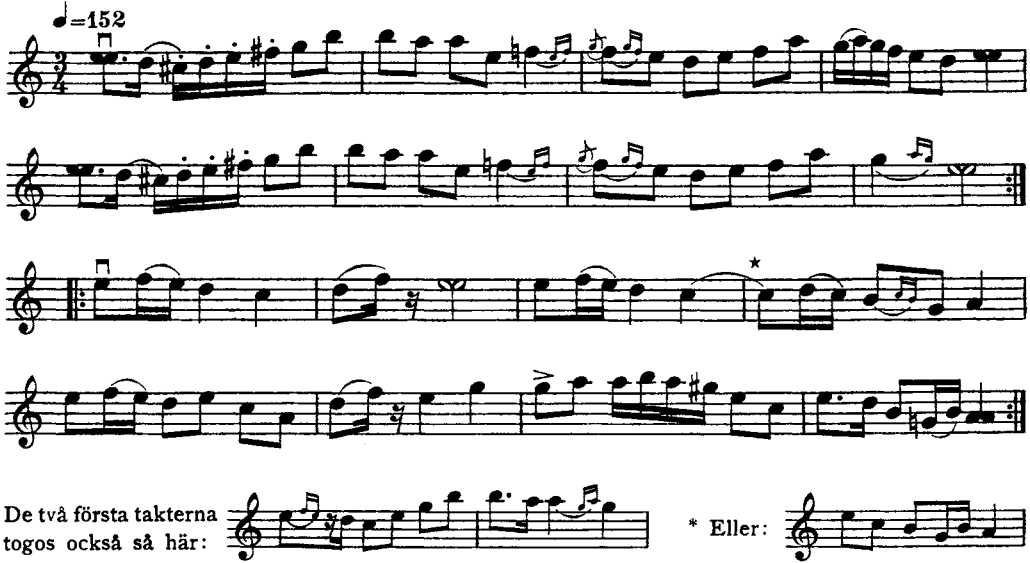

Låten sjöngs av Hedmor, från vilken Höök Olle lärt den.

En variant av polskan spelades av Timas Hans Hansson i Ore. Se n:r 10, h. I. (O. A.)

1124. POLSKA

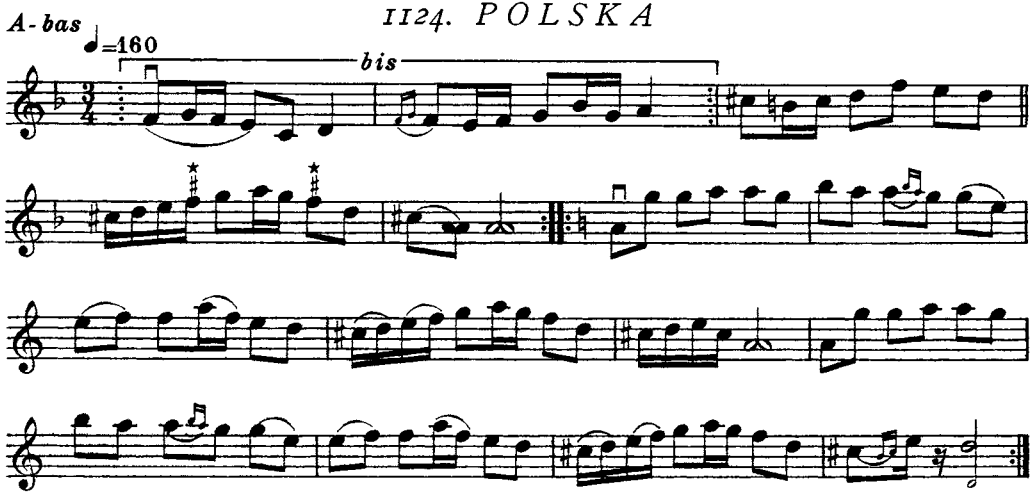

* Här togs en ton mellan *f* och *fiss*.

Så spelade Höök Olle polskan år 1907. Sedan dess har den dock undergått vissa förändringar. Följande version upptecknades 1921:

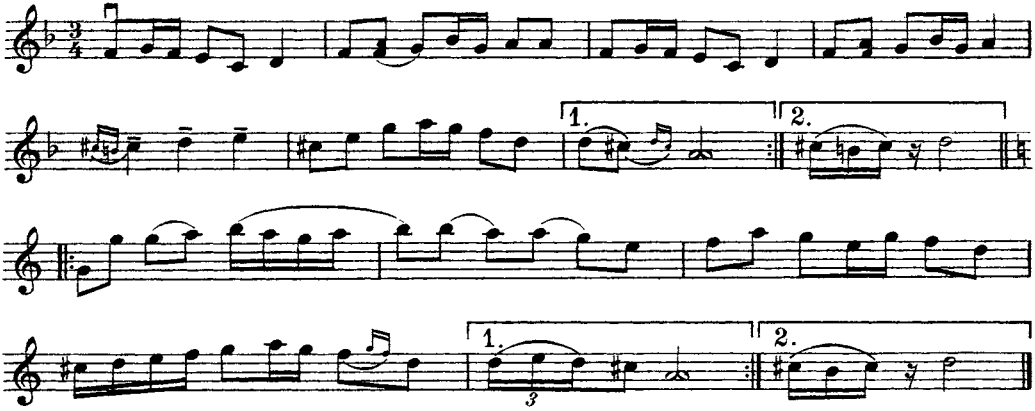

Polskan påminner om en Älvdalslåt, som förekommer i Lars Åhs' och Isak Anders Perssons repertoarer. Jfr n:r 488 och 395, h. II. (O. A.)

1125. POLSKA

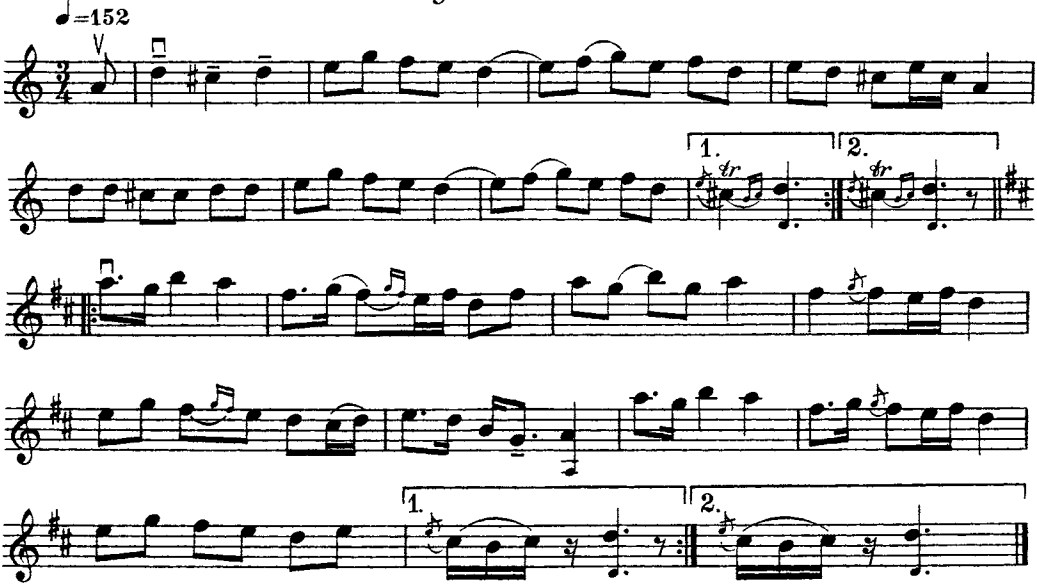

Första takten togs ibland så här:

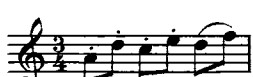

Höök Olle hade fått låten från Boda.

Polskan spelas i olika varianter även i andra landskap. I Skåne sjöngs melodien till följande text: »En sup till, det kan du väl få», etc. Jfr Tillman, n:r 1022, h. III, m. fl. (O. A.)

1126. POLSKA

efter Dal Jerk

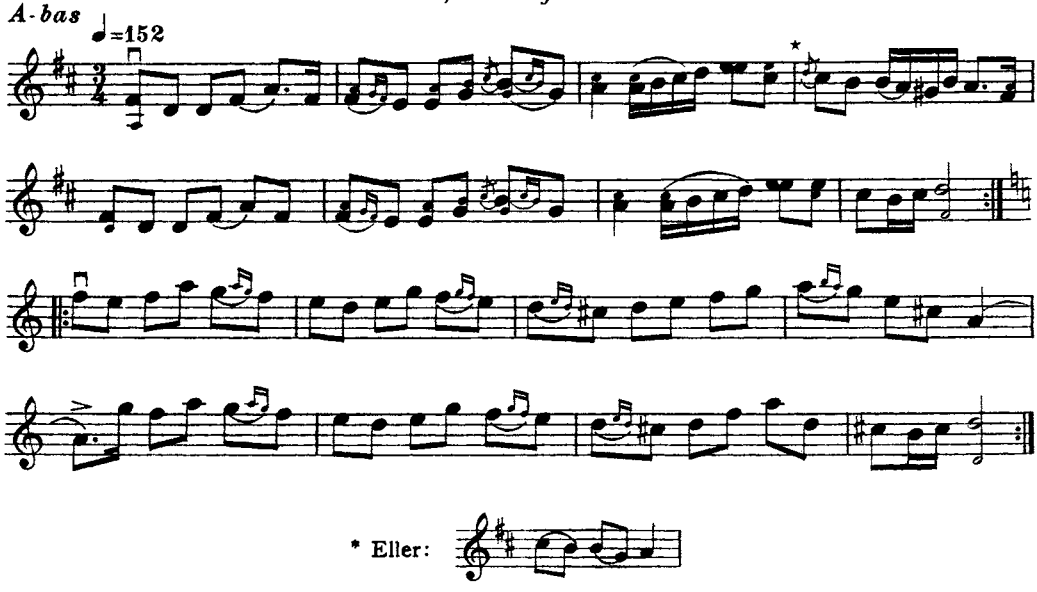

Denna polska blåstes av *Ris Kerstin* från Blecket, en skicklig hornblåserska. Hon skulle, enligt Höök Olle, ha lärt den av en berömd gammal spelman, soldaten Jöns Erik Andersson Köpman från Boda, som dog i mitten av förra århundradet. Höök Olle kunde dock polskan förut. Han spelar numera andra reprisen i *d*-dur. (O. A.)

1127. POLSKA

efter Snygg Olle

A-bas

♩=152

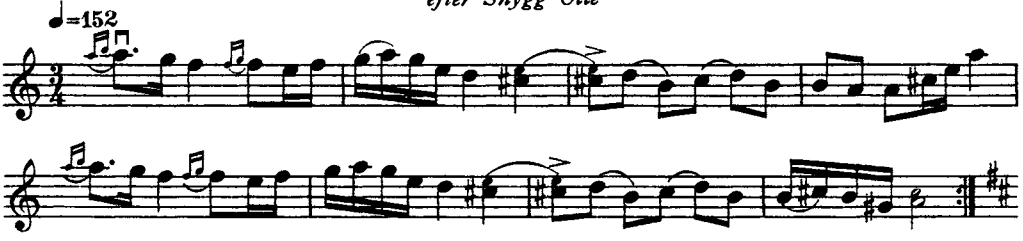

År 1921 spelade Höök Olle första reprisen på följande sätt:

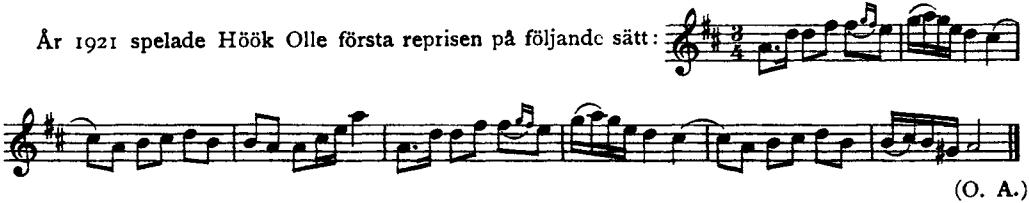

(O. A.)

1128. GÅNGLÅT

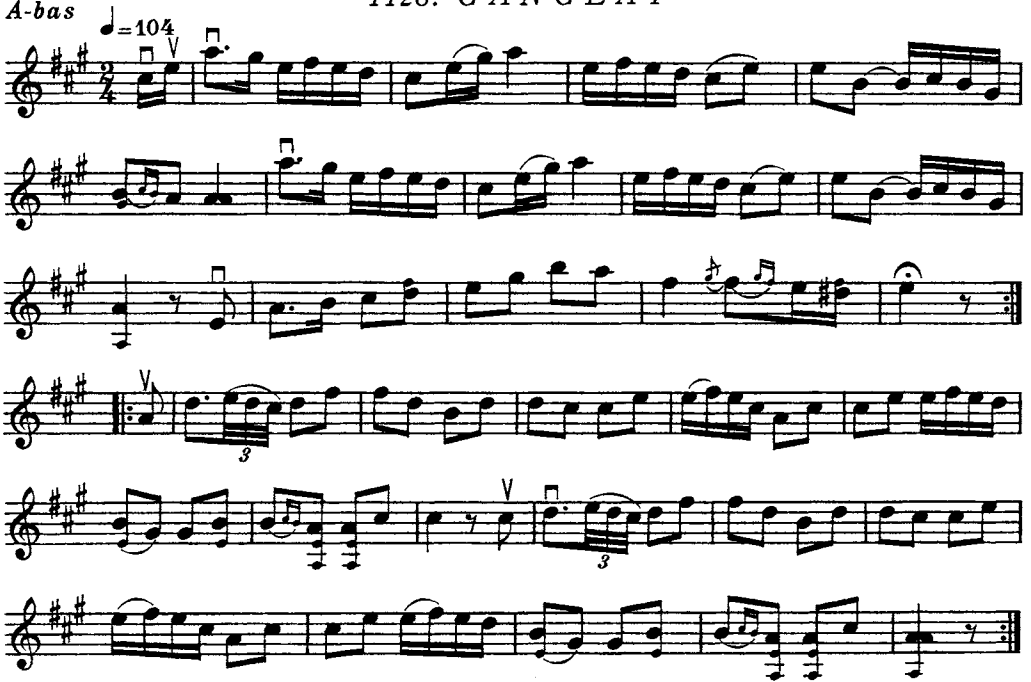

1129. GÅNGLÅT

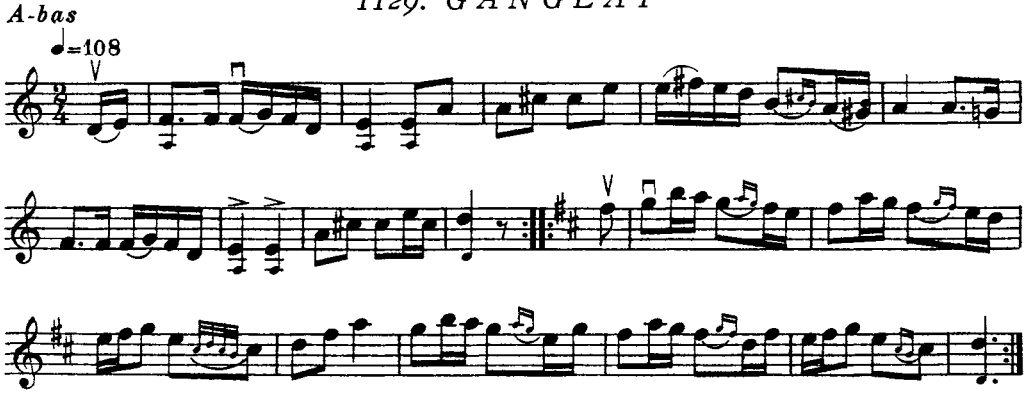

I första reprisens fjärde och femte takter förekommer en intressant och tilltalande utvikning, varigenom denna repris fått nio takter. Man kan antaga att det ursprungliga taktantalet varit åtta, och att utvikningen ligger i fjärde taktens andra och femte taktens första taktdel. Fjärde och femte takterna skulle, om detta antagande är riktigt, således ursprungligen ha utgjort blott en takt, av ungefär denna lydelse:

Numera spelar Höök Olle även första reprisen i dur.

Tällbergs Hans, en spelman från Västgärde, kom hem från Ovansjö och spelade denna gånglåt. (O. A.)

1130. GÅNGLÅT

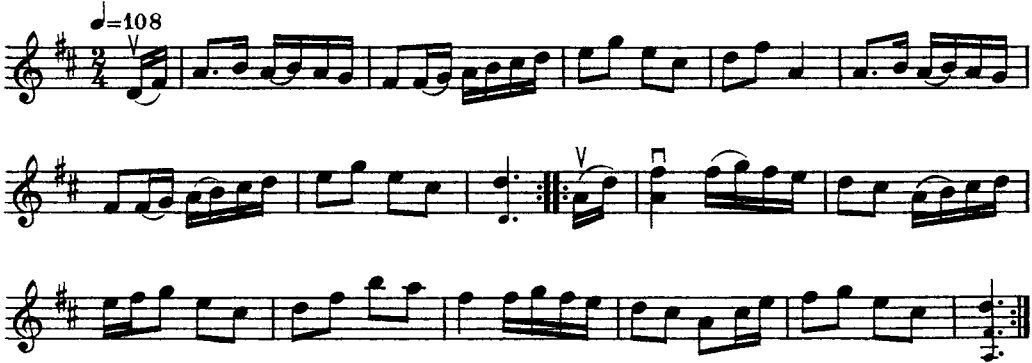

(O. A.)

1131. GÅNGLÅT

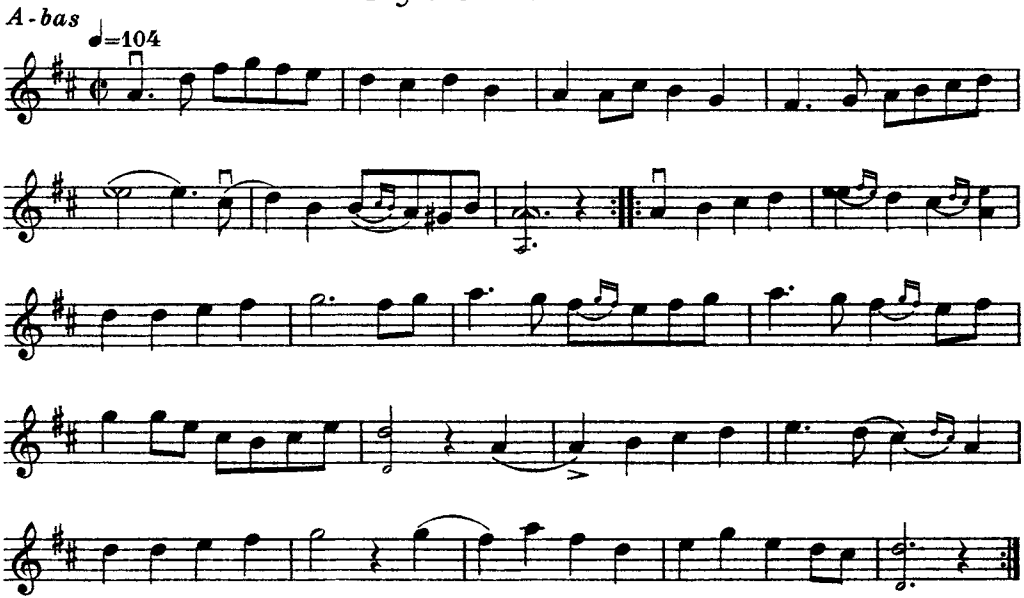

Båda repriserna ha ojämnt antal takter, den första sju, den andra femton. Vid ett sammanträffande 1921 spelade Höök Olle andra reprisen med sexton takter, och sista halvdelen av reprisen hade detta utseende:

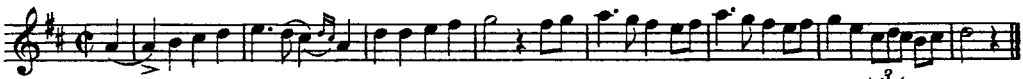

(O. A.)

1132. GÅNGLÅT

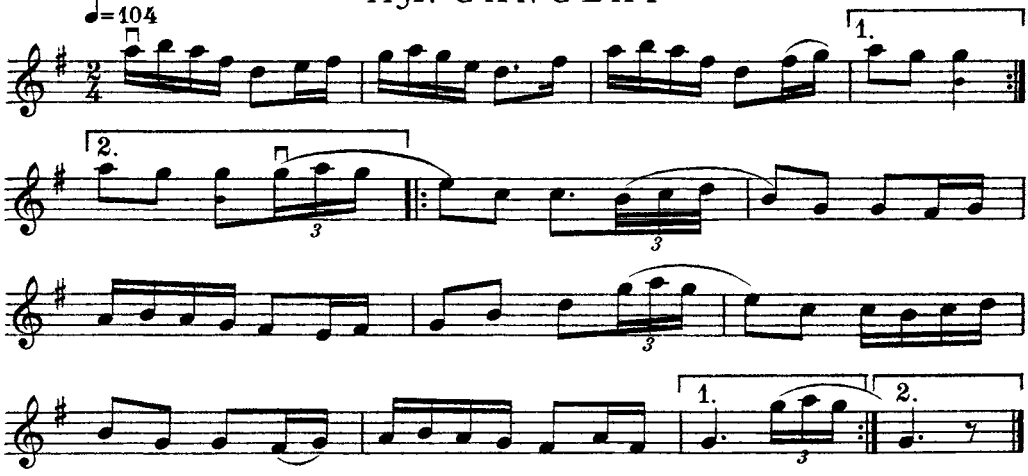

Denna gånglåt användes även till polkett och kallades *skjuls,* men spelades då i raskare tempo. (O. A.)

1133. POLSKA

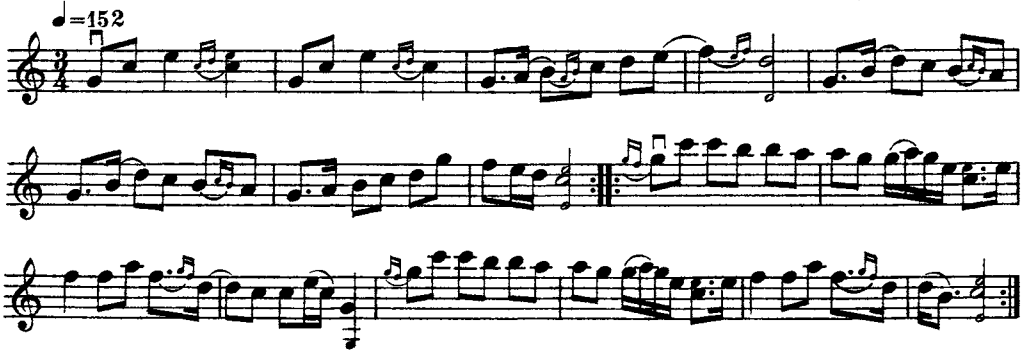

Polskan skulle, enligt Höök Olles utsago, vara en Bodapolska som han lärt av spelmän därifrån. Även Hjerp Anders och Timas Hans spelade låten.

1134. VALS

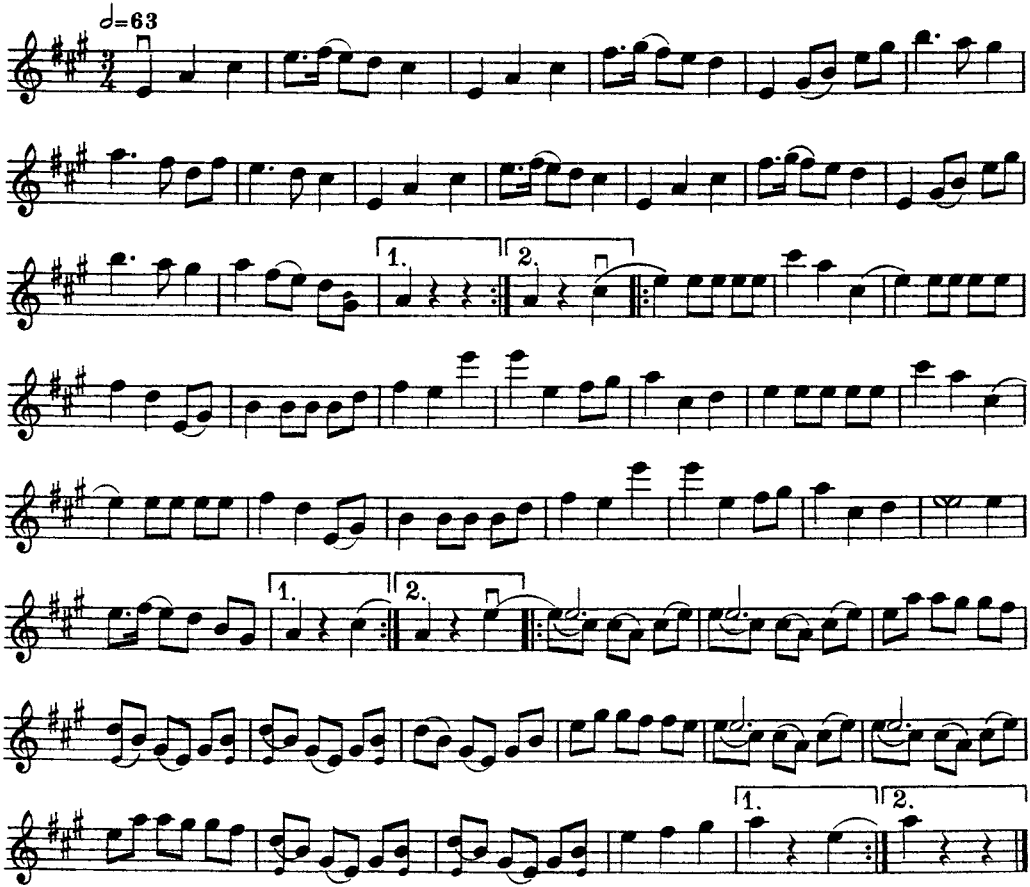

I andra reprisen är antalet takter udda, nämligen nitton. I en vals måste emellertid, för att de dansande paren — vilka behöva två takter för att fullborda varje omsvängning — icke skola komma i otakt, antalet takter ovillkorligen vara jämnt (det vanliga antalet är åtta eller sexton). Följaktligen är här något fel med andra reprisen. Felet är ej svårt att upptäcka. Reprisen slutar egentligen med sextonde taktens första taktdel (a). Vad som härefter följer av denna repris är tydligen ett avslutande tillägg, som i och för sig är tilltalande nog, och som ur koreografisk synpunkt inte heller skulle lämnat rum för anmärkning, om blott reprisens sammanlagda taktantal icke vore udda. Denna oegentlighet avhjälpes naturligast genom att borttaga sjuttonde takten, vilken ju också faktiskt verkar som ett påhäng å det avslutande tillägget.

I tredje reprisen, vilken har fjorton takter, fattas tydligen en takt mellan tredje och fjärde, sjunde och åttonde samt nionde och tionde takterna, liksom å andra sidan den i sjätte takten förekommande ytterligare upprepningen av den figur, som bildar fjärde takten och upprepas i den femte, tydligen är för mycket. Om således tre takter inskjutas, och en takt, den sjätte, borttages, blir antalet takter i denna repris jämnt, nämligen sexton. Innehållet i de tre takter, som skulle inskjutas, ger sig självt, som en ren konsekvens av närmast föregående takt. — Tredje reprisen skulle då rätteligen te sig ungefär så här:

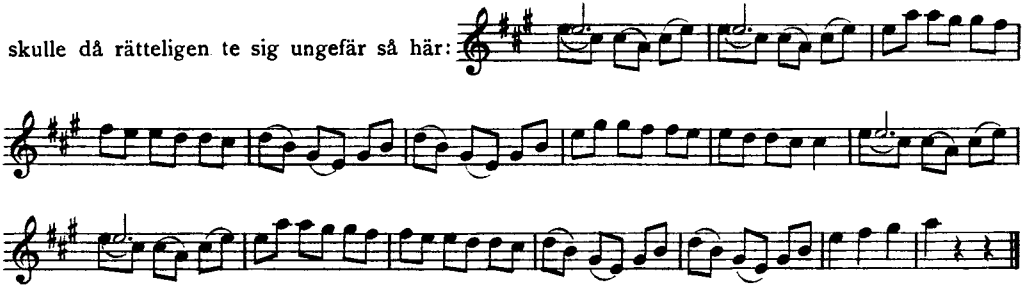

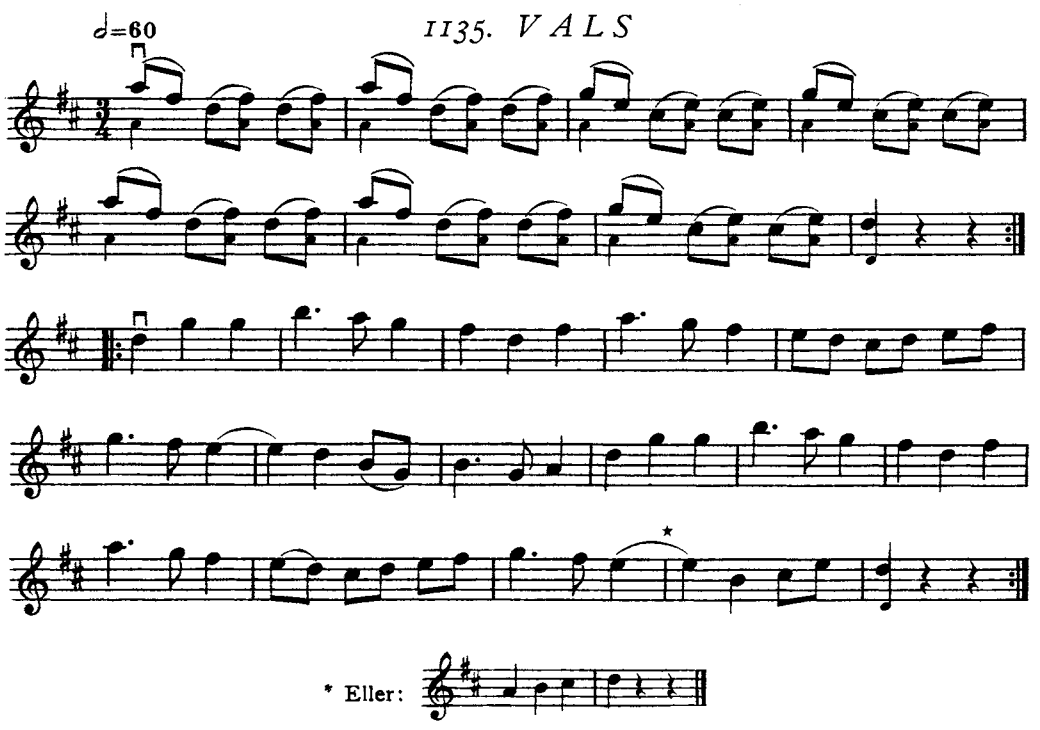
♩=60
1135. VALS
* Eller:

1136. POLSKA

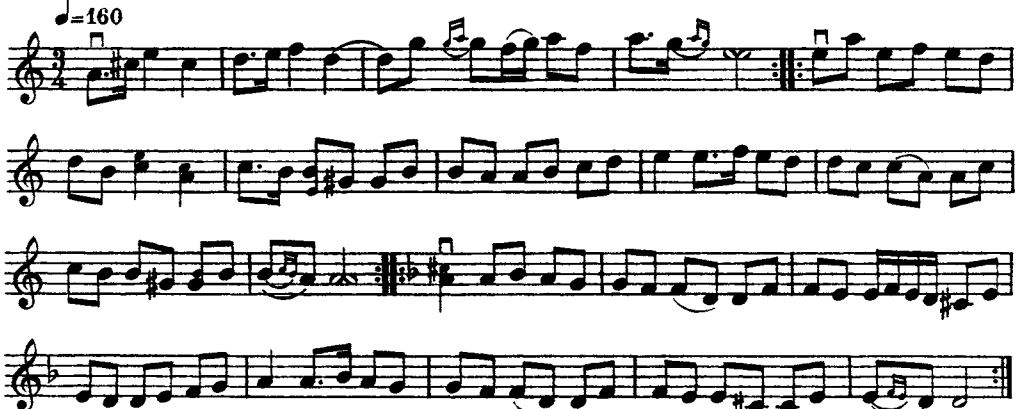

Låten, som är identisk med Skvaltkvarnspolskan, är gammal i Rättvik och spelas av alla spelmän, »även av de dåliga», säger Höök Olle.

Jfr n:r 801, h. III.

1137. POLSKA

efter Hedmor

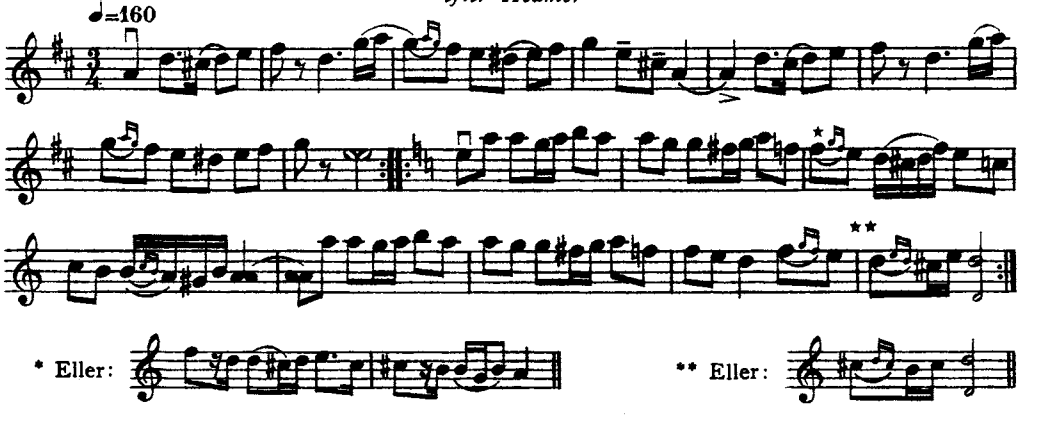

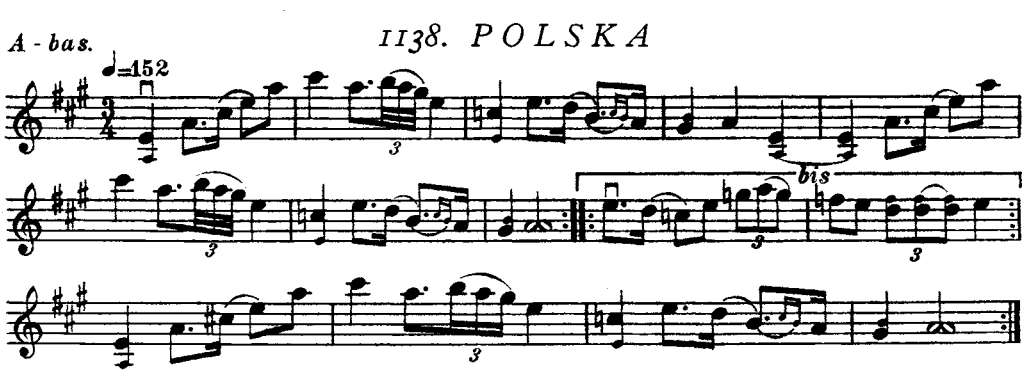

Låten är en Västerdalspolska och kommen från Vansbro.

1139. GÅNGLÅT

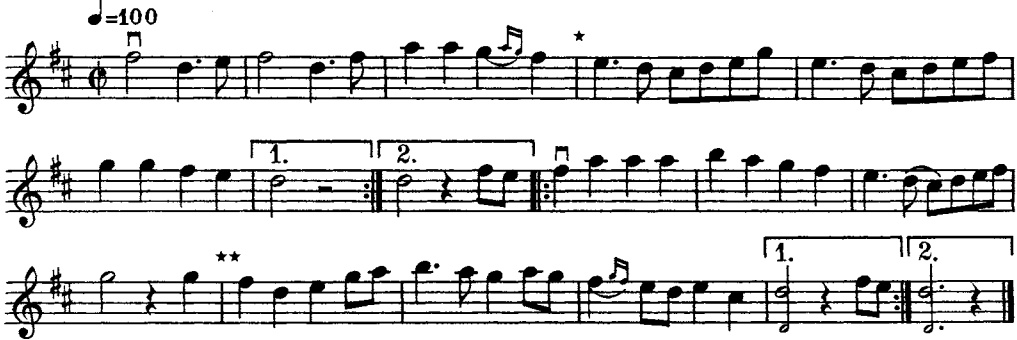

* Här tycks en takt ha bortfallit, sannolikt av ungefär denna lydelse:

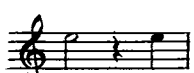

** Eller:

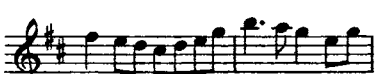

o. s. v.

1140. STORA POLSKAN

efter Dal Jerk

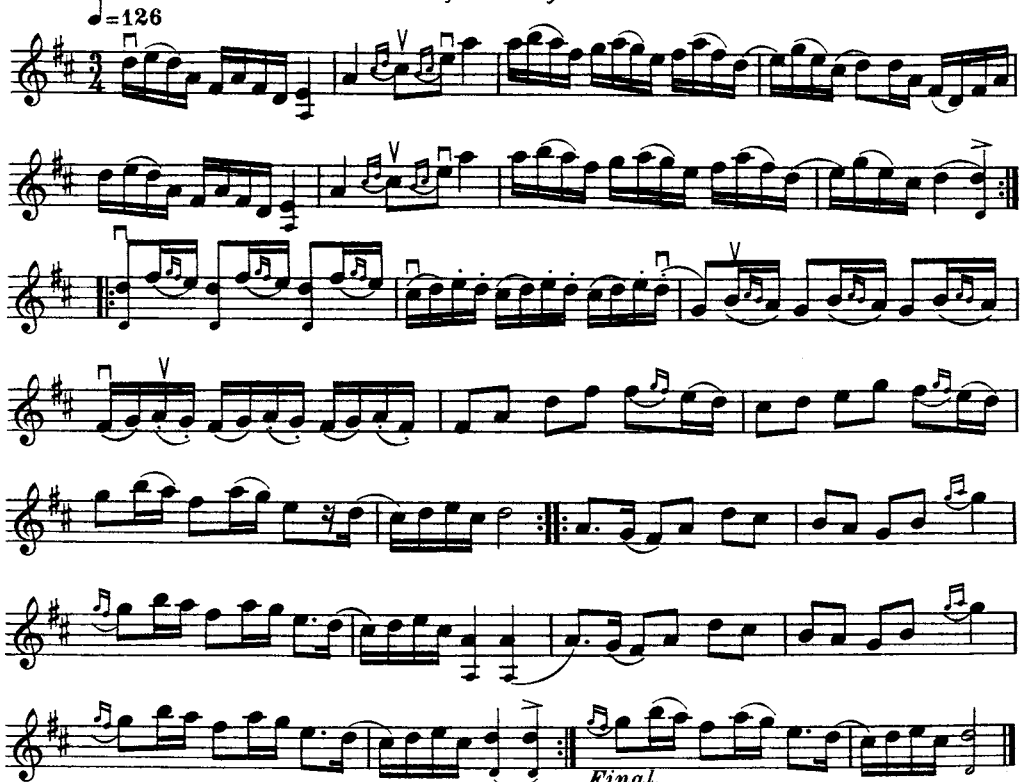

1141. POLSKA

efter Dal Jerk

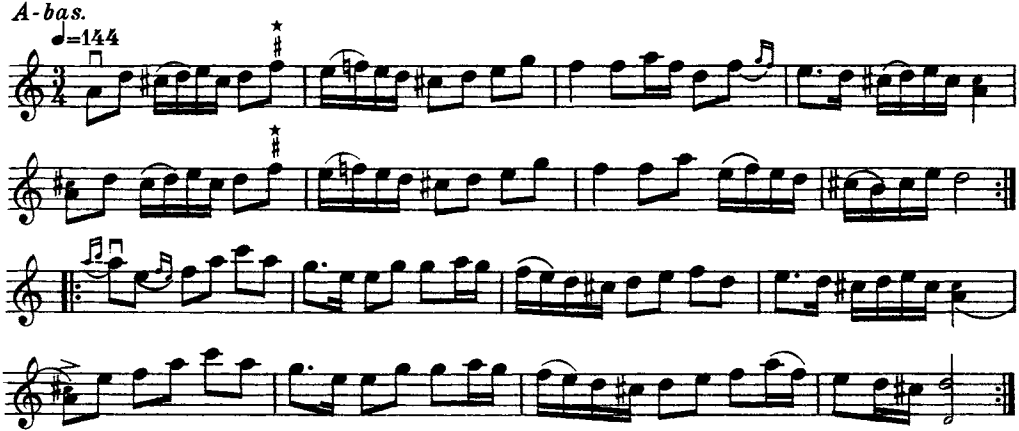

* Tonläge mellan *f* och *fiss*

1142. VALS

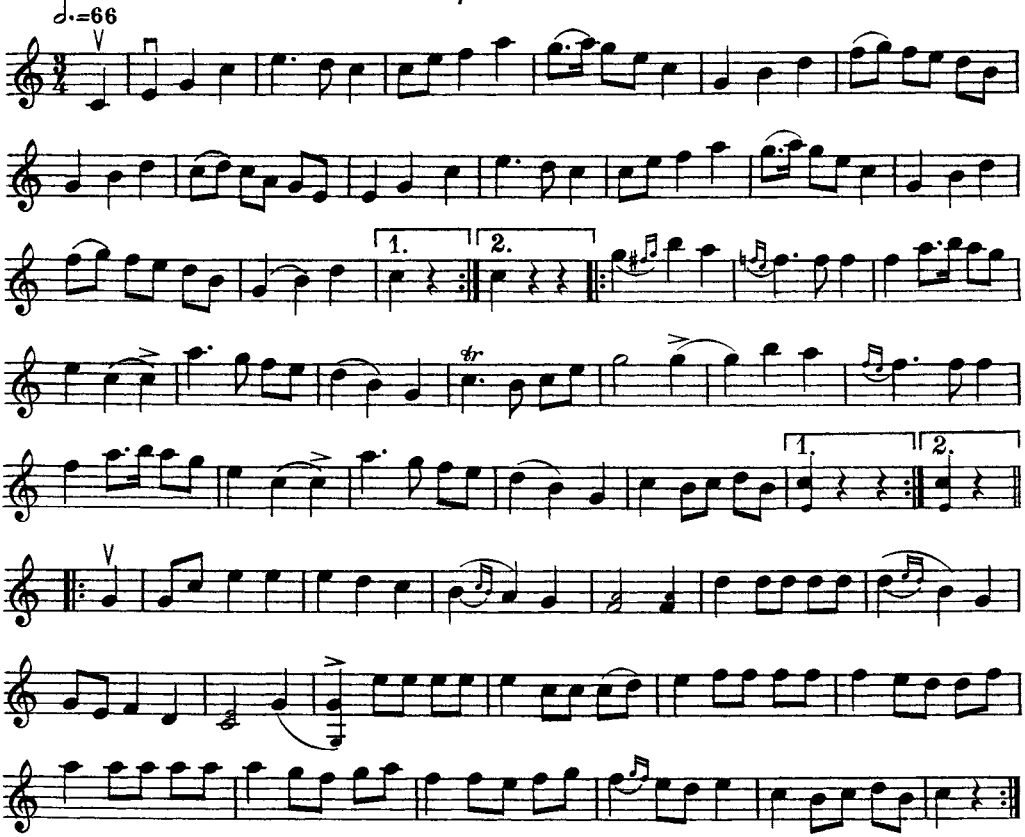

Valsen är, enligt Höök Olles utsago, komponerad av honom själv.

1143. POLSKA

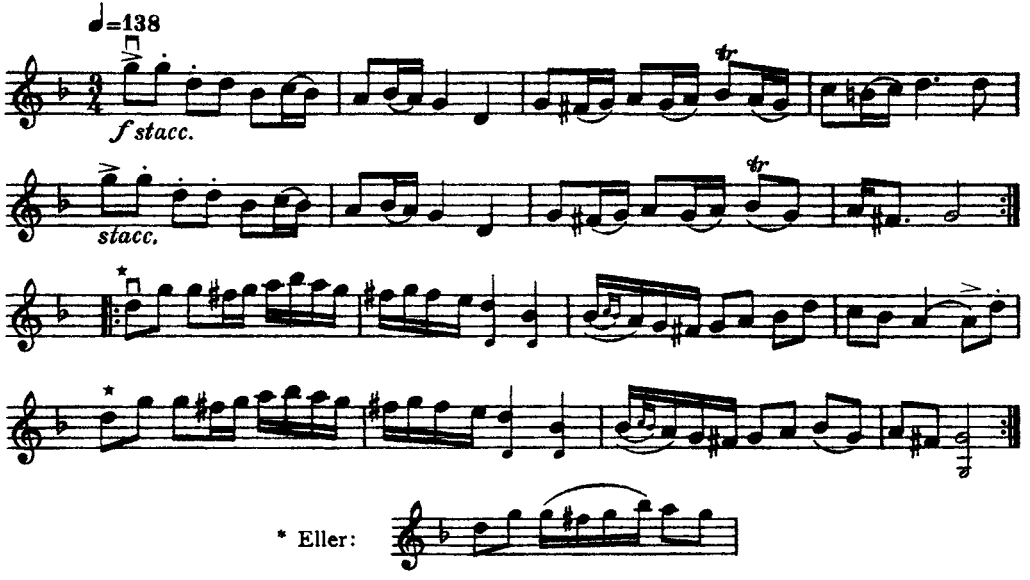

Polskan gick under benämningen *Barkbrödslåten*. Under nödåren 1867—68 gingo spelmännen omkring i gårdarne, spelande denna låt. Som tribut erhöllo de bröd, smör, säd och kött, som de delade ut till dem som ingenting hade.

Låten visar släktskap med den s. k. Seljapolskan. Se n:r 429, h. II.

(O. A.)

1144. POLSKA

efter Sparf Anders

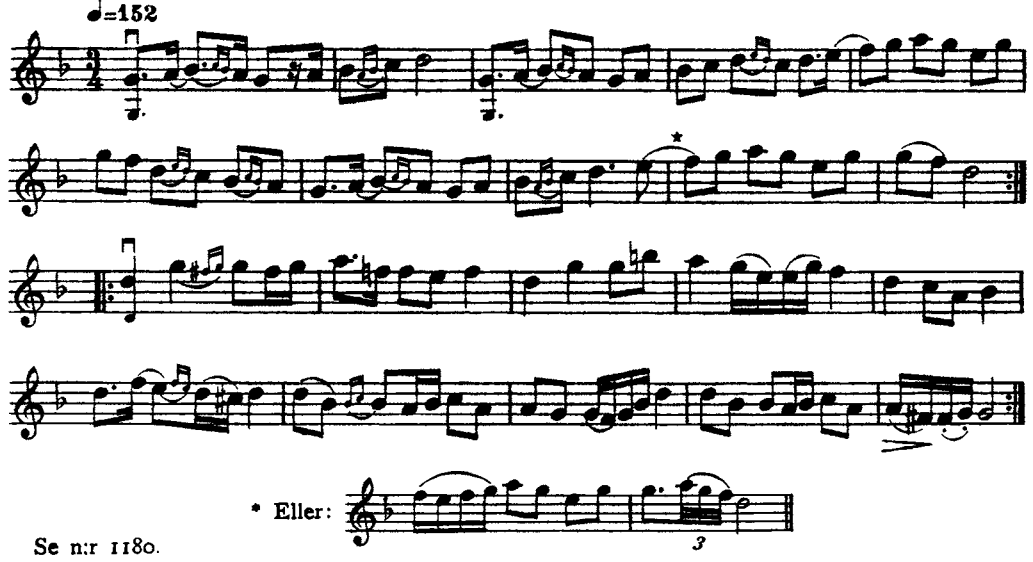

Se nr 1180.

1145. POLSKA

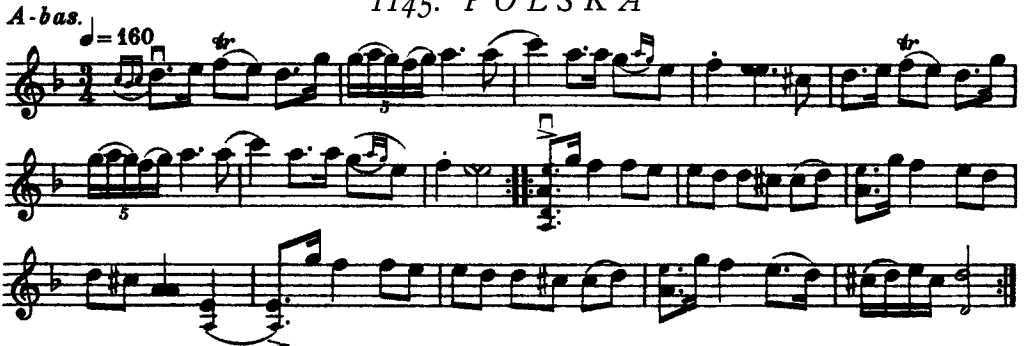

Höök Olle har lärt polskan av Ris Kerstin i Blecket, som blåste den på kohorn.

A-bas.

1146. POLSKA

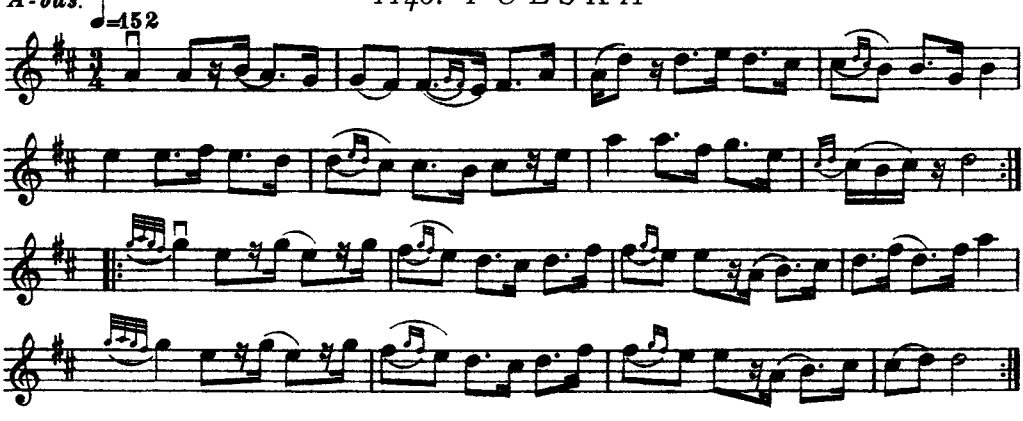

Höök Olle betecknade låten som en gammal Rättvikspolska.

Jfr Sparf Anders, n:r 1178 och Tång Gudmund, n:r 1203.

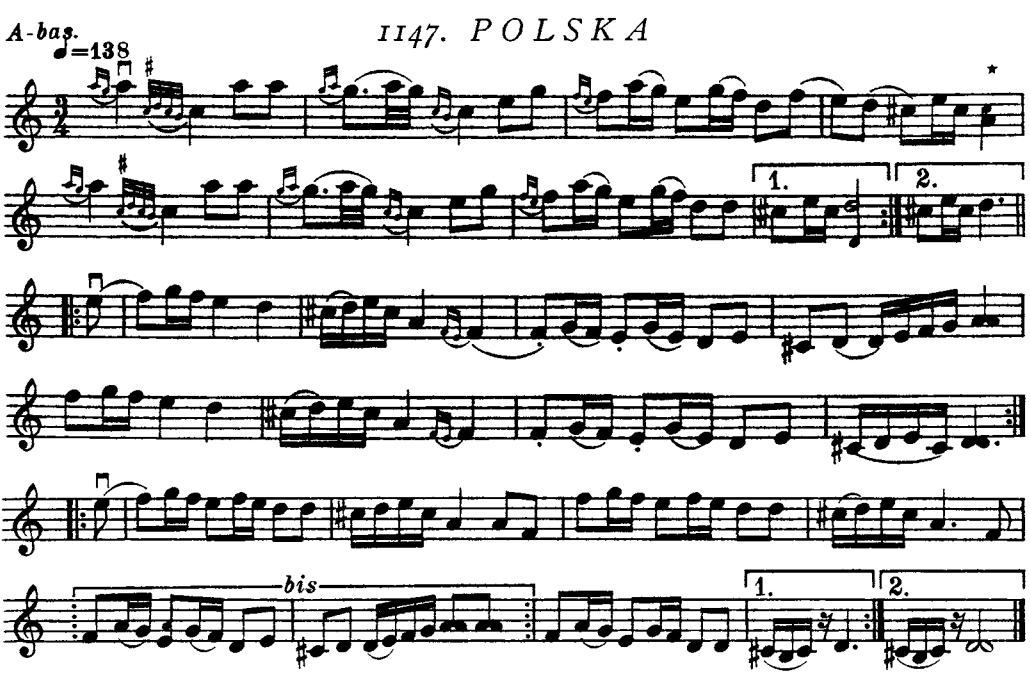
A-bas.
♩=138
1147. POLSKA
1.
2.
bis
1.
2.

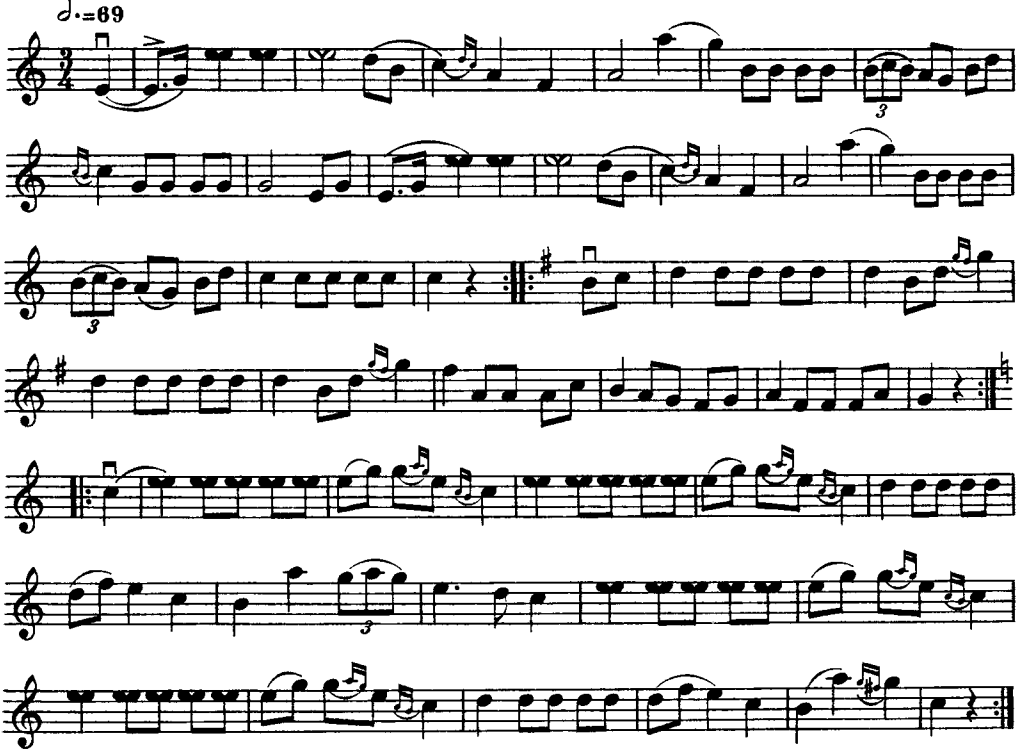
♩.=69

1149. VALS

A-bas.

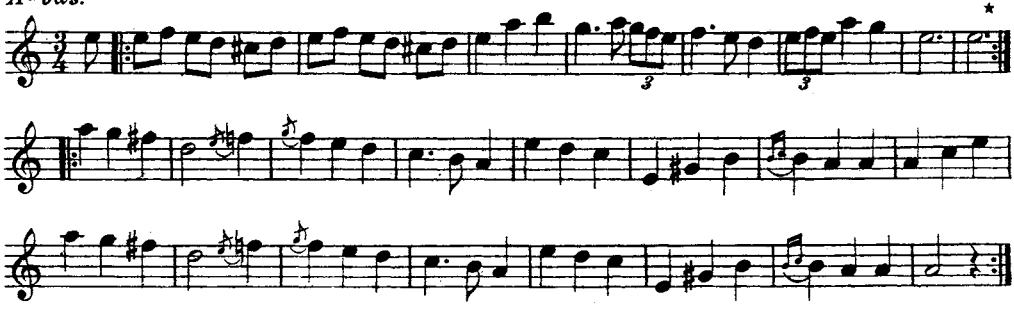

* Denna ton hölls ibland ut ännu en takt.

1150. POLSKA

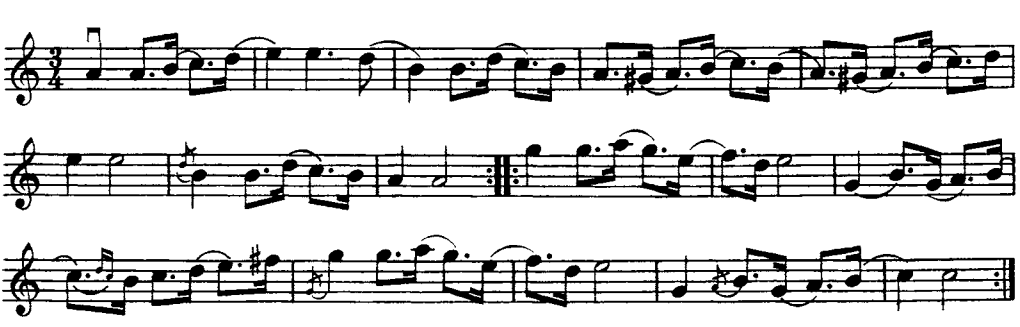

1151. POLSKA

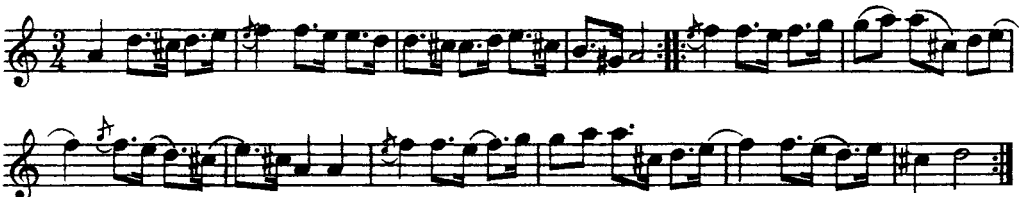

Melodien är mycket känd i Dalarna, isynnerhet i Älvdalstrakten, där den även sjöngs med text. I Gopshus t. ex. spelades den av Ljuder Anders Ersson, vilken kallade den för Kittapolskan. Jfr n:r 317, h. I. Även Höök Olle har polskan i sin repertoar. Se n:r 1101.

(O. A.)

1152. POLSKA

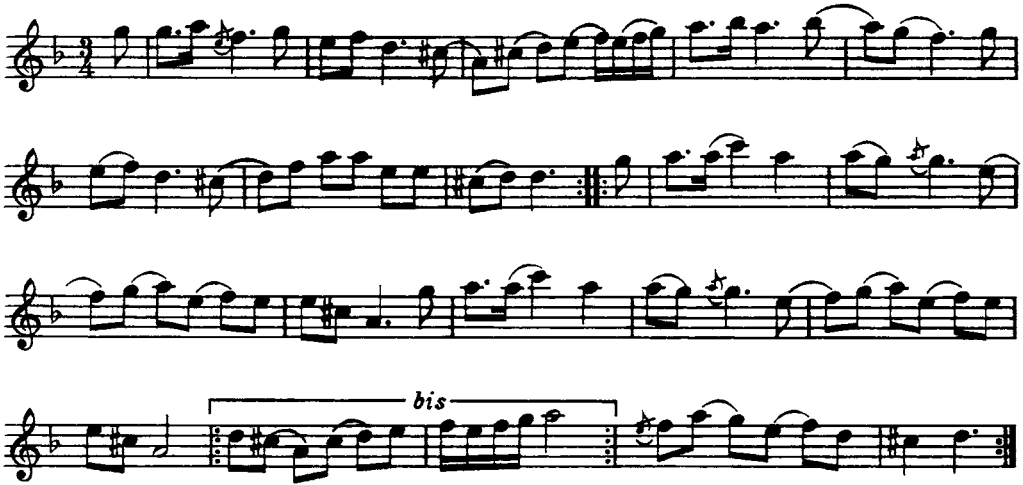

Första reprisen är identisk med första reprisen av Höök Olles polska n:r 1115. Andra reprisen visar tydliga likheter med en annan av Höök Olles polskor. Se andra reprisen i n:r 1106.

(O. A.)

1153. POLSKA

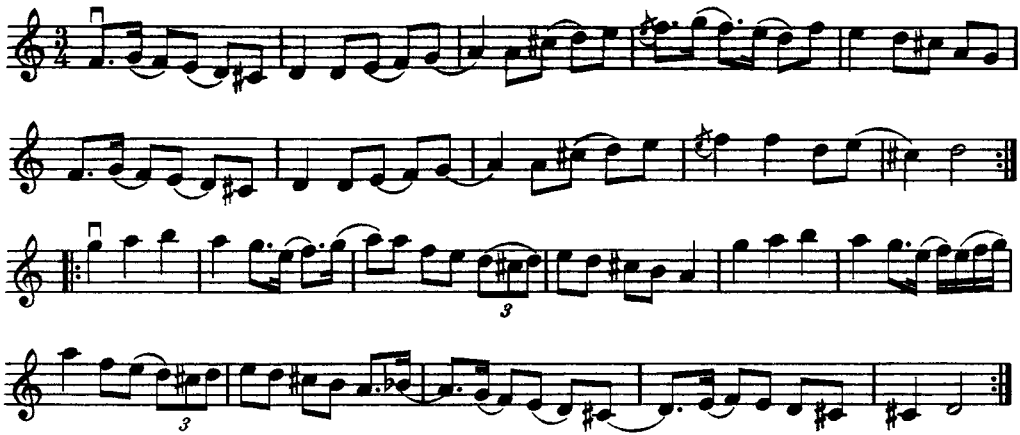

Första reprisen har tio takter, andra reprisen elva. De sista tre takterna äro ett tillägg till den egentliga reprisen, och torde ursprungligen ha bestått av fyra takter. Den felande takten har troligen haft sin plats mellan åttonde och nionde takterna.

(O. A.)

1154. POLSKA

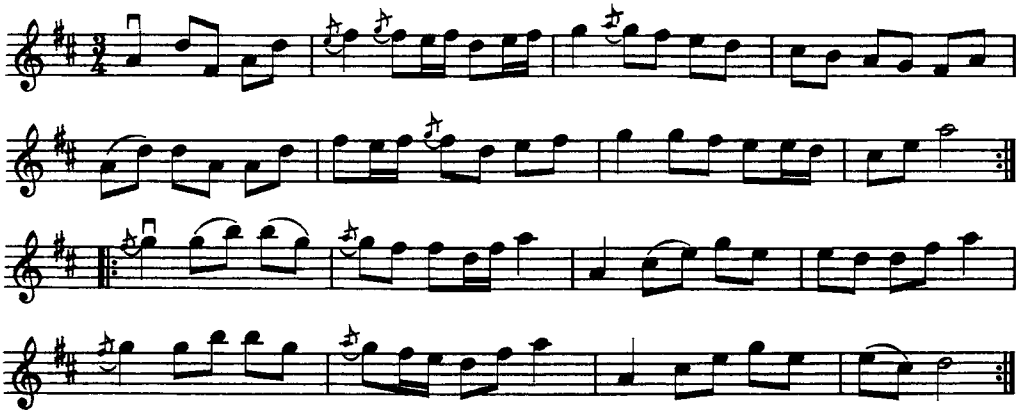

Även Höök Olle spelar polskan. Jfr n:r 1093.

1154. POLSKA

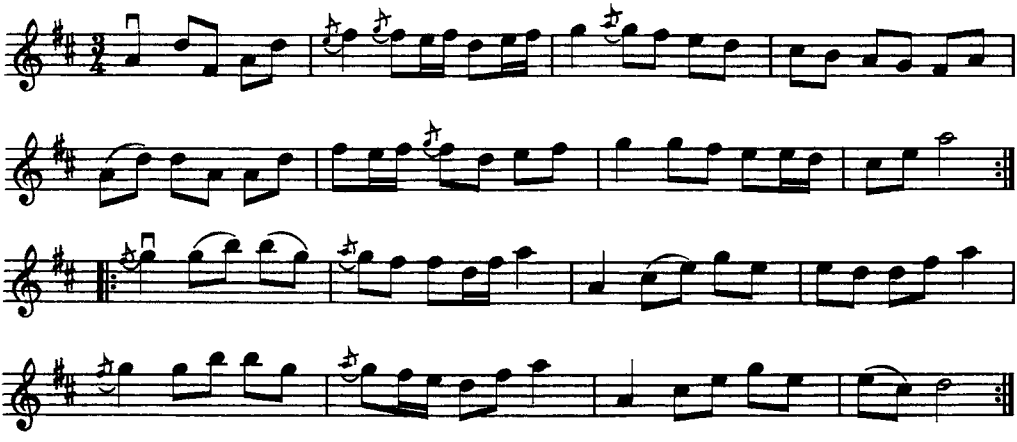

Även Höök Olle spelar polskan. Jfr n:r 1093.

1155. POLSKA

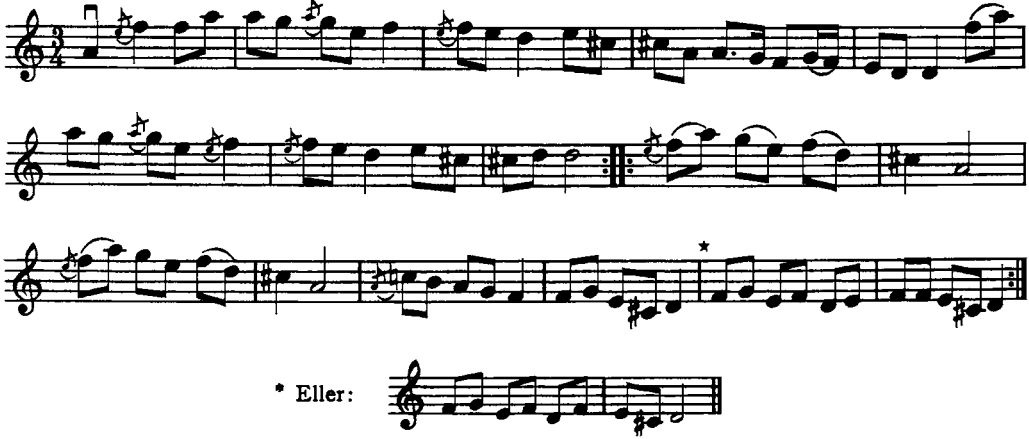

1156. POLSKA

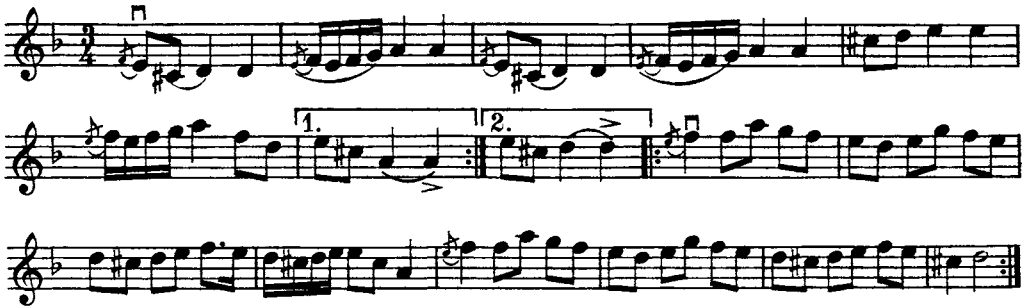

Första reprisen har sju takter. Troligen har en takt borttappats efter den fjärde takten.

Verkmästars Hans har lärt polskan i Stockholm av en målare vid namn Olsson.

1157. POLSKA

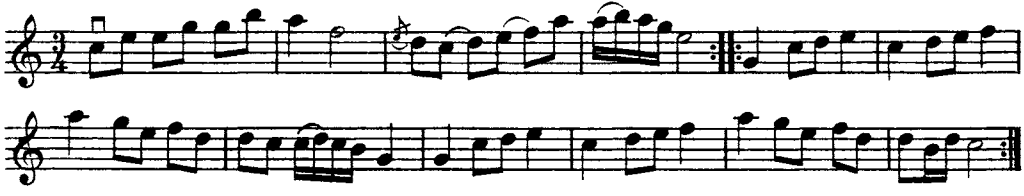

1158. VALS

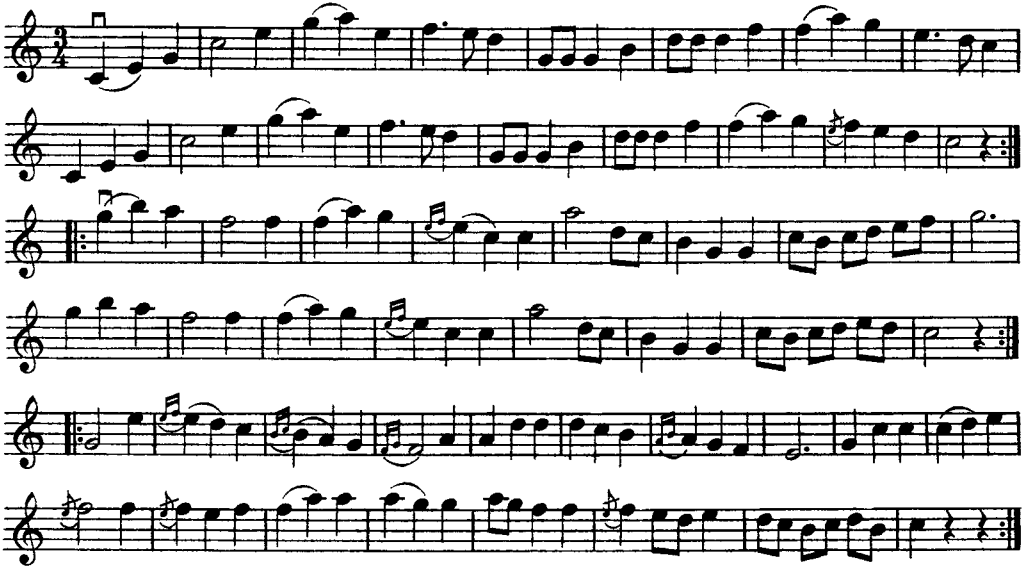

Valsen spelas även av Höök Olle och skall vara komponerad av honom.

Jfr n:r 1142.

Första reprisen har här sjutton takter. Den sextonde takten är övertalig. (O. A.)

1159. POLSKA

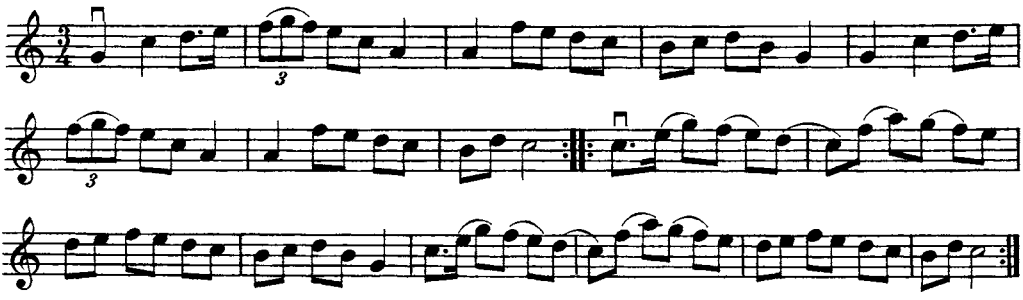

1160. POLSKA

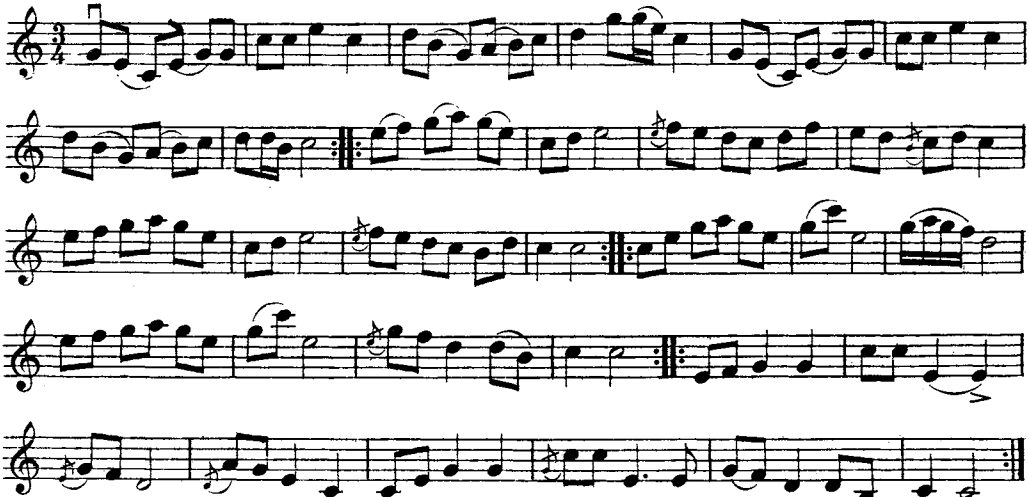

Polskan har mycket av mazurka i sig. Detta gäller isynnerhet andra, tredje och fjärde reprisserna. Tredje reprisen har tydligen borttappat en takt efter tredje takten, troligen av ungefär följande lydelse:

(O. A.)

1161. POLSKA

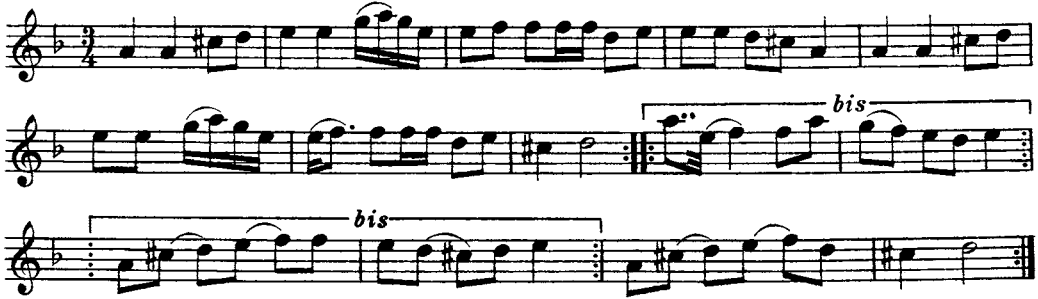

1162. POLSKA

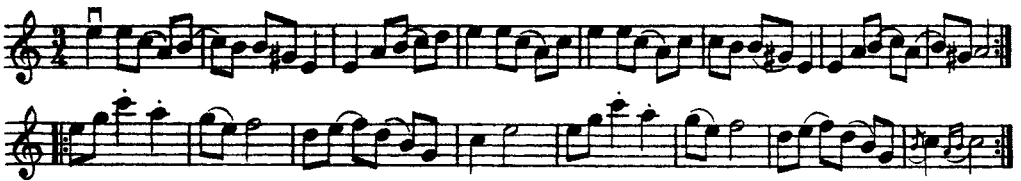

1163. VISA

Frisell spelar en variant av denna visa på ett tämligen avvikande sätt. Jfr n:r 1054, h. III.

1164. "AMERIKAVISAN"

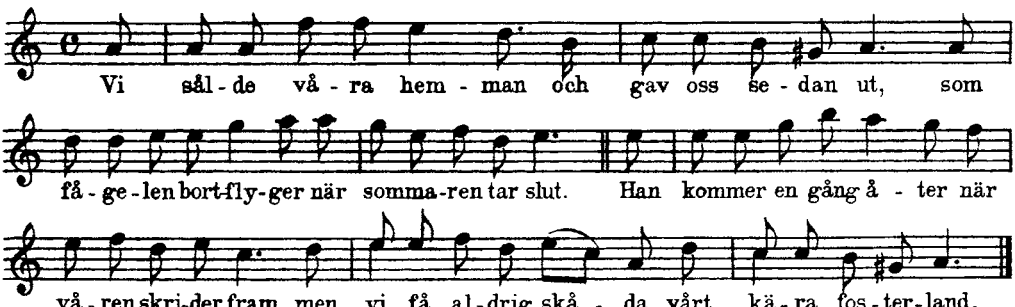

Jfr Anders Seljesson, n:r 270 och Gössa Andersson, n:r 108 h. I.

1165. POLSKA

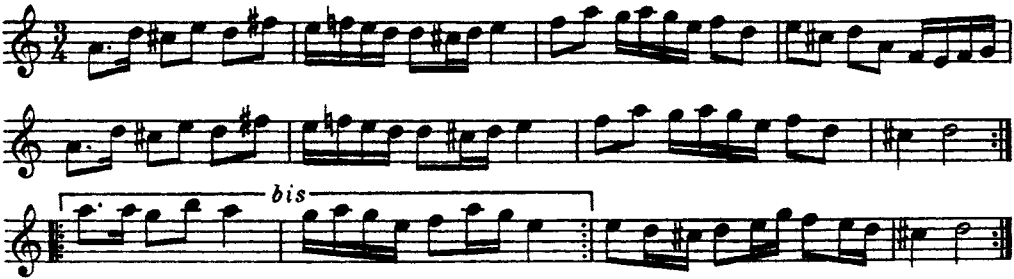

Verkmästars Hans har lärt polskan av Höök Olle.

Jfr n:r 1106 samt Ris Kerstin n:r 1216.

1166. MARSCH

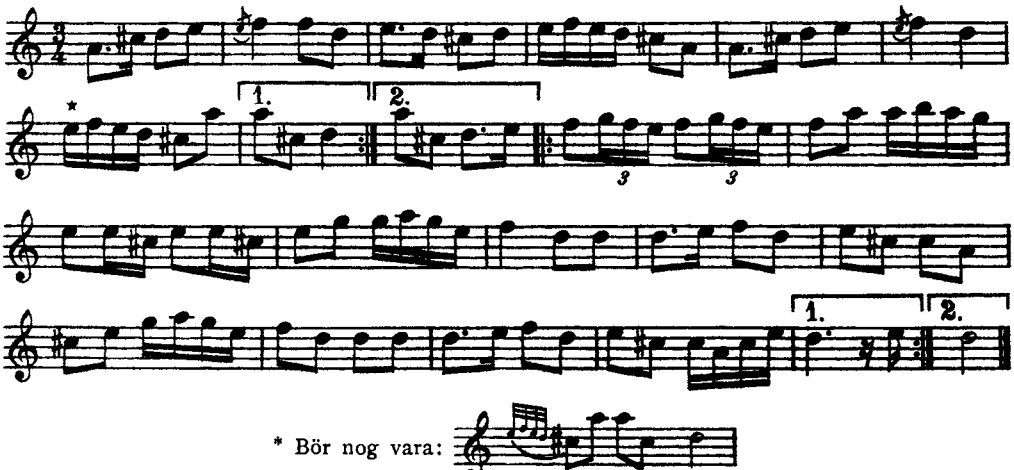

Marschen påminner starkt om en låt, som spelas mycket i Västerdalarna.
Jfr t. ex. Omas Ludvig Larsson n:r 763, h. III. (O. A.)

1167. MARSCH

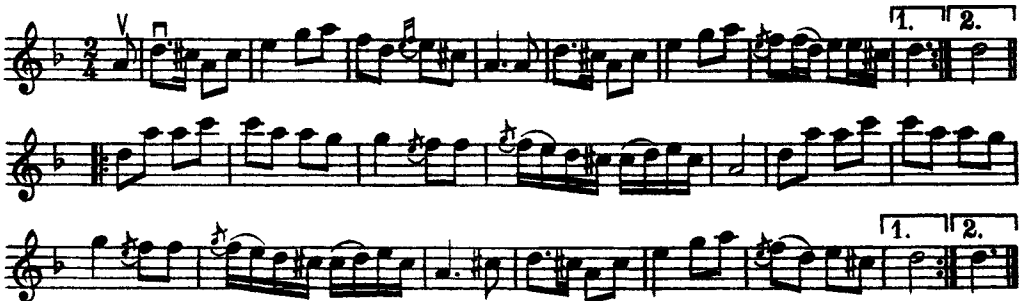

Även denna marsch spelas i Västerdalarna.
Jfr n:r 747 h. III.

1168. POLSKA

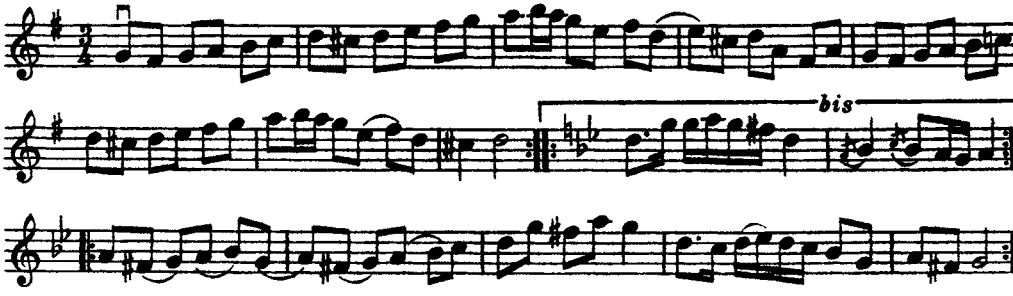

1169. POLSKA

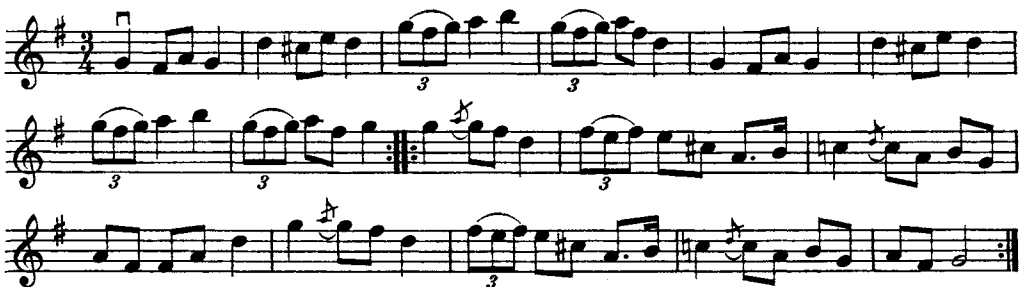

1170. POLSKA

A-bas.

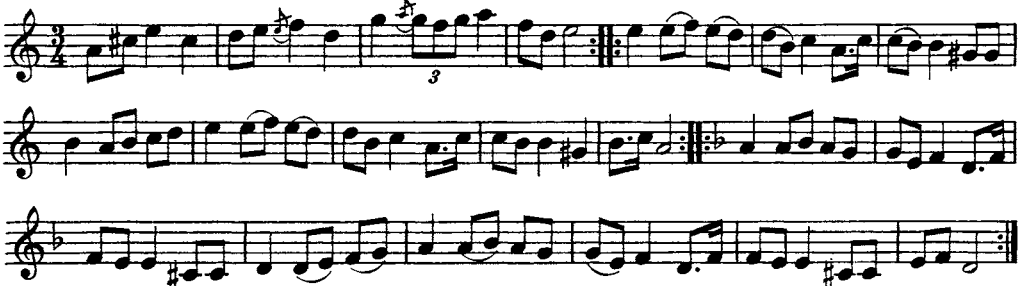

Låten är en version av den kända Skvaltkvarnspolskan.
Jfr t. ex. Höök Olle n:r 1136.

(O. A.)

1171. GÅNGLÅT

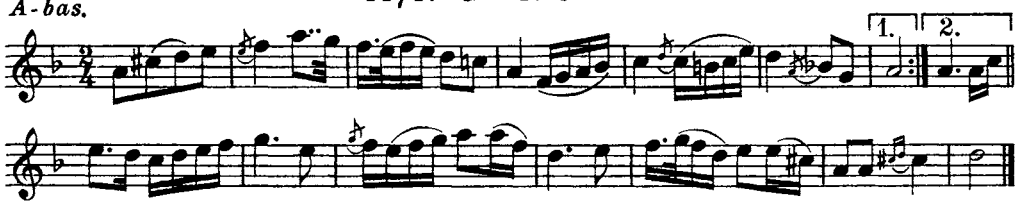

Melodin är en variant av den bekanta visan »*Och Mikaelidagen*».
Jfr n:r 110 och 174, h. I. samt Frisell n:r 1031, h. III. (O. A.)

1172. MARSCH

Melodien är en variant till »Boda brudmarsch».
Jfr Höök Olle, n:r 1085 och Gubb Olof Olsson, n:r 152, h. I. (O. A.)

1173. GÅNGLÅT

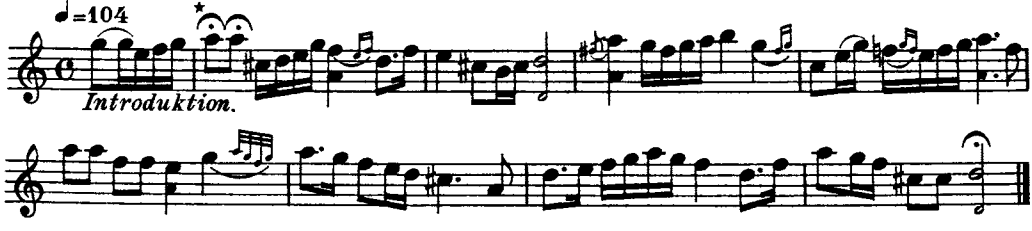

* Dessa två åttondelar drogos vanligen ut till fjärdedelar.

Melodien utgör en variant av visan: »Av hjärtat jag dig älskar».

1174. POLSKA

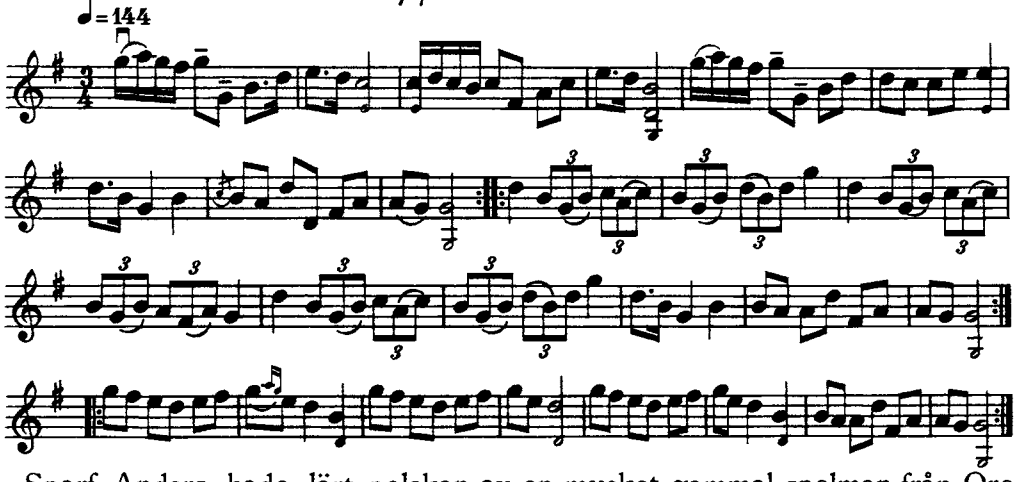

Sparf Anders hade lärt polskan av en mycket gammal spelman från Ore socken.

Jfr Olof Tillman n:r 987, h. III.

1175. POLSKA

efter Monis Olof

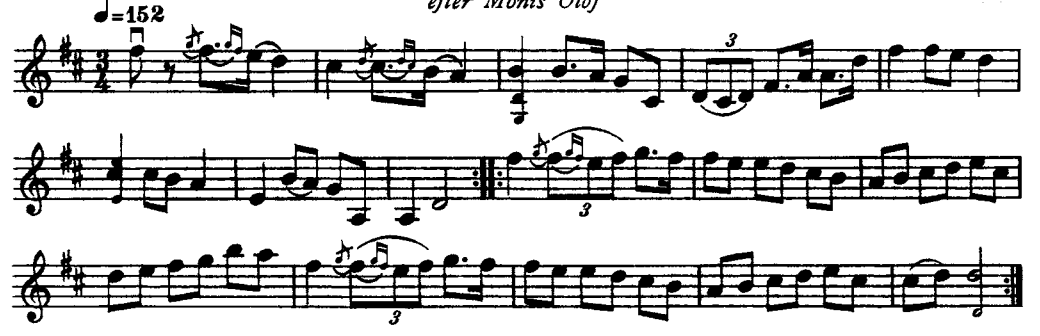

1176. POLSKA

efter Monis Olof

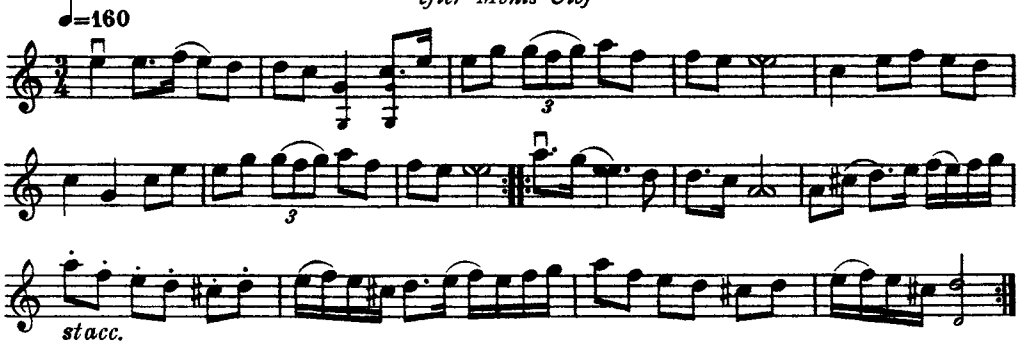

Andra reprisen har sju takter.

Låten kallades *Vallkulla* och uppgavs av Sparf Anders vara en hornlåt.

A-bas.

1177. POLSKA

efter Ängsås Jon

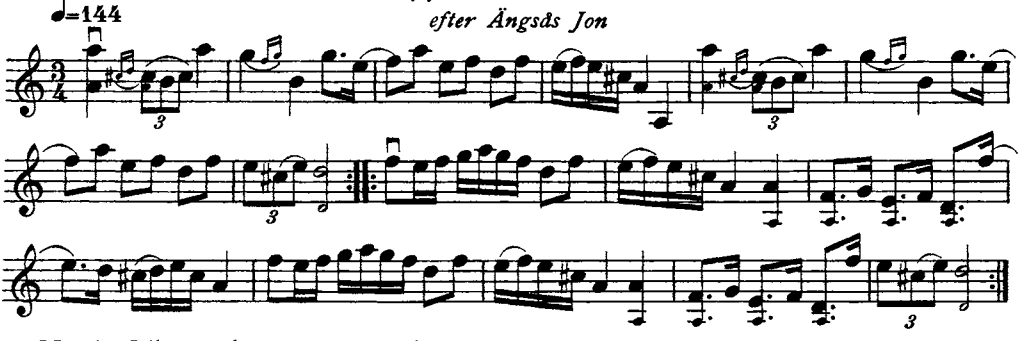

Höök Olle spelar samma polska, med tillägg av en tredje repris.

Se n:r 1147.

1178. POLSKA

efter Ängsås Jon

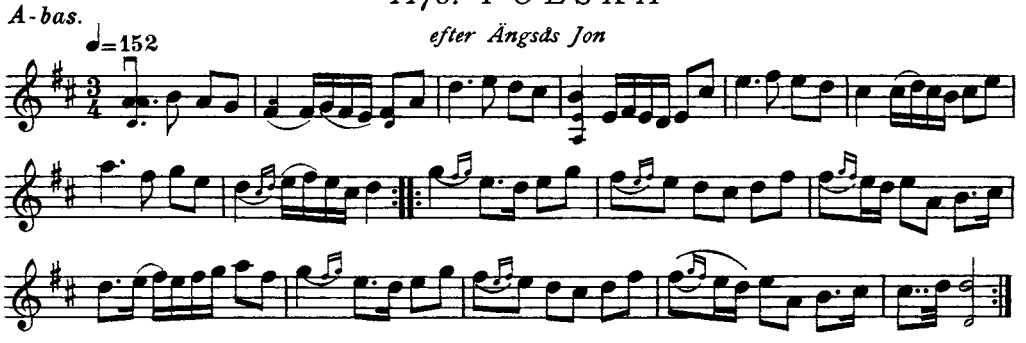

Även denna låt spelades av Höök Olle.

Jfr n:r 1146.

A-bas.

1179. POLSKA

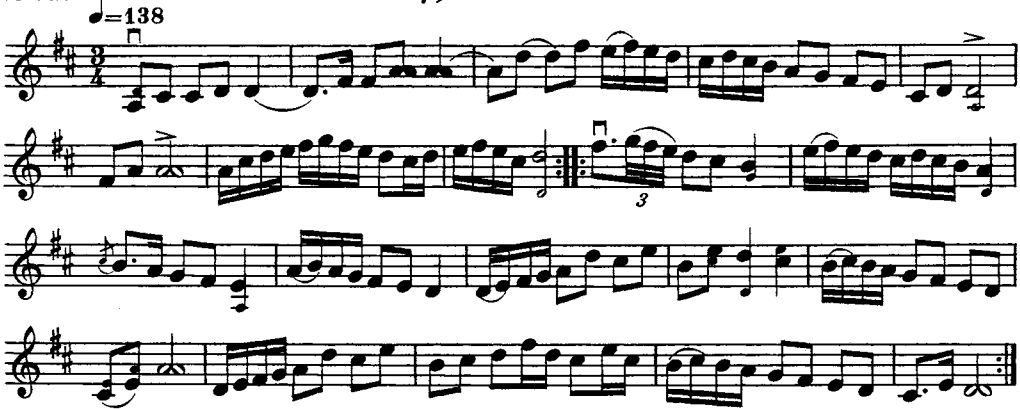

Timas Hans från Ore har en variant av polskan i sin repertoar, med första reprisen i *d*-moll, andra reprisen i *d*-dur. Han hade lärt den av Dalfors från Dalbyn. (Se n:r 15, h. I.)

Huruvida Sparf Anders fått polskan av Timas Hans är ej lätt att avgöra; omöjligt är det icke, ty dessa båda spelmän sammanträffade ibland, och resultatet av sådana sammanträffanden, spelmän emellan, blev vanligen att de lärde någon eller flera av varandras låtar. (O. A.)

1180. POLSKA

efter Ängsås Jon

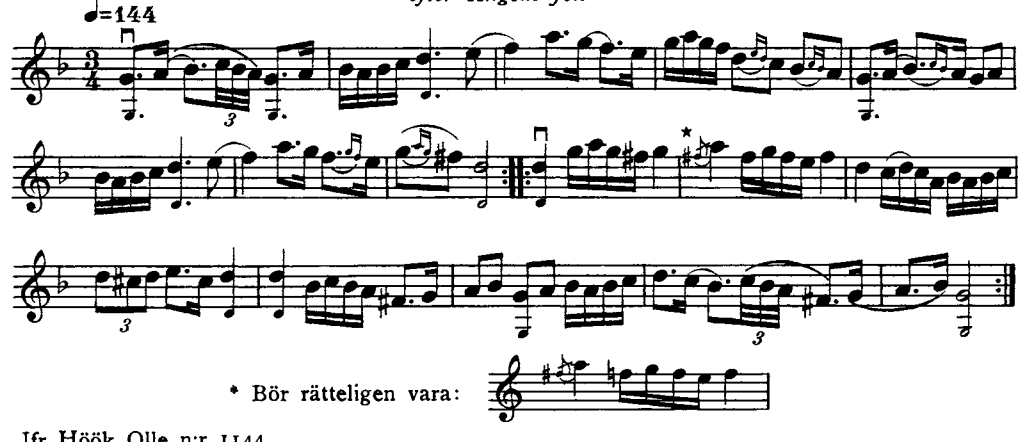

* Bör rätteligen vara:

Jfr Höök Olle n:r 1144.

1181. POLSKA

efter Monis Olof

A-bas. ♩=138

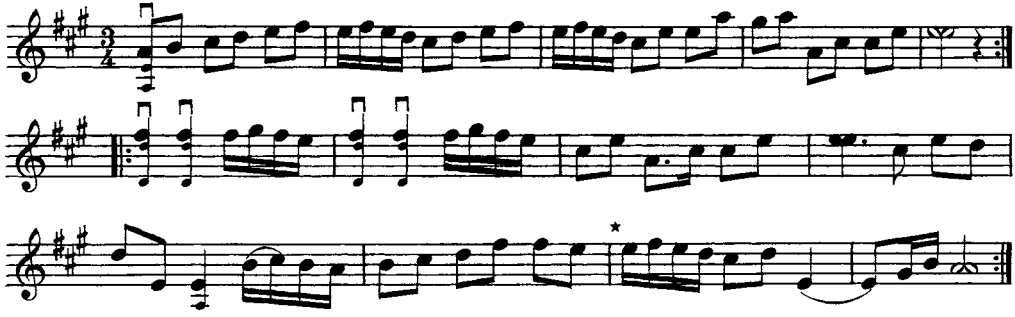

* Ibland spelades dessa båda takter sålunda:

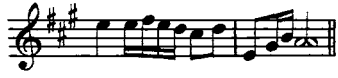

Polskan, sådan den här föreligger, är behäftad med vissa fel. Genom att en taktdel bortfallit i första reprisen, troligen i dess tredje takt, blir ej slutfallet det för polskan karaktäristiska.

Sparf Anders spelade också låten på olika sätt: än uteslöt han en taktdel, än lade han till, så att melodien ständigt ändrade form. Ett rekonstruktionsförslag, som torde komma i ungefärlig överensstämmelse med låtens rätta lydelse, följer här nedan.

Det kan med tämligen stor visshet antagas att en av Timas Hans i Ore spelad polska, som visar stora likheter med denna låt, legat till grund för Sparf Anders' melodi. (Se n:r 75, h. I.)

(O. A.)

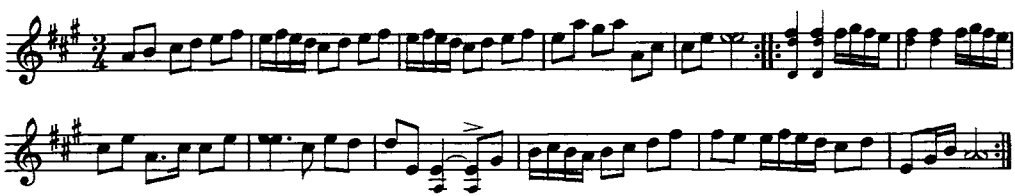

1182. POLSKA

efter Ängsås Jon

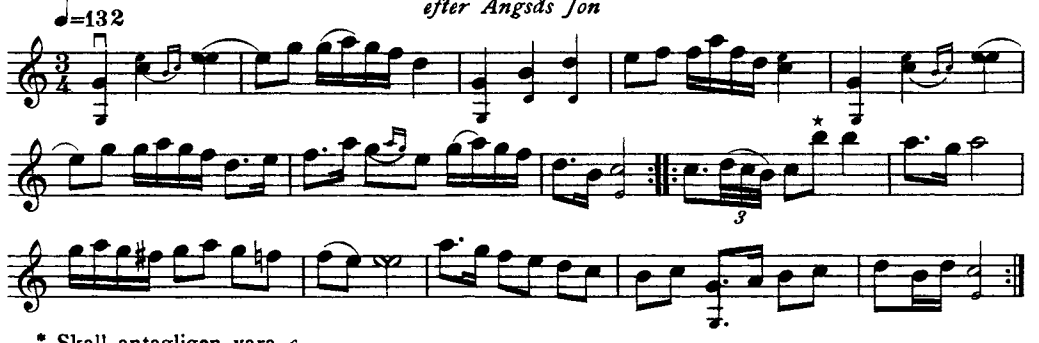

* Skall antagligen vara *c*.

I sista reprisen har tydligen en takt bortfallit. (O. A.)

1183. BRUDMARSCH

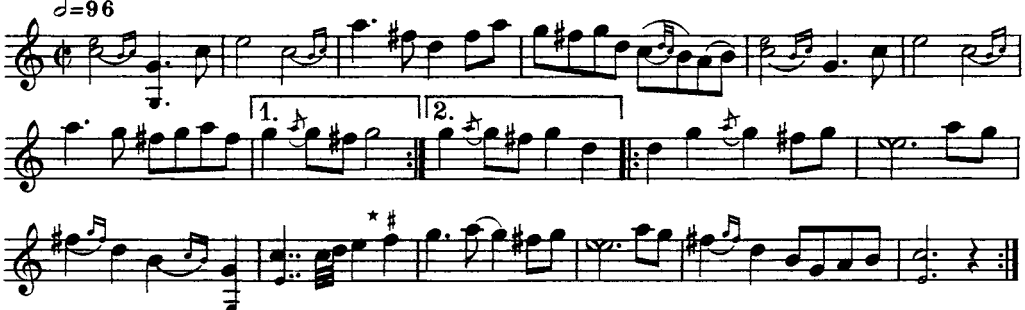

* Sparf Anders spelade *fiss* överallt i marschen utom på detta ställe, där han tog en ton ungefär mitt emellan *f* och *fiss*.

1184. BRUDMARSCH

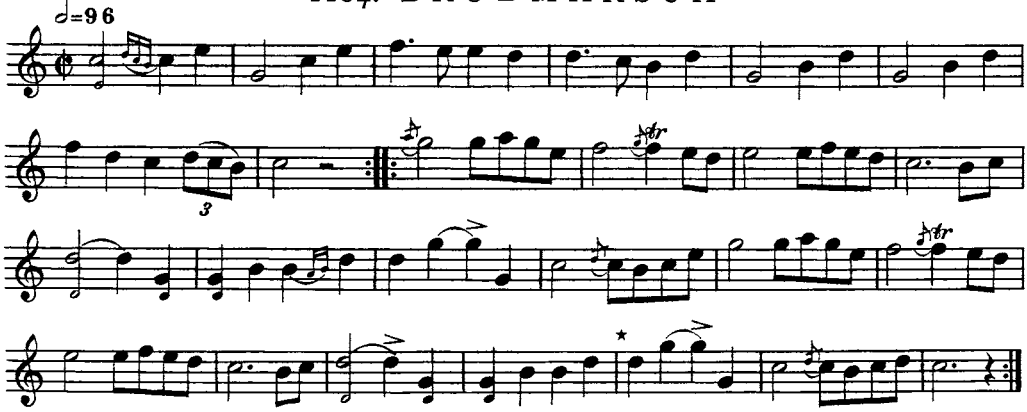

* Övertalig takt.

1185. BRUDMARSCH

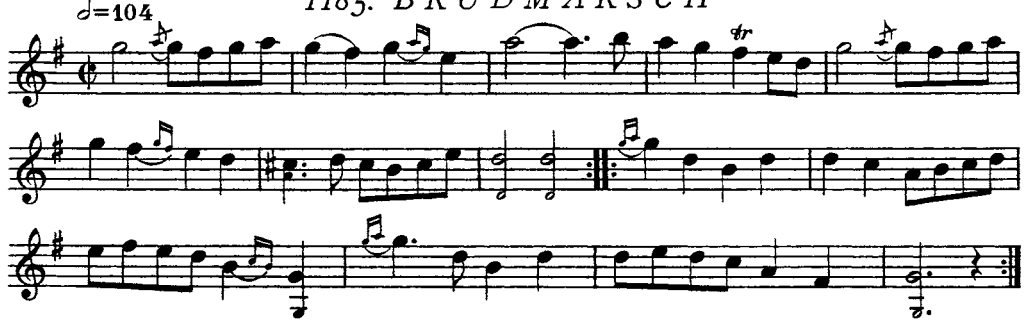

1186. POLSKA

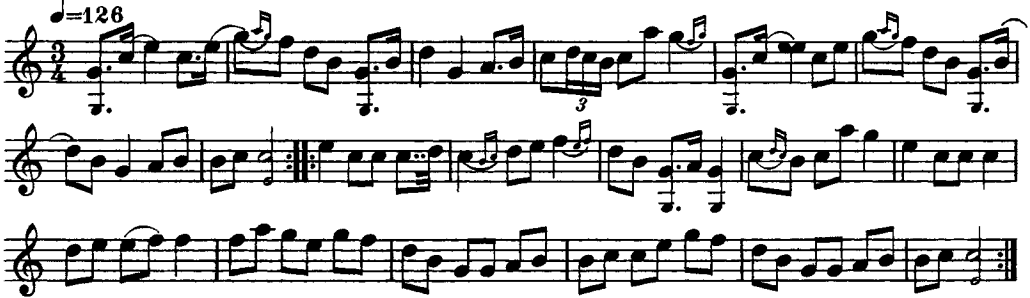

Sista reprisen har elva takter. Man kan emellertid antaga att denna repris från början haft tolv takter, men att en takt utelämnats efter sjunde takten. De sju första takterna, jämte denna bortfallna takt, ha då bildat den egentliga perioden, de övriga fyra takterna äro en eftersats av det ganska ofta förekommande slaget. Inskjutes efter sjunde takten en takt av ungefär följande lydelse: 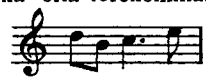 , torde reprisen i sin helhet bringas i överensstämmelse med dess rätta och ursprungliga lydelse.

Låten kallades av Sparf Anders för *Krokdans* och användes som långdans. (O. A.)

1187. POLSKA

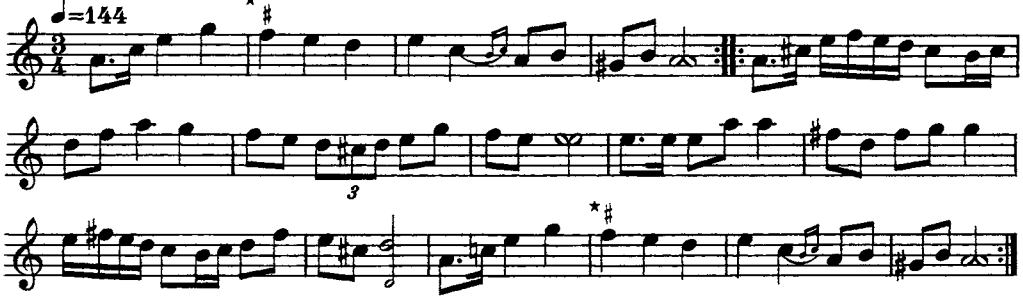

* Här togs en ton mitt emellan *f* och *fiss*.

Låten är en mycket gammal brudpolska, som ofta användes i bröllopsdansen. (O. A.)

1188. POLSKA

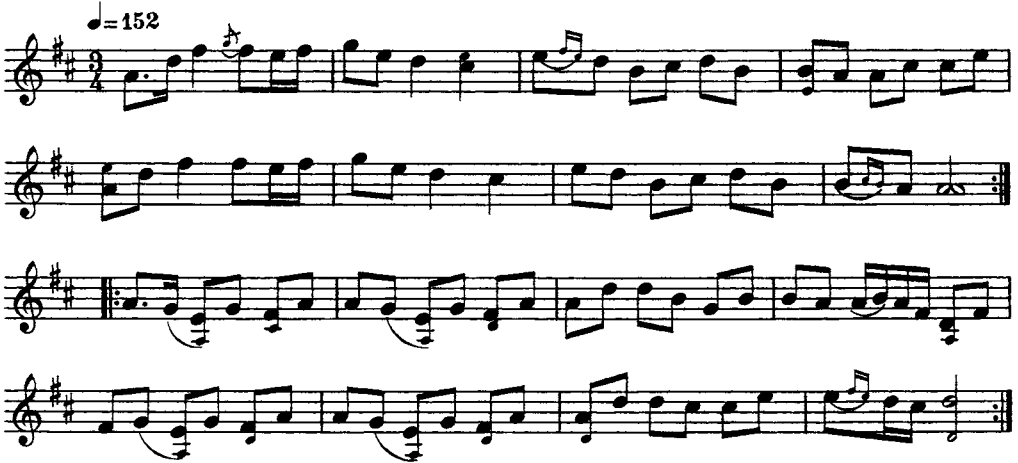

1189. SKÄNKLÅT

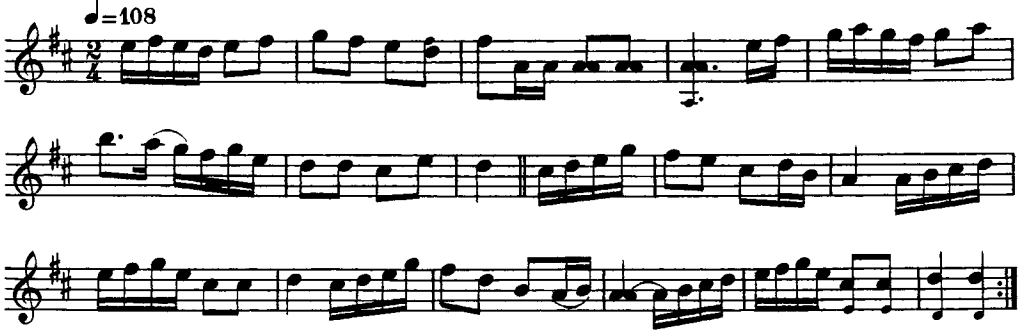

1190. POLSKA

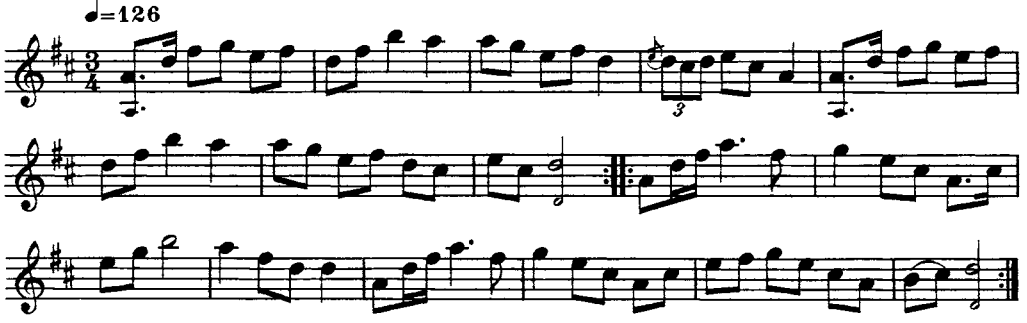

1191. POLSKA

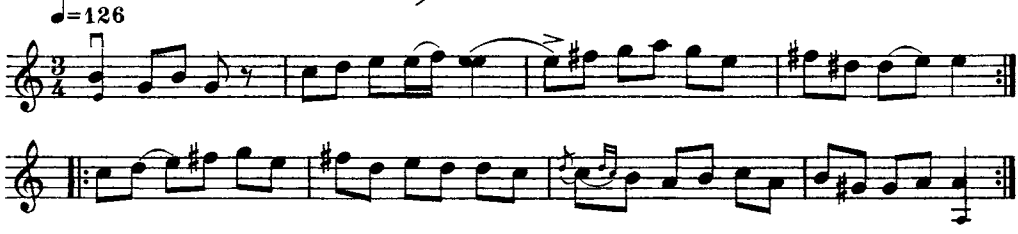

Denna polska sjöngs av Tåbergs morfars far, f. soldaten Plunk.

1192. POLSKA

efter Plunk

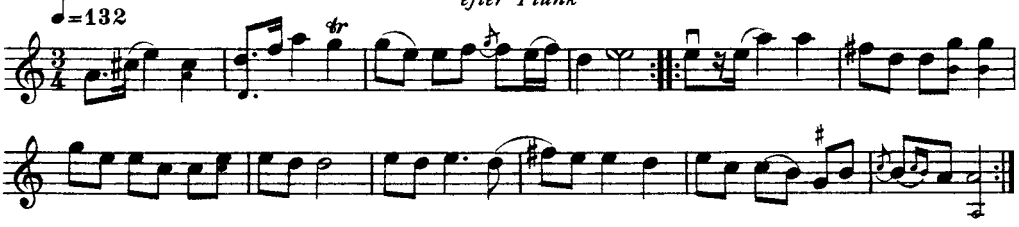

1193. POLSKA

efter Plunk

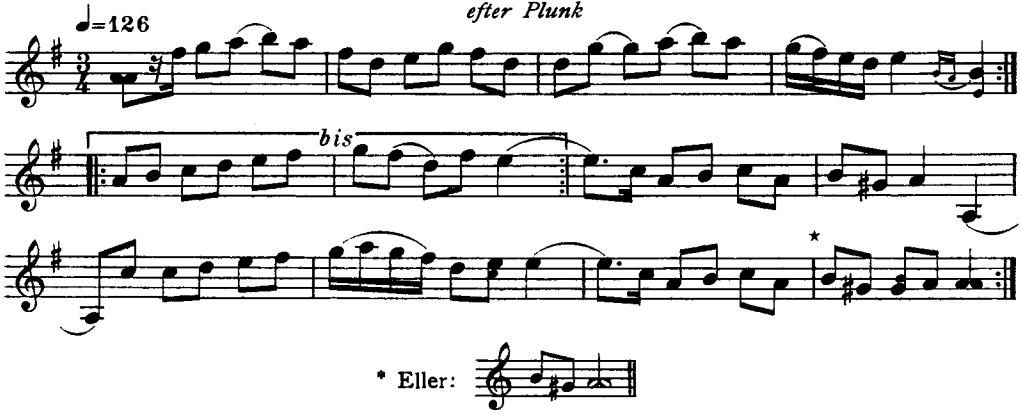

Låten kallades för *Nattleken* och betydde att det var den sista dansen.

1194. BRUDMARSCH

efter Dal Jerk

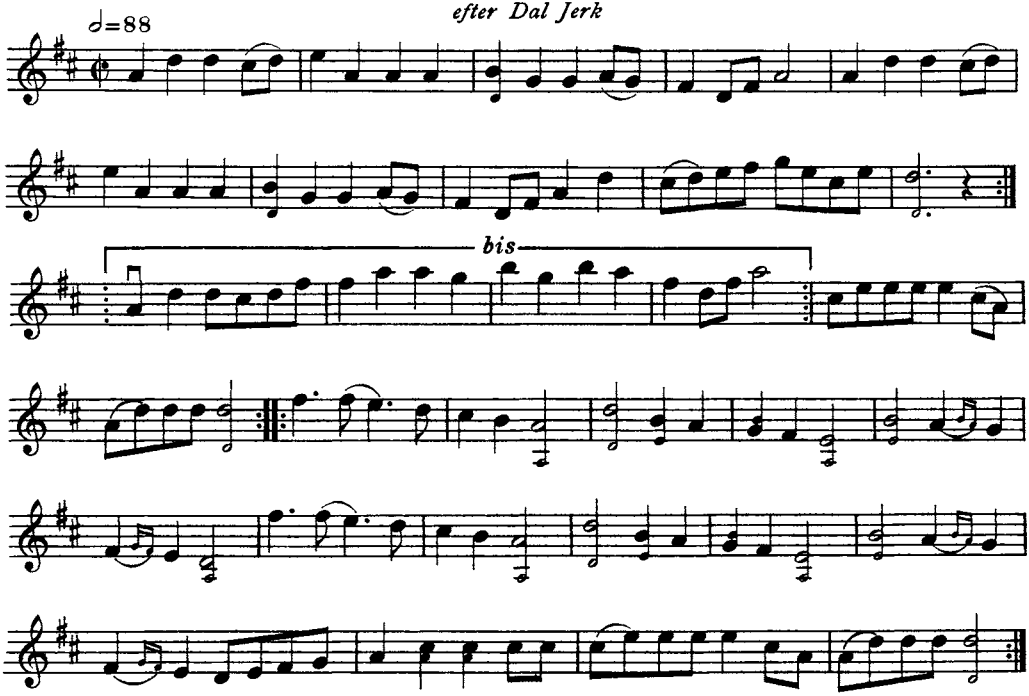

Låten spelades mycket av Dal Jerk och brukades med förkärlek av honom som brudmarsch.

1195. BRUDMARSCH

efter Dal Jørk

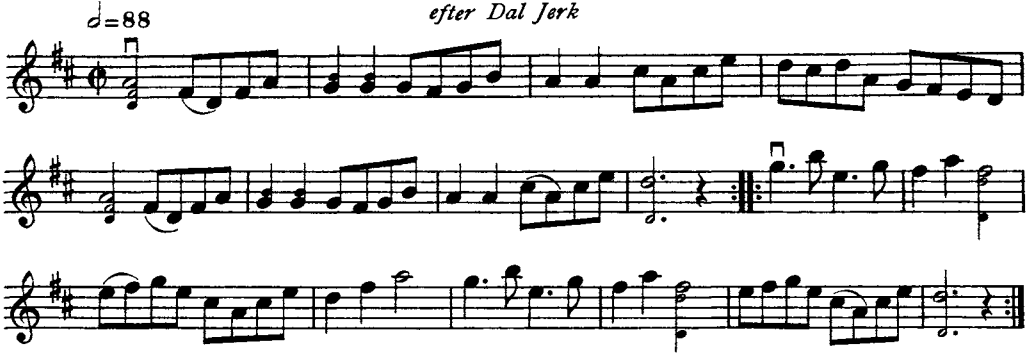

1196. BRUDMARSCH

efter Dal Jerk

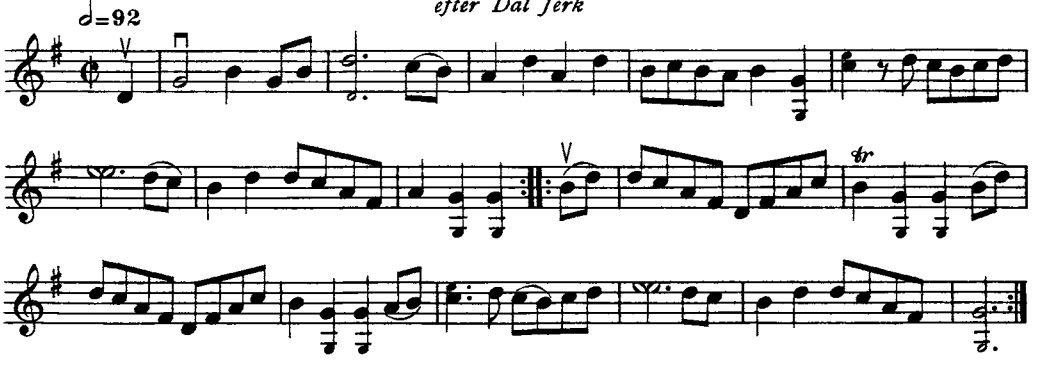

Marschen ansågs av Tåberg vara mycket gammal.

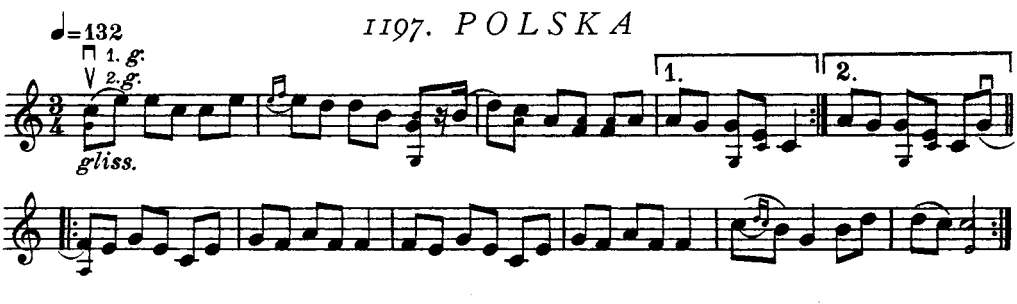
1197. POLSKA
♩=132
1. g.
2. g.
gliss.
1.
2.

1198. POLSKA

efter Dal Jerk

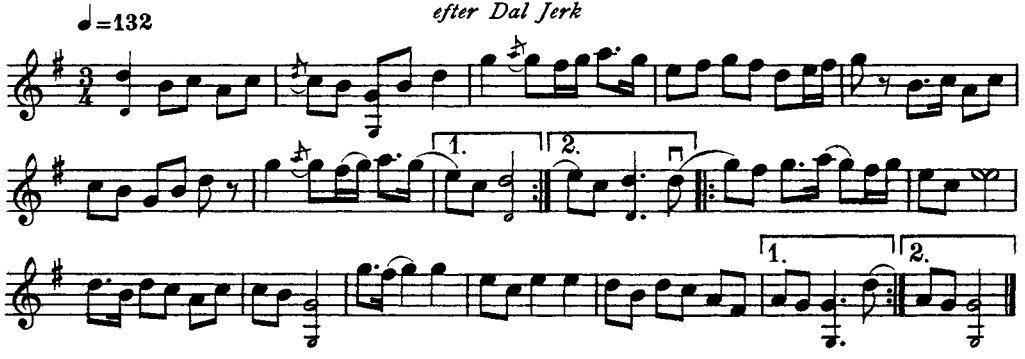

1199. POLSKA

efter Dal Jerk

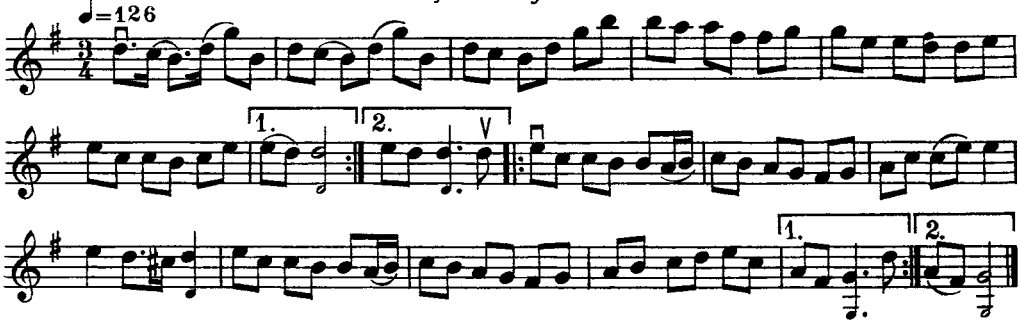

Första reprisen har sju takter. Man kan emellertid antaga att reprisen från början haft åtta takter, och att den felande takten haft sin plats efter fjärde takten. (O. A.)

1200. *V A L S*

efter Dal Jerk

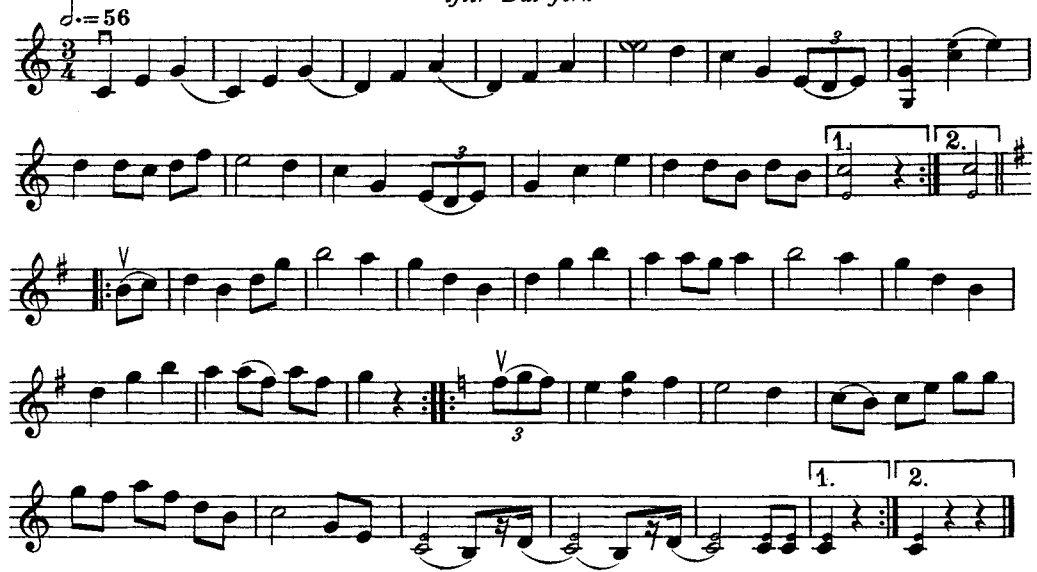

Första reprisen har tretton takter, andra tio och tredje nio takter. Ett försök att restituera låten till dess ursprung skulle med anspråk på tillförlitlighet ej kunna företagas utan att lämna rum åt rena gissningar eller problematiska antaganden.

Dal Jerk kallade låten för »*Kronprinsens vals*.»

1201. VALS

efter Dal Jerk

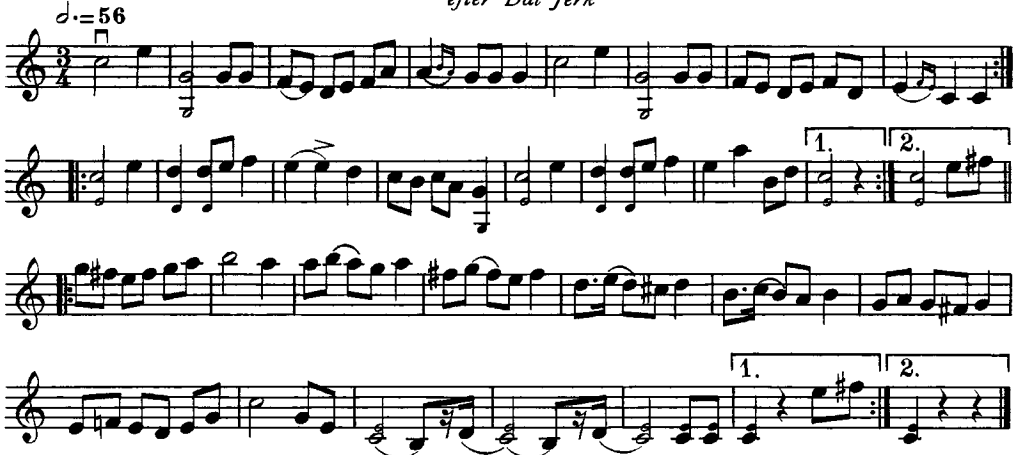

Dal Jerk kallade denna vals för »*Kronprinsessans vals.*»

1202. LÅNGDANS

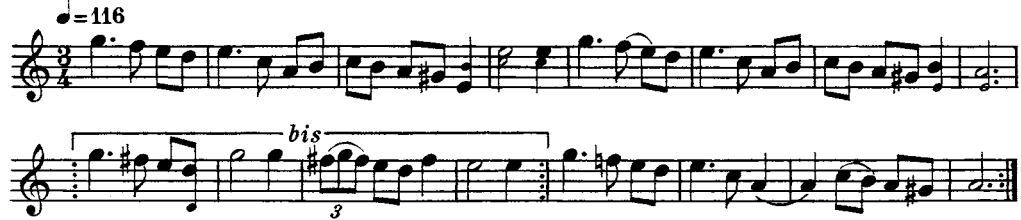

När denna låt spelades blev brudparet hissat. Se anm. vid n:r 1085.

1203. POLSKA

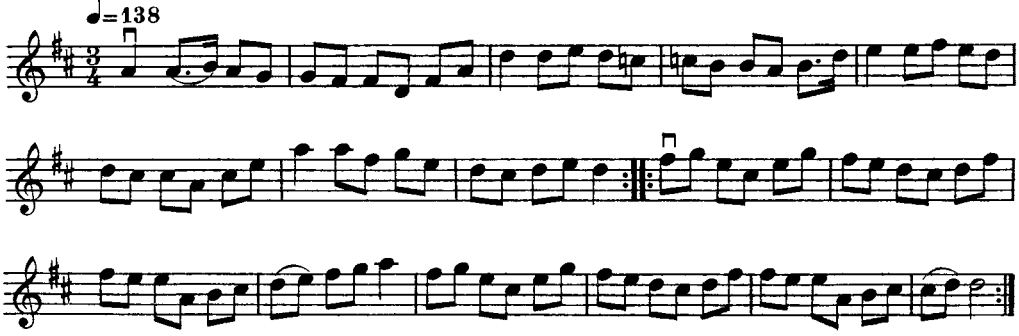

Jfr Höök Olle n:r 1146 och Sparf Anders n:r 1178.

1204. BRÄNNVINSLÅT

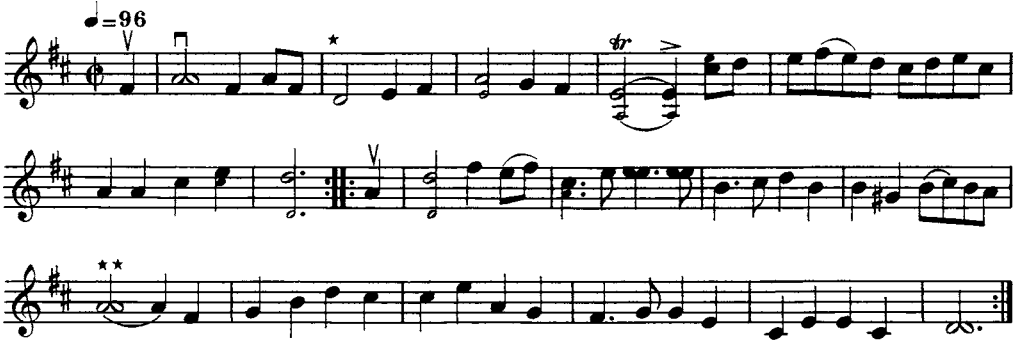

** Denna ton drogs ut till en hel takts tidsvärde, varigenom det efterföljande kom i baktakt.

1205. POLSKA

efter Dal Jerk

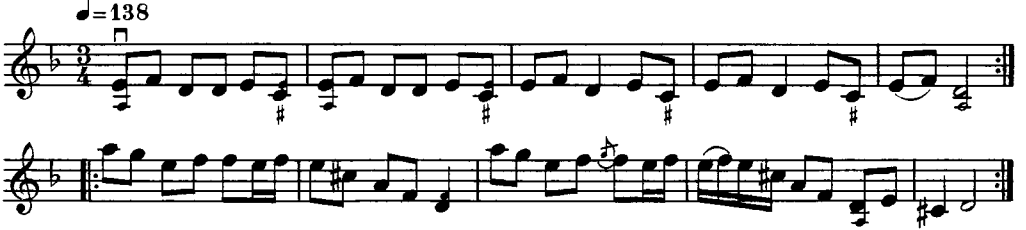

1206. VALLÅT

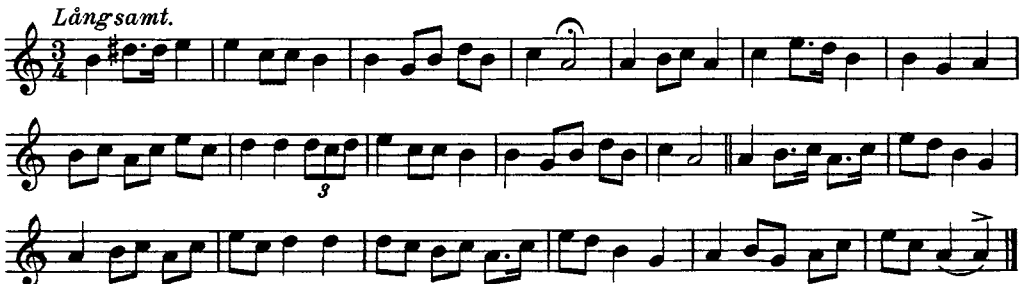

1207. VALLÅT

Adamsvisan

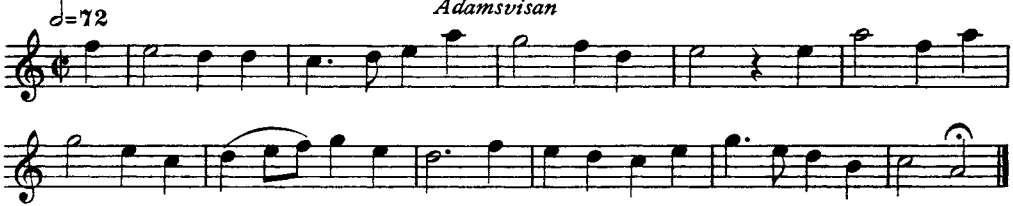

1208. VALLÅT

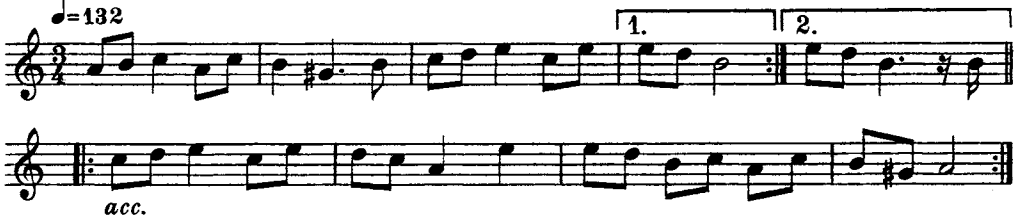

Låten är en variant av den kända visan »Å jag fattige lappman». Jfr n:r 165 och 337, h. I.

1209. VALLÅT

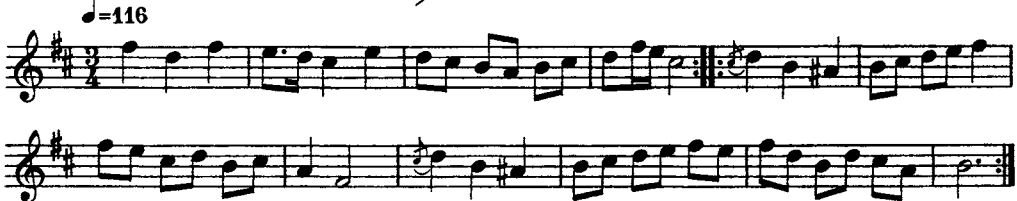

1210. VALLÅT

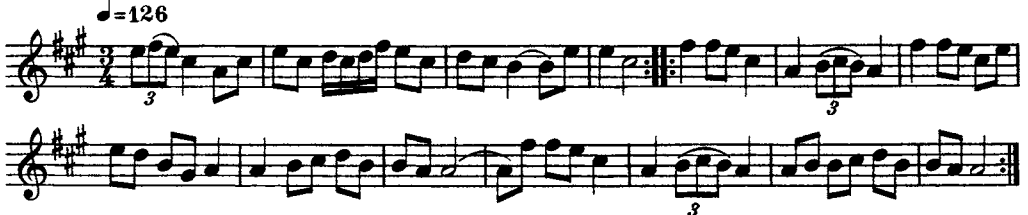

Vallåten är en gammal polska, som Ris Kerstin ofta blåste på horn.

1211. VISA

1212. VALLÅT

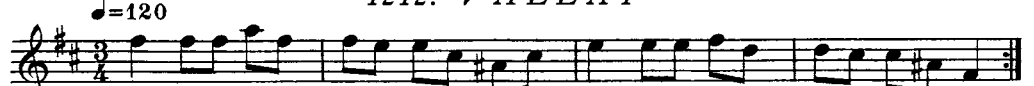

Vallåten är en variant av »Vårvindar friska».
Jfr Sjungar Lars n:r 695, h. III.

1213 a. VALLÅT

Ris Kerstin berättar: är ett djur bortkommet, letas det ute i skogen. Såsom lystringssignal blåses först denna låt:

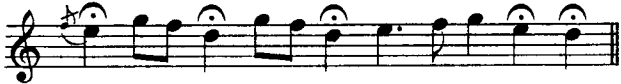

Om det är en ko som saknas, fortsättes sedan med Kolåten. Är det saknade djuret ett får, blåses Fårlåten; är det en get, Getlåten.

1213 b. KOLÅTEN

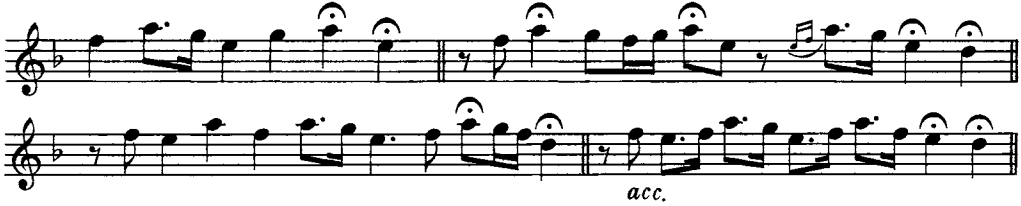

1213 c. FÅRLÅTEN

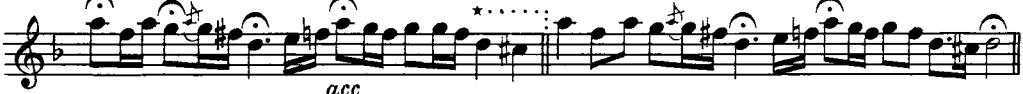

1213 d. GETLÅTEN

Alla dessa tre låtar börjar Ris Kerstin med en introduktion — för att »blåsa in tonen» — som lyder så här:

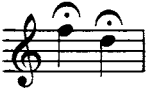

När det bortkomna kreaturet återfunnits, blåses följande:

1213 e

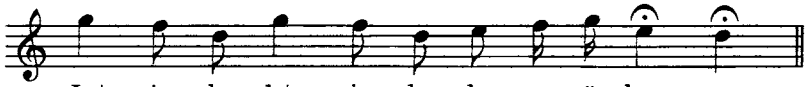

1214. AMERIKAVISAN

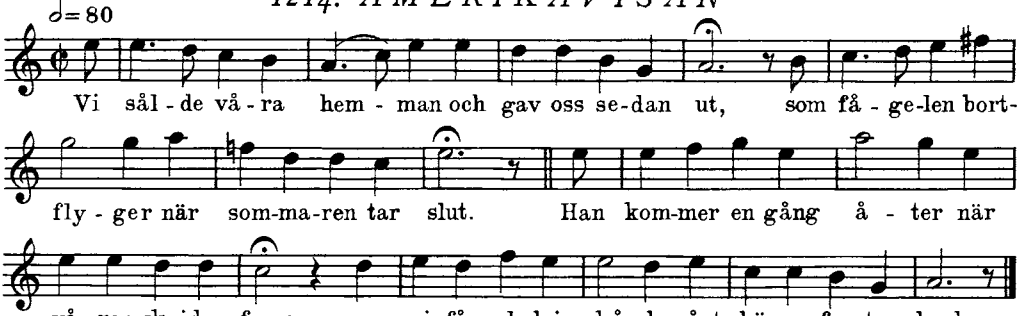

Jfr n:r 1164 samt n:r 108 och 270, h. I.

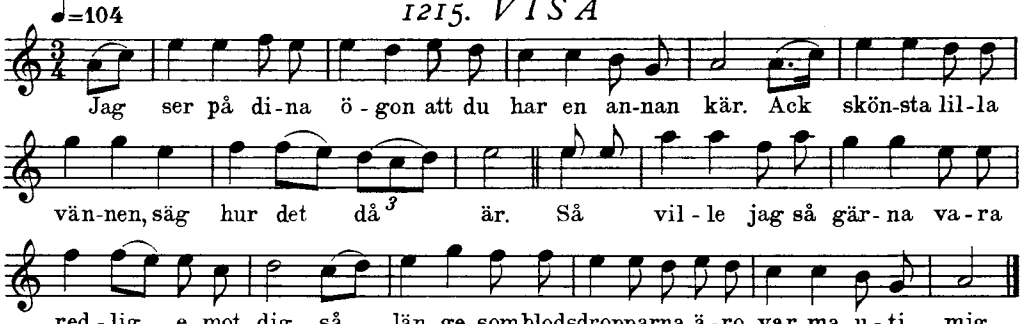

Melodien användes mycket som brudlåt i Rättvik.

1216. POLSKA

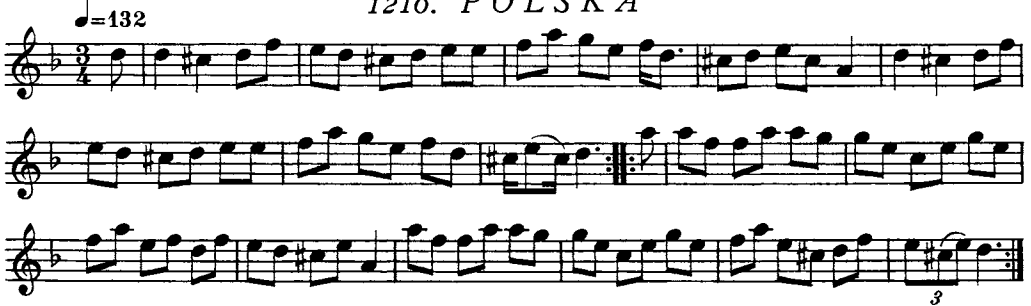

Jfr Höök Olle n:r 1106 och Tillman n:r 1022, h. III.

1217. POLSKA

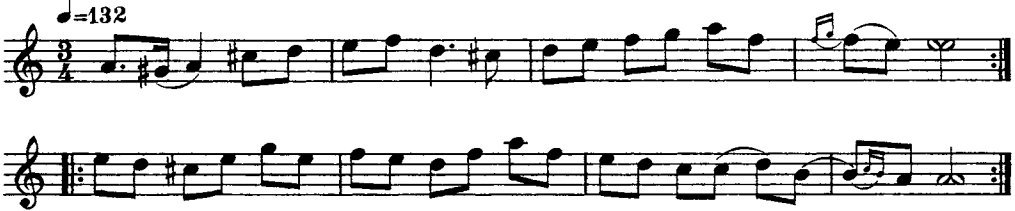

Jfr Lars Orre n:r 628, h. II. och Sjungar Lars n:r 698, h. III.

1218. VISA

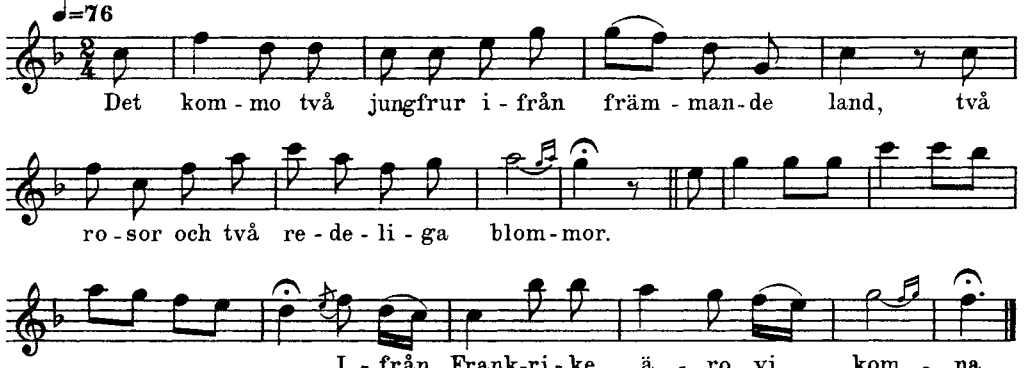
♩=76
Det kom - mo två jungfrur i - från främ - man - de land, två
ro - sor och två re - de - li - ga blom - mor.
I - från Frank-ri - ke ä - ro vi kom - na.

1219. VISA

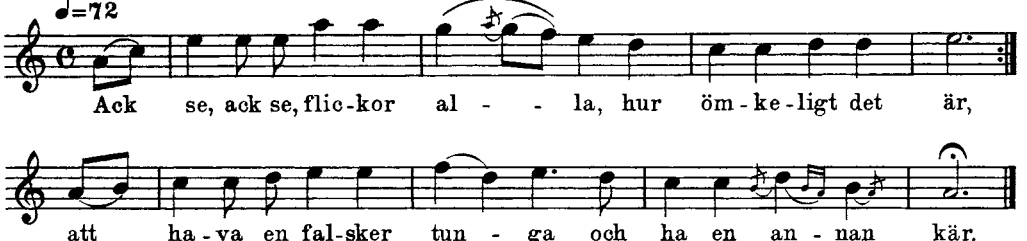
♩=72
Ack se, ack se, flic-kor al - - la, hur öm-ke-ligt det är,
att ha-va en fal-sker tun - ga och ha en an-nan kär.

1220. VISA

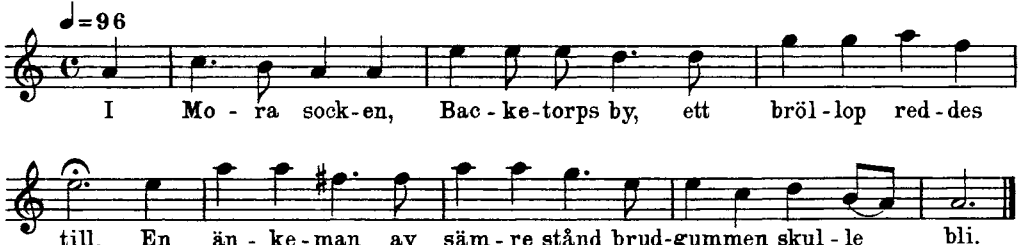
♩=96
I Mo - ra sock-en, Bac - ke-torps by, ett bröl - lop red - des
till. En än - ke-man av säm - re stånd brud-gummen skul - le bli.

1221. PSALM

Gamla Psalmboken n:r 370

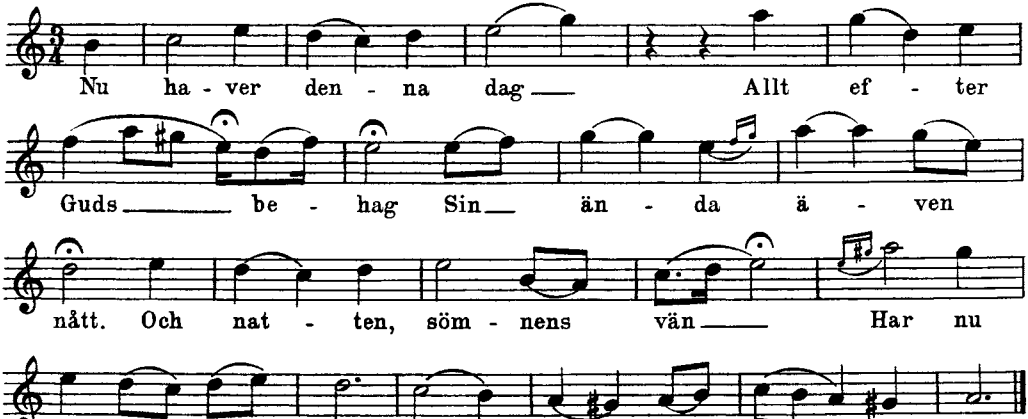

1222. "KÅRBÖLSPOLSKAN"

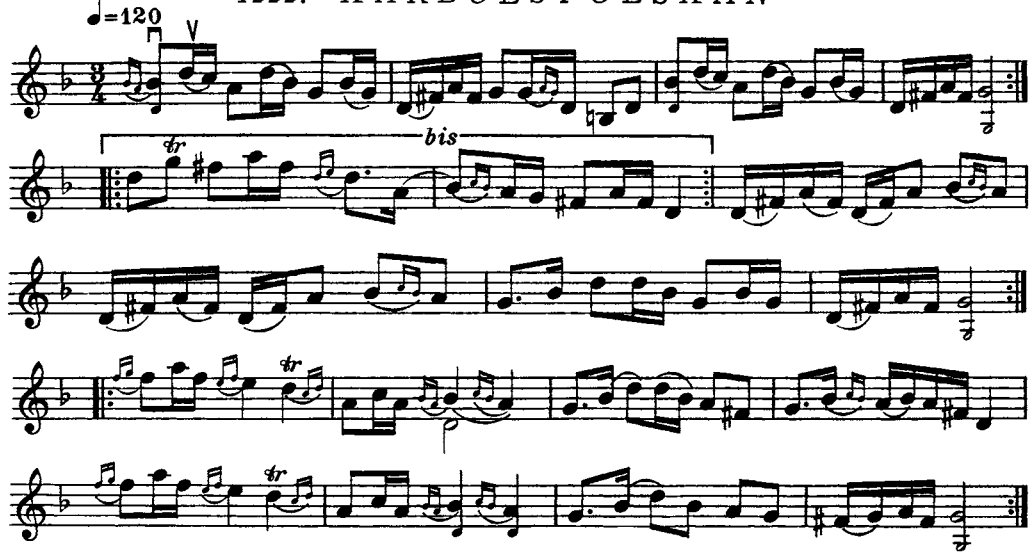

Vid ett sammanträffande år 1921 spelade Hjort Anders de båda sista repriserna på följande sätt:

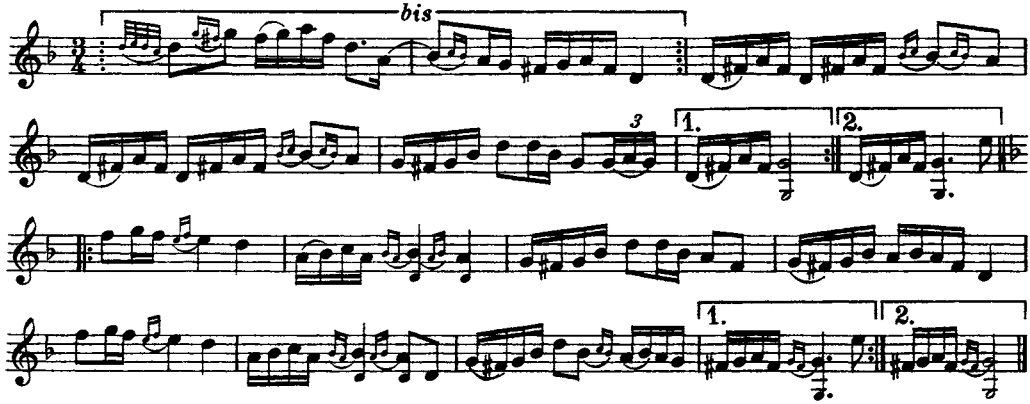

Hjort Anders var vid sexton års ålder jämte en del Bingsjökarlar i Hälsingland och körde timmer. Han hade som vanligt fiolen med sig och lärde då denna polska av en spelman vid namn *Anders Isaksson* från Föne i Färila socken. Troligen har polskan kommit från Kårböle, därav namnet Kårbölspolskan. (O. A.)

1223. "HJORTINGENS POLSKA"

efter Pekkos Per

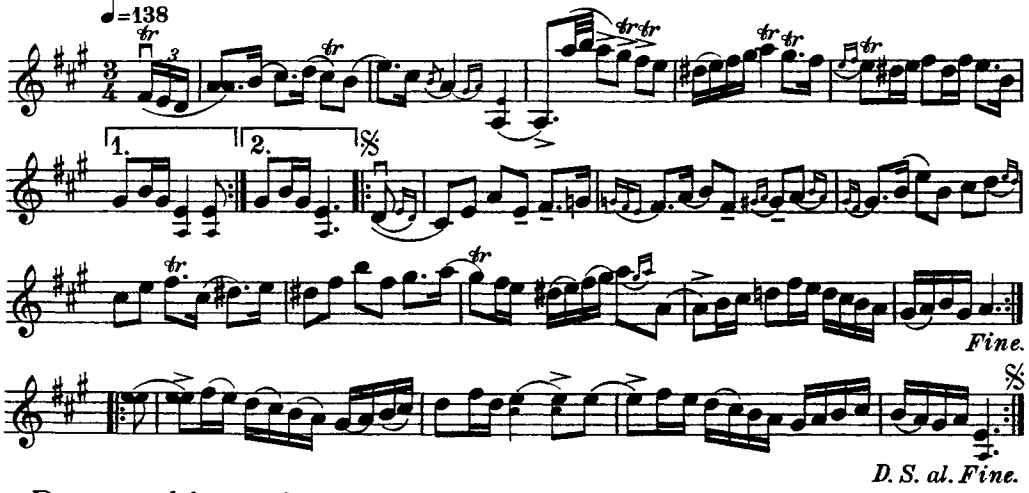

Denna polska ansågs av Hjort Anders för urgammal och spelades som hans favoritpolska.

1224. POLSKA

efter Pekkos Per

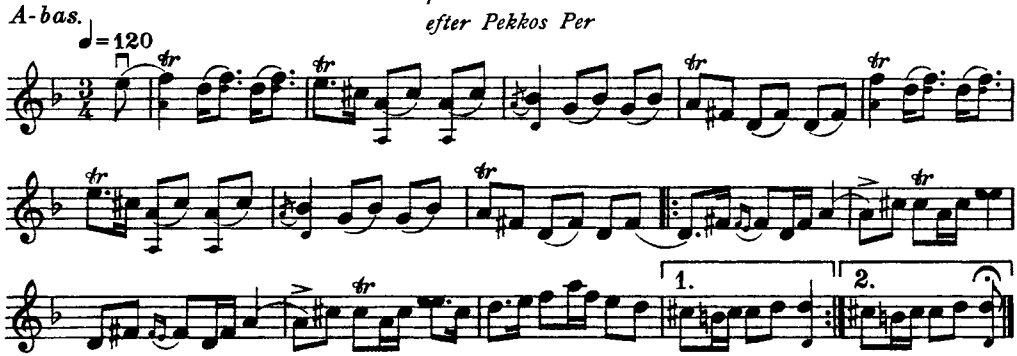

Detta var Pekkos Pers brudlåt och spelades mycket av honom på bröllopen.

1225. POLSKA

efter Pekkos Per

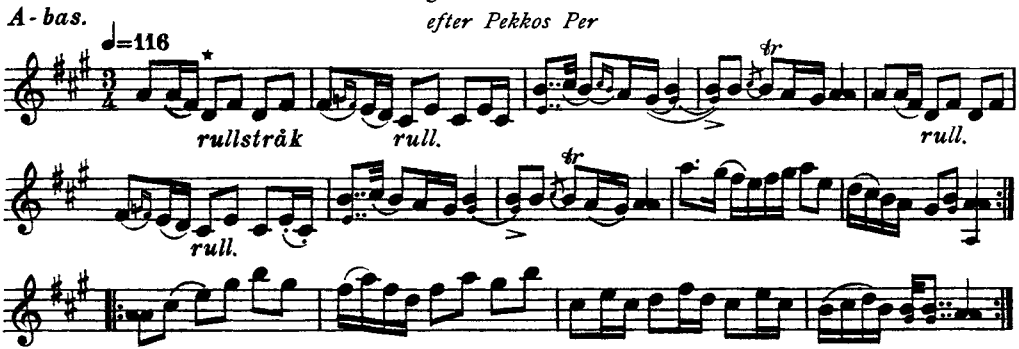

År 1921 spelade Hjort Anders polskan på ett från ovanstående något avvikande sätt:

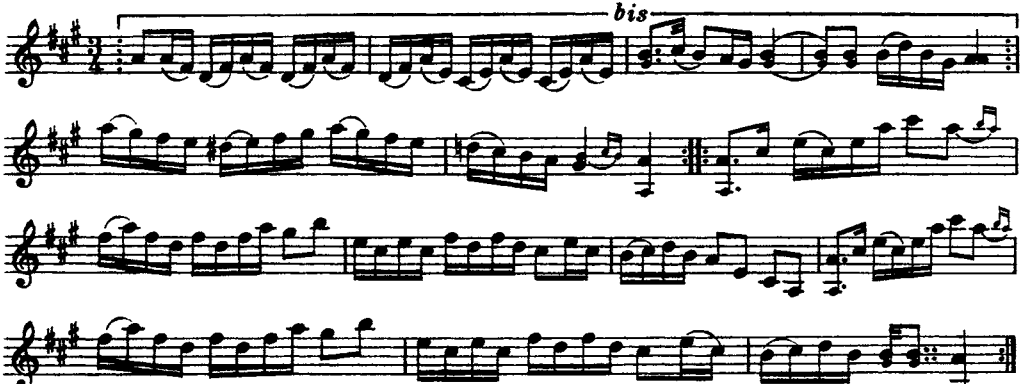

* Dessa och liknande ställen utfördes med en sorts rullning av stråken som medförde ett utomordentligt verkningsfullt resultat, och som var särdeles karaktäristiskt för Hjort Anders. I verkligheten fingo därigenom dessa åttondelar närmast följande utseende:

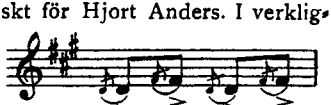

(O. A.)

1226. POLSKA

efter Pekkos Per

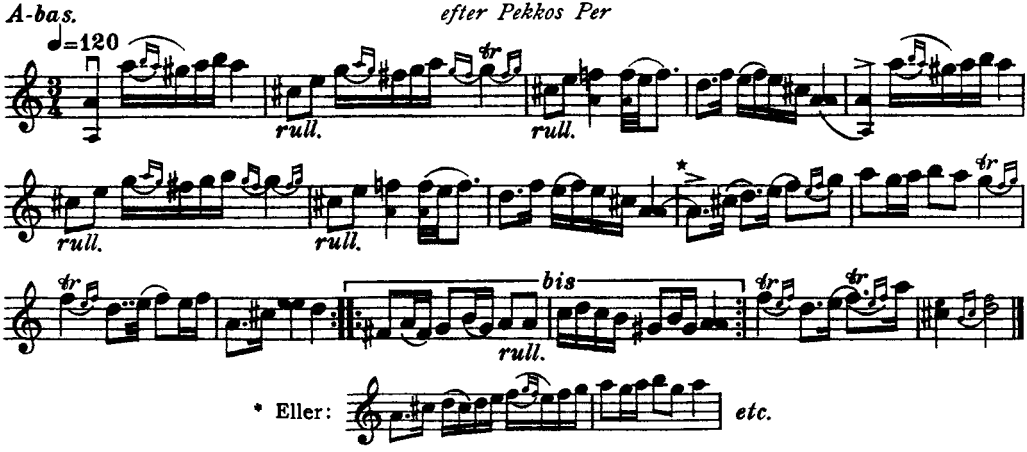

Polskan ansågs av Hjort Anders vara mycket gammal.

1227. POLSKA

efter Pekkos Per

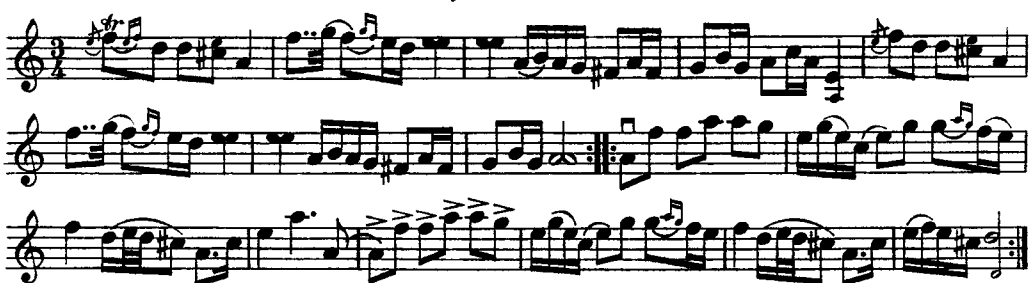

1228. POLSKA

efter Pekkos Per

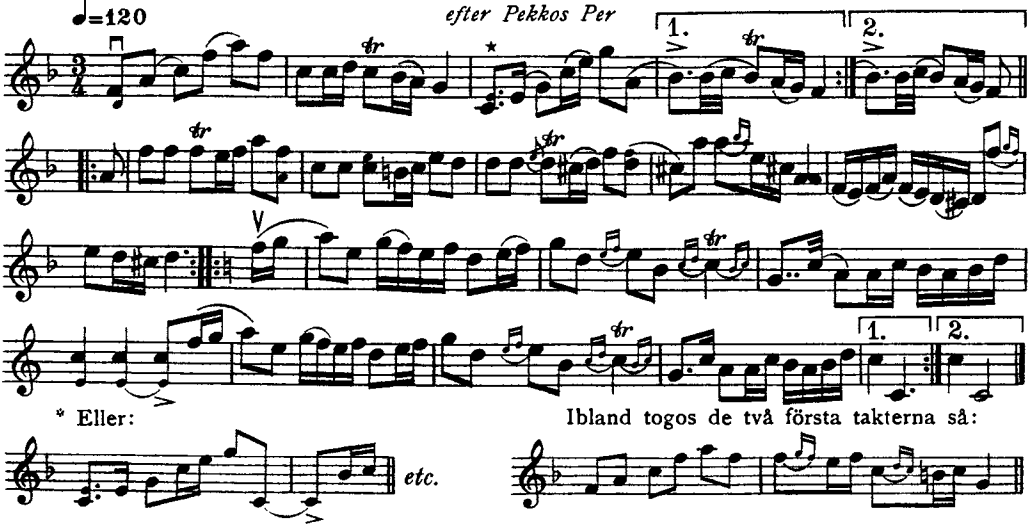

Till polskan sjöngs en text, som dock ej lämpar sig att återge.

1229. "RIMSBOPOLSKAN"

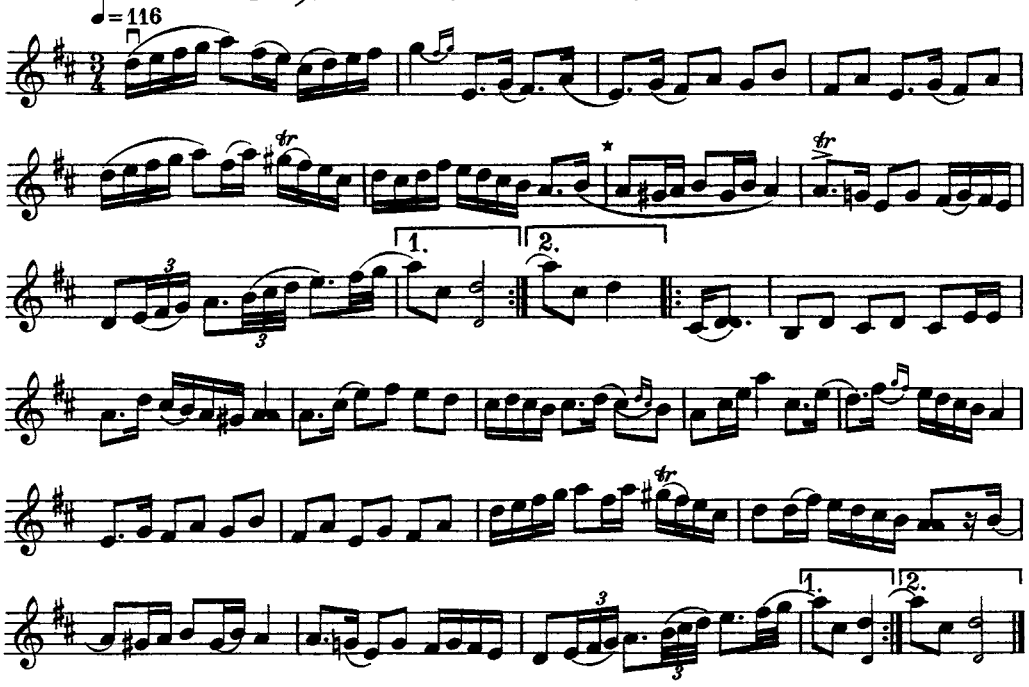

* Någon gång spelades denna takt så här:

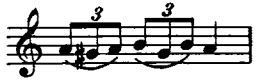

Hjort Anders spelade vid vårt sammanträffande 1921 början av andra reprisen på följande sätt:

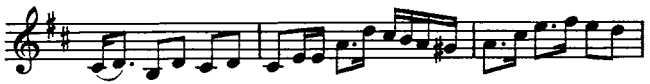

(O. A.)

Låten, som är en typisk Hälsingepolska, har Hjort Anders lärt sig av en gammal sjökapten vid namn *Söderholm* från Söderhamn. Med denne Söderholm, som var skeppare på en ångslup, spelade Hjort Anders tillsamman då han var på timmerkörning i dessa trakter. Polskan skall ha kommit från Svartnäs finnskogar.

1230. POLSKA

efter Söderholm

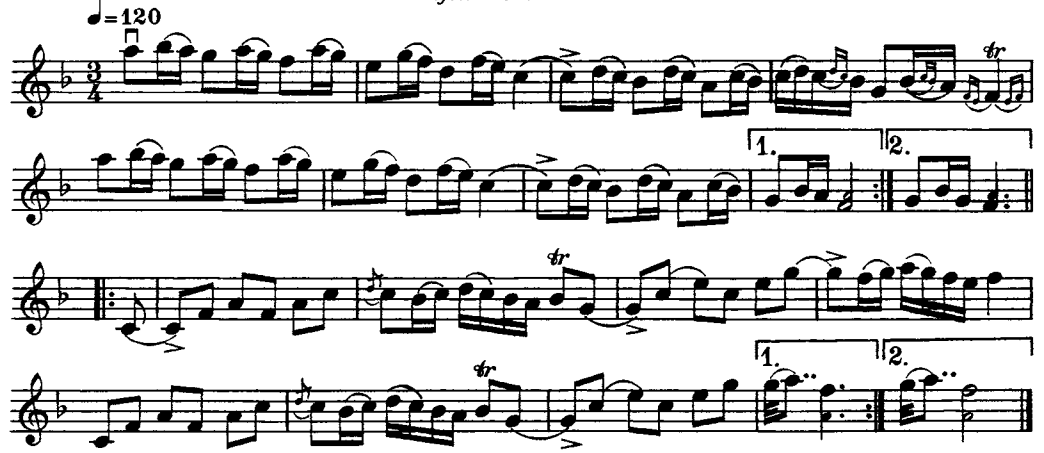

Andra reprisen varierades på följande sätt:

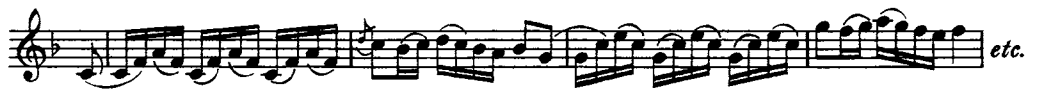

1231. "NORRBOMMENS POLSKA"

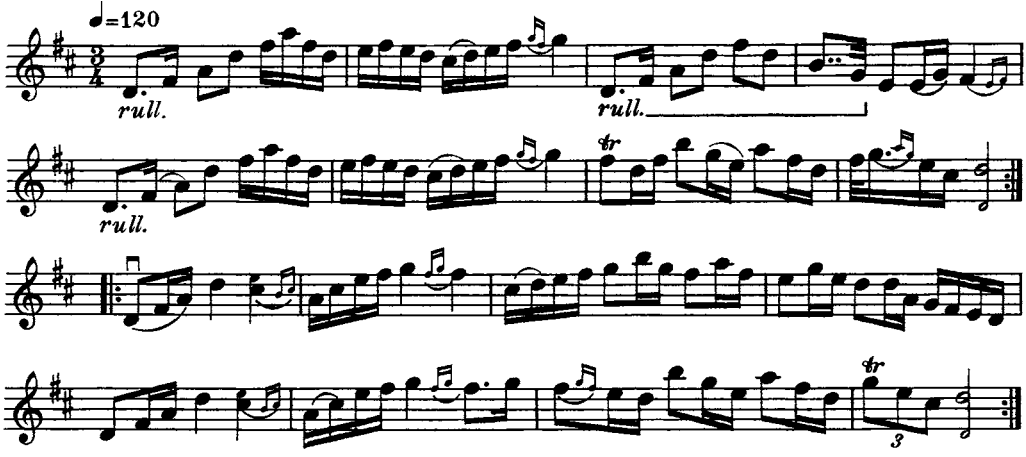

Norrbom var från Hofven i Hälsinge finnskog.

1232. POLSKA

efter Pekkos Per

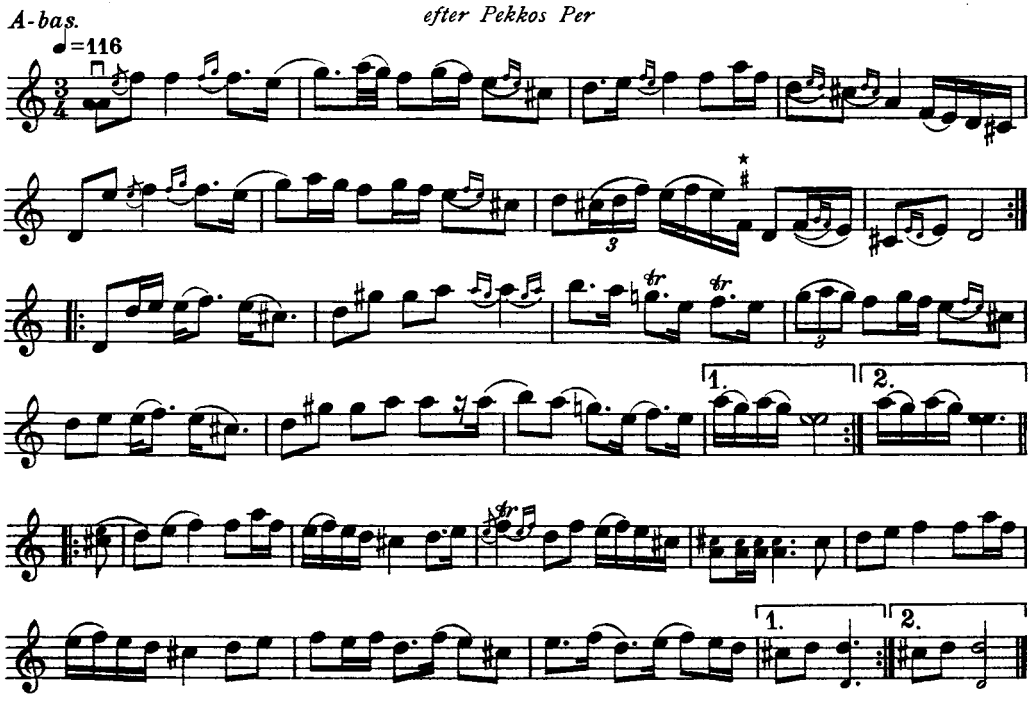

* Här spelades en ton mitt emellan *f* och *fiss*.

Sista reprisen har nio takter. Åttonde takten är övertalig och gör intryck av att ha tillkommit senare.

Polskan, som Hjort Anders betecknade som en urgammal Rättvikslåt, var *Målar Anders*' brudpolska. Alltid, när denne fick höra Hjort Anders spela låten, grät han.

Målar Anders var fader till en av Hjort Anders' spelkamrater i ungdomen, vid namn *Olof Måhlén*. (O. A.)

1233. GAMMAL BRUDMARSCH

efter Pekkos Per

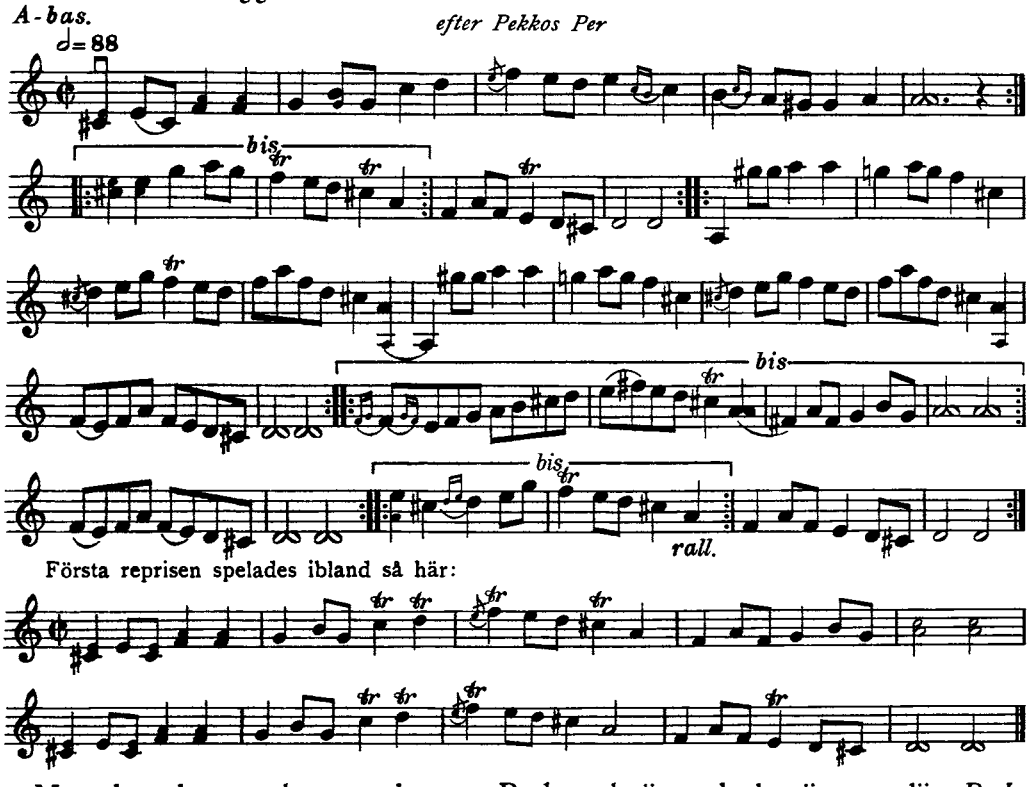

Första reprisen spelades ibland så här:

Marschen har spelats mycket av Bodaspelmän och benämnes där *Boda Brudmarsch.*

Den till synes fullständigaste versionen är den här föreliggande. Höök Olle har även marschen i sin repertoar, där den ingår i den s. k. Brudlåten. (Se n:r 1085).

Jfr Hedin, n:r 1292 och Gubb Olof Olsson, n:r 152, h. I. (O. A.)

1234. POLSKA

efter Pekkos Per

♩= 112

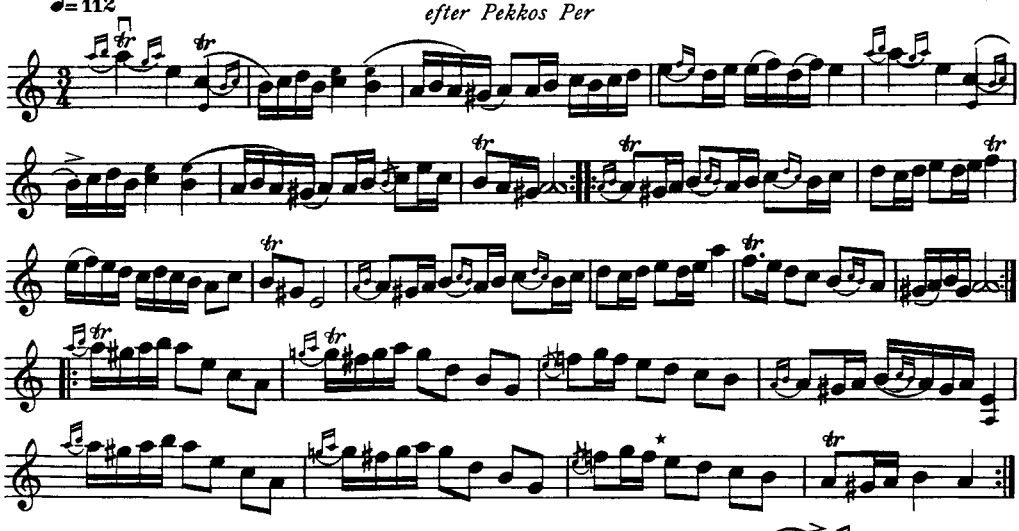

Första tonen drogs ibland ut till en halvnots tidsvärde, så här: 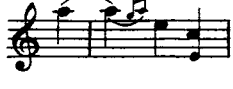 *etc.*

De två sista takterna i andra reprisen utfördes även på följande sätt:

* Dessa två taktdelar spelades ibland som sextondelar på följande sätt: 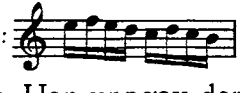

Denna polska lärde sig Hjort Anders vid elva års ålder. Han uppgav den vara en äkta Pekkos-Pers-låt.

1235. POLSKA

efter Pekkos Per

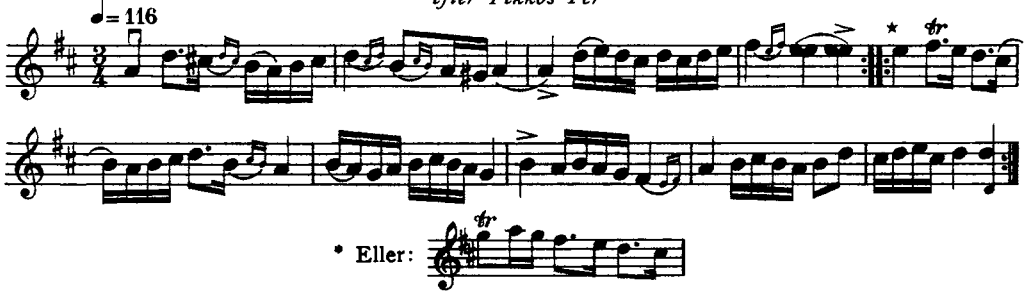

Detta var den första polska, som Pekkos Per spelade på bröllopen. Den sjöngs även med en text, som började på följande sätt:

»Nu ha vi fått den blåa rocken på» etc.

Högtidsdräkten var annars svart, men vid bröllop bars blå rock.

1236. POLSKA

efter Söderholm

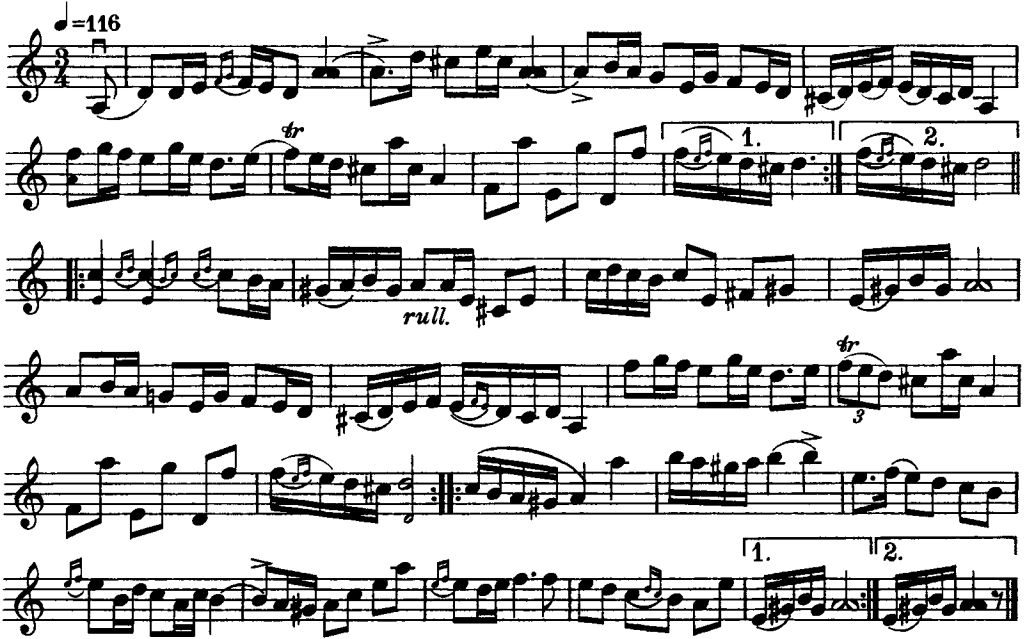

1237. POLSKA

efter Ritekt Jerk

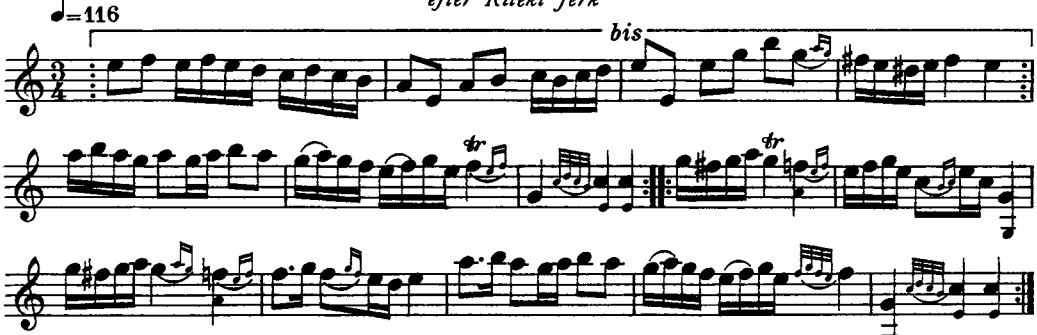

Ritekt Jerk hade lärt av Pekkos Per och spelade mycket tillsamman med Hjort Anders.

1238. POLSKA

efter Pekkos Per

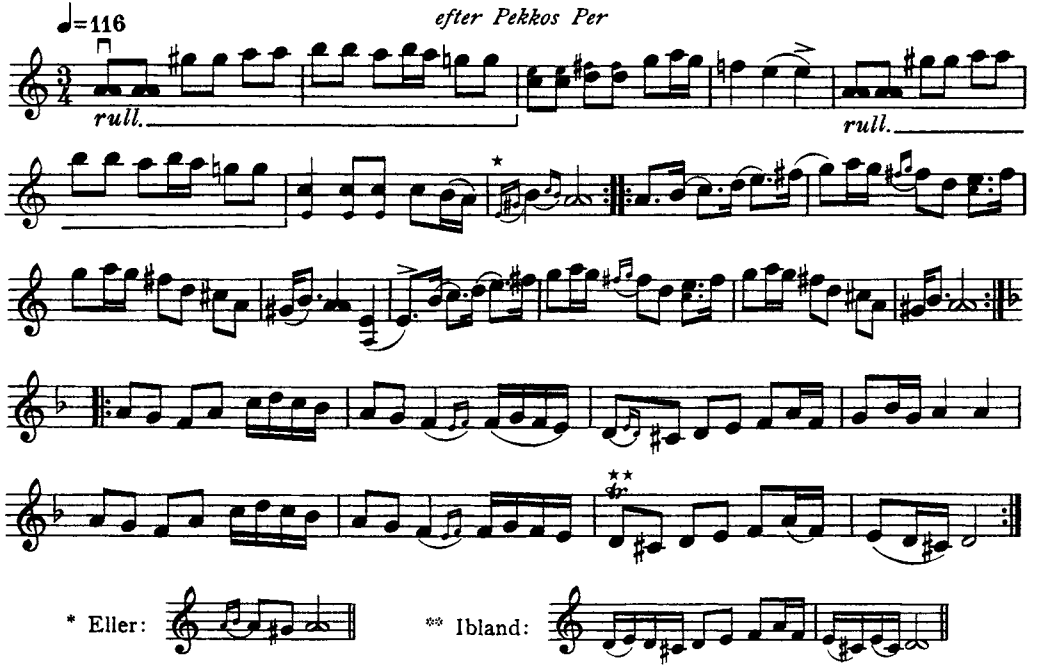

1239. POLSKA

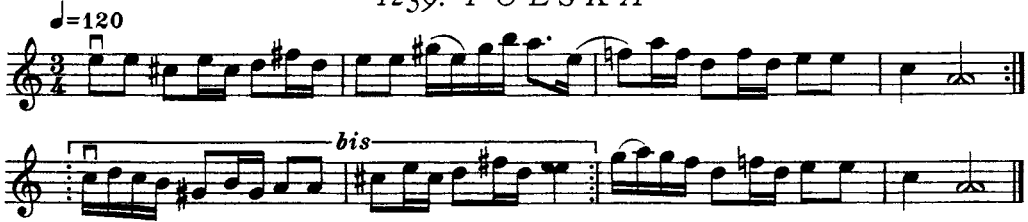

Till polskan sjöngs följande text:

»Dansa med mig lite, det kan du väl få,
bara du far vackert med mig.»

Låten är spridd i Dalarna och skall härstamma från Älvdalen.
Jfr Anders Södersten, n:r 586, h. II. (O. A.)

1240. POLSKA

efter Pekkos Per

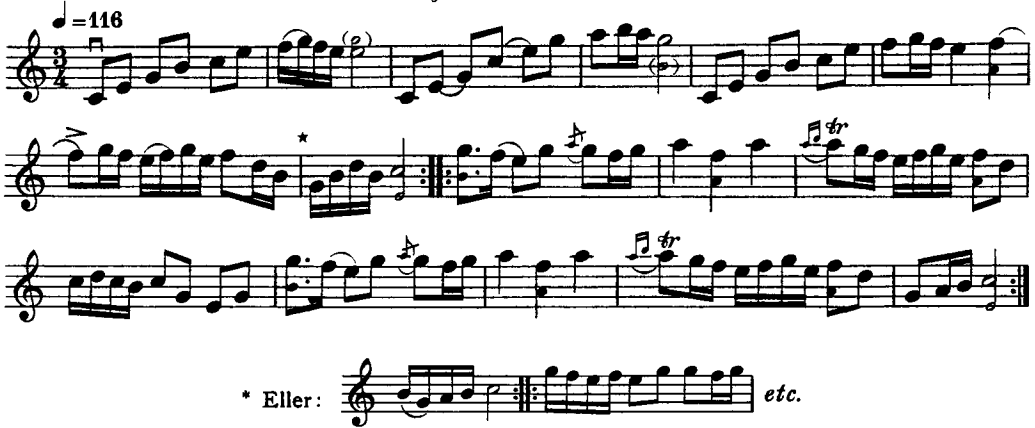

Polskan var Junkas Jonas' och Pilt Olles favoritlåt.

1241. POLSKA

efter Pekkos Per

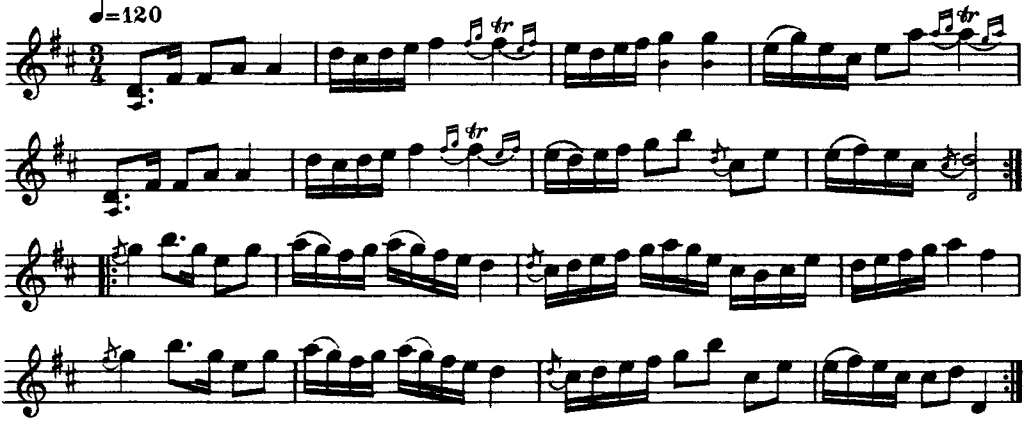

1242. POLSKA

efter Pekkos Per

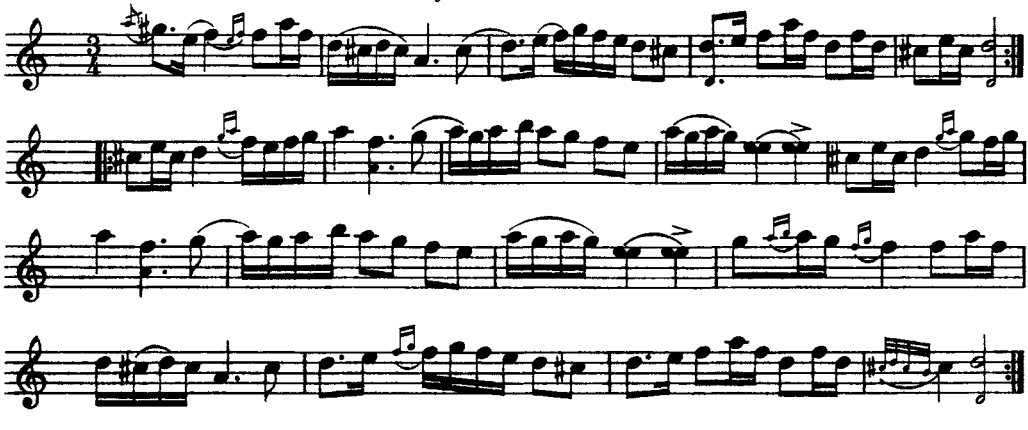

Första reprisen har endast fem takter. Troligen skall tredje takten dubbleras.

1243. GAMMAL BRUDMARSCH

efter Pekkos Per

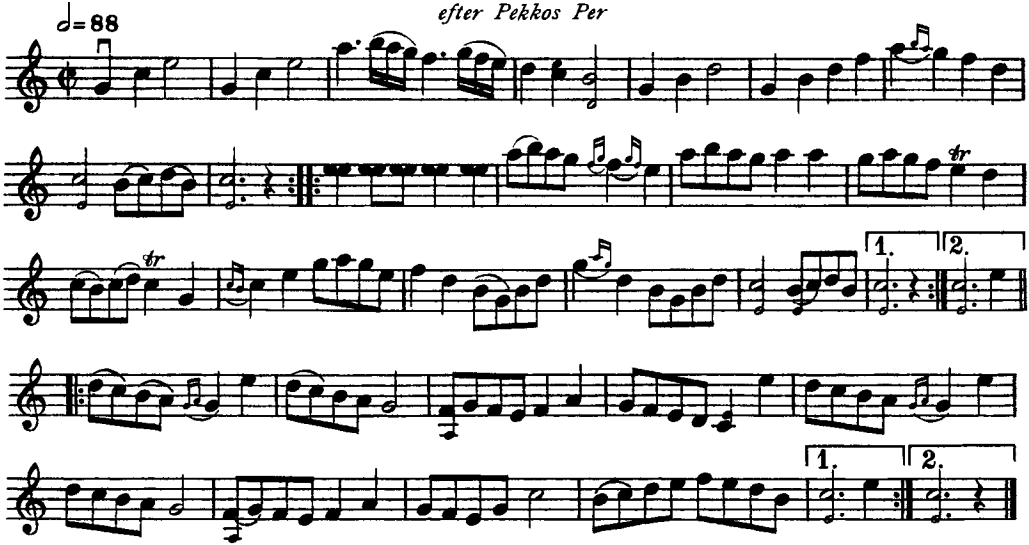

Marschen var Junkasgubbens brudmarsch. Den spelades långsamt och med eftertryck. Zorn var särskilt förtjust i denna låt.

Junkas Jonas spelade helst i *c*-dur och *g*-moll, enligt Hjort Anders.

1244. MARSCH

efter Junkas Jonas

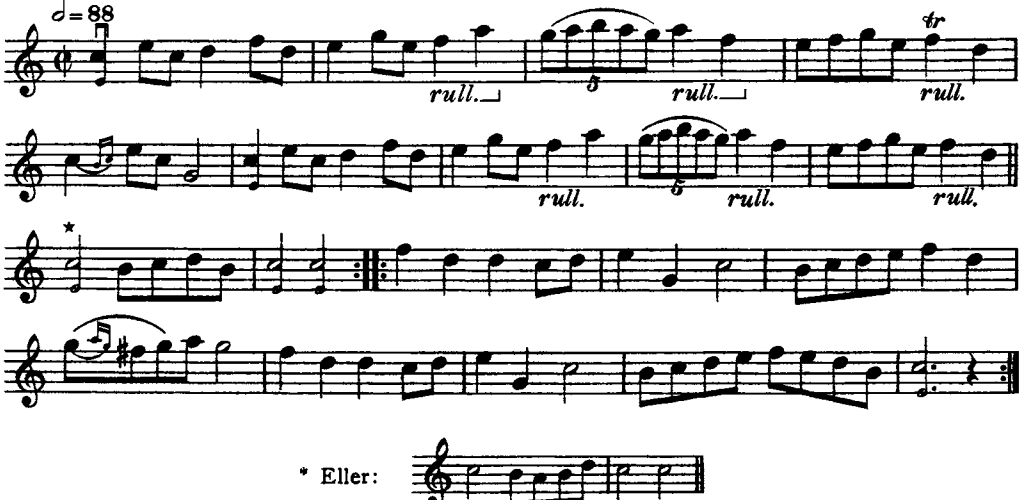

1245. POLSKA

efter Pekkos Per

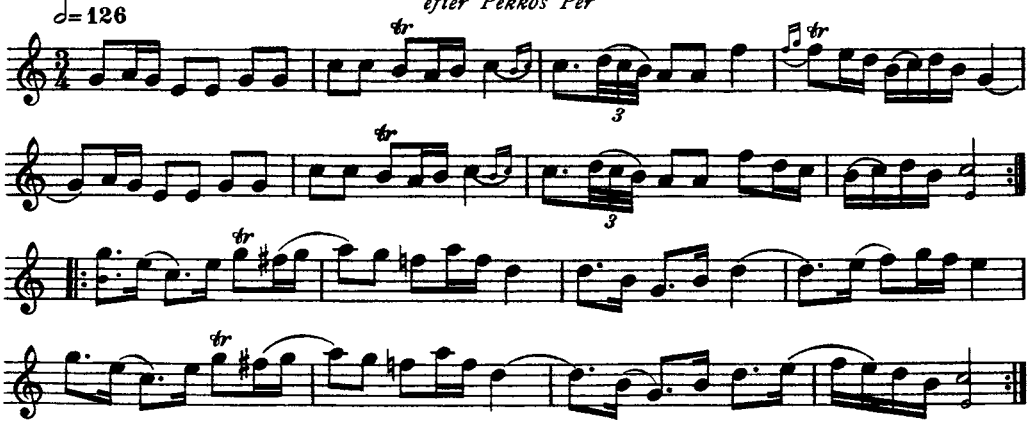

Hjort Anders har lärt polskan av Ritekt Jerk.

1246. POLSKA

efter Pekkos Per

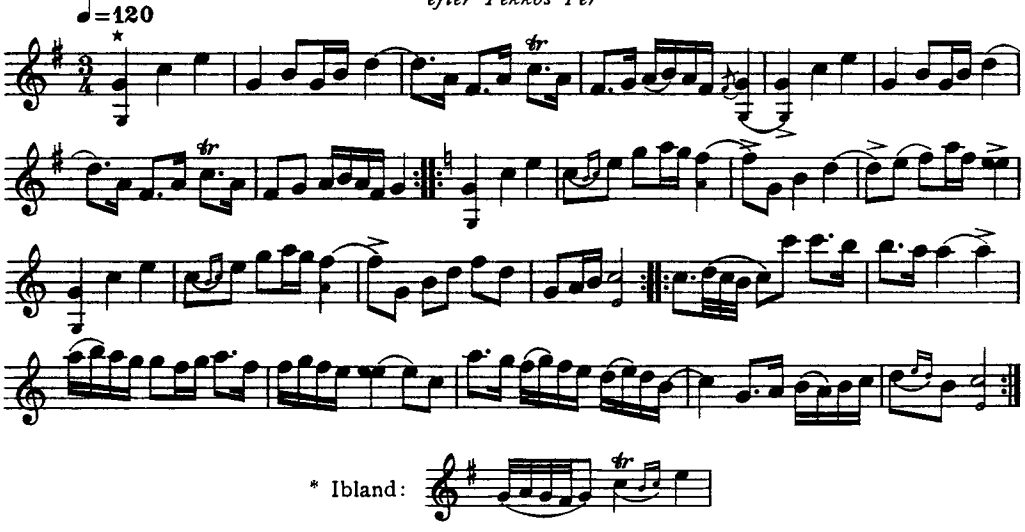

1247. POLSKA

efter Söderholm

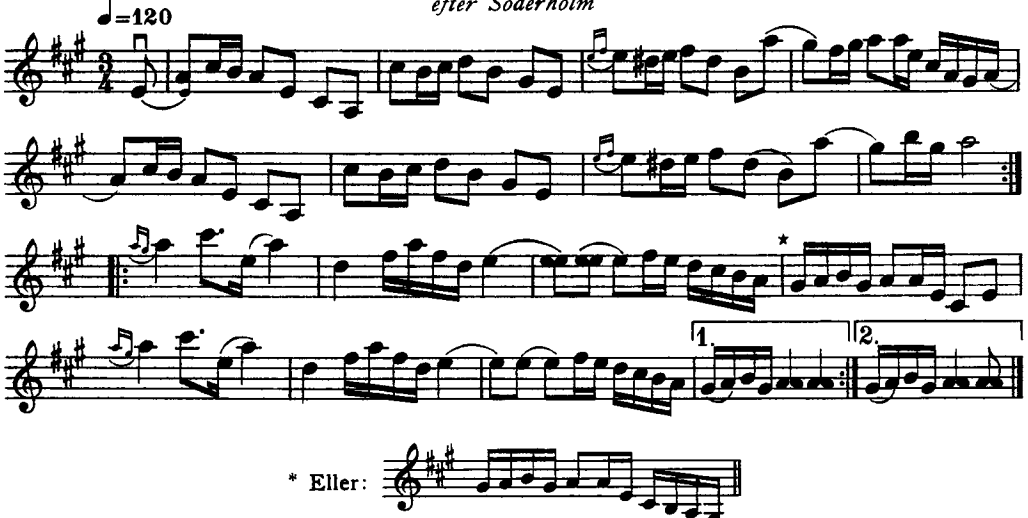

1248. POLSKA

efter Söderholm

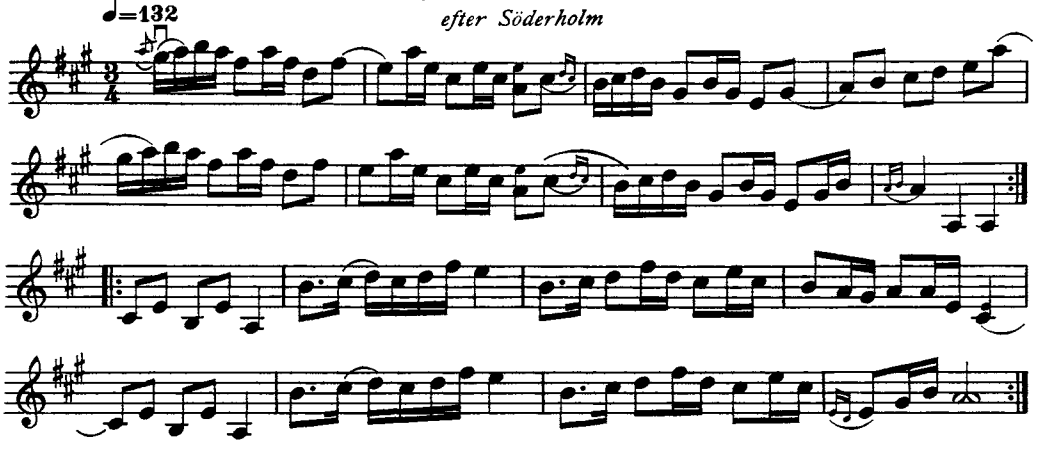

1249. POLSKA

efter Pekkos Per

♩=120

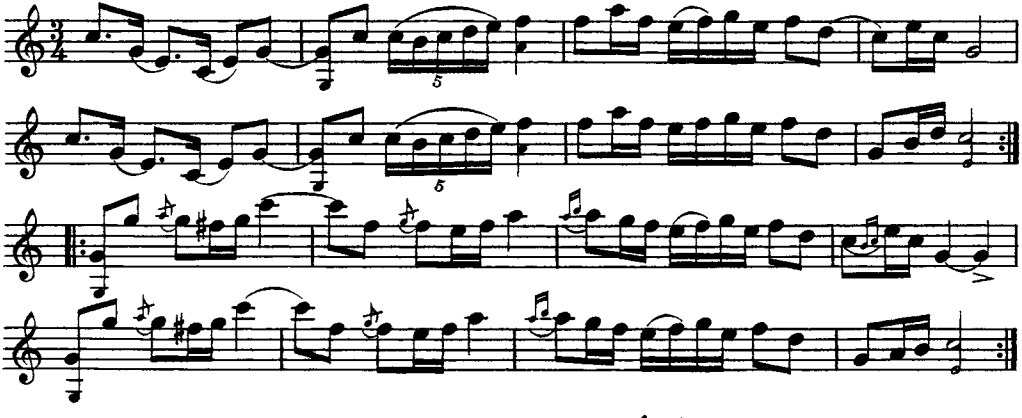

Första takten togs någon gång på detta sätt:

1250. POLSKA

efter Pekkos Per

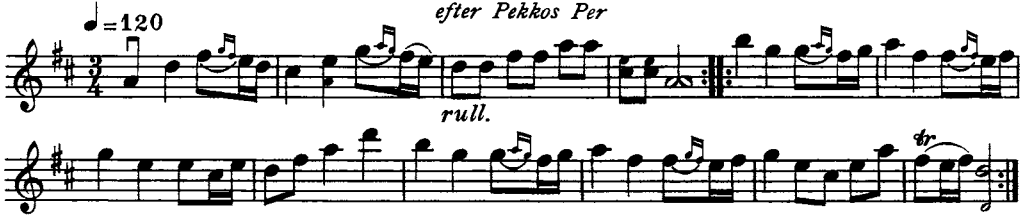

Såväl denna som efterföljande polska spelades mycket i Rättvik, bl. a. av Sparf Anders i Backa.

1251. POLSKA

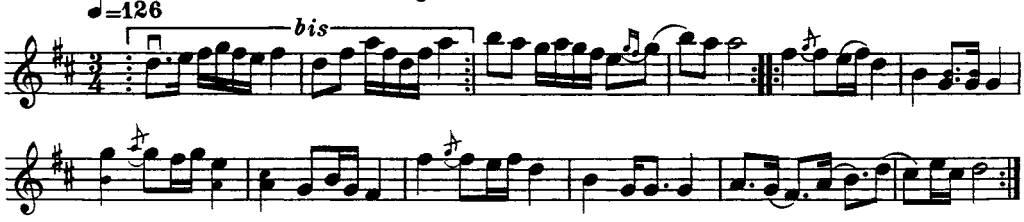

1252. POLSKA

efter Pekkos Per

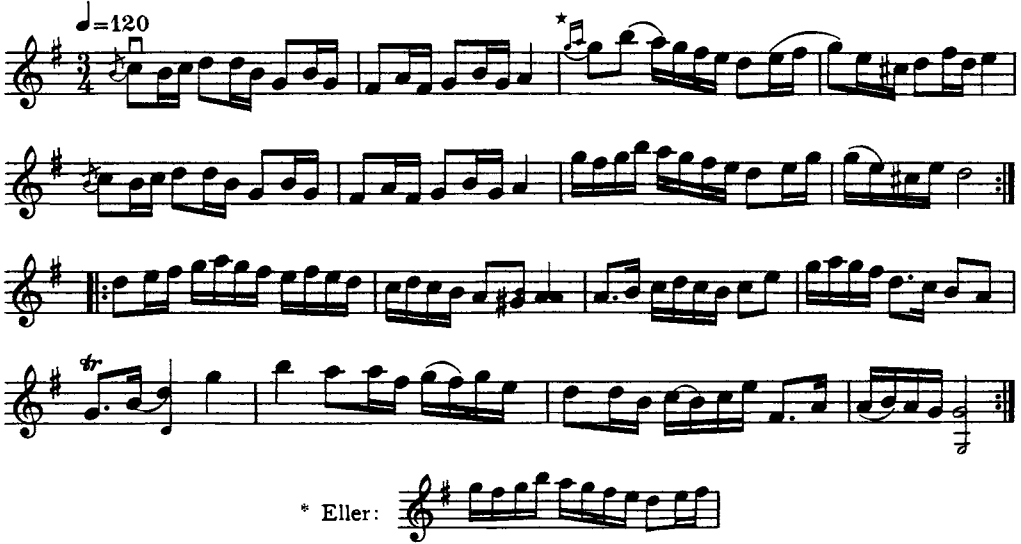

1253. POLSKA

efter Pekkos Per

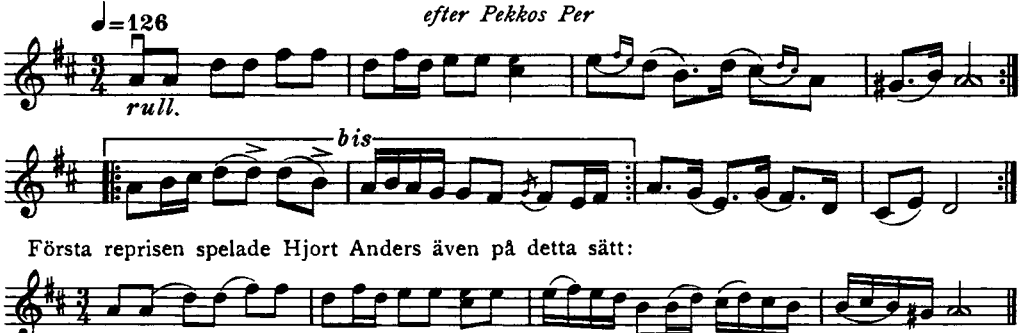

Första reprisen spelade Hjort Anders även på detta sätt:

Polskan spelades ofta av *Vingel Anders* från Skålsjön, Alfta finnskog, i Hälsingland. Vingel Anders var mycket tillsammans med Pekkos Per. (O. A.)

1254. POLSKA

efter Pekkos Per

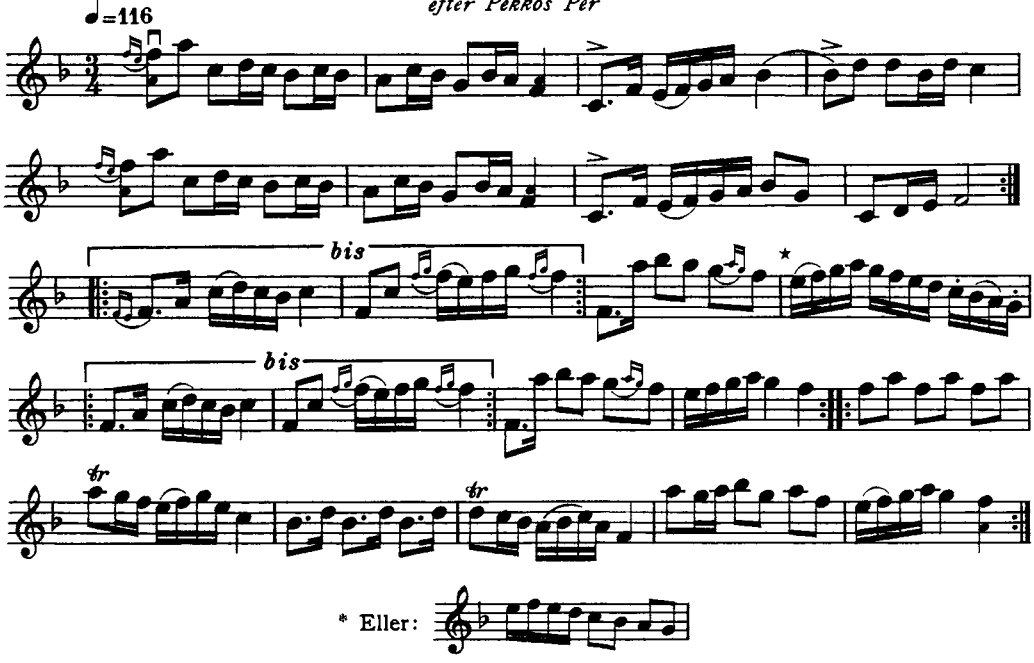

Polskan användes mycket av den förut omnämnde spelmannen Jöns Erik Andersson Köpman från Ovanmyra, Boda socken.

1255. VALLÅT

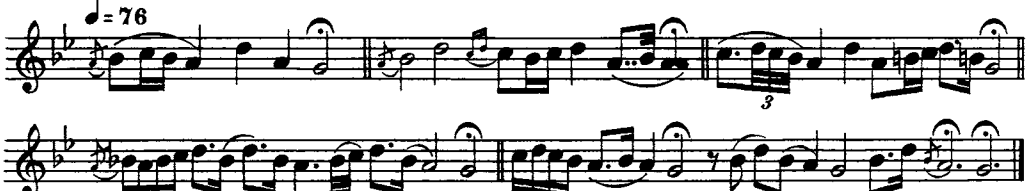

Vallåten brukades som kolåt och var från Bingsjö. Hjort Anders hade lärt den av sin moder.

1256. LÅNGDANS

efter Pekkos Per

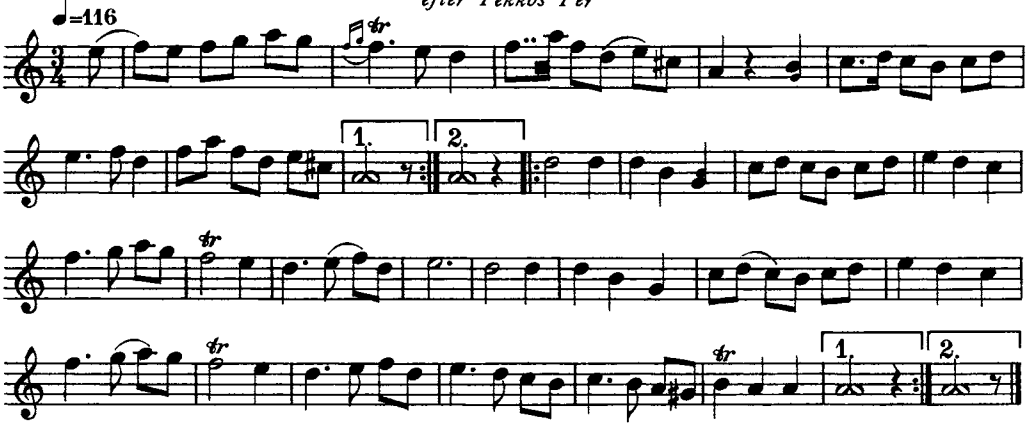

Sista reprisen har nitton takter. Att en takt borttappats efter den femtonde — troligen av samma lydelse som åttonde takten — är tämligen visst. De fyra sista takterna bilda en avslutning av det ganska ofta förekommande slaget.

Låten — »Stabbleken» — spelades när bruden skulle hissas. (O. A.)

1257. POLSKA

efter Pekkos Per

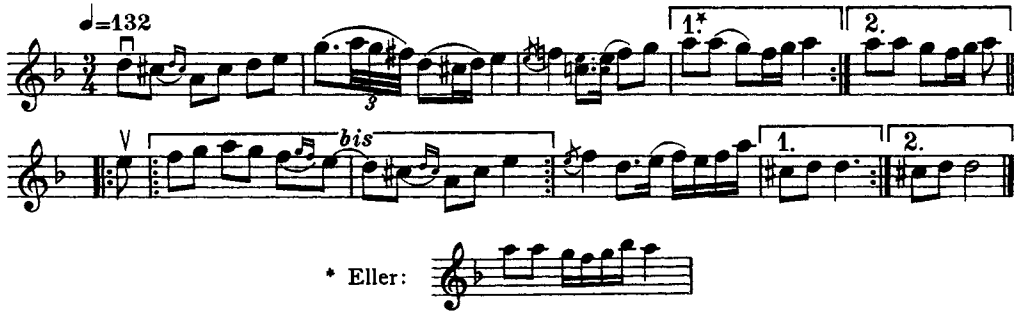

Timas Hans Hansson i Ore spelade en variant av polskan, vilken även sjöngs med text i hans hemtrakt.

Jfr n:r 51, h. I.

Hjort Anders uppgav att låten använts i Bingsjö som vallåt. (O. A.)

1258. GAMMAL GÅNGLÅT

efter Pekkos Per

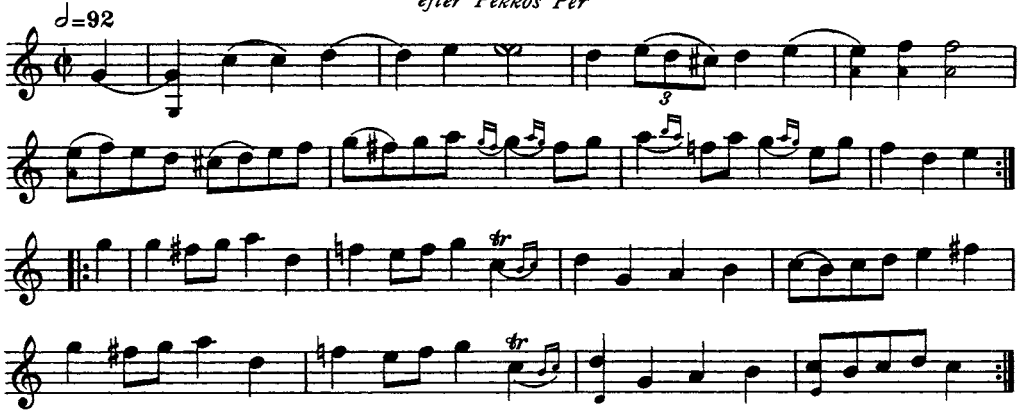

Även denna låt skulle, enligt Hjort Anders, ursprungligen ha varit en gammal hornlåt.

1259. MARSCH

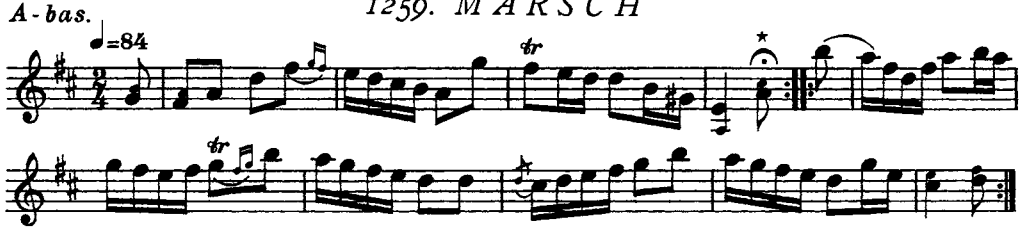

* Denna ton utdrogs med ännu en fjärdedels nots tidsvärde, så att takten, tillsammans med upptakten, egentligen bestod av tre fjärdedelar. (O. A.)

1260. BINGSJÖVALSEN

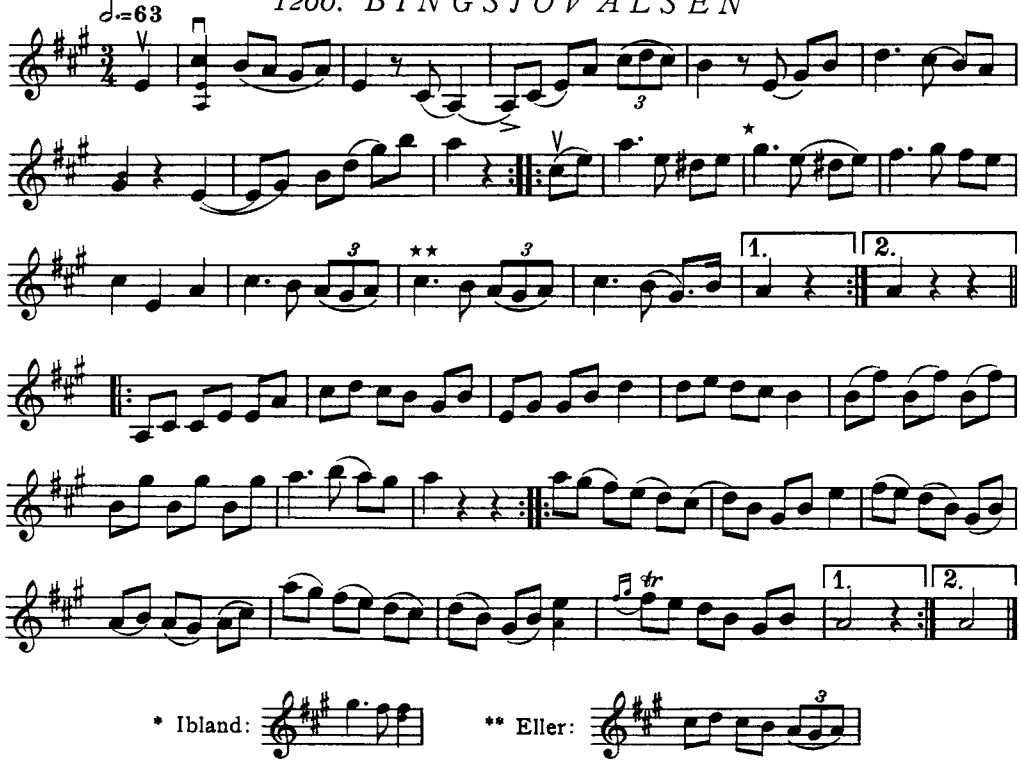

Valsen skall, enligt Hjort Anders' utsago, vara komponerad av honom själv.

1261. BRUDMARSCH

efter Pekkos Per

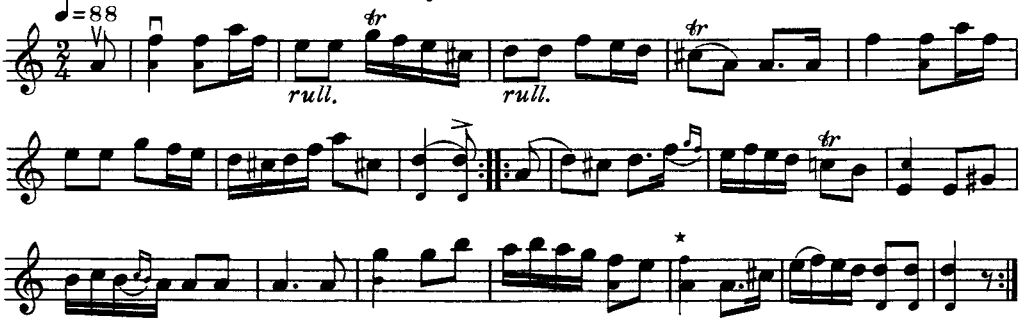

* *A* är här huvudton.

Andra reprisens första hälft varierades och utbroderades av Pekkos Per på följande sätt:

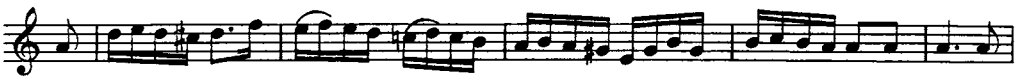

Låten var Pekkos Pers brudmarsch. Den användes även som skänklåt.

1262. LÅNGDANS

efter Pekkos Per

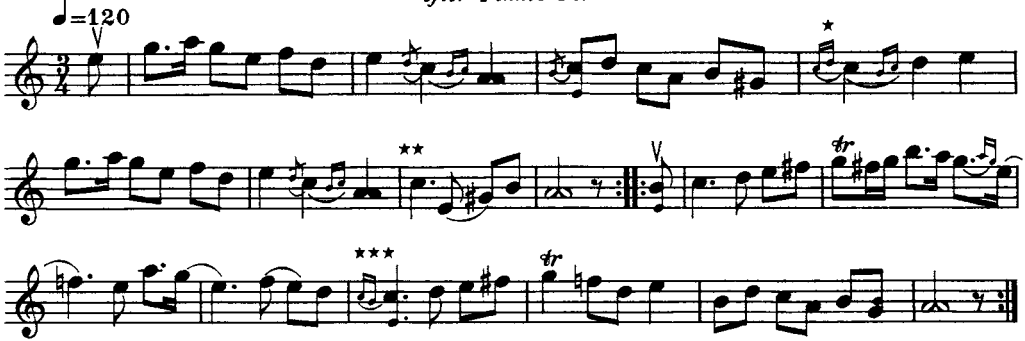

* Denna takt spelades ibland så:

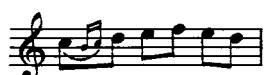

** Ibland:

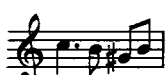

eller:

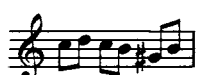

*** Denna och efterföljande takt spelades även så:

Låten spelades då bruden skulle hissas, vilket ofta skedde på gården. Därför benämndes låten även *Brudhisslåt.*

1263. POLSKA

efter Pekkos Per

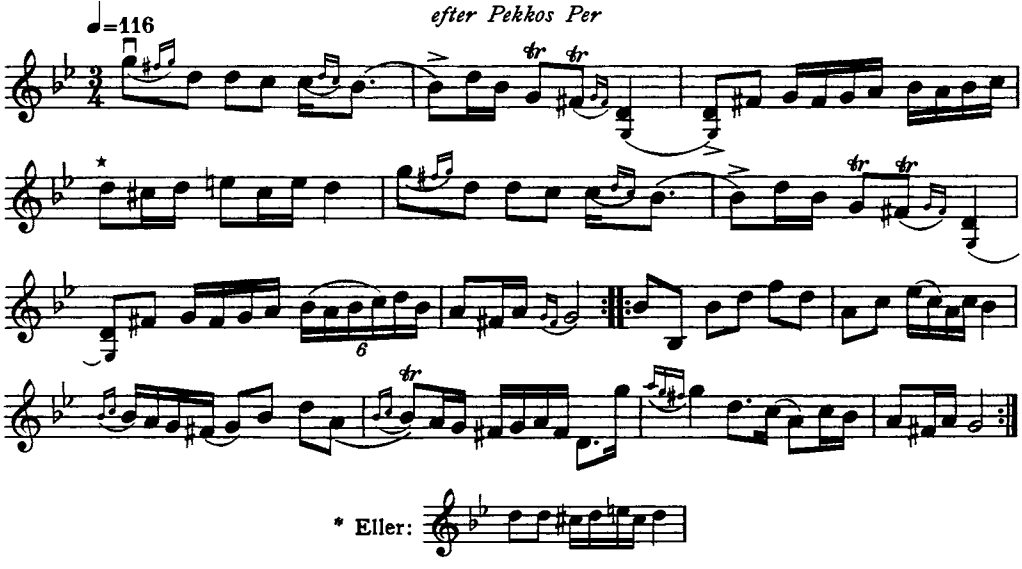

1264 a. BINGSJÖPOLSKAN

efter Junkas Jonas

A-bas.

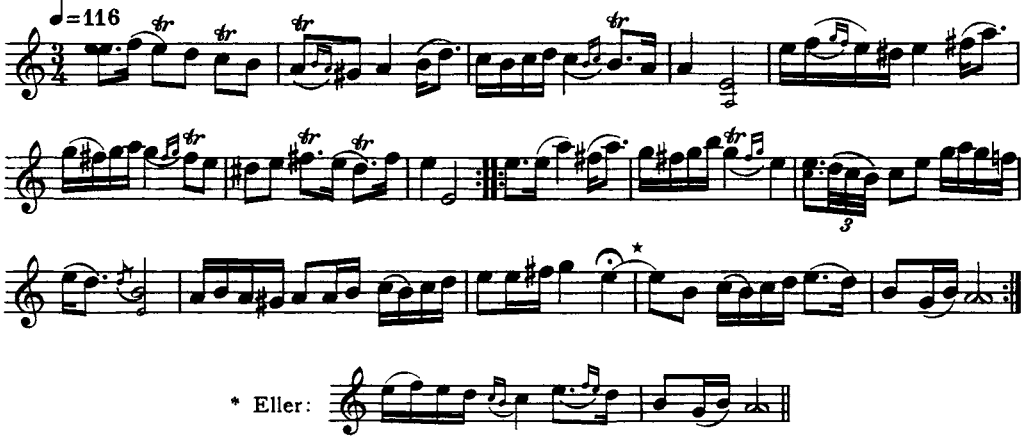

1264 b.

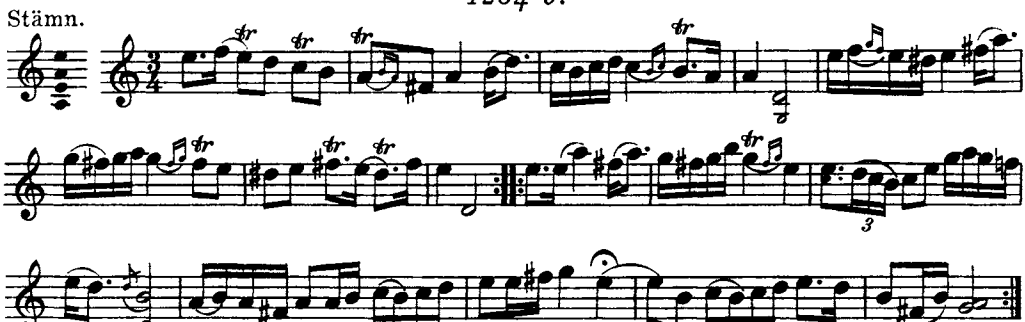

1265. MARSCH

efter Junkas Jonas

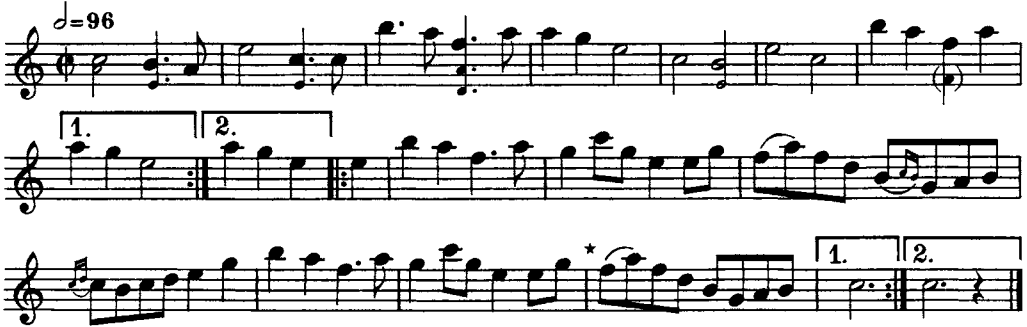

* Genom utökning av en takt fick slutet av reprisen ibland denna lydelse:

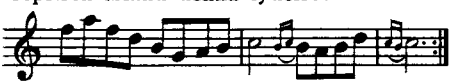

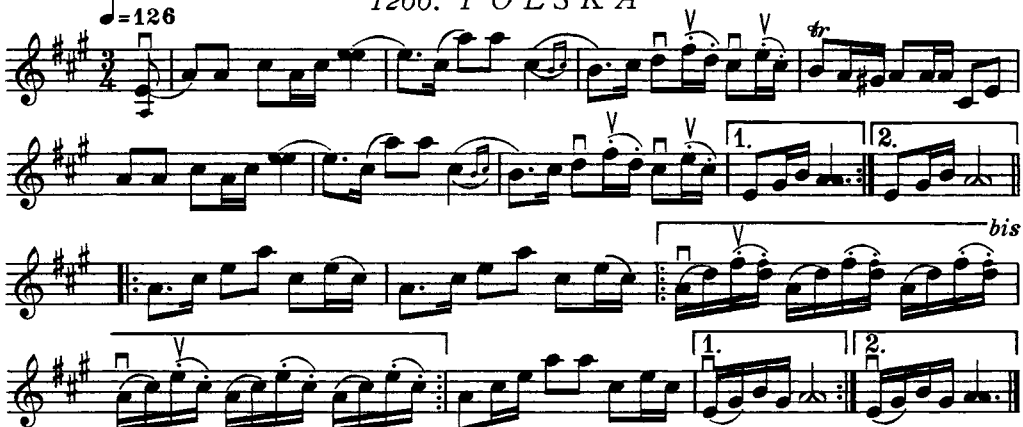

Hjort Anders hade lärt polskan av tvenne spelmän från Alfta i Hälsingland vid namn *Tulpan Anders Olsson* och *H. Vahlman*, kallad *Pajas*.

1267. POLSKA

från Ore

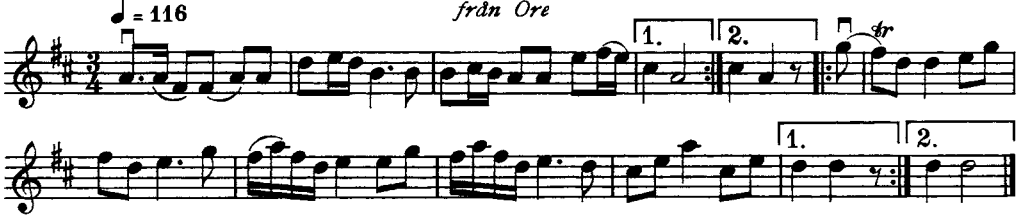

Oregubbarne sjöngo polskan med följande text:

Inte va dom fattig, inte va dom rik,
men blott en flicka med ära.

1268. POLSKA

efter Pekkos Per

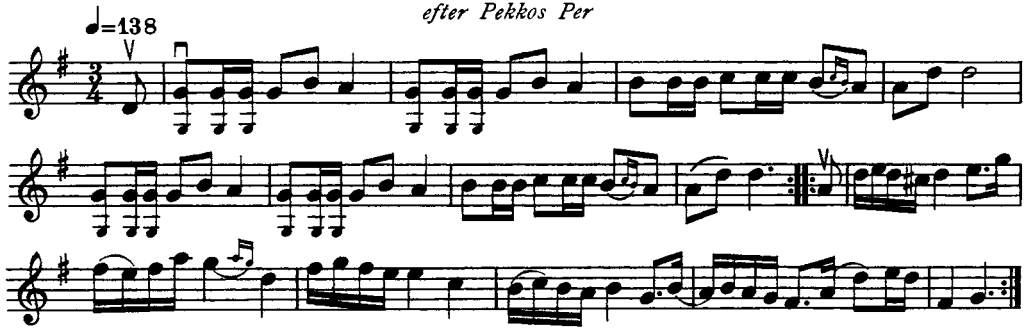

Pekkos Per kallade polskan för »*kaffelåten*», och han brukade spela den under bröllopsfesterna, när han i bröllopsgården gick omkring och väckte. Han sparkade då i sängarna, där gästerna lågo, i takt med polskan.

Till låten sjöngs följande text:

Morgon bitti, morgon bitti,
kommer svärmor med kaffe.
Så tar hon fram den lilla flaskan
och slår i kaffe, så blir det kask, sa'n.

1269. VALS

efter Frans i Hässjaberg

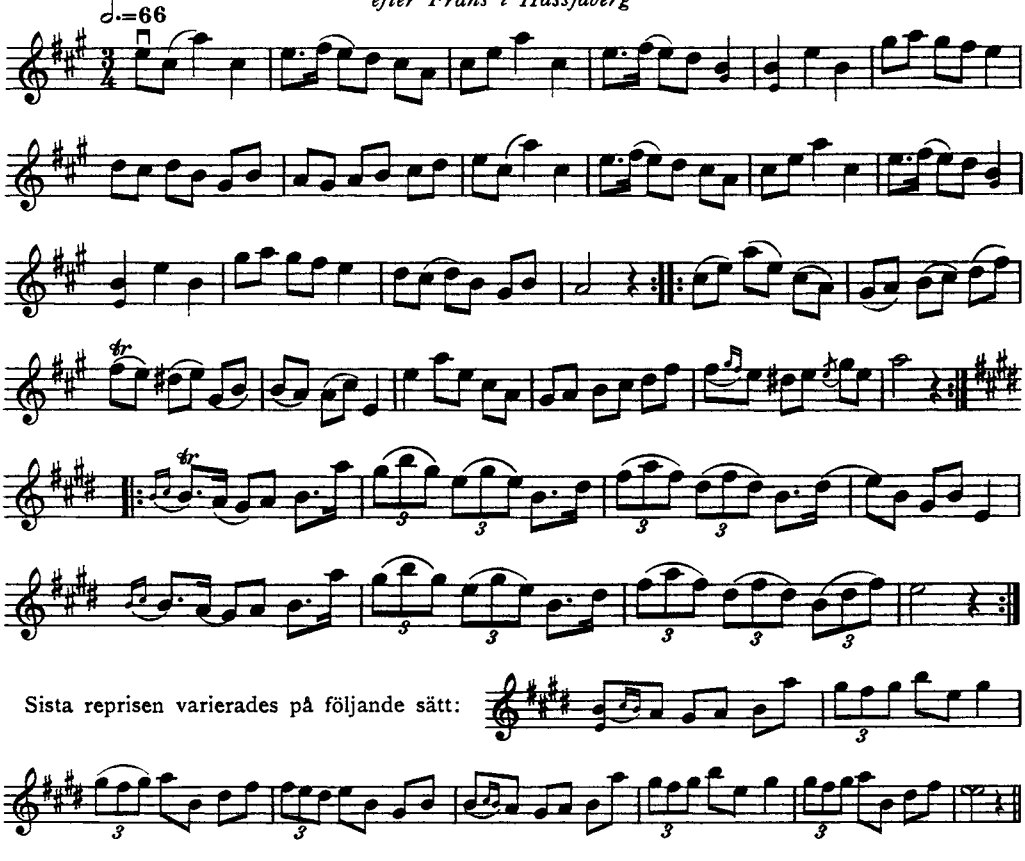

1270. POLSKA

efter Pekkos Per

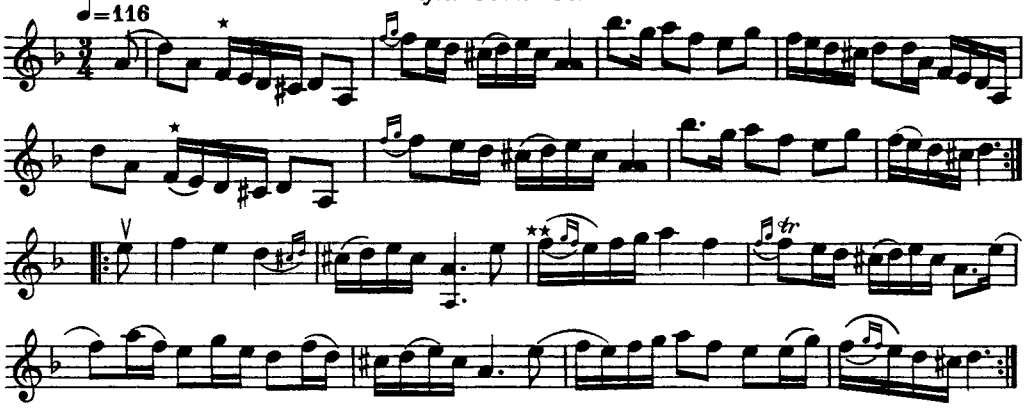

* Ibland togs *f*, ibland *fiss*.

** Eller:

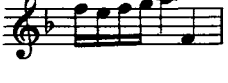

1271. SKÄNKLÅT

efter Pekkos Per

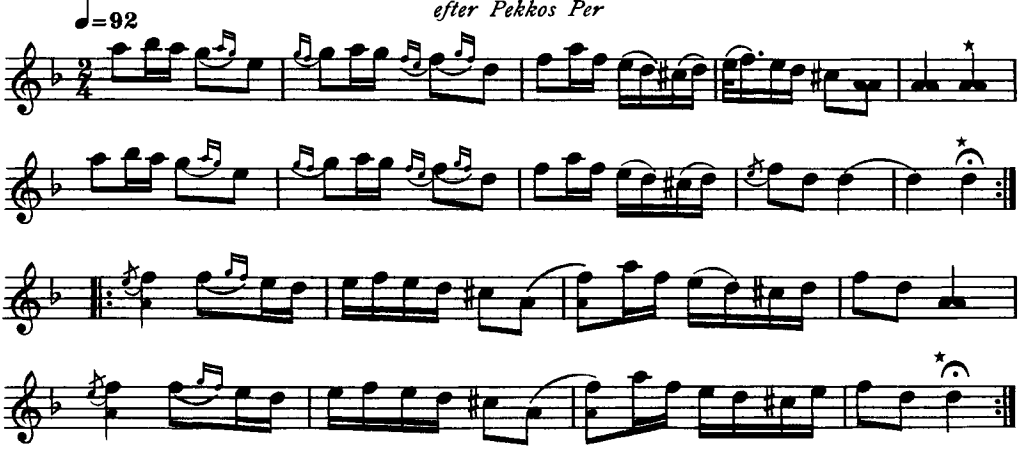

I första takten spelades än *h*, än *b*.

* Dessa toner drogos ut ad libitum.

1272. POLSKA

efter Pekkos Per

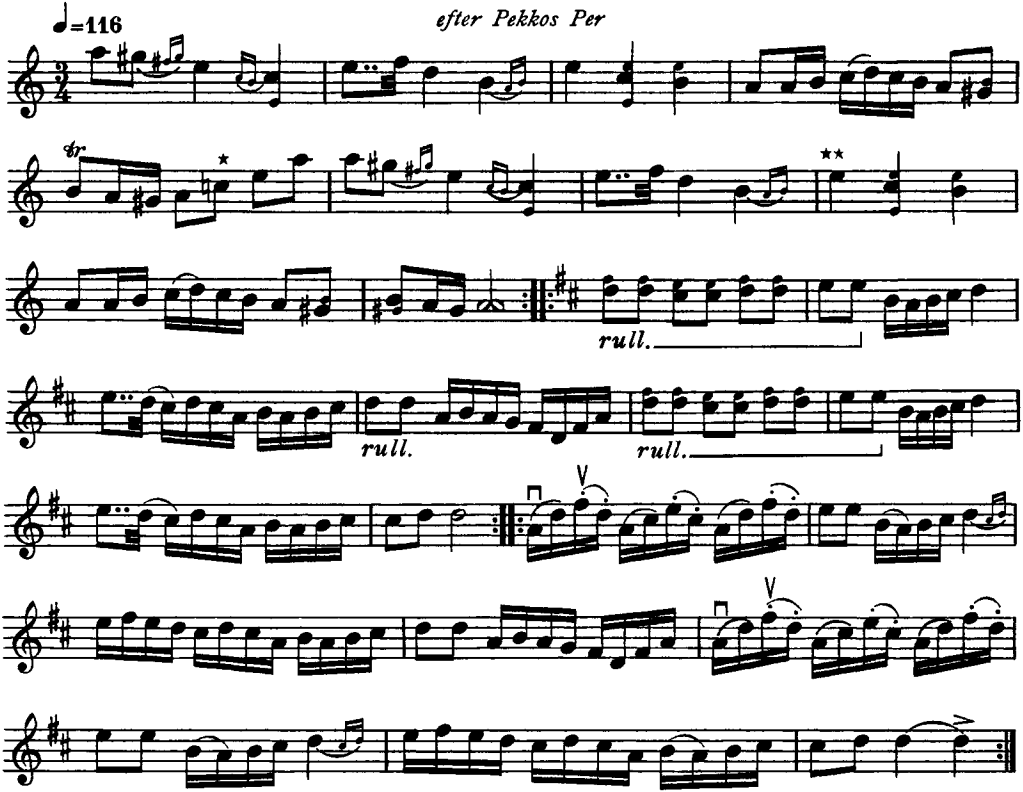

* Här togs ibland *c*, men oftast *ciss*.

** Eller: 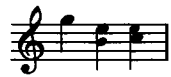

Tredje reprisen är en upprepning och variation av andra reprisen, sådan Hjort Anders brukade spela den. Någon gång togos första och femte takterna så här: etc.

(O. A).

1273. POLSKA

efter Pekkos Per

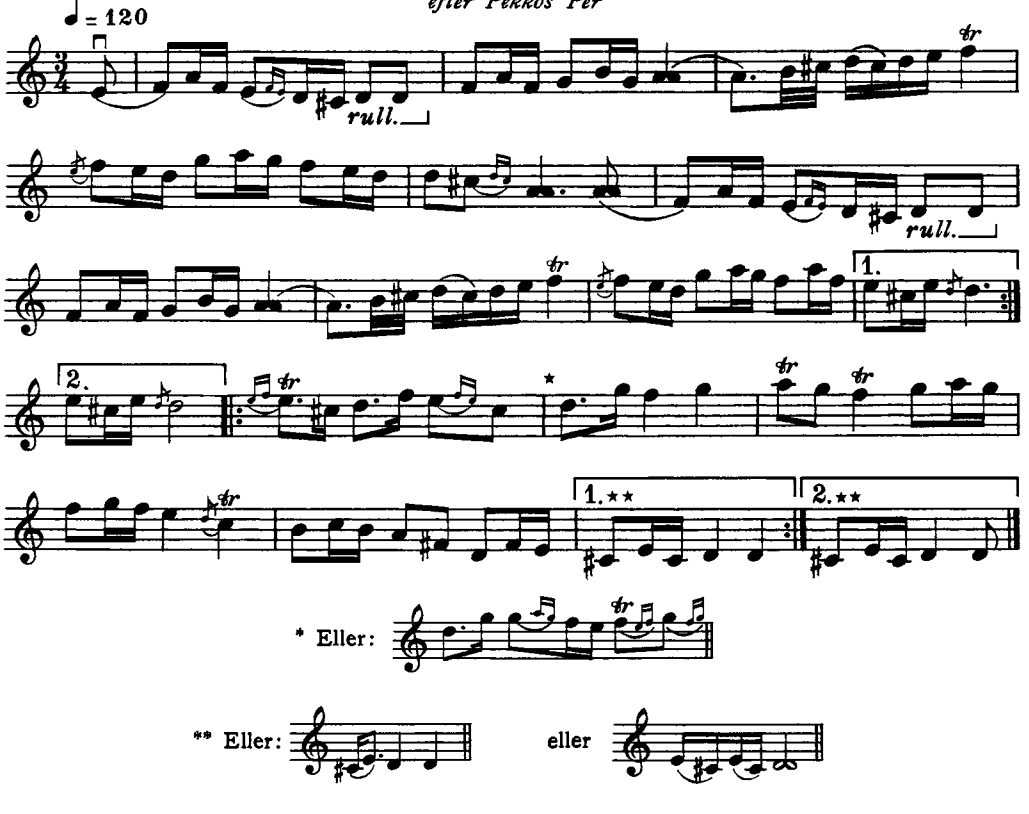

1274. POLSKA

efter Pekkos Per

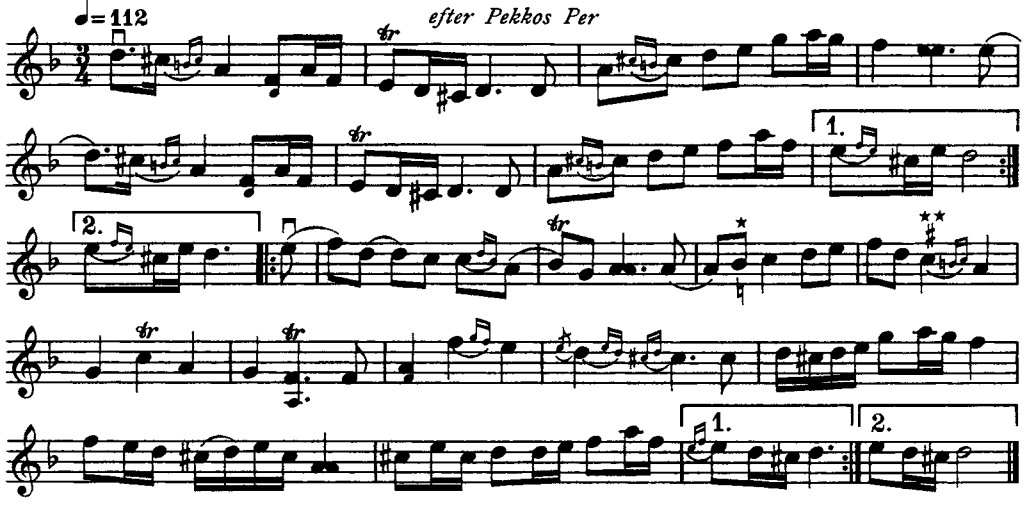

* Här togs en ton ungefär mitt emellan *b* och *h*.

** Mitt emellan *c* och *ciss*.

De tre sista takterna spelade Hjort Anders år 1921 på detta sätt:

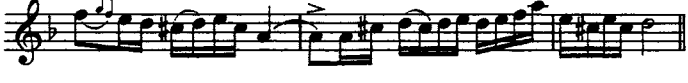

Polskan kallades av Hjort Anders för *Gråtlåten*.

1275 a. GÅNGLÅT

efter Pekkos Per

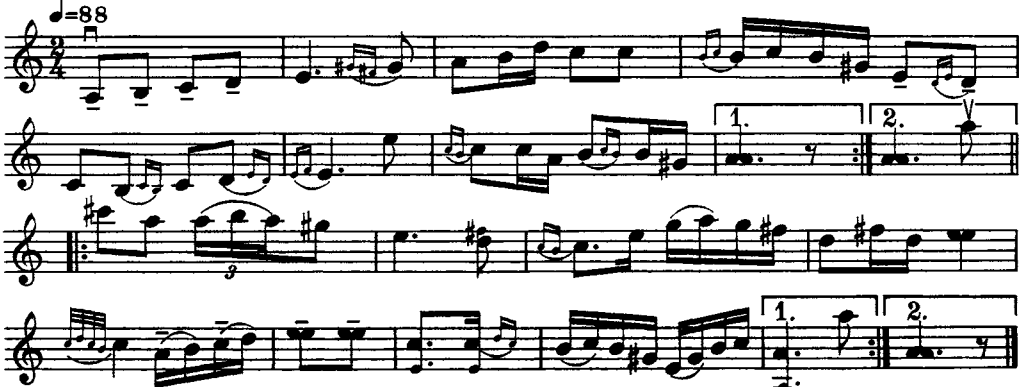

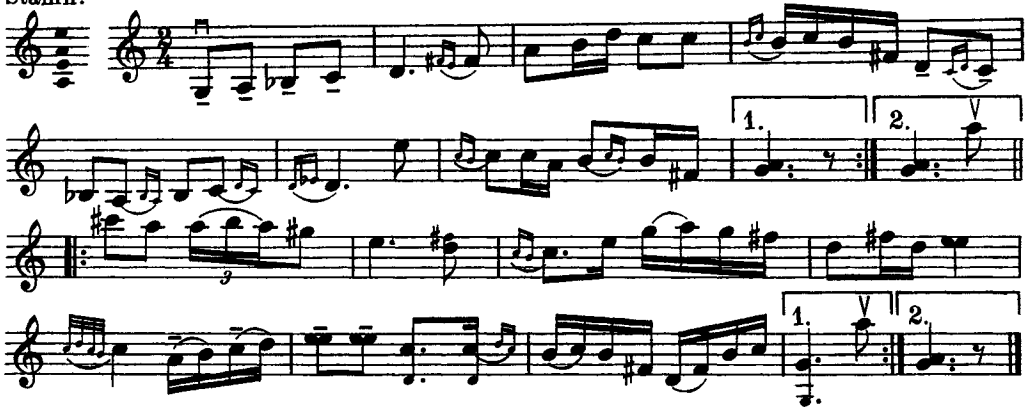

Låten, som egentligen är en gammal visa, kom en afton helt plötsligt för Hjort Anders. Han hade då ej spelat den på flera år.

1276. POLSKA

efter Pekkos Per

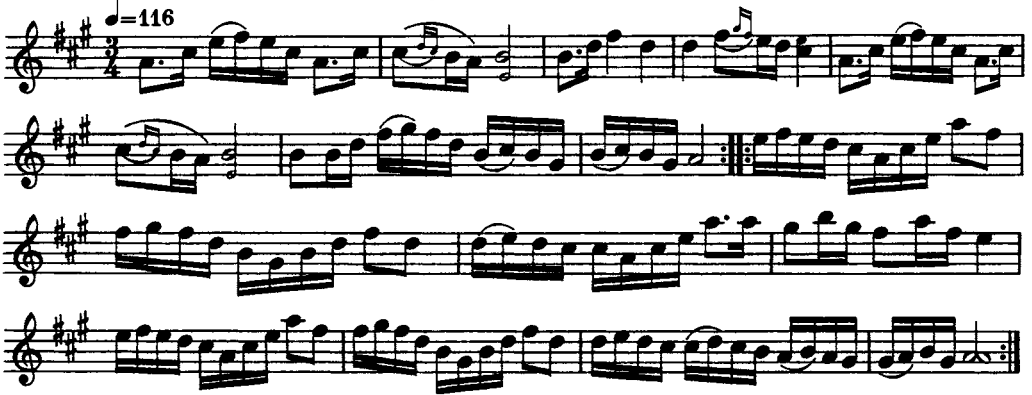

1277. POLSKA

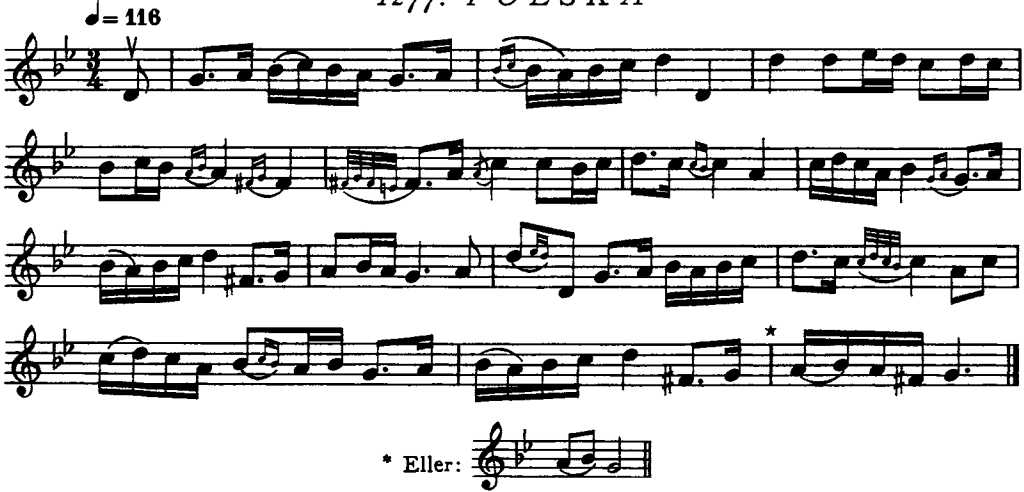

Hjort Anders brukade alltid spela denna polska i omedelbar följd till vall-låten n:r 1255.

1278. GÅNGLÅT

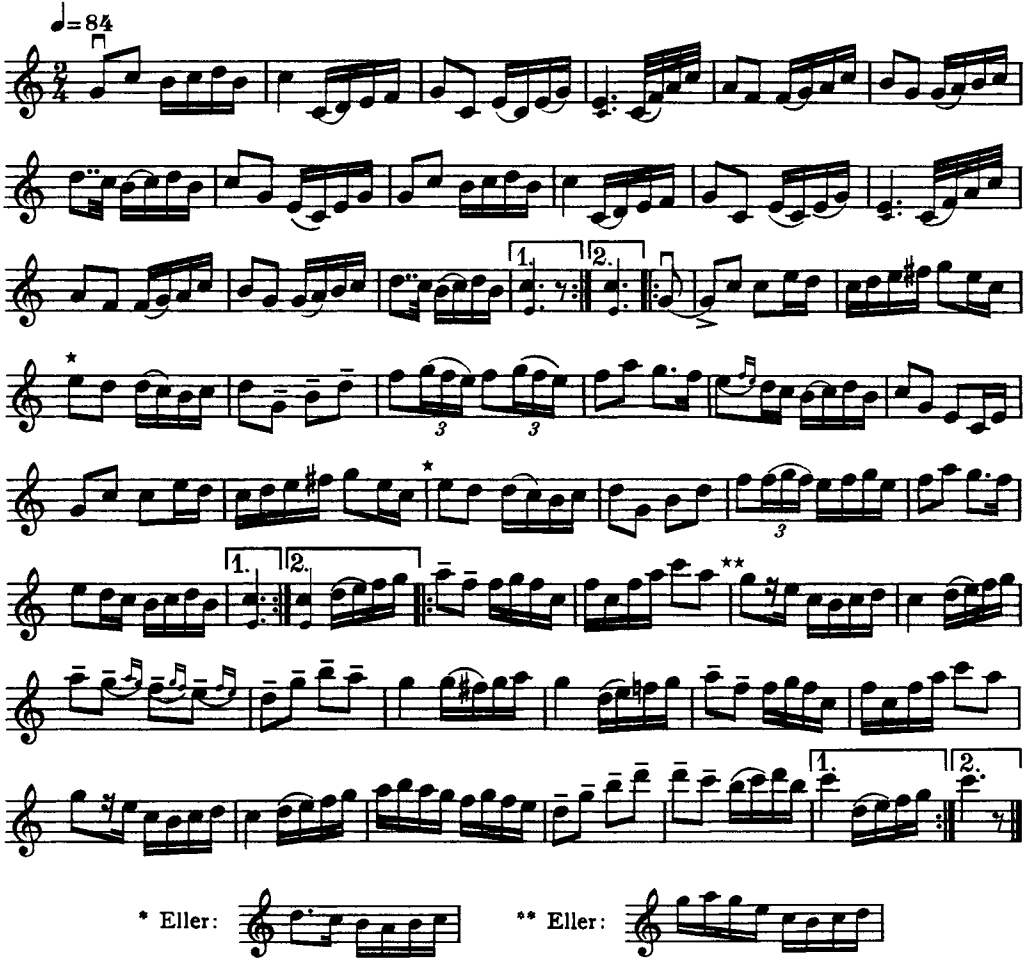

Låten spelades på ett särdeles brett och kraftigt sätt.

Hjort Anders visste ej var han lärt denna melodi.

1279 a. "TRETTONDAGSMARSCHEN"

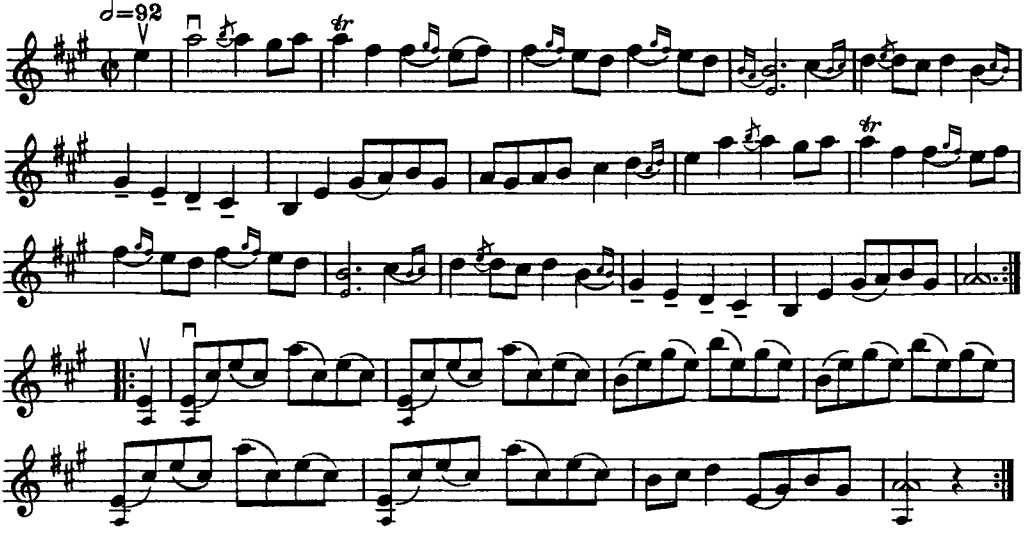

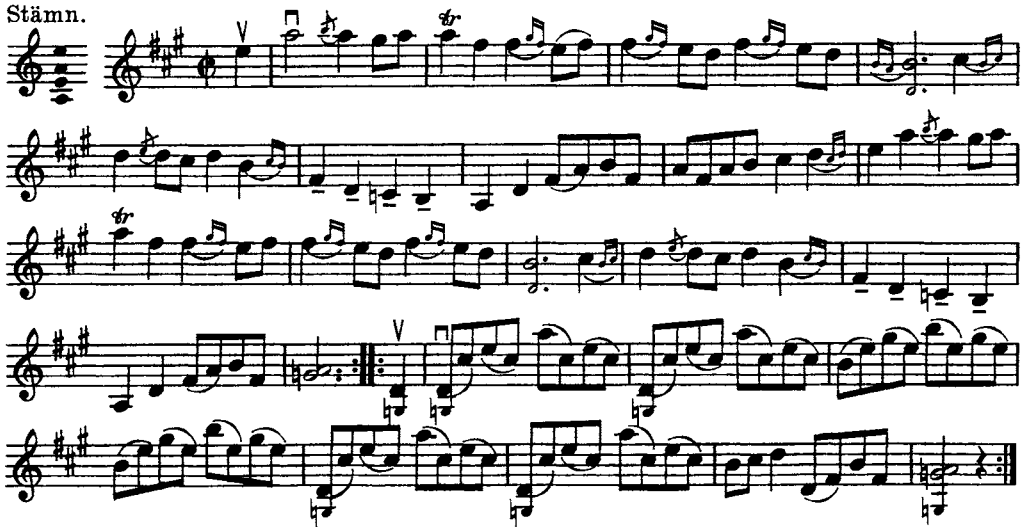

Marschen är komponerad av Hjort Anders. Han skulle en Trettondags-kväll spela på en goodtemplarfest i Åkerby och gjorde då marschen under vägen dit. (O. A.)

1280 a. "HJORTINGENS MARSCH"

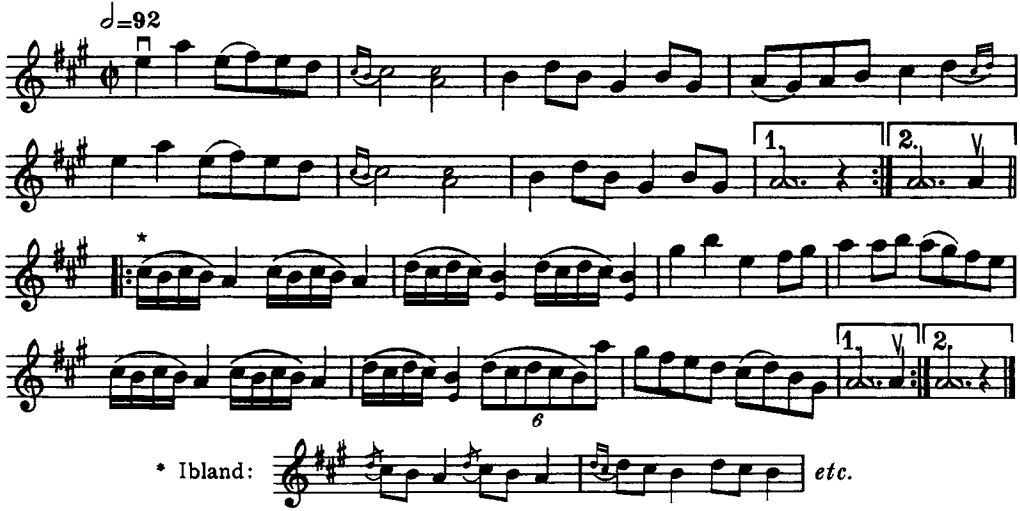

1280 b.

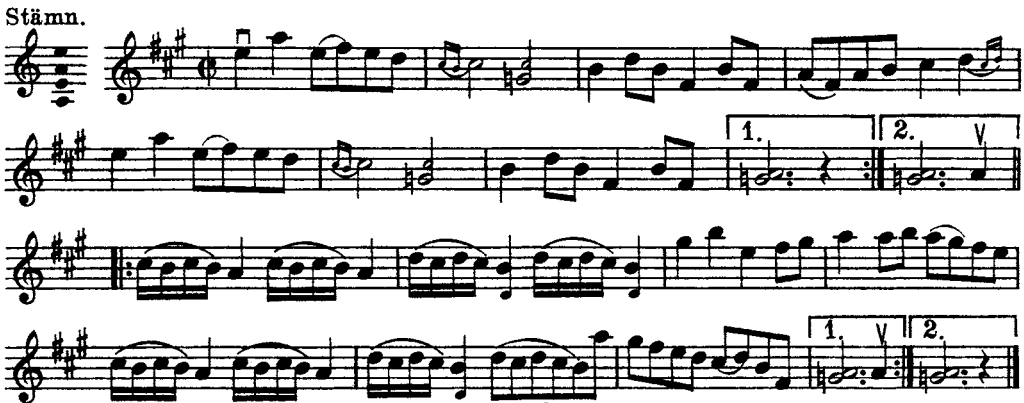

Även denna marsch är komponerad av Hjort Anders, vilken betraktade den som sin favoritmarsch, varför den av honom benämndes »*Hjortingens marsch*». (O. A.)

1281. BRUDMARSCH

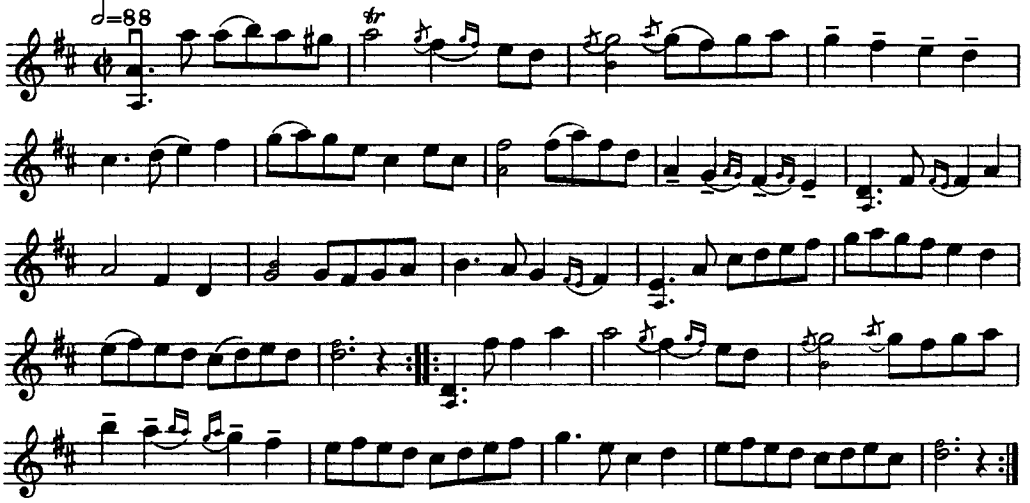

Denna marsch uppgav Hjort Anders vara kommen från Särna. Han hade den efter en murare, som lärt den av en Dalpojke. (O. A.)

1282. POLSKA

»Rångstasågen»

I en bäck vid Rångsta, Uppsala län, fanns en bysåg, som användes till sågning av timmer. En vår var det svår torka, och vattnet i bäcken började att sina, med den påföljd att sågen stannade. Då sändes bud på en gammal spelman från Hedesunda, vid namn *Per Persson Menlös*, för att spela sågen i gång, då det allmänt troddes att han besatt »övernaturliga gåvor.» Menlös anländer, synar sågen, tar fram fiolen och börjar spela. Sågen kommer igång, först sakta och ryckvis, vilket av Menlös — som med sitt spel följer hjulets ojämna rörelser — illustreras på följande sätt:

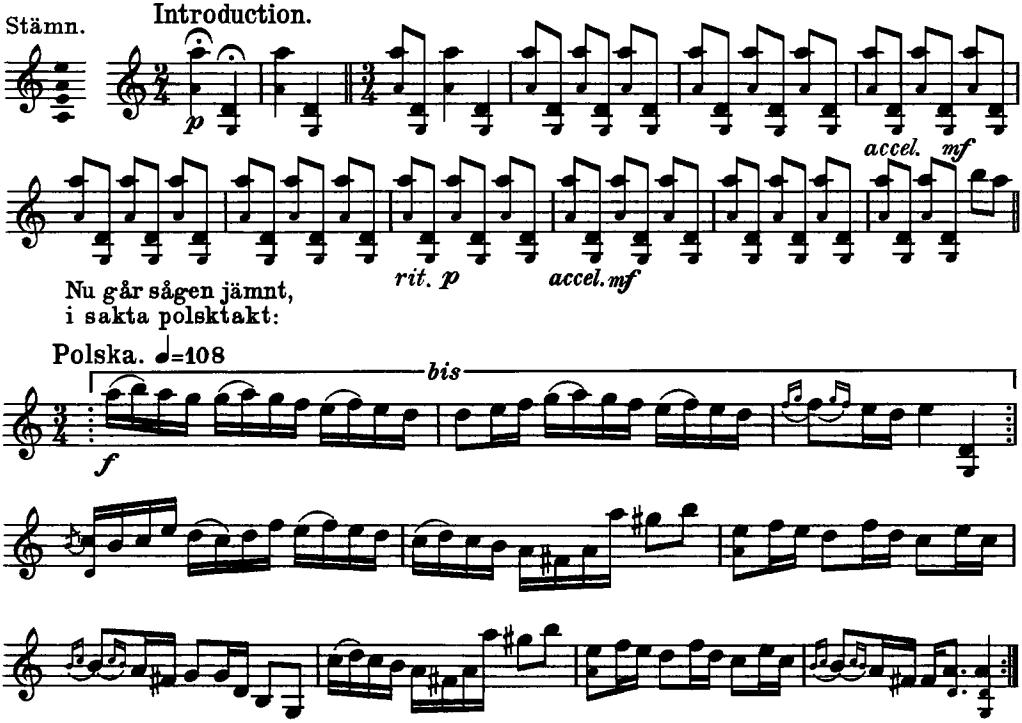

»Jo, jo, knalla på du», säger Menlös till sågen. Under tiden har vattnet i bäcken ökats, och sågen — nu i full gång — fortsätter med endast ett kortare avbrott (vid 𝄐):

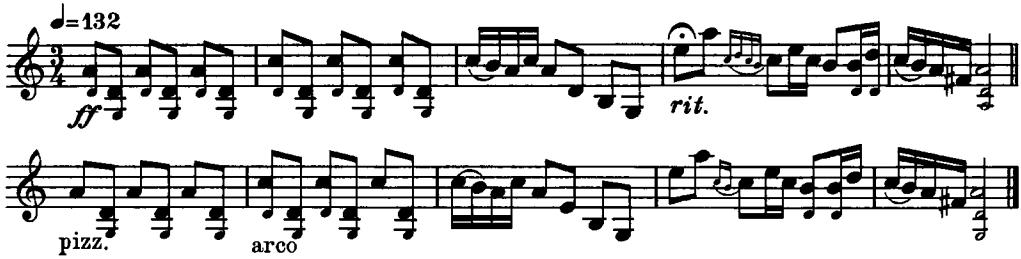

Då Hjort Anders skulle lära polskan, måste han fara den långa vägen till Menlös tre gånger. »Det kostade mig sextio kronor och tre liter brännvin», tillägger Hjort Anders.

1283. POLSKA

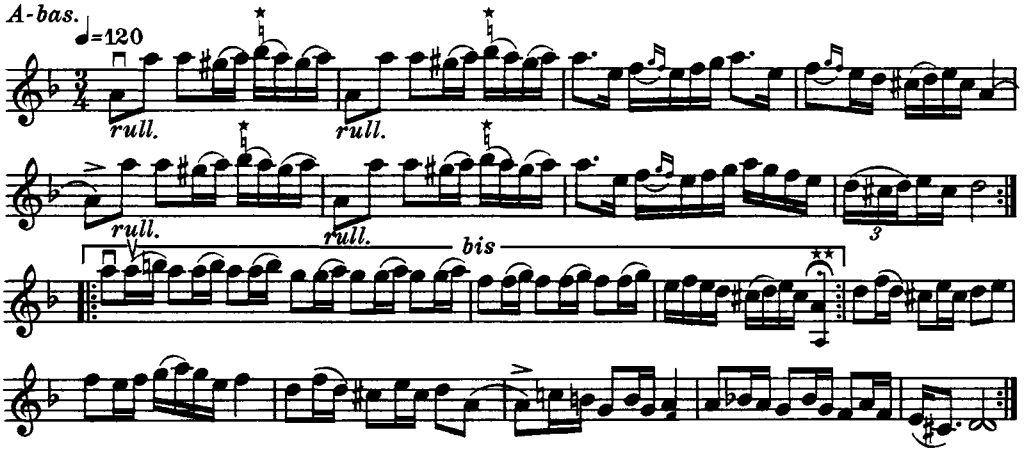

Tredje takten i första reprisen togs ibland så här: 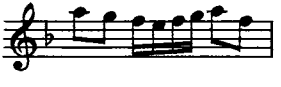 *etc.*

Andra reprisens åttonde takt varierades på följande sätt: 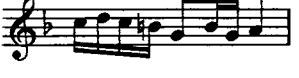

* Här spelades en ton mitt emellan *h* och *b*.

** Denna ton drogs konsekvent ut till en halvnot, varigenom takten i sin helhet fick fyra fjärdedelars tidsvärde.

Hjort Anders kallade denna låt för »*Finnskogspolskan.*»

1284. POLSKA

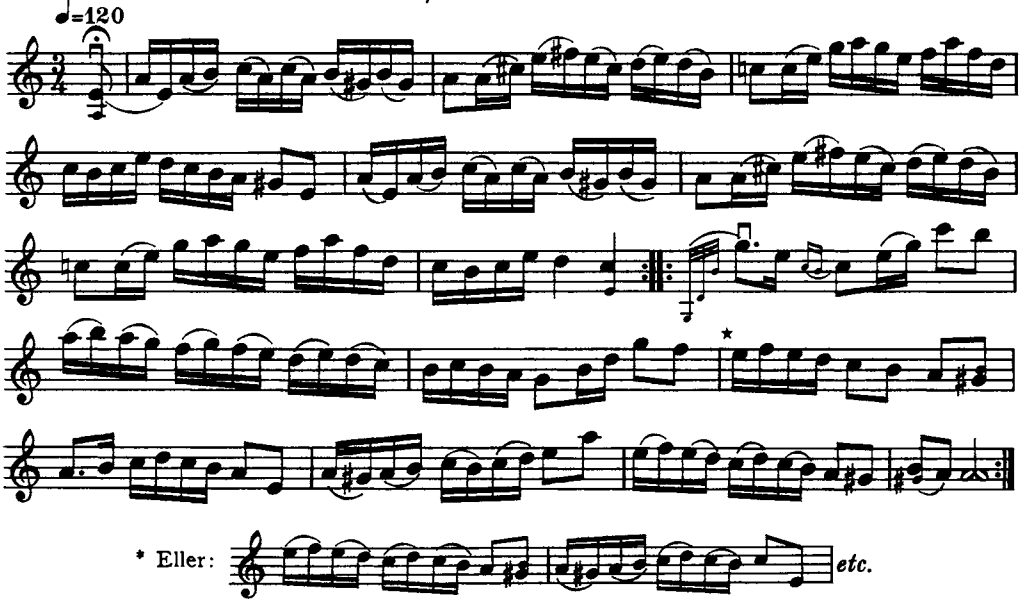

Hjort Anders har själv komponerat polskan »ur fantasien.»

1285. "NOAHS GÅNGLÅT"

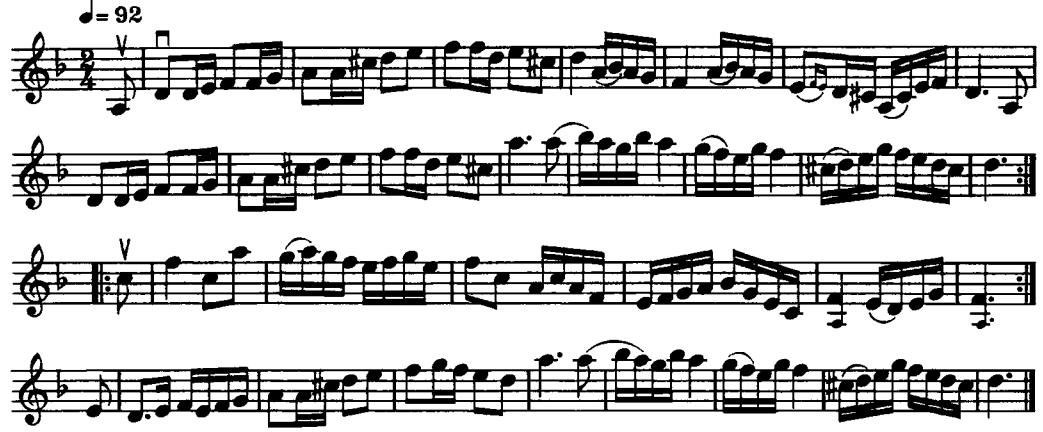

Sista reprisen förändrade Hjort Anders ibland på följande sätt, varigenom densamma fick nio takter i stället för åtta:

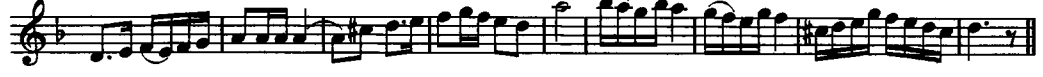

1286. POLSKA

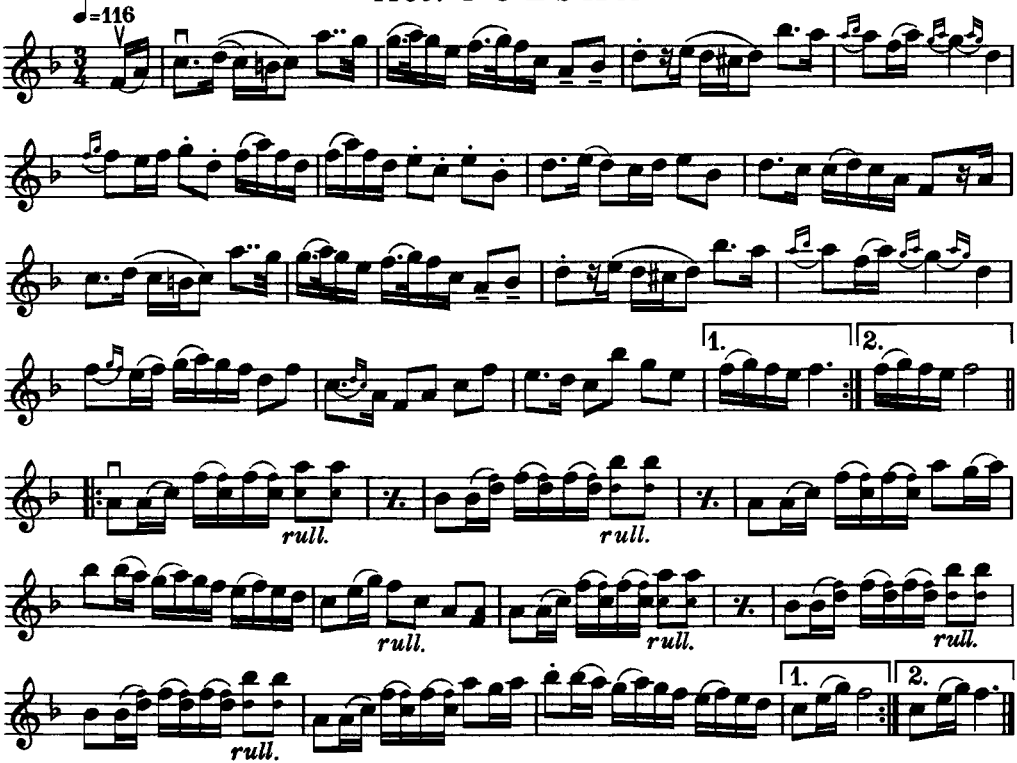

1287. POLSKA

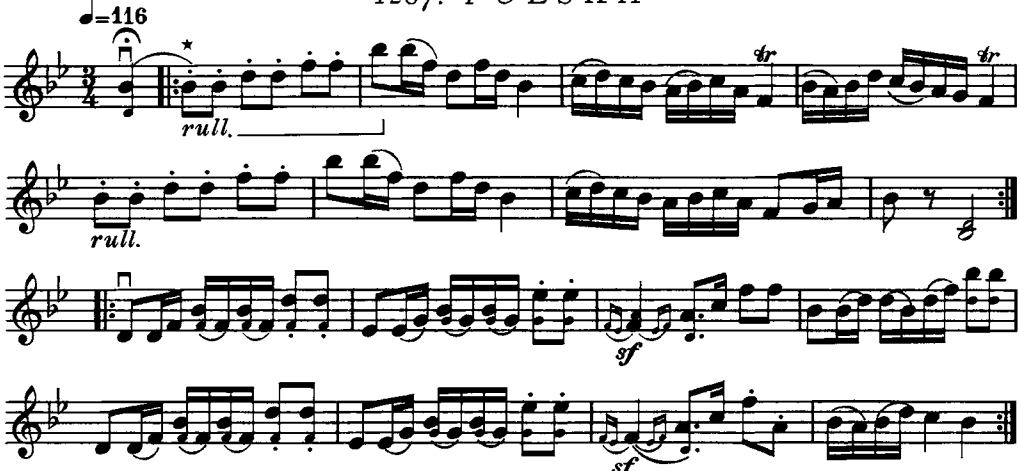

* Dessa toner fingo genom Hjort Anders' karaktäristiska rullstråk närmast detta utseende:

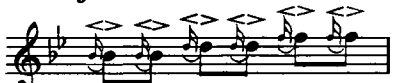

1288 a. KNÄPPOLSKA

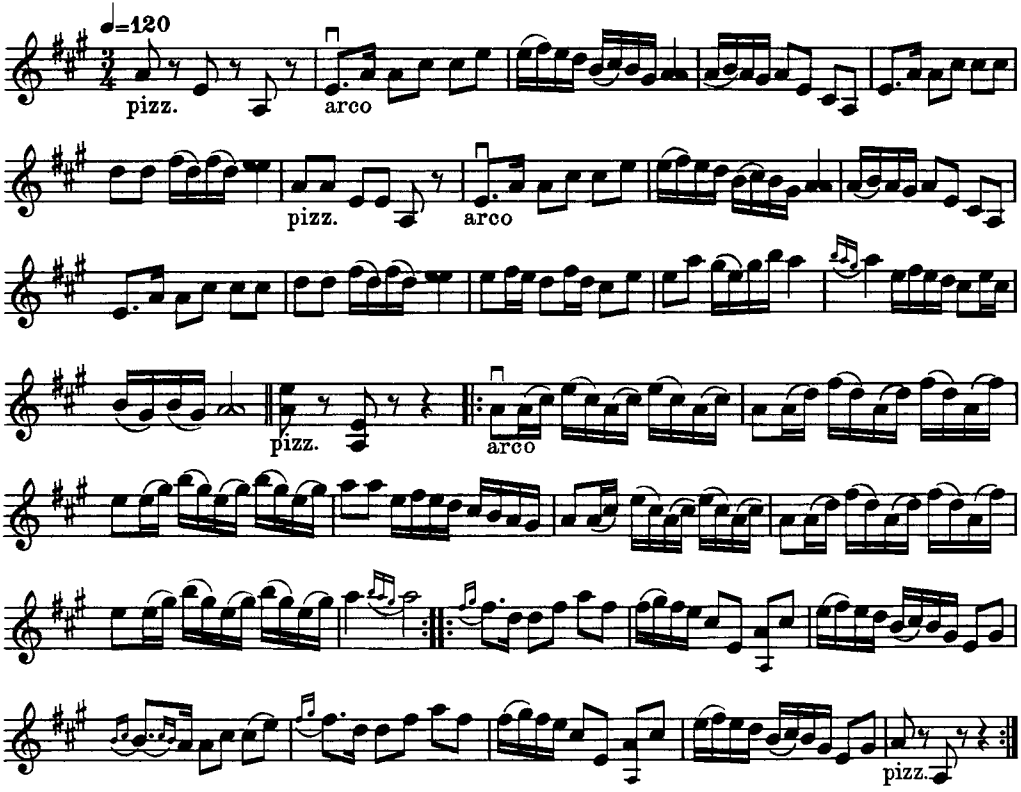

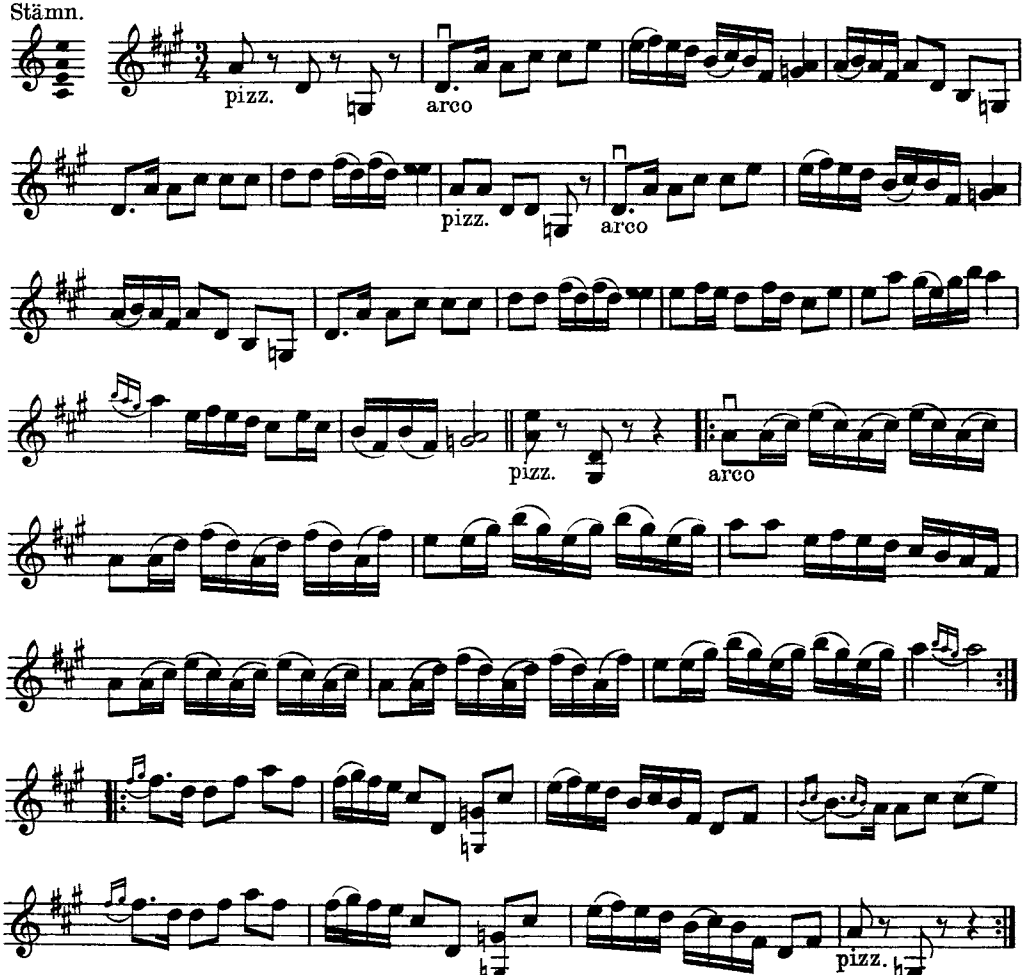
Stämn.
pizz.
arco
pizz.
arco
pizz.
arco
pizz.

1289. POLSKA

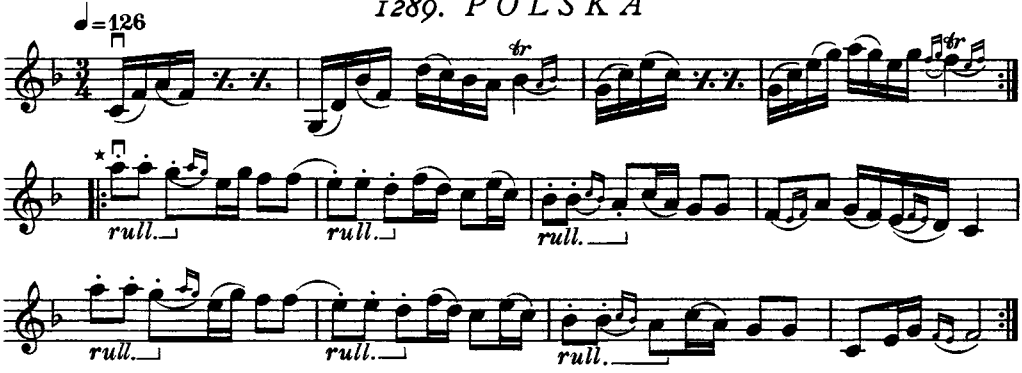

* Genom de för Hedin karaktäristiska rullstråken fingo dessa takter följande utseende:

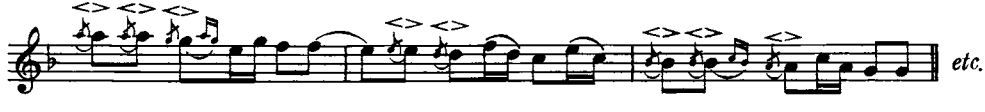

Polskan har Hedin lärt av en spelman från Edsbyn i Hälsingland.

Jfr Hjort Anders n:r 1230.

1290. POLSKA

efter Hjort Anders

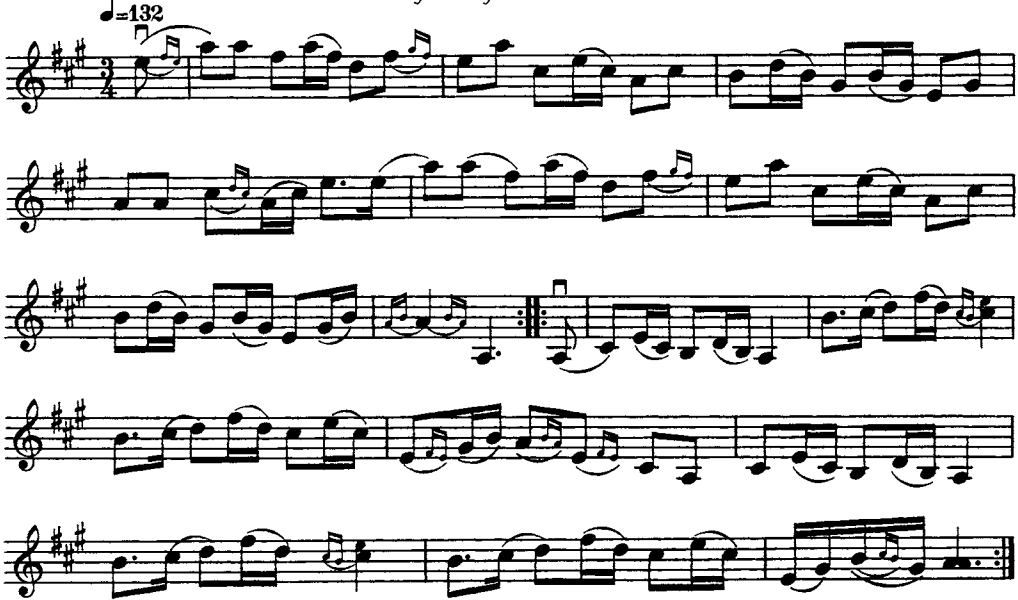

Jfr Hjort Anders n:r 1248.

1291. POLSKA

efter fadern

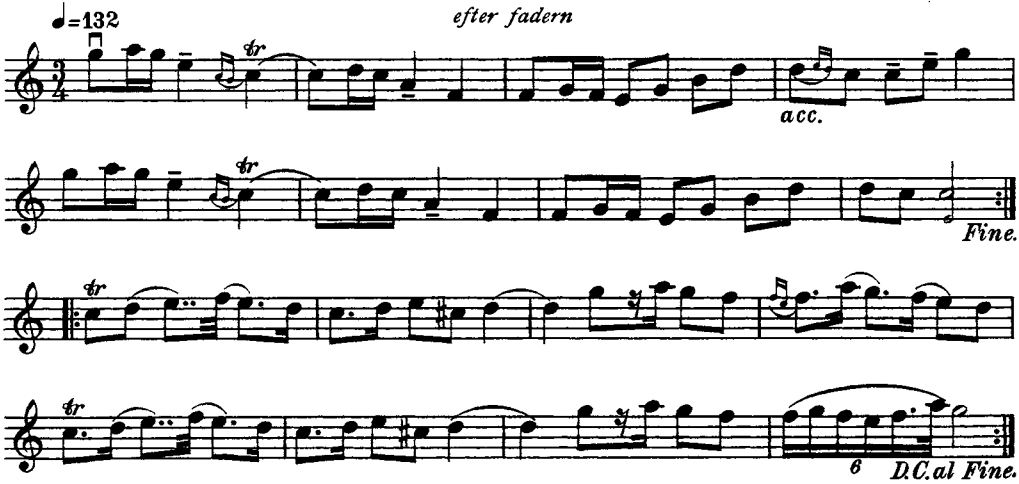

1292. MARSCH

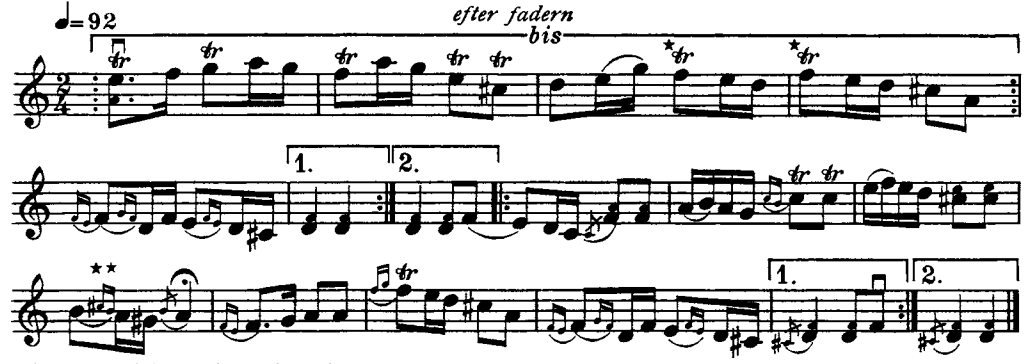

* *F* togs här med en dragning åt *fiss.*
** Här tillades ytterligare en fjärdedel, så att takten i verkligheten fick följande utseende:

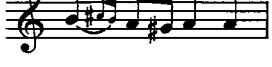

Jfr Hjort Anders n:r 1233 och Höök Olle n:r 1085.

1293. VALS

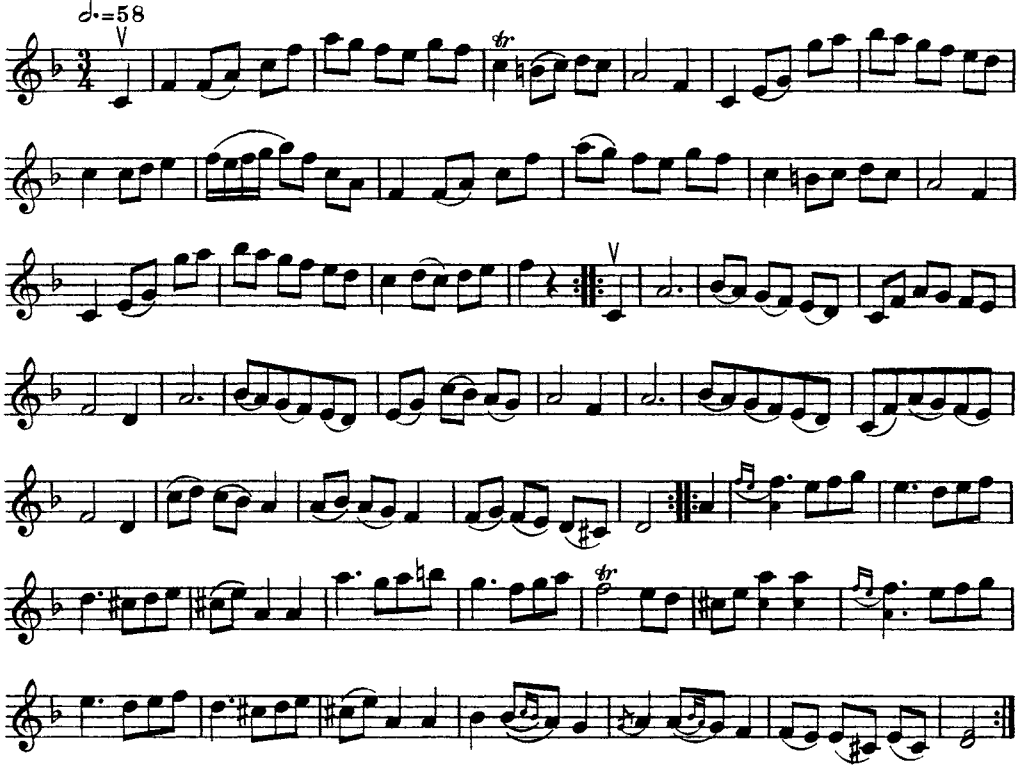

En Hälsing kom från Voxna till Boda och spelade då denna vals.

1294. POLSKA

efter brodern, Anders Tjäder

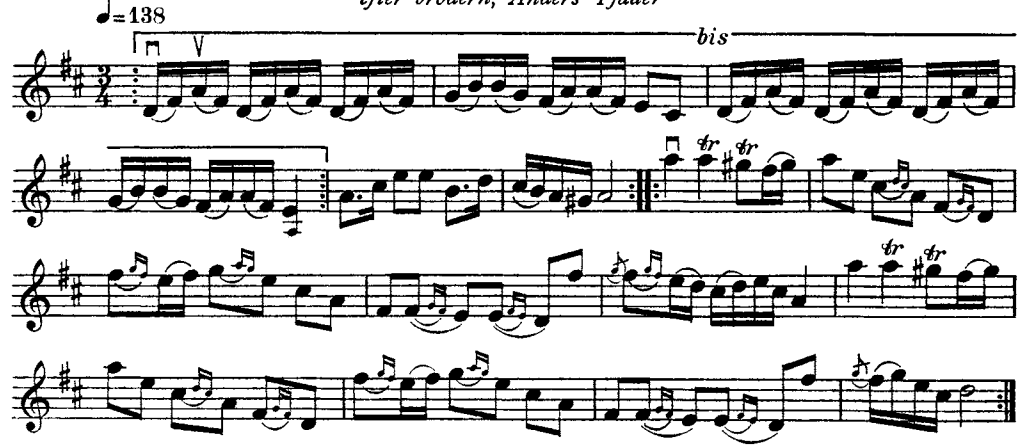

1295. POLSKA

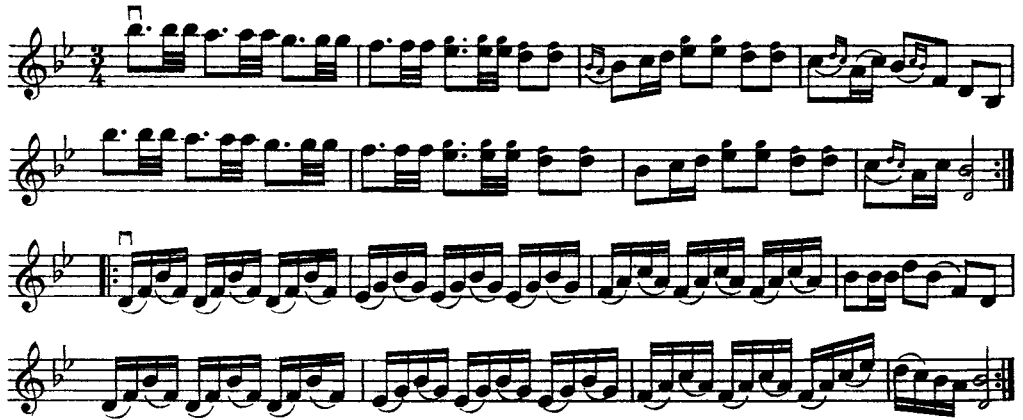

Hedin har lärt polskan av en skicklig Hälsingespelman vid namn *J. E. Öst.*

1296. MARSCH

efter Hans Tjäder

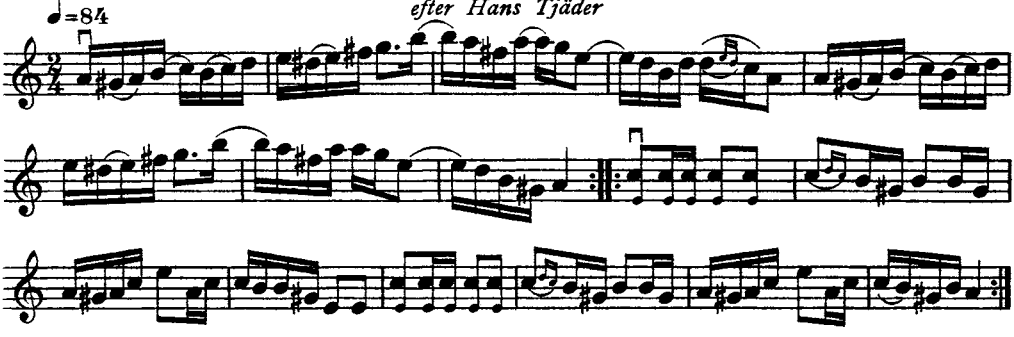

1297. POLSKA

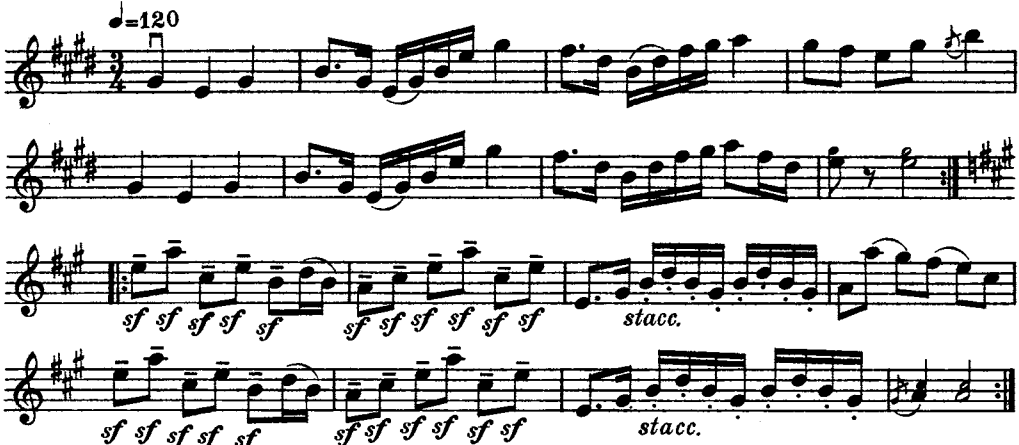

Hedin hade hört Hälsingespelmän spela denna polska.

1298. POLSKA

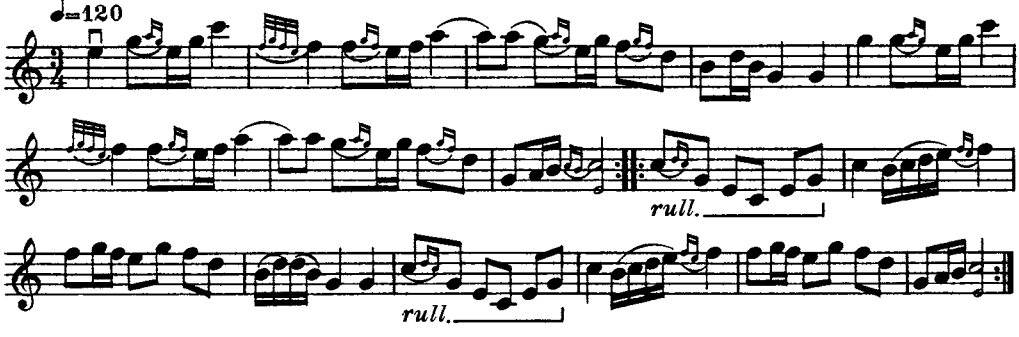

1299. POLSKA

efter Hjort Anders

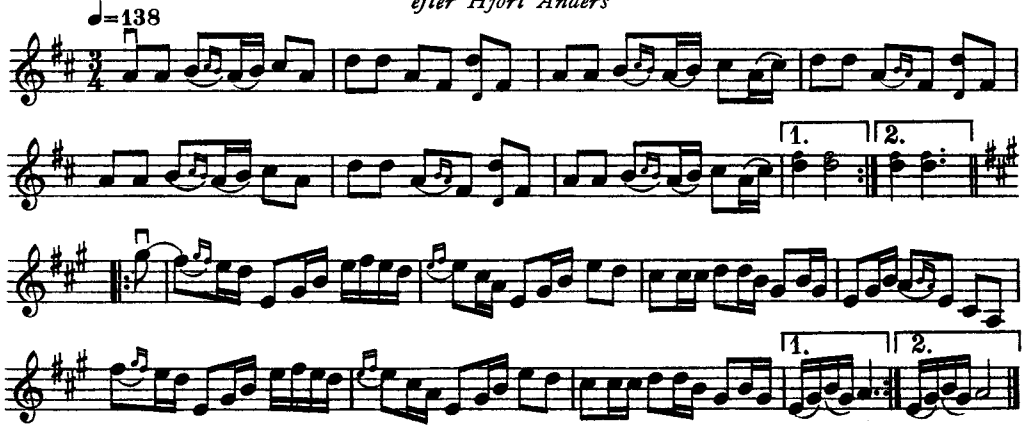

1300. VALS

efter Hans Tjäder

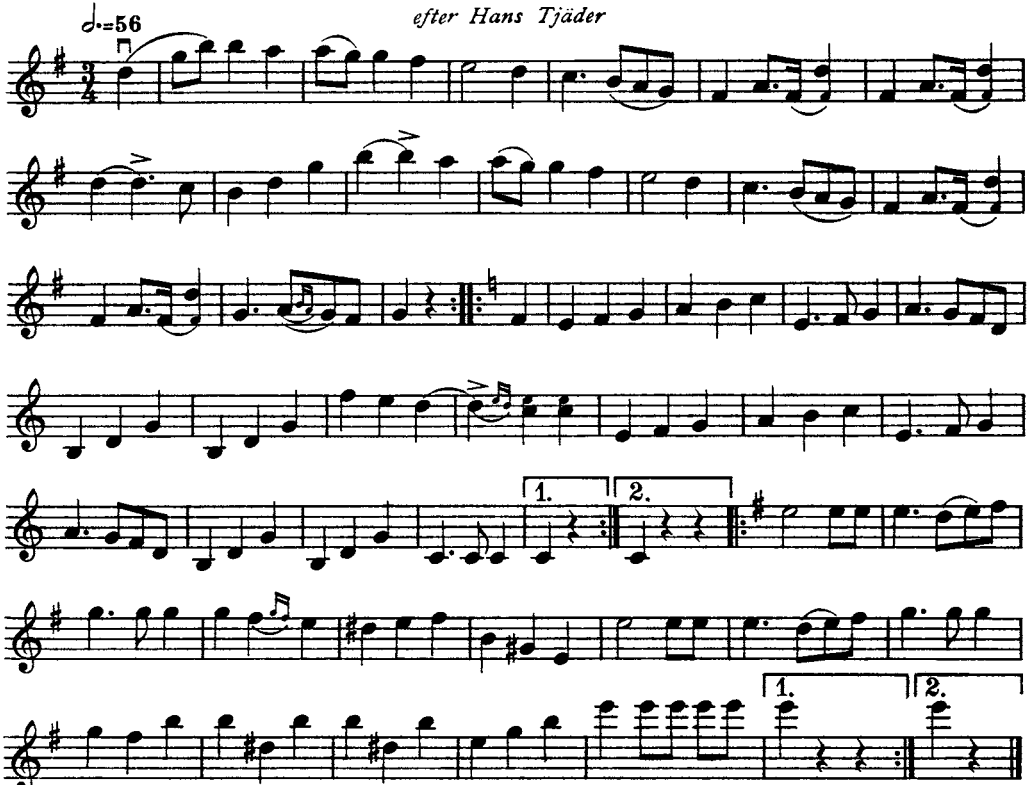

1301. POLSKA

efter Hjort Anders

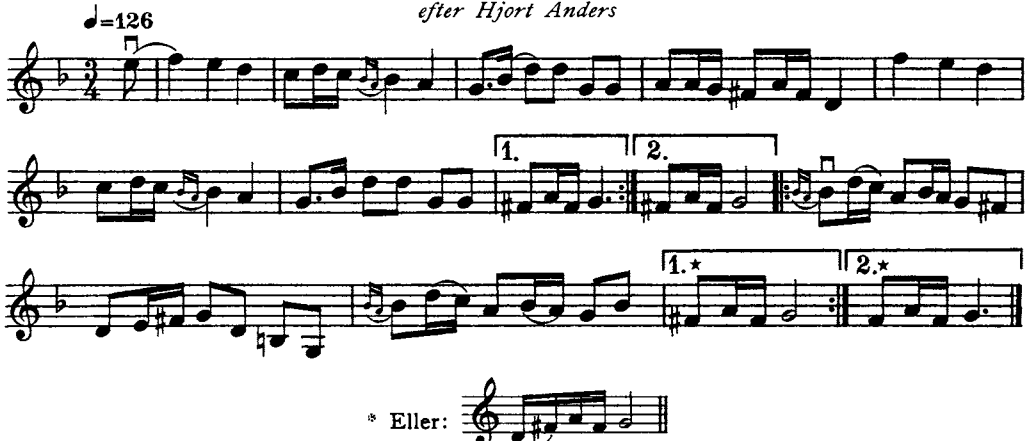

Polskan är en något förenklad variant av »Kårbölspolskan».

Se Hjort Anders n:r 1222.

1302. MARSCH

efter Hans Tjäder

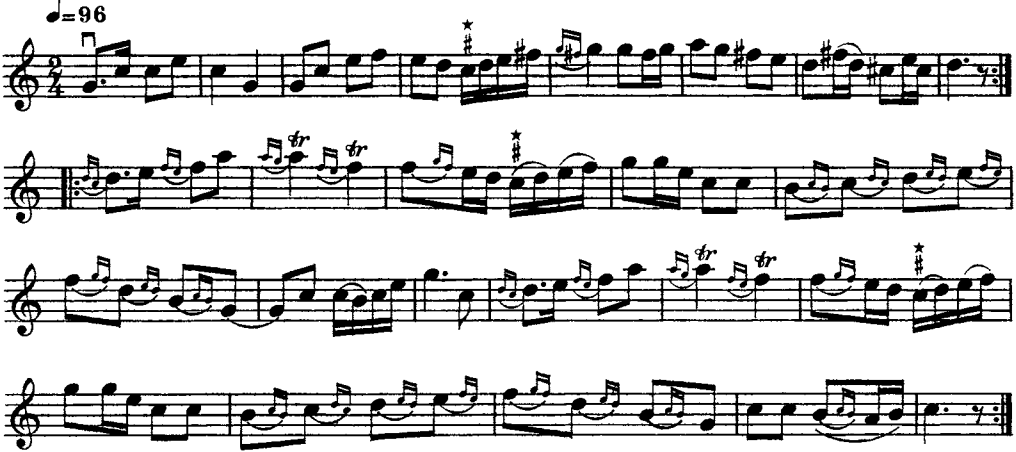

* Ungefär mitt emellan *c* och *ciss*.

1303. POLSKA

»Slövagubbens mågs efter Hans Tjäder

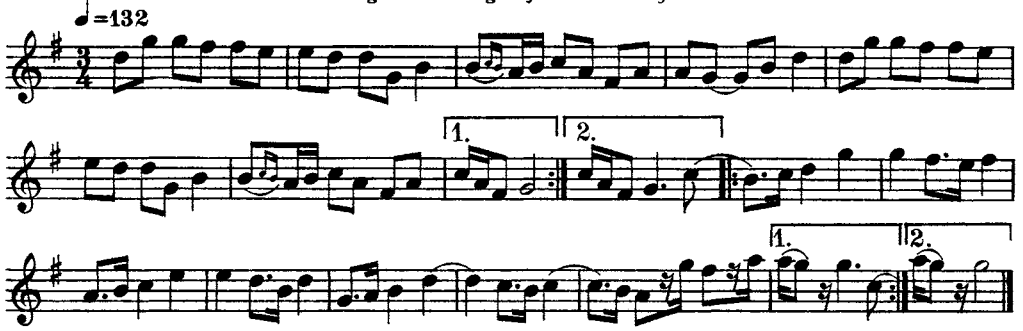

Polskan sjöngs även med text, vars början var av följande lydelse:

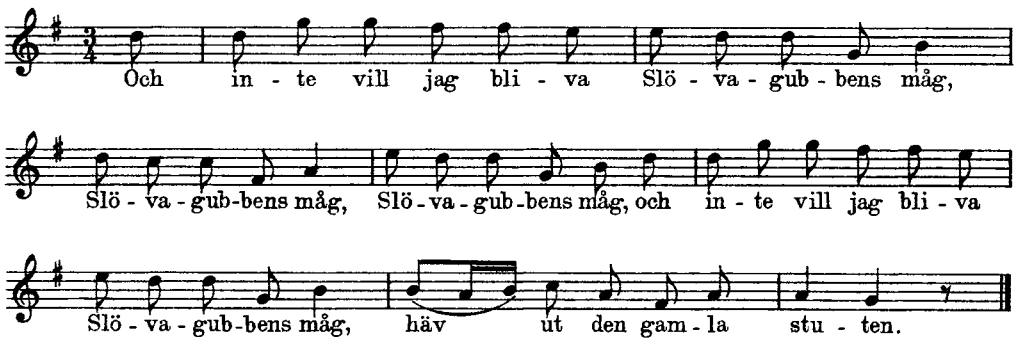

Fortsättningen lämpar sig ej för publicering.

1304. POLSKA

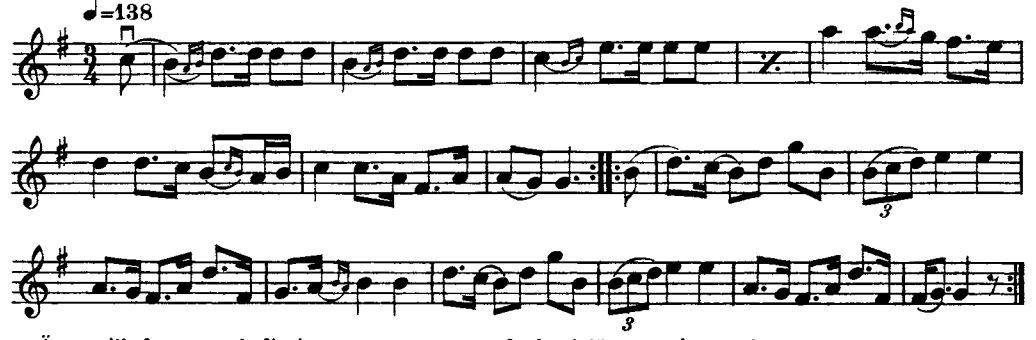

Även till denna melodi sjöngs en text, som dock ej lämpar sig att återge.

1305. VALS

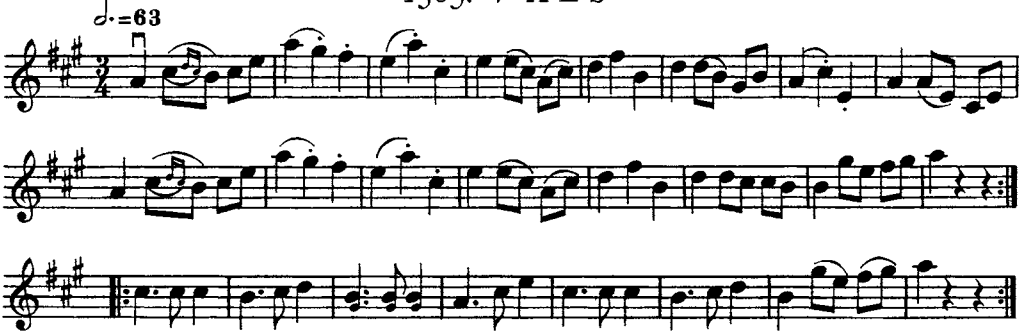

1306. MARSCH

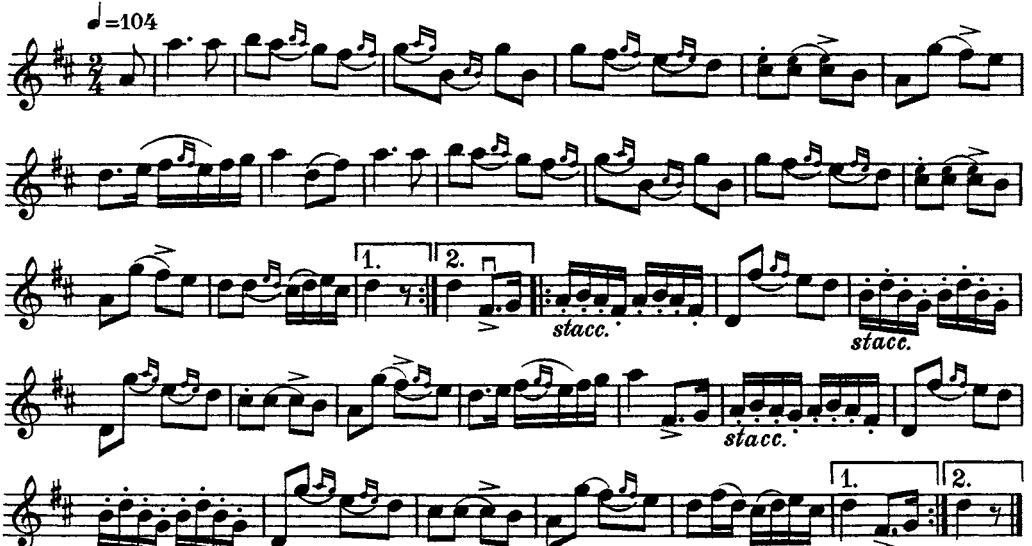

1307. POLSKA

efter Hans Tjäder

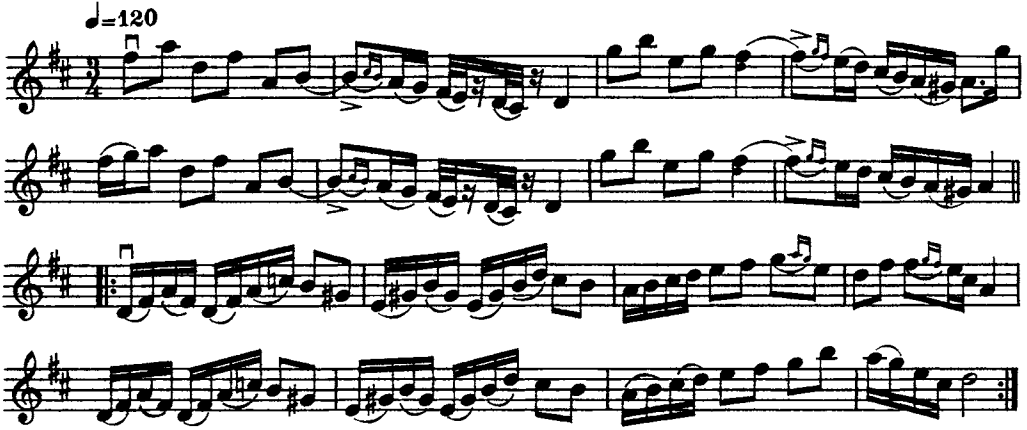

1308. VALS

efter Hans Tjäder

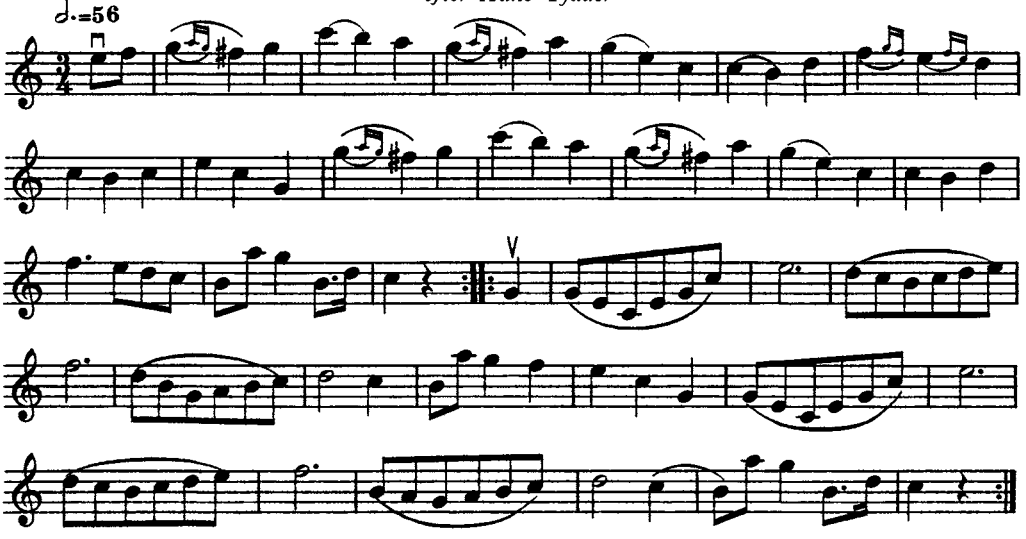

Valsen spelades i tämligen långsamt tempo och med stort eftertryck, brett och sugande.

1309. VALS

efter Hans Tjäder

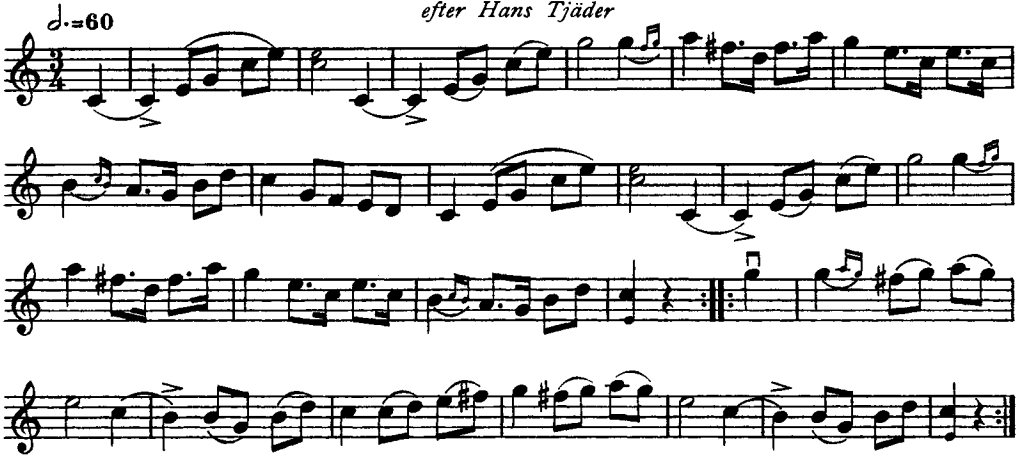

1310. POLSKA

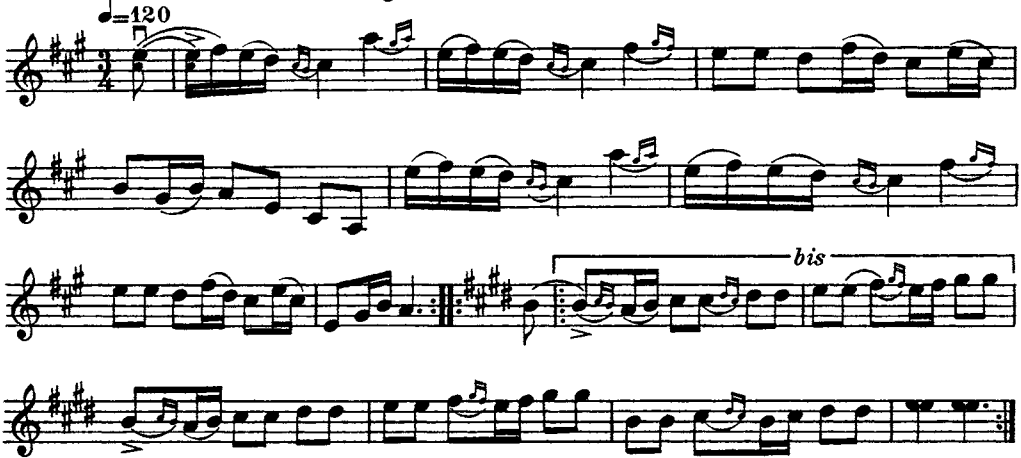

1311. POLSKA

efter Hans Tjäder

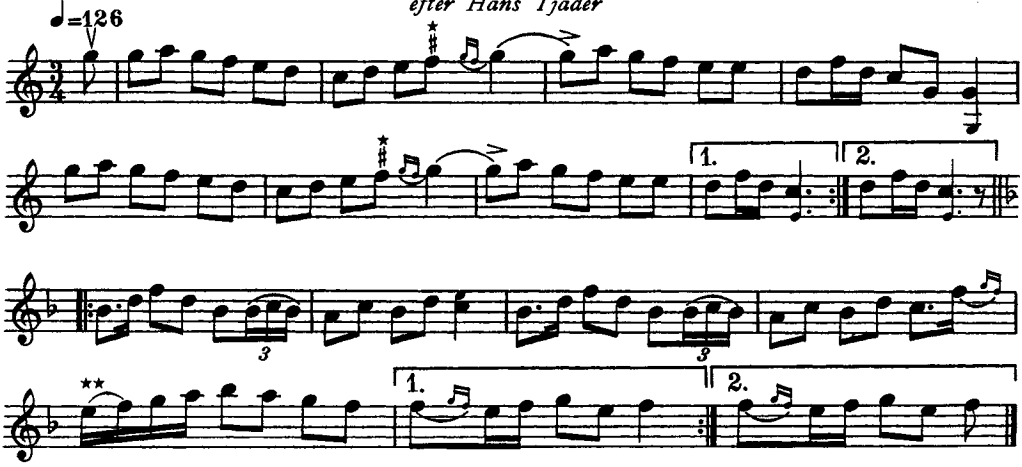

* Mitt emellan *f* och *fiss*.

** Eller: 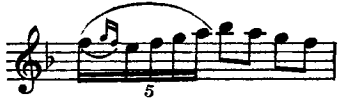 *etc.*

1312. POLSKA

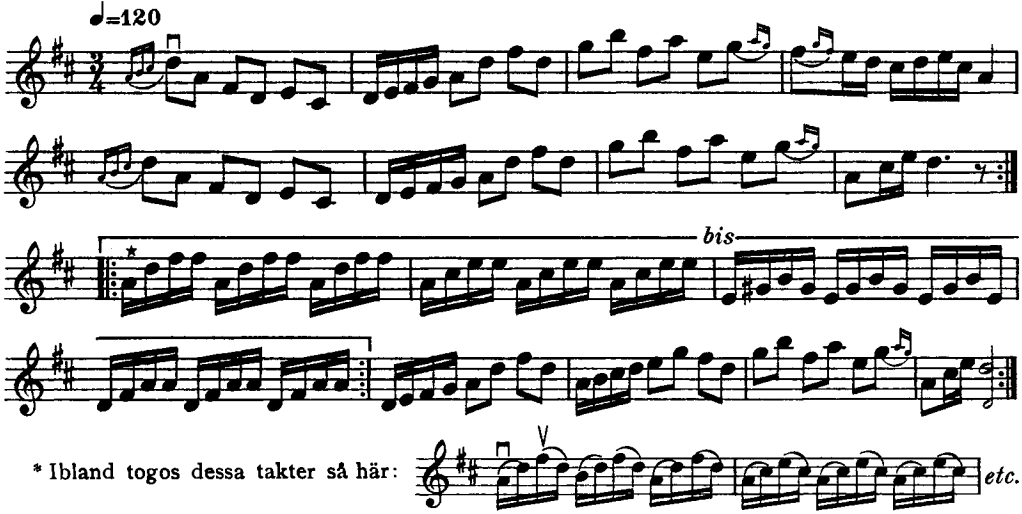

Denna polska är mycket spridd och spelas i olika varianter, särskilt i Hälsingland, där den går under benämningen *Norralapolskan.*

Jfr Timas Hans, n:r 67, h. I.

1313. POLSKA

efter Hans Tjäder

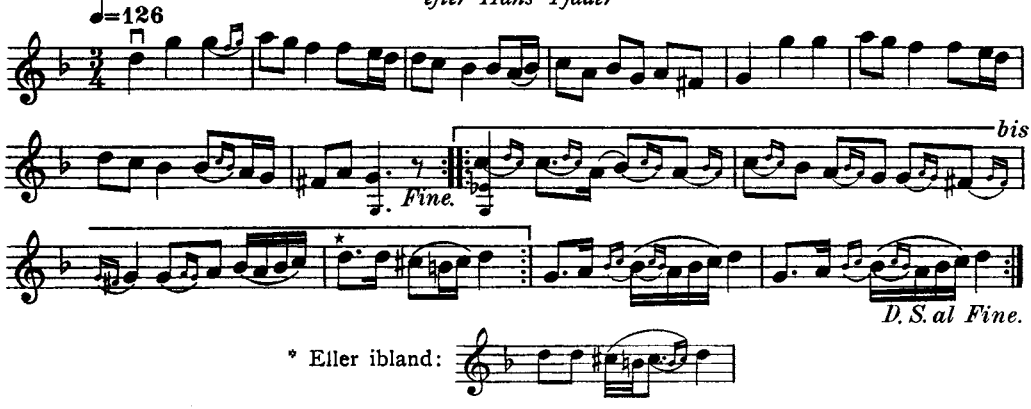

Låten är, enligt Hedin, en gammal Bodapolska.

1314. POLSKA

efter Hans Tjäder

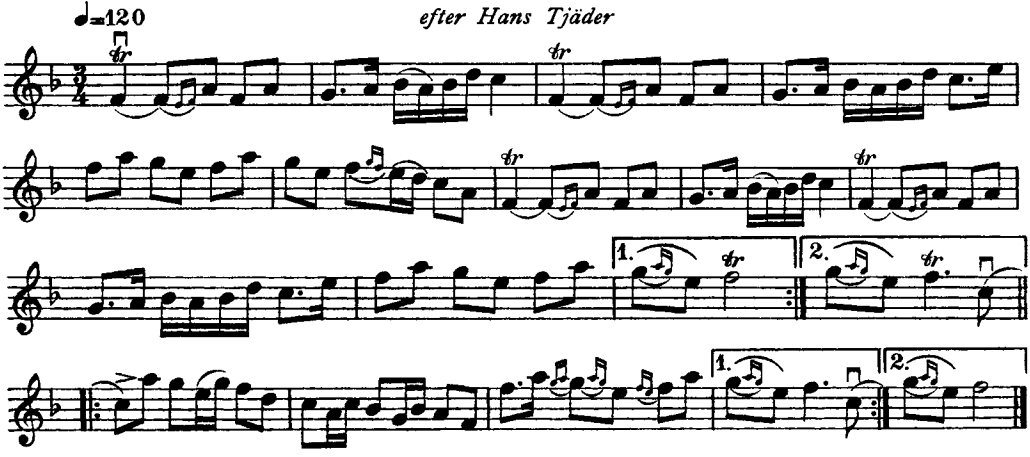

1315. POLSKA

gammal Bodaldt efter Hans Tjäder

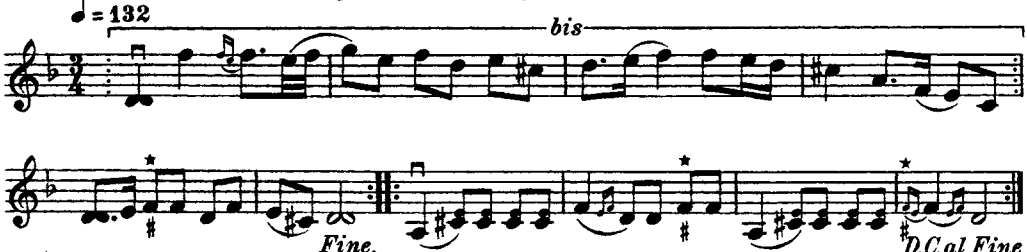

* Mellan *f* och *fiss.*

1316. POLSKA

efter Hans Tjäder

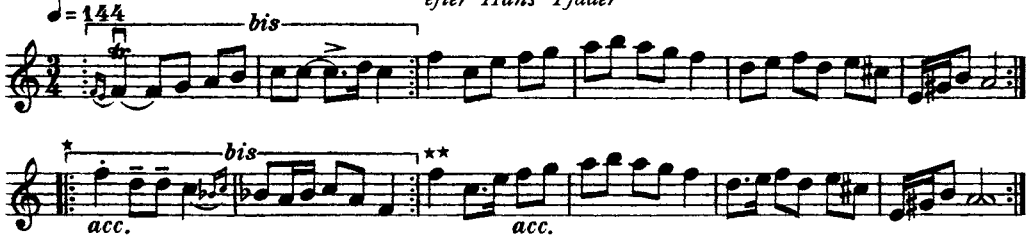

* Eller, närmare:

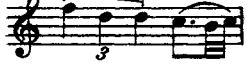

** Eller:

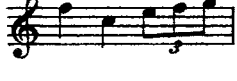

1317. POLSKA

efter Hans Tjäder

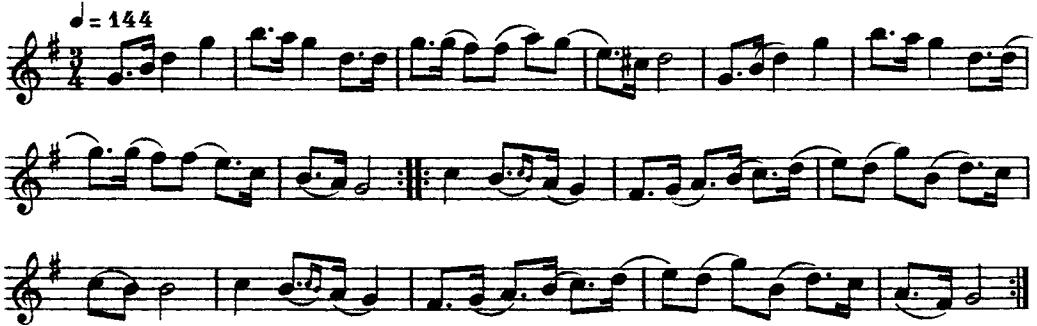

1318. POLSKA

efter Hans Karlsson i Boda

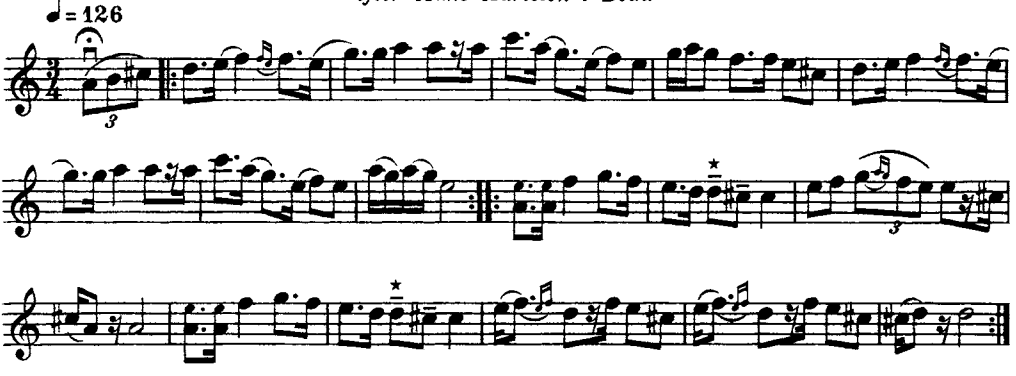

* Dessa två toner spelades med ett särskilt eftertryck, så att takten fick närmare detta utseende:

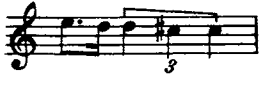

Höök Olle spelar samma polska i något avvikande form och i betydligt raskare tempo. Jfr n:r 1145.

1319. POLSKA

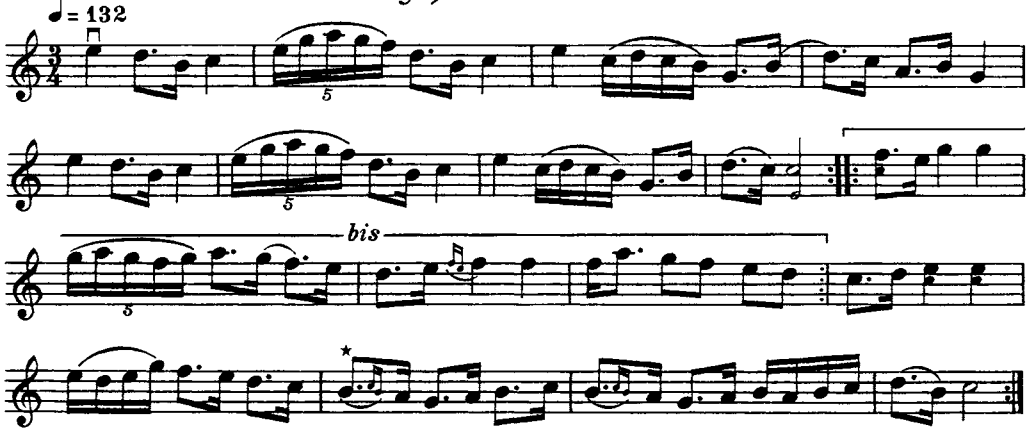

* Denna takt upprepades ad libitum.

Polskan är en variant av »Jänta å ja», sådan den spelas i Boda.

1320. POLSKA

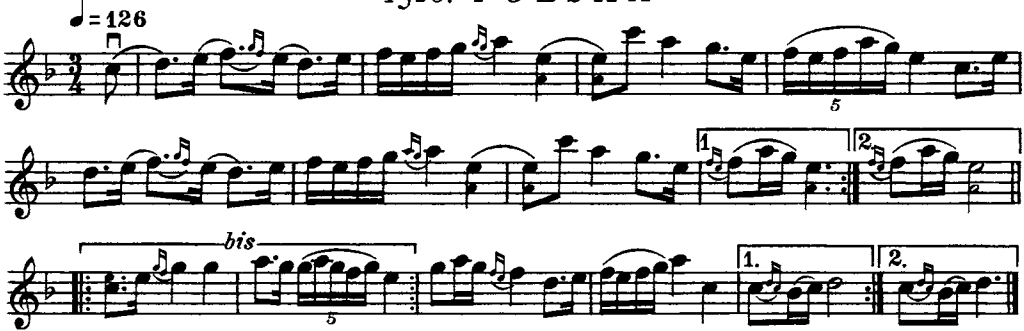

Furubom tog *c* överallt i denna polska; *ciss* förekom ej en enda gång.

Till låten sjöngs en text som ej lämpar sig för publicering. I Boda sjöngos förr mycket visor och sångpolskor, vilka nu till största delen äro bortglömda. Även de gamla psalmmelodierna höllos högt i ära och sjöngos på det för de äldre karaktäristiska sättet, med en rikedom av melismer och drillar.

1321. POLSKA

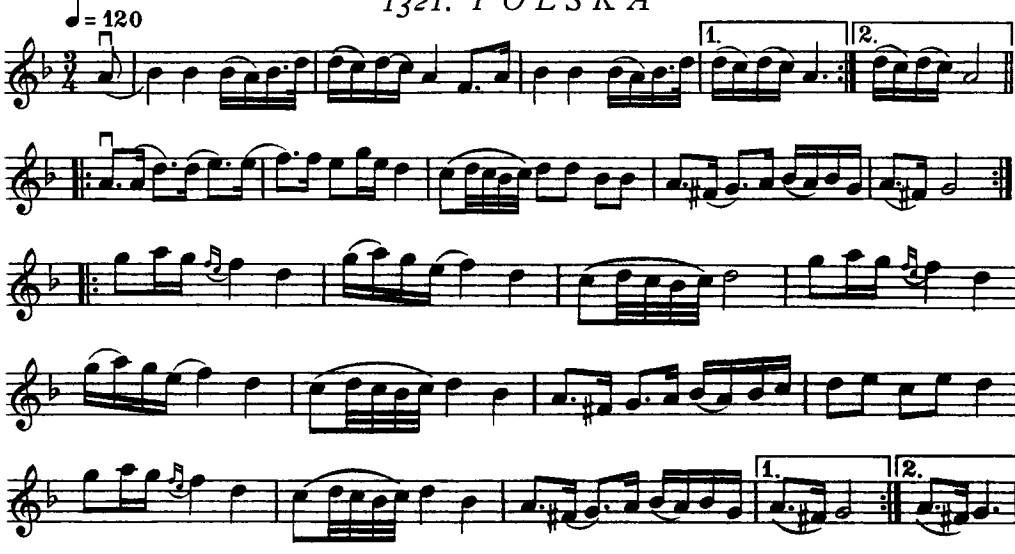

Polskan kallades av Furubom för *Paradispolskan*. Han hade lärt den av *Dräng Erik* i Boda.

1322. GÅNGLÅT

efter Hans Karlsson

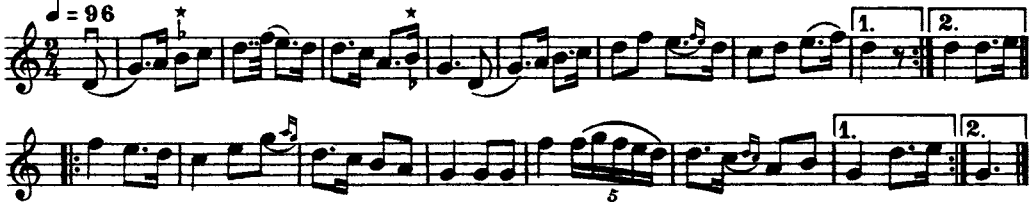

* På dessa ställen spelades en ton emellan *h* och *b*, men i femte takten däremot togs rent *h*.

Melodien är ursprungligen en gammal visa.

1323. MARSCH

efter Hans Karlsson

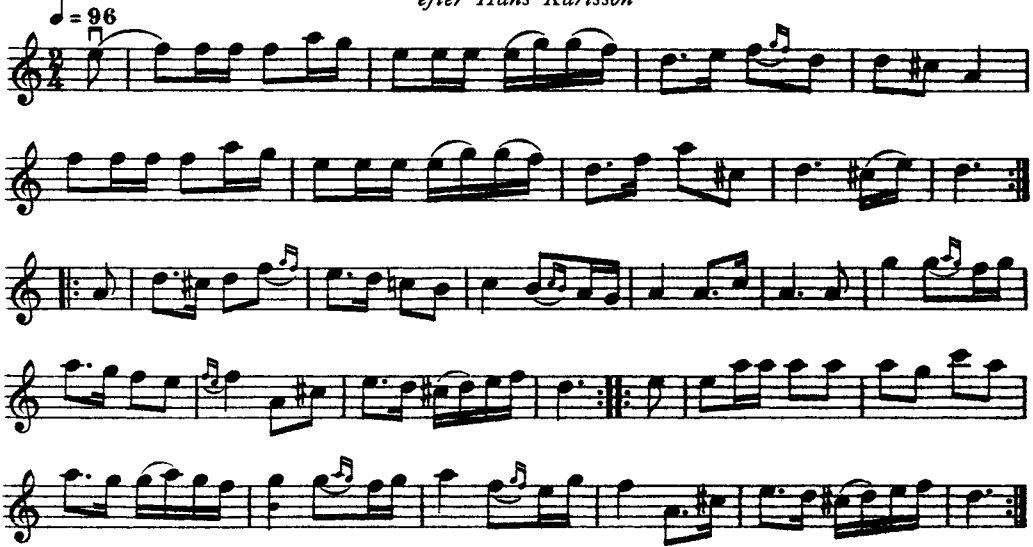

Första reprisen har nio takter.

1324. MARSCH

efter Sparf Anders

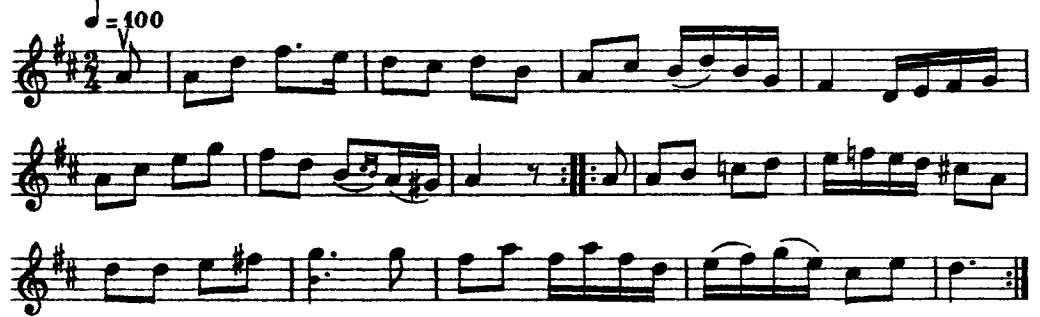

1325. POLSKA

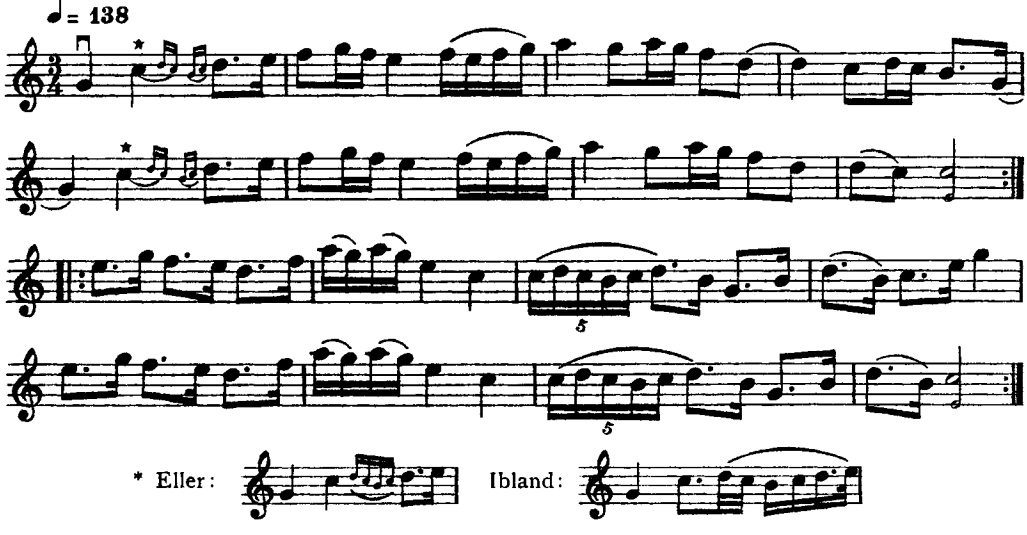

1326. POLSKA

Jöns Mors vallåt

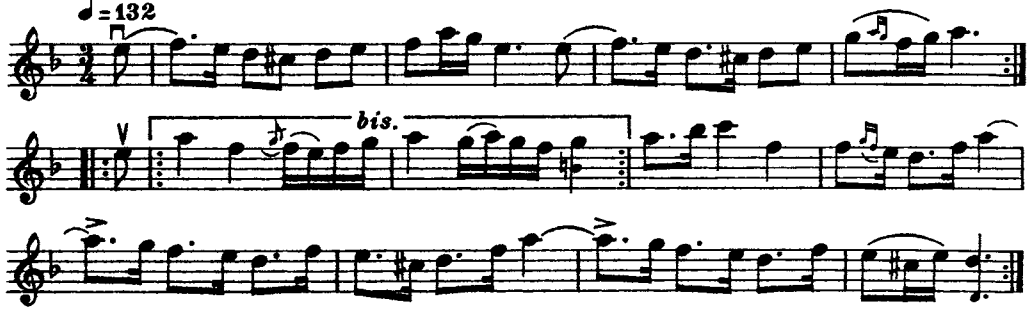

Låten har förr blåsts på horn av en gumma, som kallades *Jöns Mor,* och fick därför namnet Jöns Mors vallåt.

1327. POLSKA

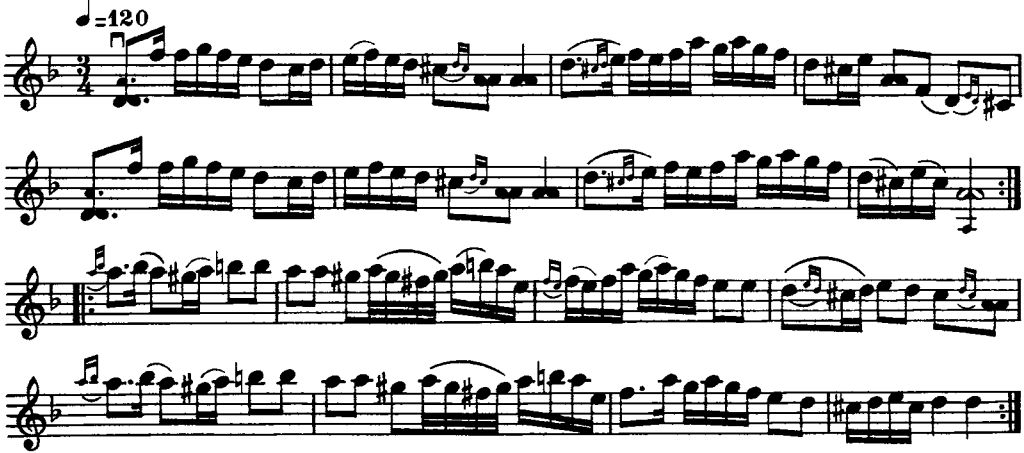

Stommen till andra reprisen hade ursprungligen denna lydelse:

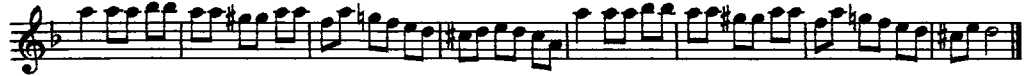

Låten spelades som Måhléns moders brudpolska. Bröllopet ägde rum 1859.

1328. POLSKA

Låten, som är en typisk Hälsingepolska, spelas även i Västerdalarna.
Jfr Sjungar Lars n:r 669 och Omas Ludvig n:r 770, h. III. (O. A.)

1329. MARSCH

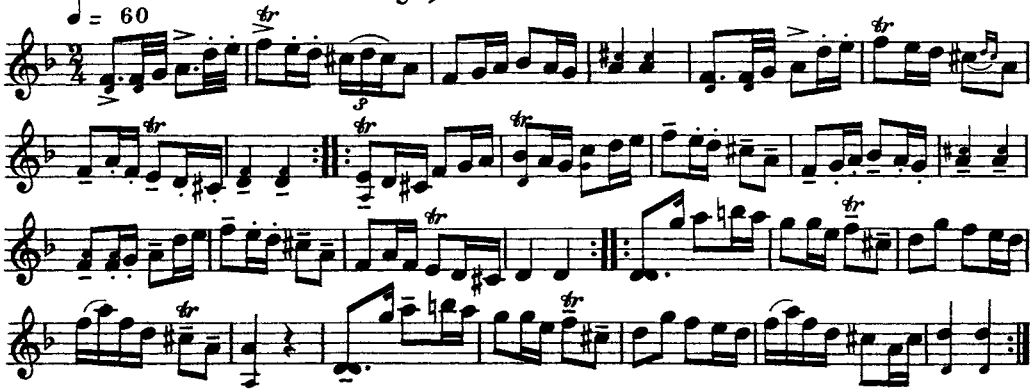

Måhlén trodde att marschen var så gammal »att Noah hade den klart för sig då han steg ner från berget Ararat».

Låten spelades långsamt, pompöst och starkt markerat. Melodien är en intressant variant av Boda brudmarsch.

Jfr Hjort Anders n:r 1233 och Höök Olle n:r 1085 m. fl.

1330. POLSKA

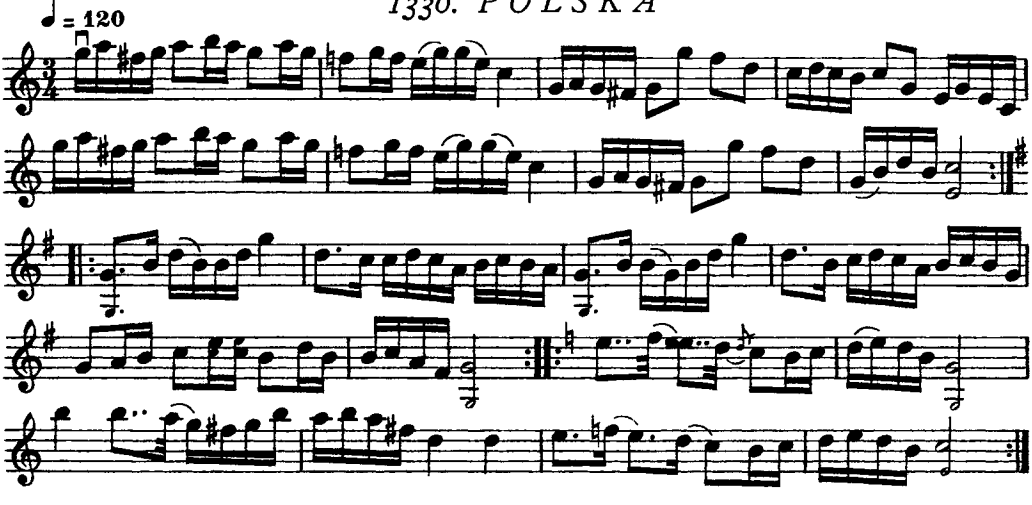

1331. POLSKA

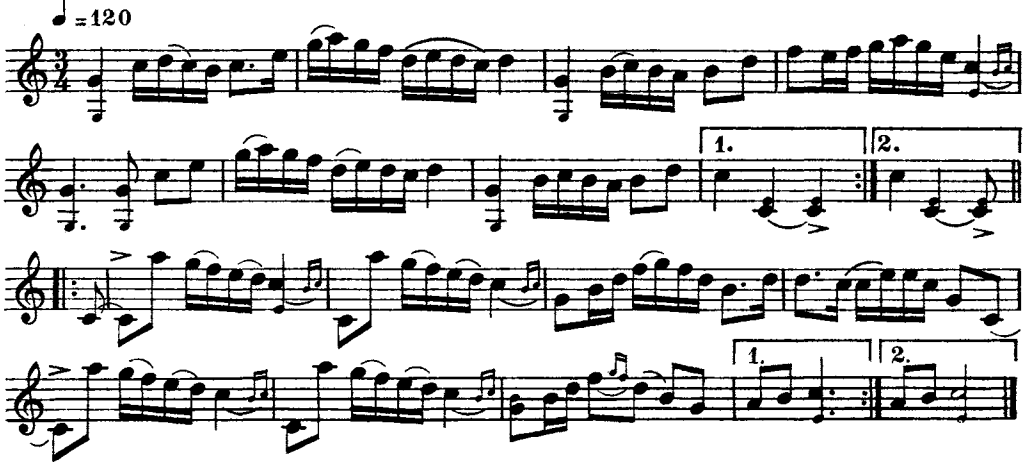

1332. POLSKA

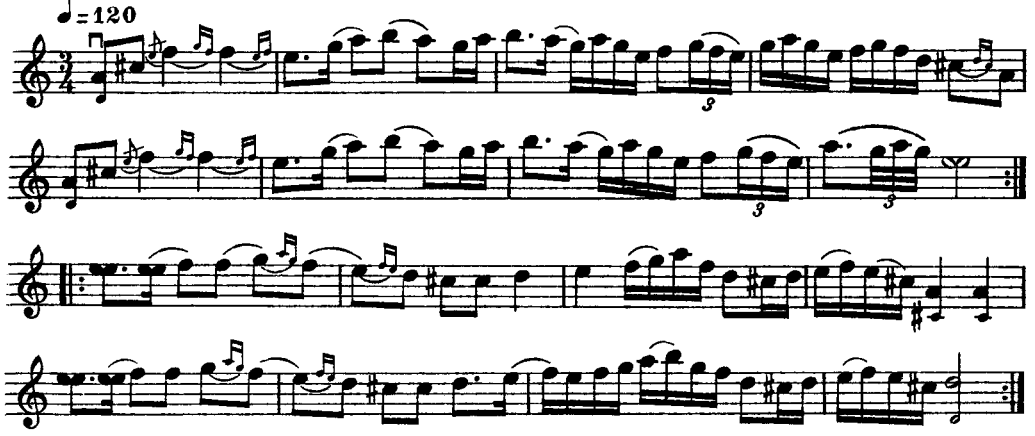

Polskan spelas i olika varianter i Västerdalarna.

1333. BRUDVALS

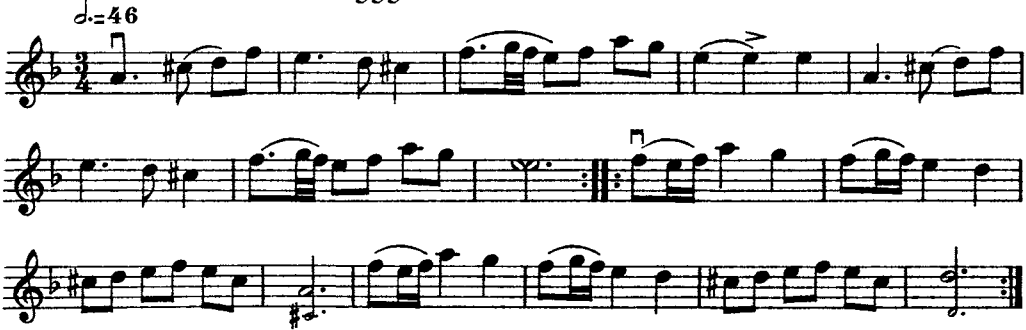

Valsen spelades mycket långsamt och med samma poängtering som långdans. Den användes även såsom skänklåt.

1334. POLSKA

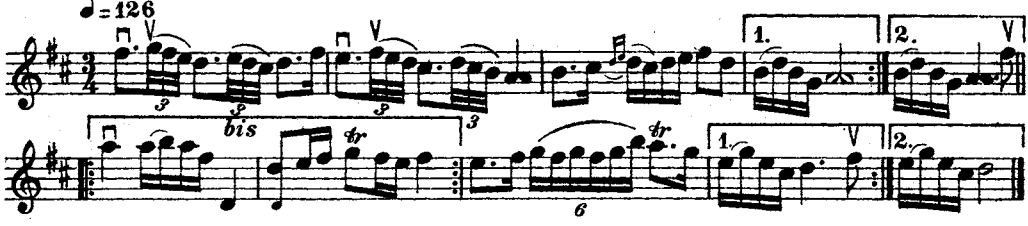

1335. POLSKA

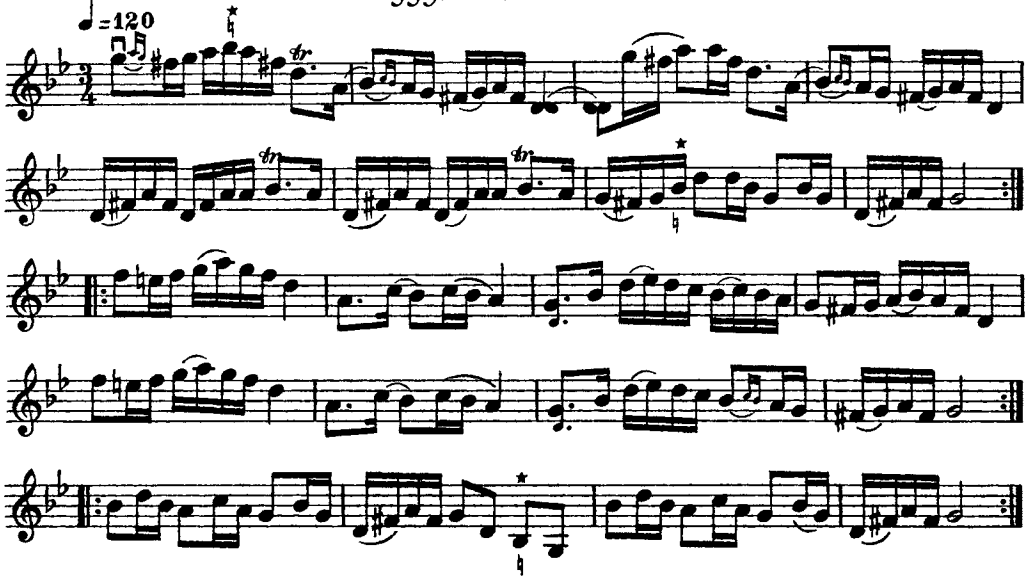

* På dessa ställen togs en ton ungefär mitt emellan *h* och *b*.

Låten är identisk med den av Hjort Anders spelade Kårbölspolskan. Troligen har Måhlén, som i ungdomen ofta var tillsammans med Hjort Anders, lärt melodien av honom.

Jfr Hjort Anders n:r 1222.

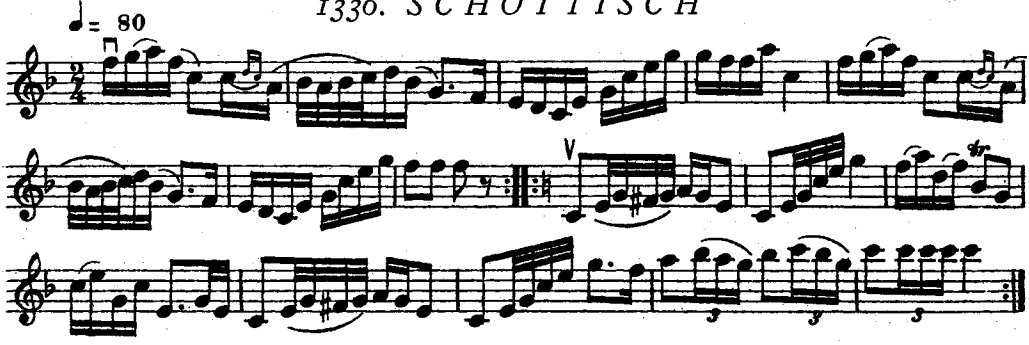

Låten är komponerad av Måhlén själv.

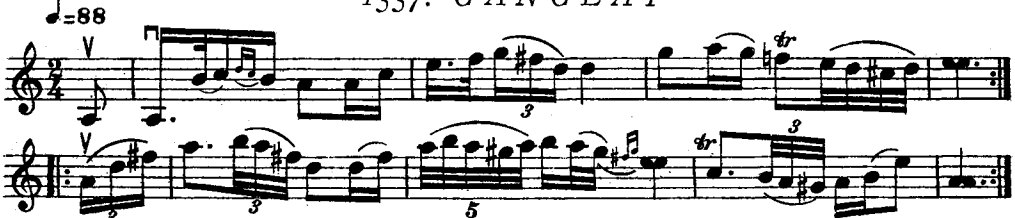

Låten var egentligen en gammal visa, som av Måhlén spelades på följande sätt:

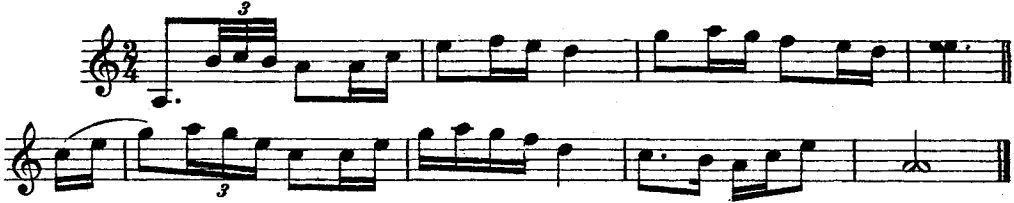

1338. POLSKA

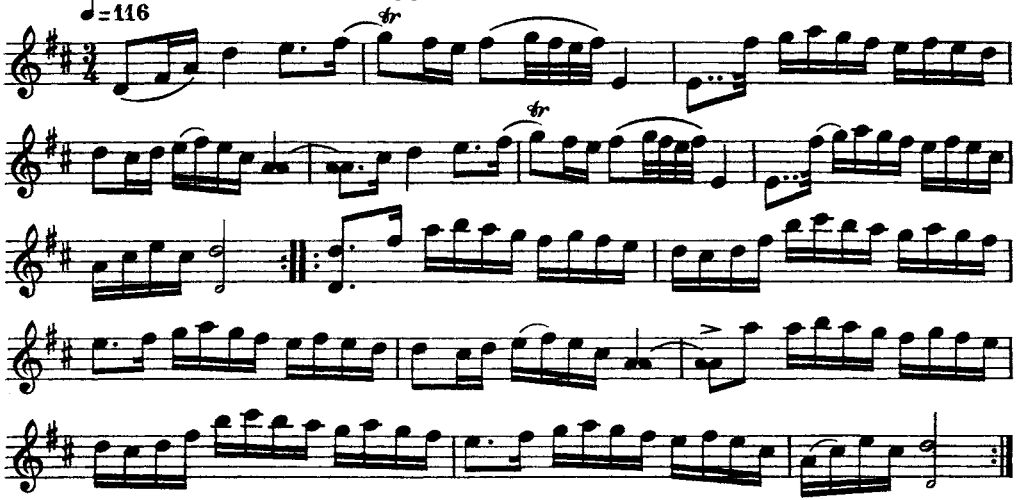

1339. POLSKA

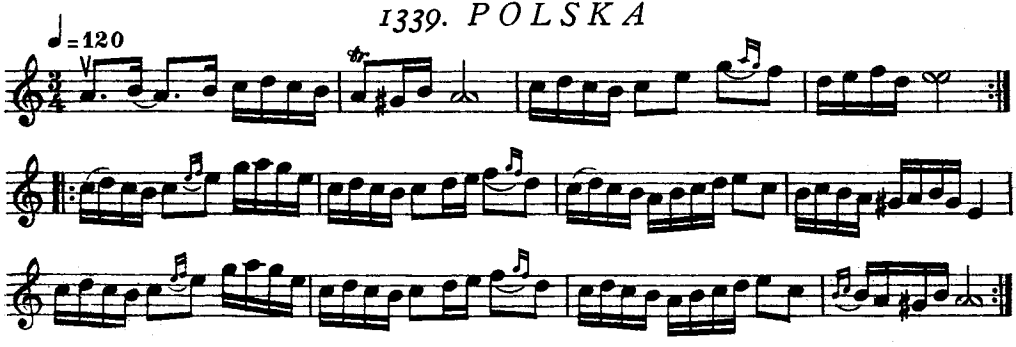

Låten var Ollas Olof Anderssons polska. Denne var en gammal gubbe från Bingsjö, som höll sträng respekt vid danserna. När denna polska spelades, gick Ollas Olle fram, och med orden: »Denna är min polska», föste han undan alla och såg till att det blev plats för de dansande och att allt gick rätt till.

1340. POLSKA

efter Pekkos Per

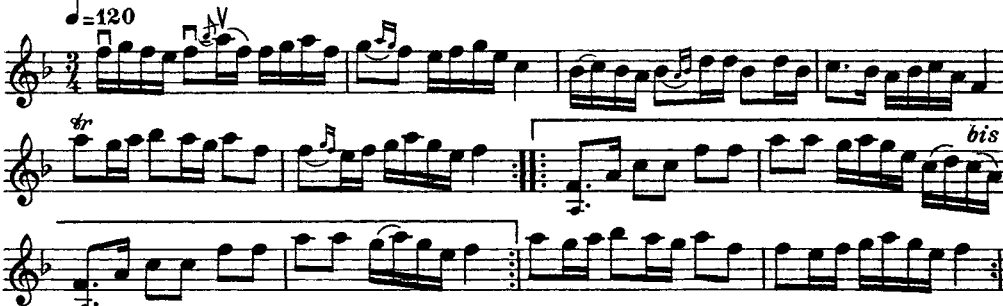

Denna polska spelades av Hin, när Lågasbäck kvarn i Bingsjö flöt bort en midsommarhelg. Bron följde med, så att en spång måste läggas ut i stället. Vid samma tillfälle kom Daniels Anders Andersson i bäcken. Han höll sig kvar i spången, men höll på att mista sina byxor, som strömmen drog av honom så att de blevo hängande vid knäna.

Måhlén trodde att polskan var kommen från Hälsingland.

1341. POLSKA

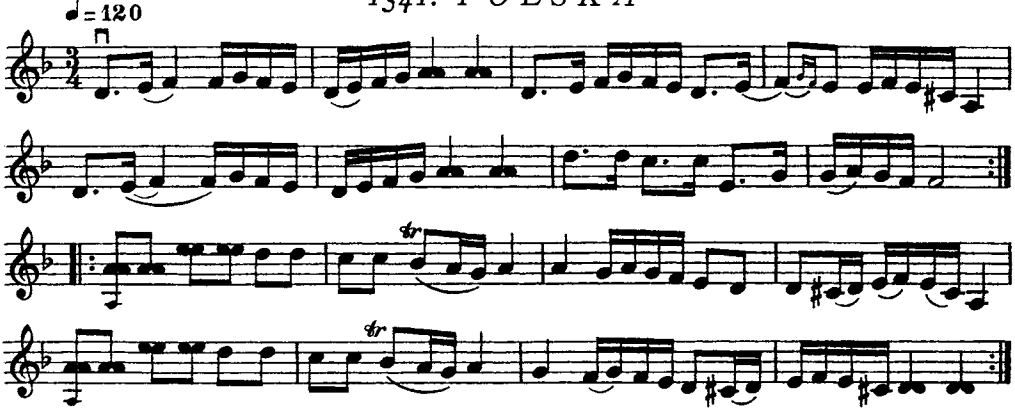

1342. POLSKA

♩=120

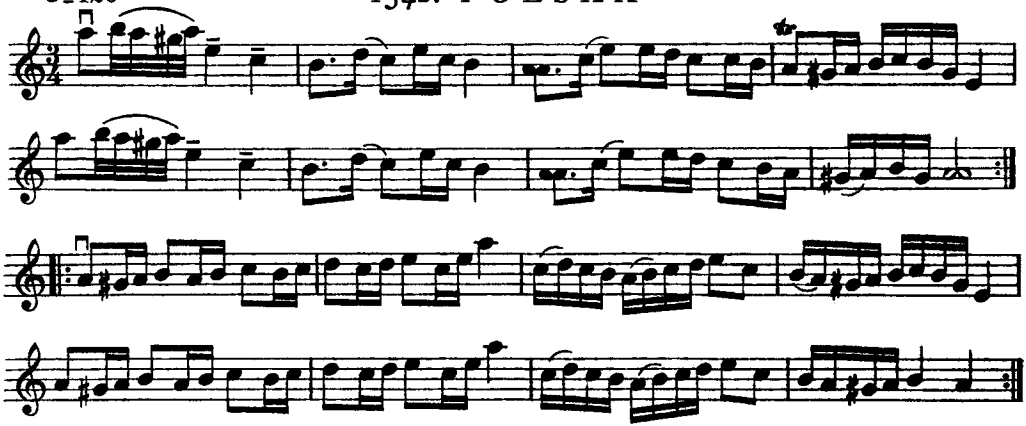

Första reprisen varierades ibland sålunda:

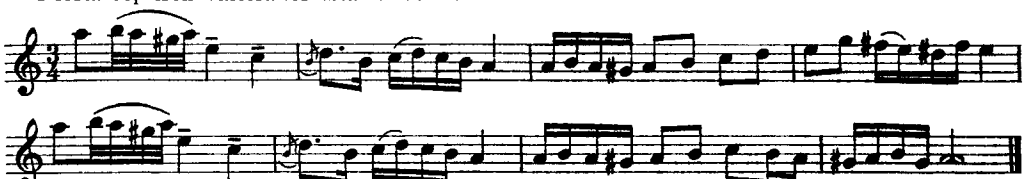

Hjort Anders spelar polskan i något långsammare tempo, samt med ännu en repris. Den hör till Pekkos Pers låtar. Se n:r 1234.

1343. POLSKA

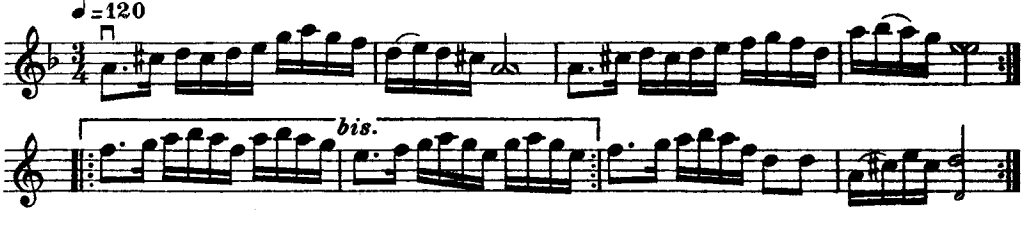

1344. POLSKA

efter Pekkos Per

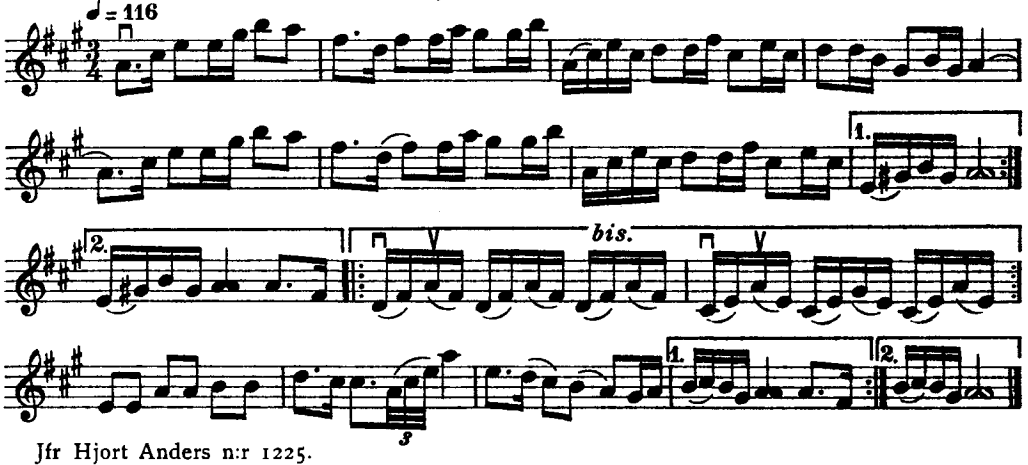

Jfr Hjort Anders n:r 1225.

1345. POLSKA

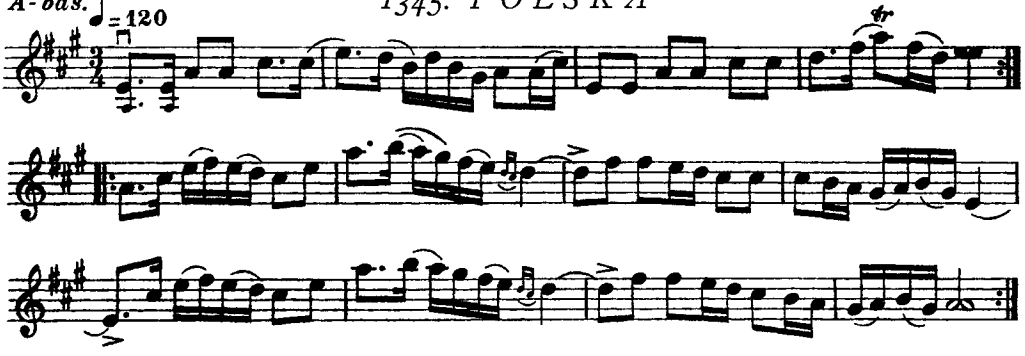

Denna polska spelade »Gammel Jerker» när han for i halv båt över Siljan.

Låten är en variant av den av Hjort Anders spelade Knäppolskan.
Se n:r 1288.

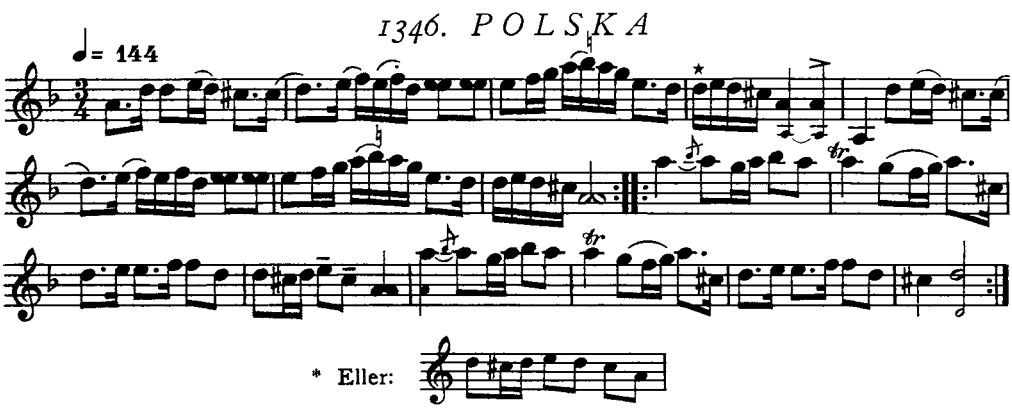

Sextondelsfigurerna såväl i denna som i följande polskor forcerades något, så att de i de flesta fall fingo ett något kortare tidsvärde.

Polskan sjöngs mycket av Hedlunds moder. Den skall, enligt Hedlund, härstamma från Gustaf Tornberg.

1347. POLSKA

efter Gustaf Tornberg

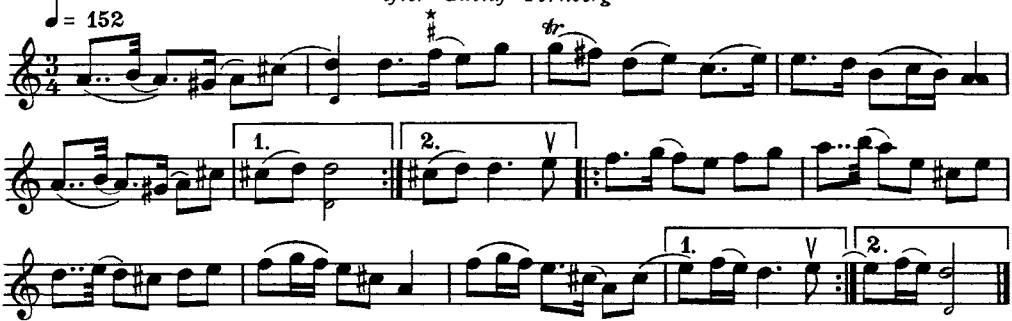

* Här togs en ton mitt emellan *f* och *fiss*. I efterföljande takt togs rent *fiss*.

Polskan är mycket gammal. Till melodien sjöngs texten: Tre tusen män från Dalorten sprang, etc.

Jfr Frisell n:r 1042, h. III, och Lars Åhs n:r 466, h. II.

1348. POLSKA

efter Gustaf Tornberg

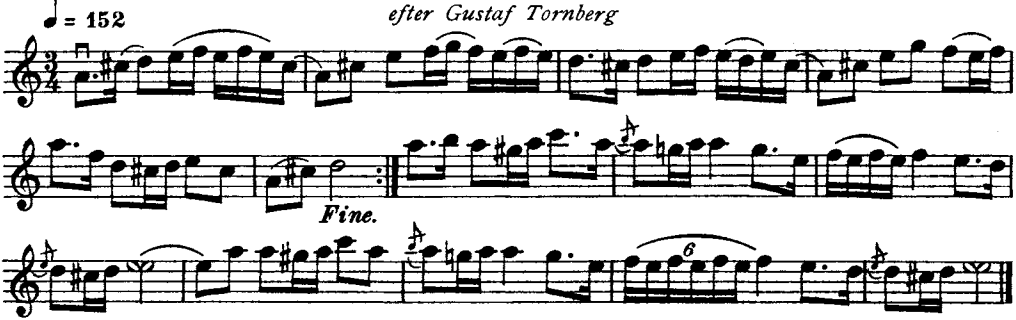

1349. POLSKA

efter farfadern

♩ = 144

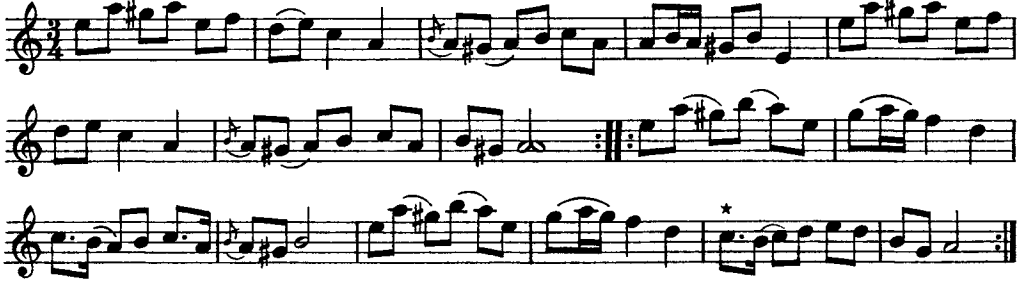

* Någon gång togos dessa båda takter sålunda:

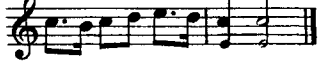

1350. POLSKA

efter farfadern

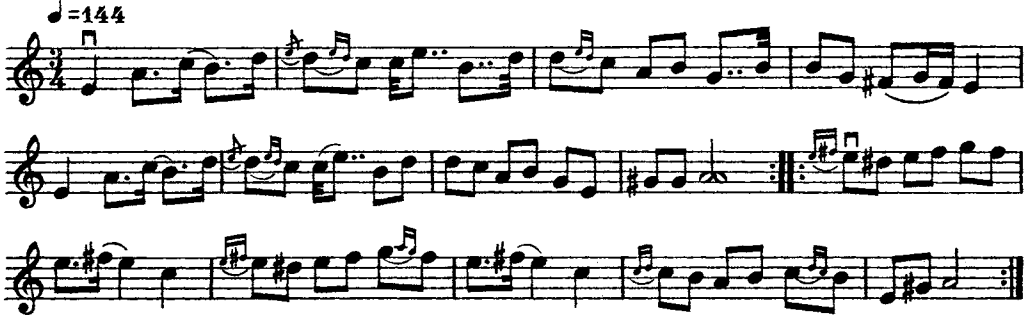

1351. POLSKA

efter morfadern

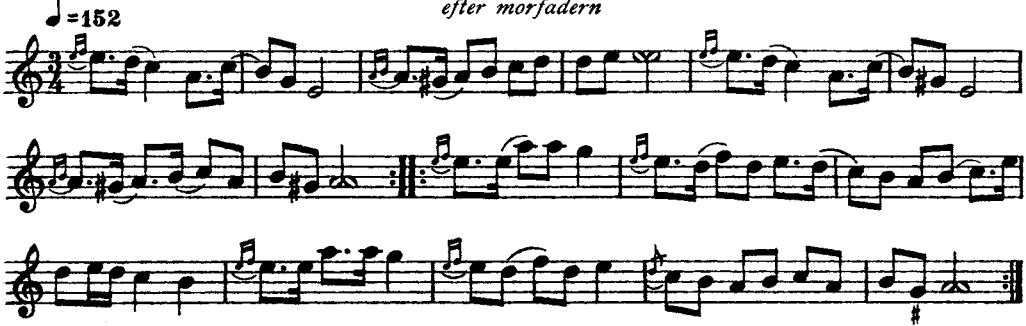

Melodien företer vissa likheter med en av Höök Olof Andersson spelad polska. Höök Olles version skall, enligt hans egen uppgift, vara komponerad av honom själv.

Jfr n:r 1115.

1352. GÅNGLÅT

efter farfadern

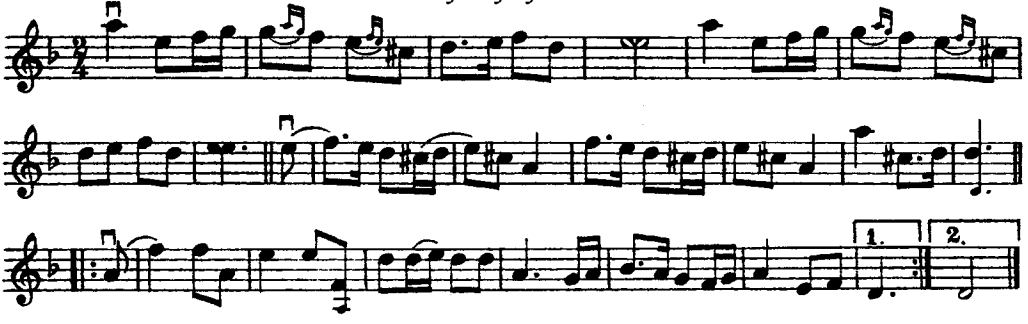

1353. GÅNGLÅT

efter modern

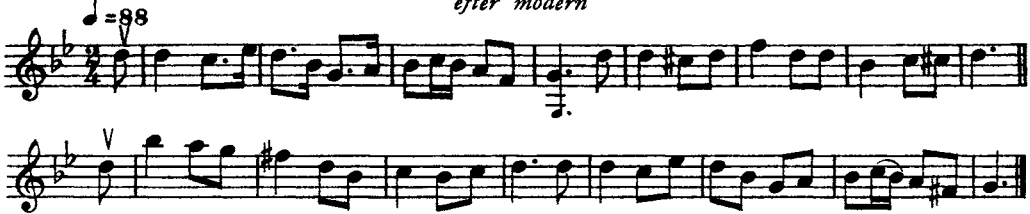

Melodien är en variant av visan: »Om dagen vid mitt arbete» etc.

(O. A.)

1354. *VISA*

»Mikaelidagen»

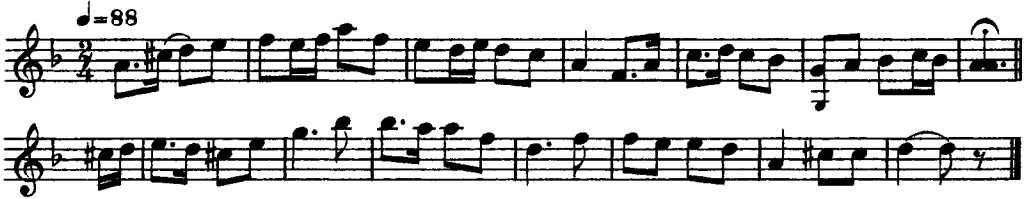

Hedlund hade lärt melodien av Peter Ala i Tänger.

Jfr n:r 110, h. 1.

1355. VISA

»Och inte vill jag sörja»

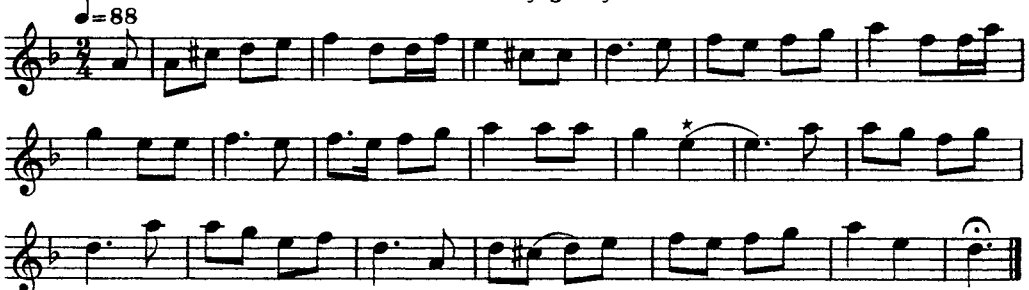

* Denna ton hölls ej ut längre än en punkterad fjärdedels nots tidsvärde, med påföljd att elfte och tolfte takterna tillsammans bildade en trefjärdedelstakt: 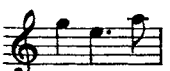

Även denna melodi hade Hedlund efter Peter Ala. Visan användes som gånglåt i Enviken.

1356. GÅNGLÅT

från Enviken

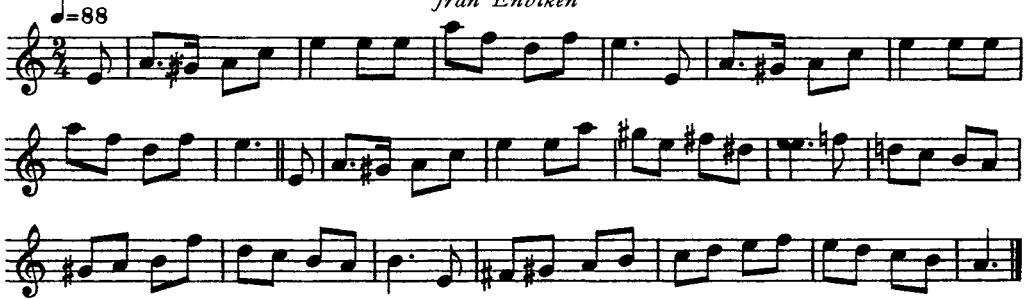

Gånglåten, egentligen en visa, hade Hedlund hört en gammal gubbe sjunga.

1357. GÅNGLÅT

»Amerikavisan»

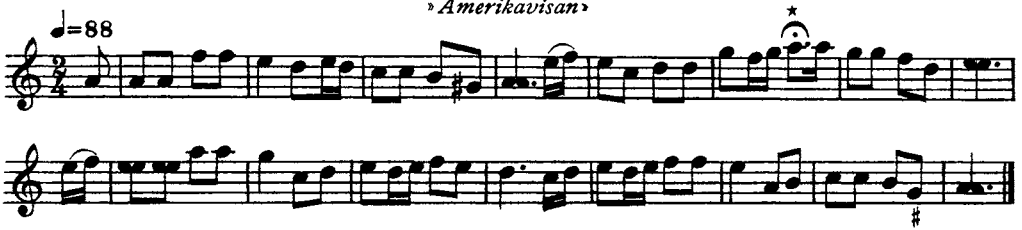

* Denna ton spelades som en punkterad fjärdedel.

Melodien är en variant till den kända visan: »Vi sålde våra hemman» etc.

Hedlund hade lärt melodien av sin moder.

1358. GÅNGLÅT

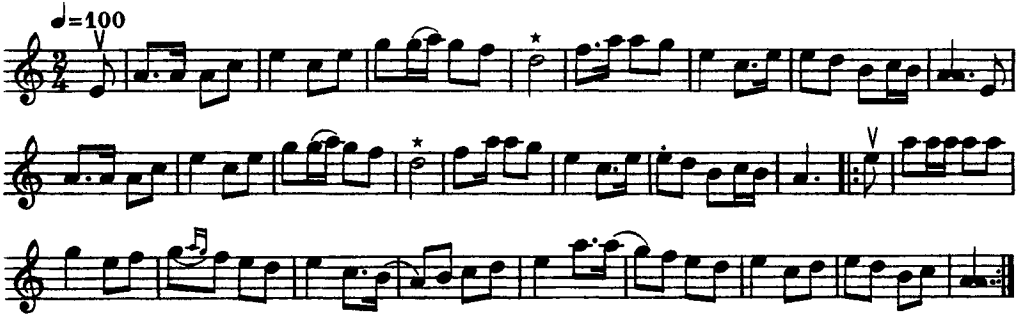

* Denna ton togs ibland som en fjärdedel, varigenom låten kom i baktakt.

Gånglåten, som var en variant av en gammal visa, hade Hedlund lärt av en gubbe från finnskogarna vid Hälsinglandsgränsen. Till visan sjöngs följande text:

En visa vill jag sjunga, som lyder si så här —
kom och hör hur hon är!
Den handlar om flickornas högfärdsbegär
och den grannlåt de bär.
Jag rasande kan bliva,
och sedan till dem skriva
några rader om dess prål.
Jag dem alls intet tål!

Enligt Hedlunds uppgift skulle visan vara diktad i början av 1700-talet.

1359. VALS

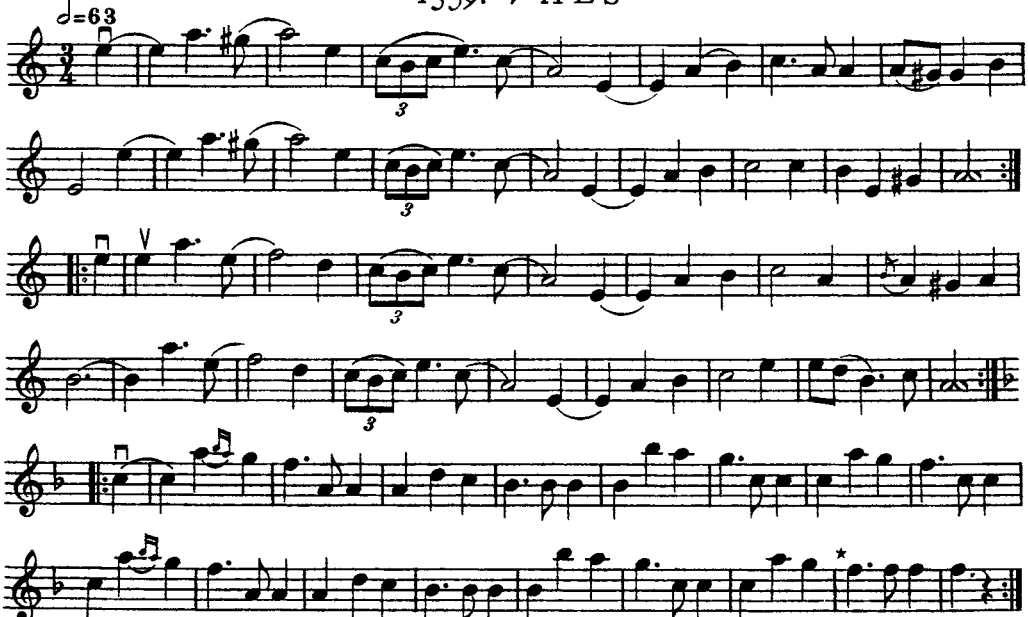

* Övertalig takt.

Valsen skall, enligt Hedlund, ha spelats sedan mycket lång tid tillbaka i släkten. T. o. m. den i inledningen omnämnda fastern till Daniel Andersson skall ha spelat valsen.

Uppgiften förefaller otrolig, då vals ej spelades före 1800-talets början och först mot mitten av samma århundrade spritts i Dalarna. I synnerhet ger sista reprisen intryck av att vara av betydligt yngre datum än de övriga repriserna.

1360. POLSKA

efter farfadern

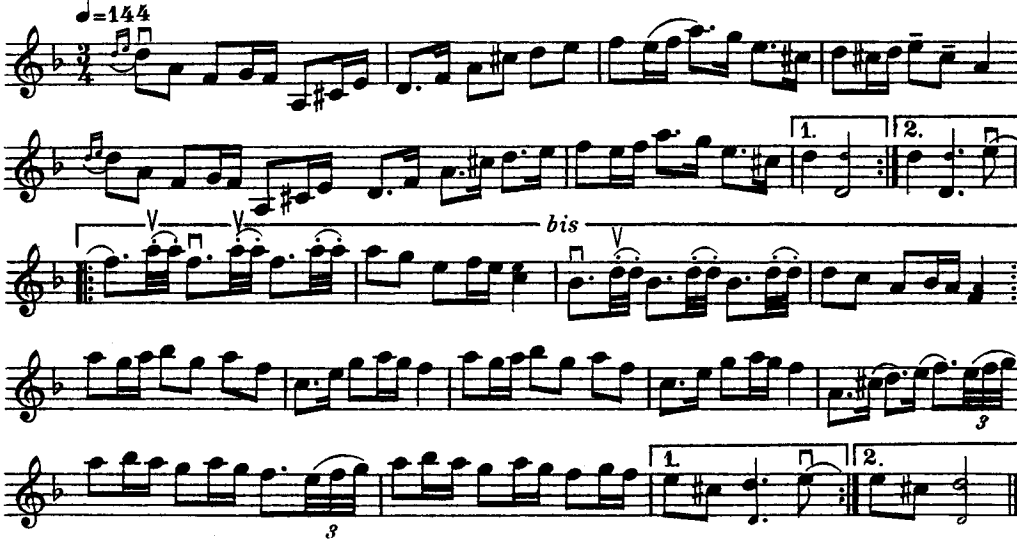

Polskan är gammal, »säkert hundra år», upplyste Hedlund.

1360. POLSKA

efter farfadern

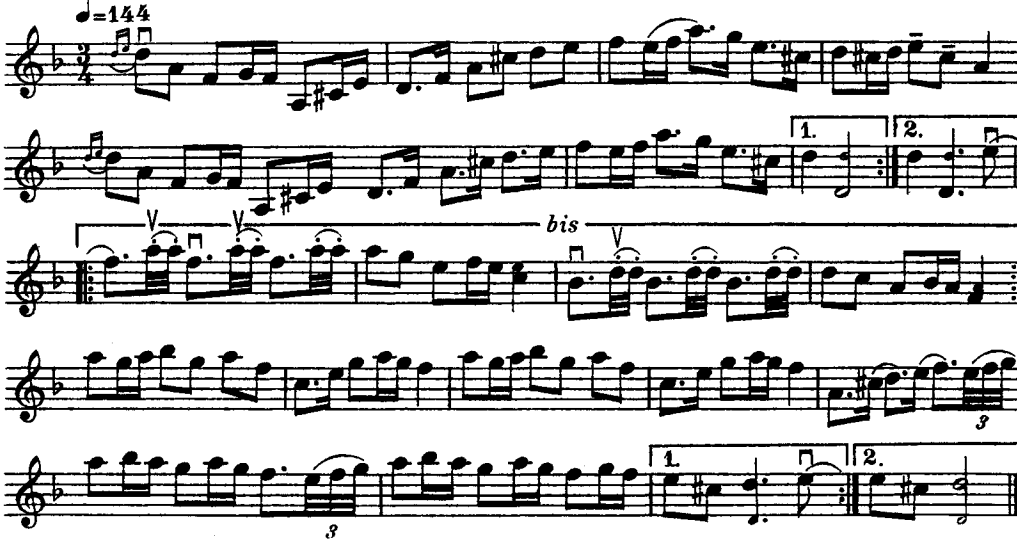

Polskan är gammal, »säkert hundra år», upplyste Hedlund.

1361. VALS

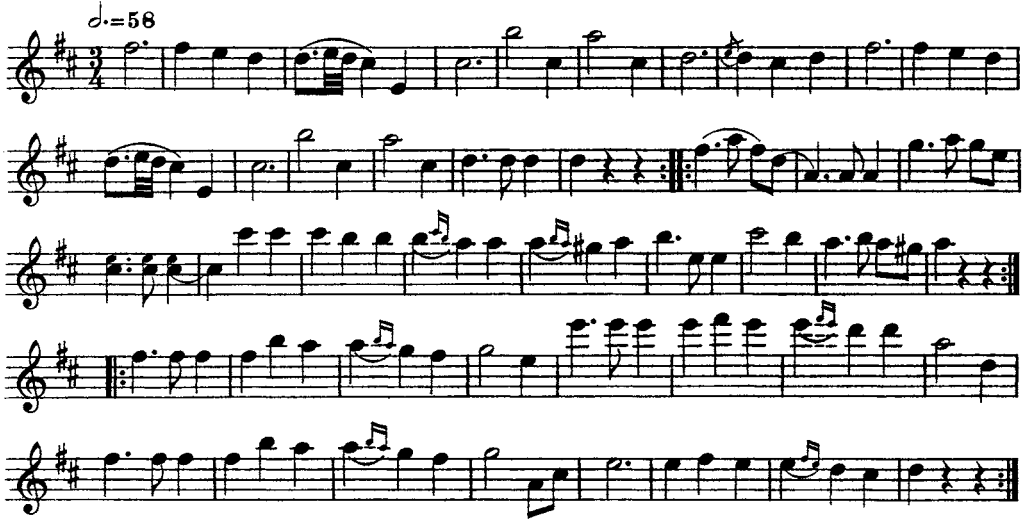

Valsen skall vara komponerad av Hedlunds fader.

1362. POLSKA

efter morfadern

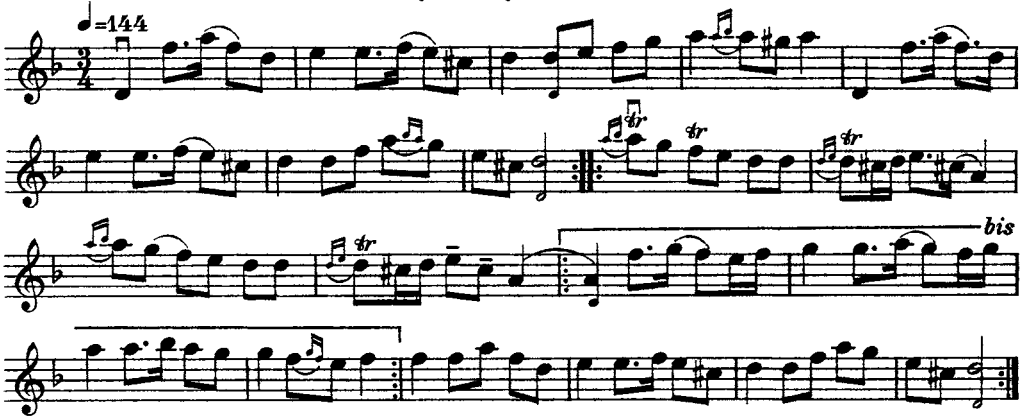

1363. POLSKA

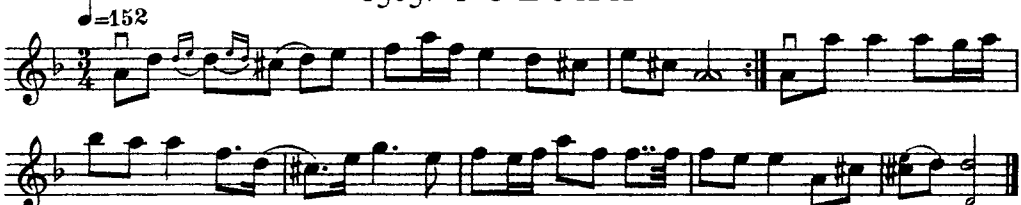

Denna och efterföljande polska skall ha spelats av Daniel Anderssons faster.

1364. POLSKA

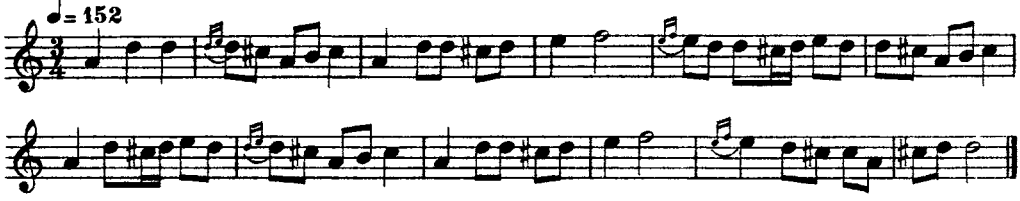

1365. POLSKA

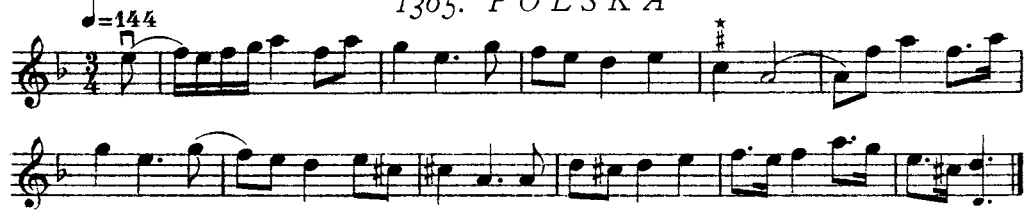

* Här togs en ton ungefär mitt emellan *c* och *ciss*. På övriga ställen spelades *ciss*.

Låten kallades för Kalvvisan, och till melodien sjöngs följande ramsa:

Pite paskus och Lukas, Lusiper och komé,
lurven och lurva, taschen och löga
och jungfru Netta, spelevinka mä nota.

En variant till polskan spelades som brännvinstrall i Mora.
Jfr n:r 336, h. 1.

1366. VALS

efter Peter Ala

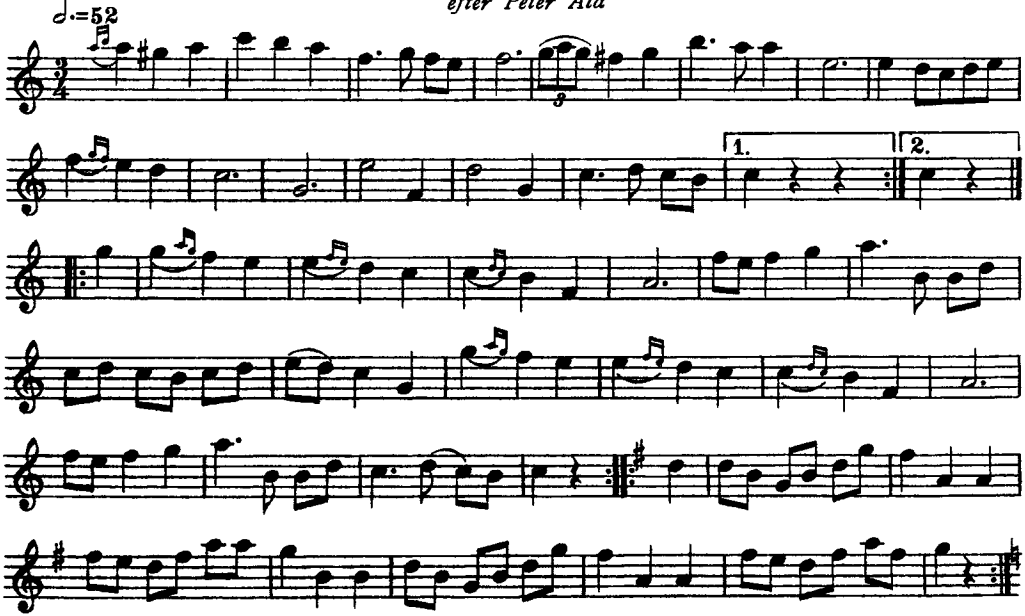

1367. VALS

efter fadern

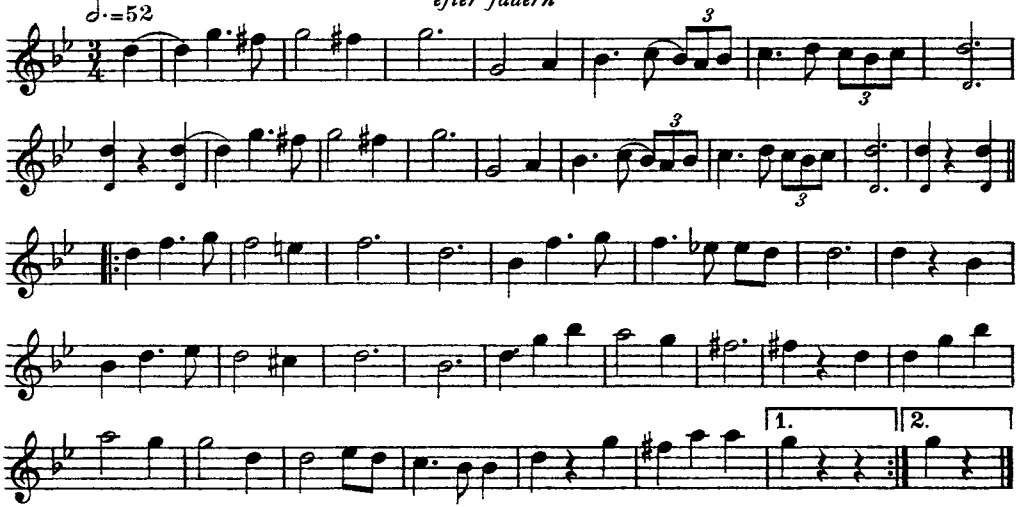

1368. VALS

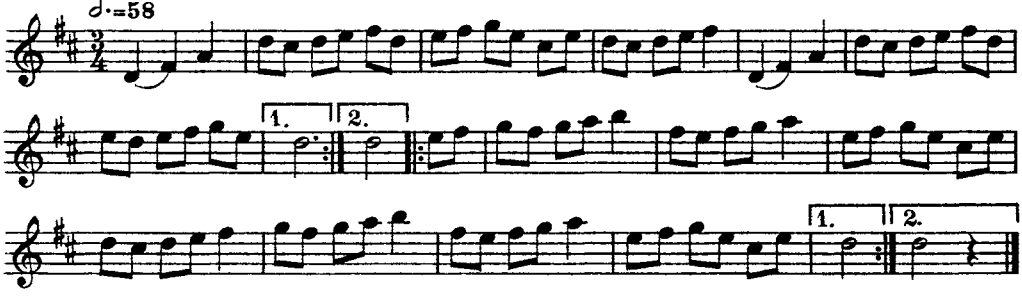

1369. VALLÅT

från Enviken

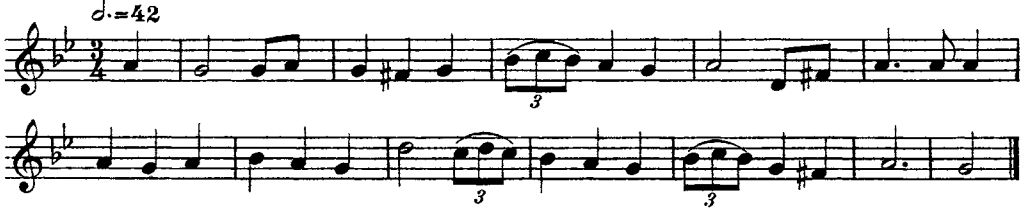

1370. VALLÅT

Låten var från Enviken och kallades Olas Lisas vallåt.

1371. POLSKA

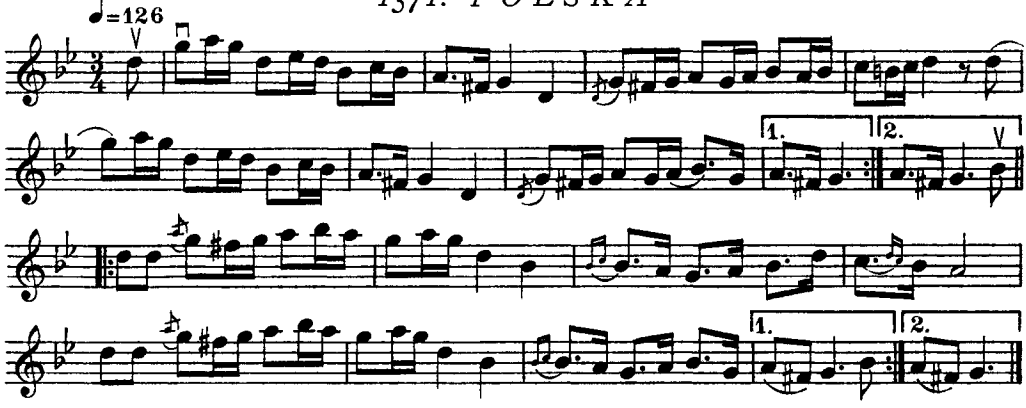

Första reprisen visar släktskap med den bekanta Seljapolskan.

1372. POLSKA

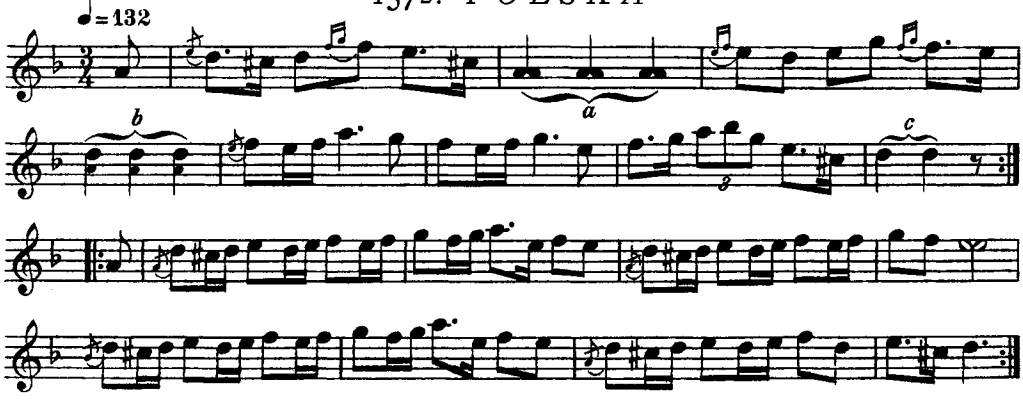

I anknytning till denna polska berättades hur tvenne bondgubbar, som av någon anledning blivit osams, träffas på ett gästabud, där de fått något till bästa. De börja då att gräla med varandra, vilket illustreras i polskan på följande sätt: först hotar den ene gubben med knytnäven och stampar (vid *a*), den andre svarar, hötter och stampar (vid *b*). Men de finna det ej lämpligt att gräla vid ett sådant tillfälle, utan försonas. Händerna sänkas, de gå mot varandra med utsträckta armar och omfamnas (vid *c*) varefter dans vidtager.

1373. POLSKA

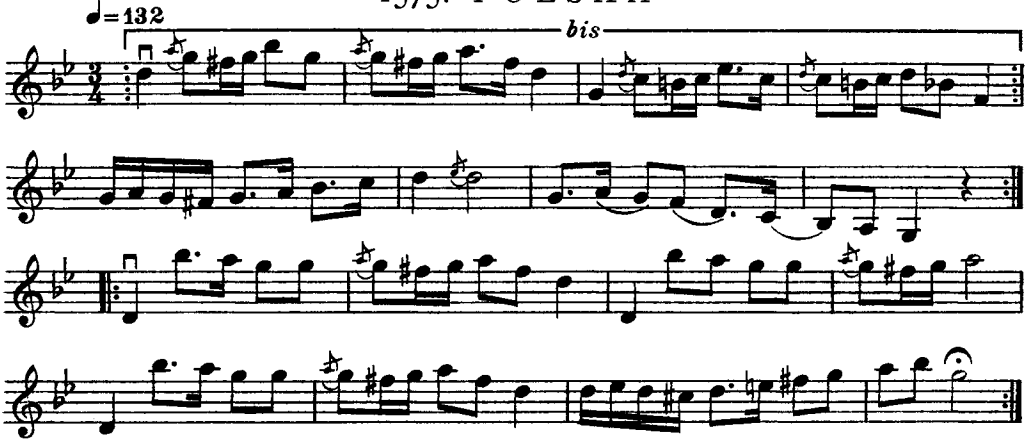

1374. POLSKA

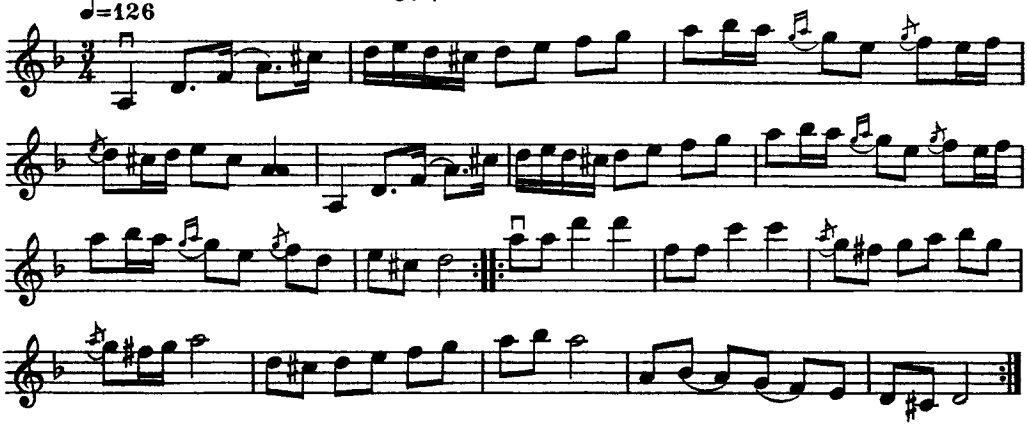

1375. POLSKA

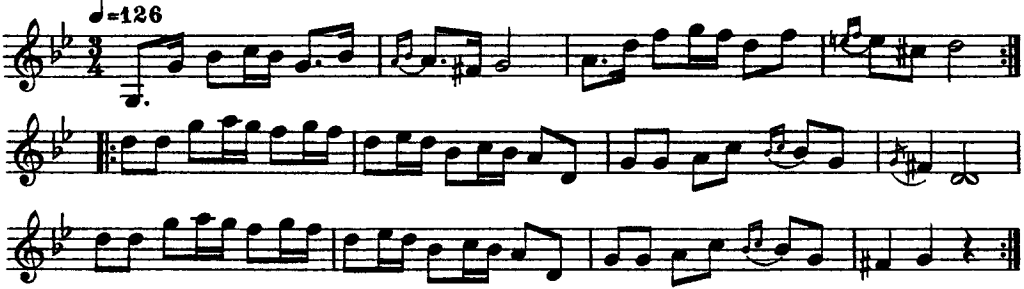

1376. POLSKA

1377. POLSKA

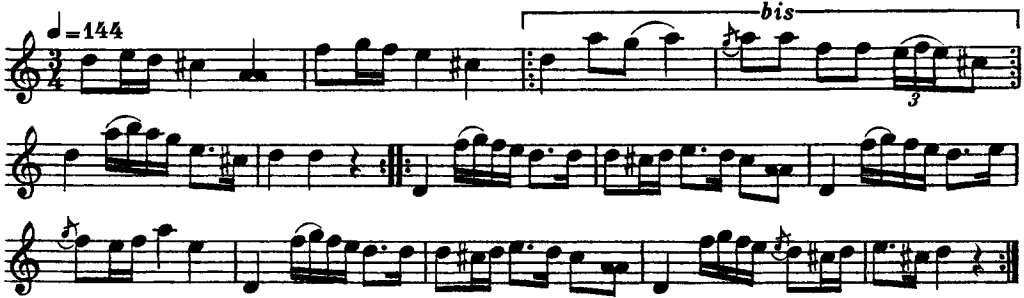

Melodien användes även till vallåt i Enviken och kallades »Get Pelles vallåt»: Till densamma sjöngs följande text:

Get Pelle, Get Pelle, skynda dig fort efter getterna!
Orkar inte du, så orkar väl jag. Inte är det värt att gråta!

1378. VALS

från Enviken

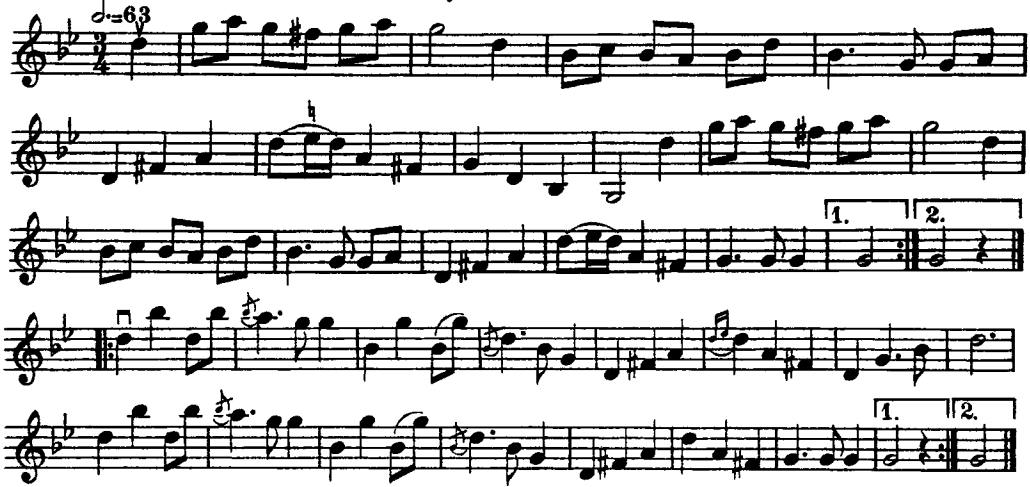

1379. VALLÅT

från Enviken

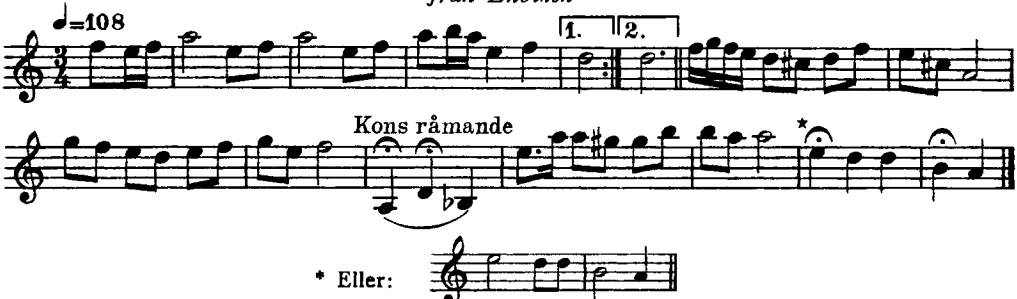

Till vallåten sjöngs följande text:

Mina getter, mina bockar gå i skogen,
gnaga barken av träd.
Mina nöter gå i blöter, så det står upp till knä.
Locka, locka, lita ko, mo-o-o!
Kommer han så kommer ho, hänna är'n du letar ätter,
let' inte länger!

1380. VALS

efter farfadern

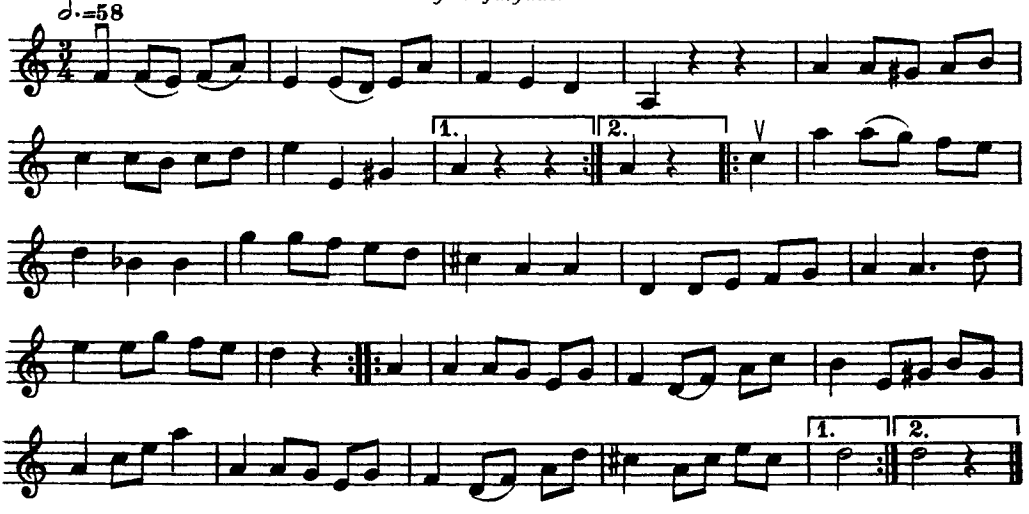

1381. VALS

efter farfadern

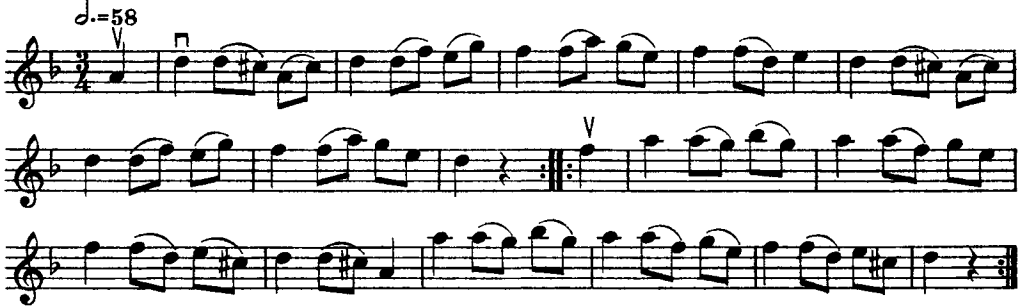

1382. VALS

efter farfadern

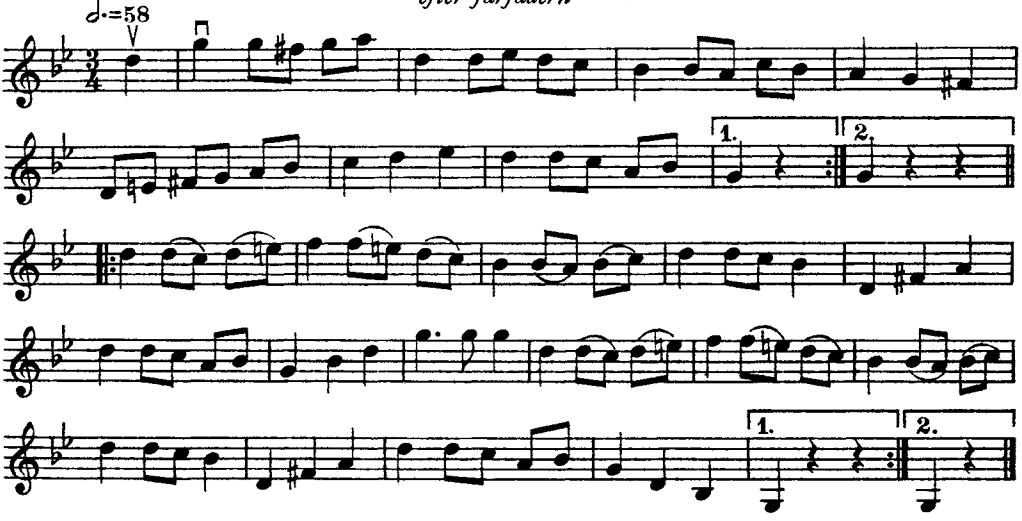

1383. GÅNGLÅT

efter farfadern

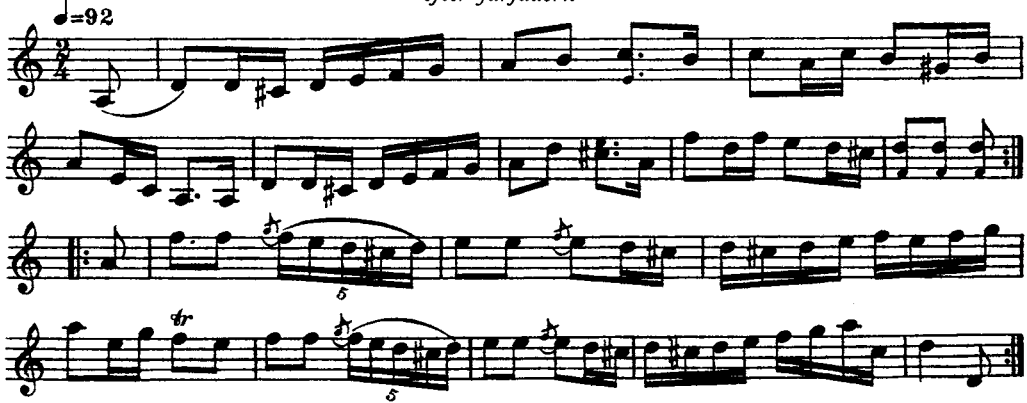

1384. GÅNGLÅT

efter farfadern

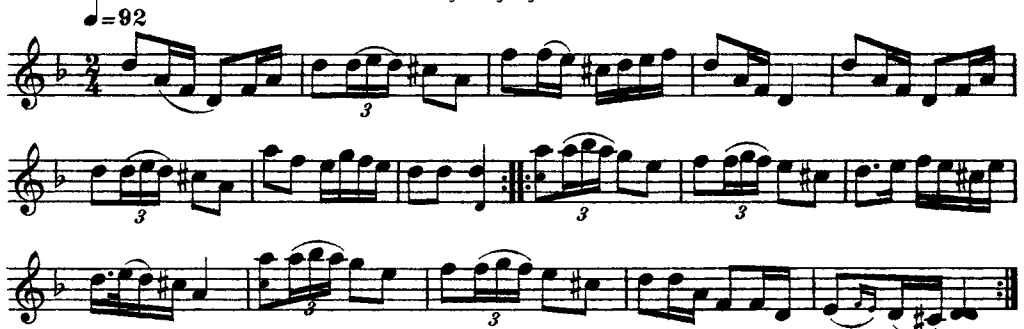

1385. POLSKA

efter farfadern

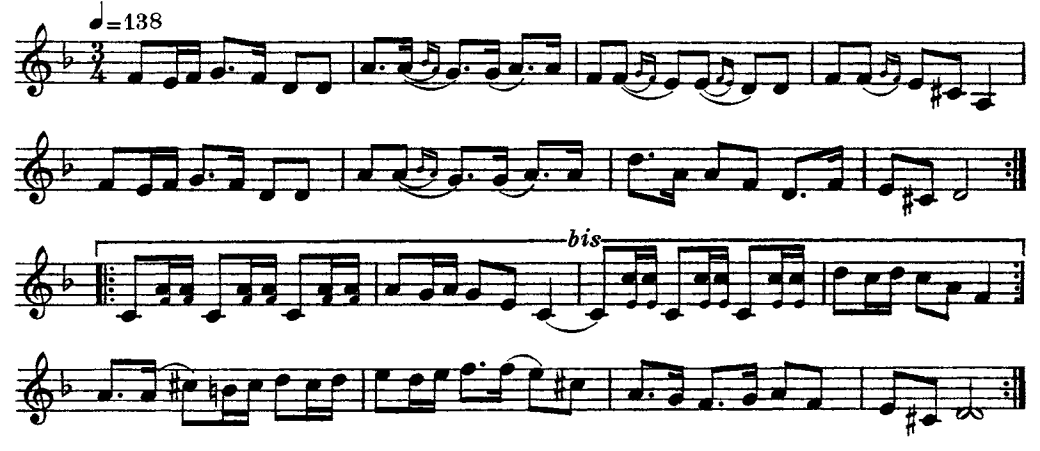

1386. POLSKA

efter farfadern

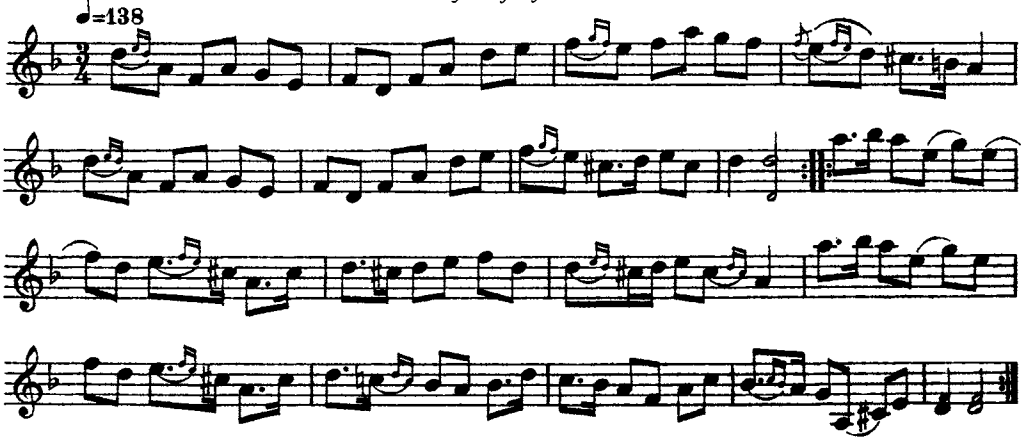

1387. POLSKA

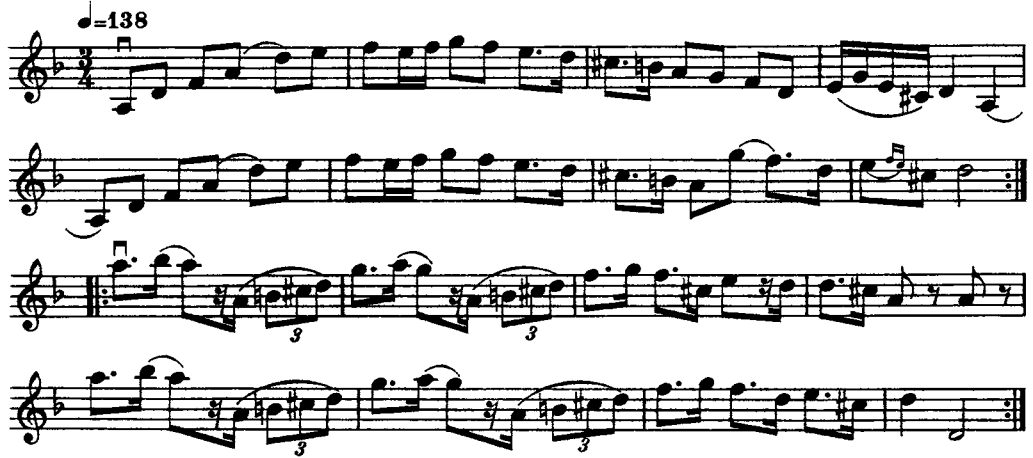

Låten var Hedlunds mormors brudpolska.

1388. POLSKA

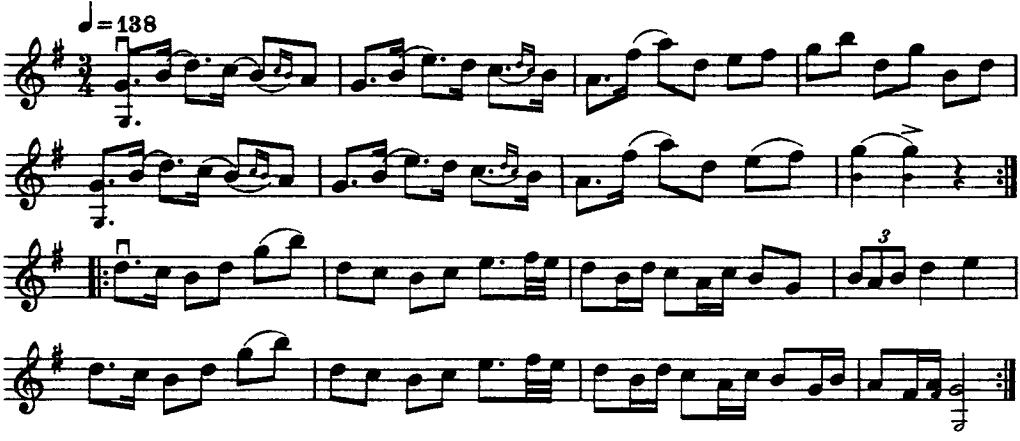

1389. VALS

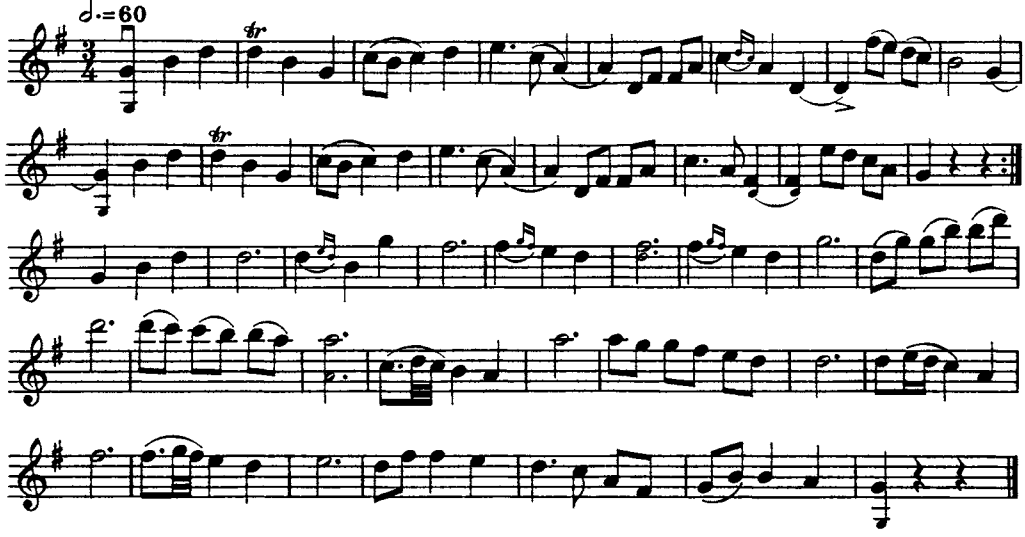

1390. POLSKA

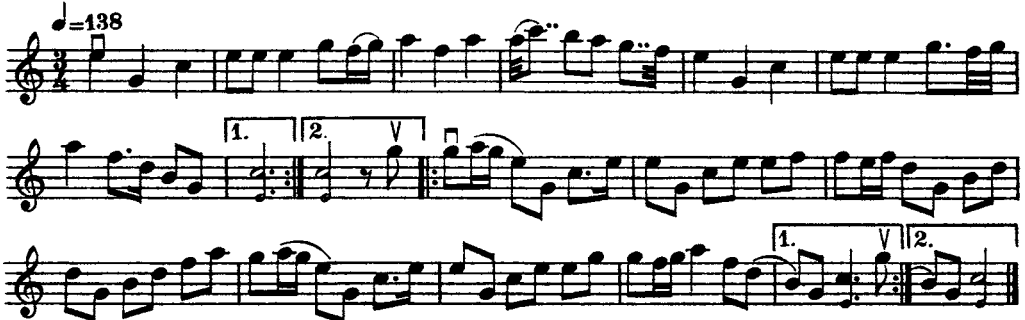

Polskan visar en oklarhet i indelningen, i det att båda repriserna, som ha samma melodislut, fått olika betoning. Första reprisen har icke det för polskan karaktäristiska slutfallet, vilket däremot andra reprisen har.

Berg hade lärt polskan av *Smed Jan*, en gammal spelman från Marnäs, Enviken. (O. A.)

1391. POLSKA

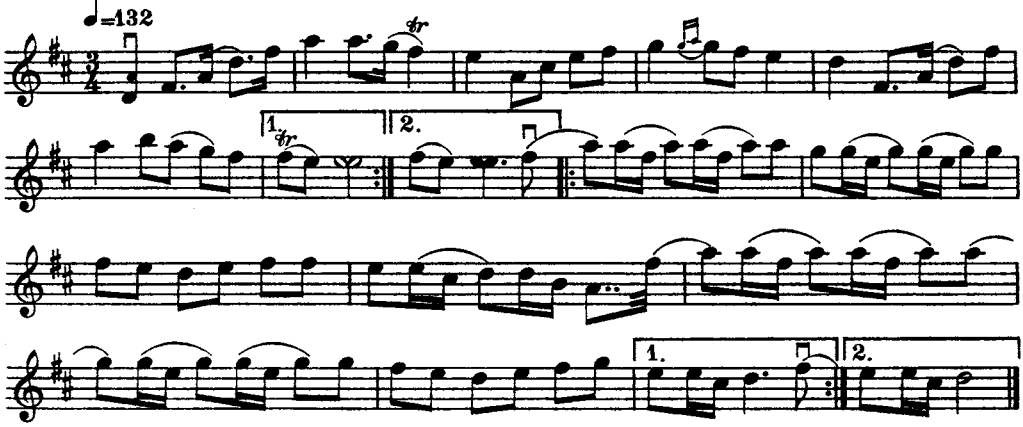

Första reprisen har endast sju takter. Troligen har en takt av samma lydelse som den andra takten bortfallit mellan femte och sjätte takterna.

Polskan har Berg efter *Skräddar Erik* från Marnäs. (O. A.)

1392. POLSKA

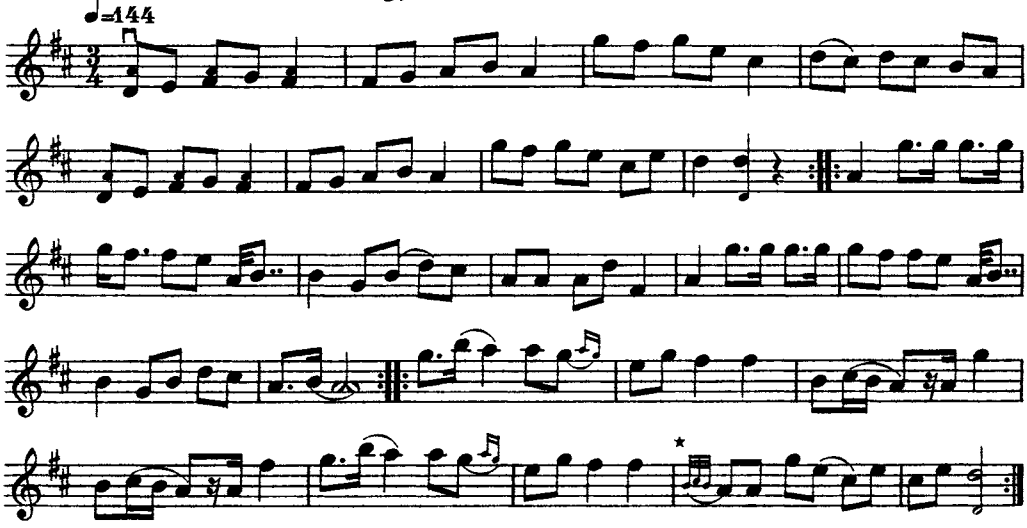

* Tages förslagsnoten i denna takt i stället som första taktdel — i likhet med tredje och fjärde takternas första taktdelar — och borttages därjämte samma takts sista taktdel, får slutet av reprisen följande, troligen rätta utseende:

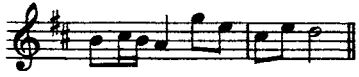

Låten har mycket av mazurka i sig och verkar uppenbarligen hemmagjord. (O. A.)

1393. POLSKA

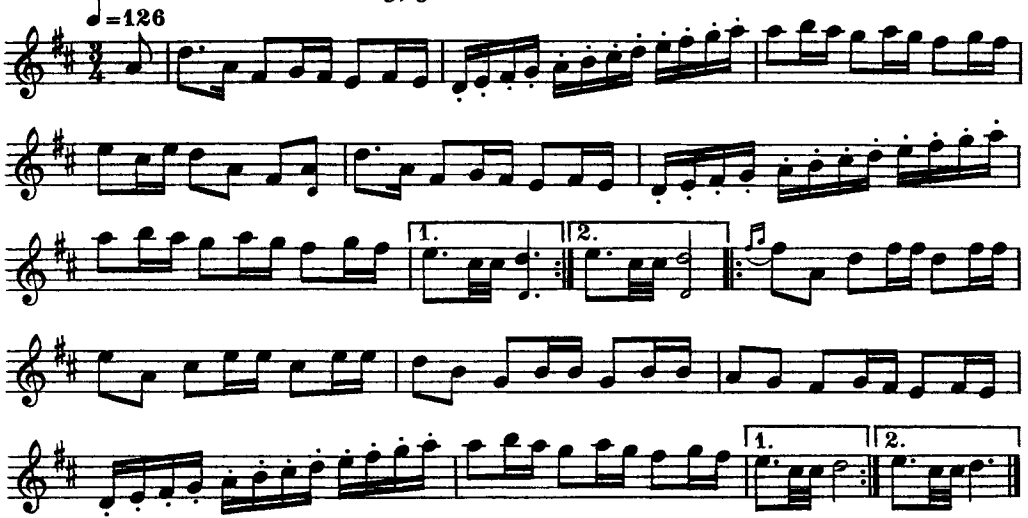

Låten är en variant av den kända Norralapolskan.
Jfr n:r 1312 och Timas Hans n:r 67, h. 1.

Berg hade polskan efter sin farfader, Bergs Erik Olsson.
I dessa trakter av Dalarna kallas den också »Bergs polska.» (O. A.)

1394. POLSKA

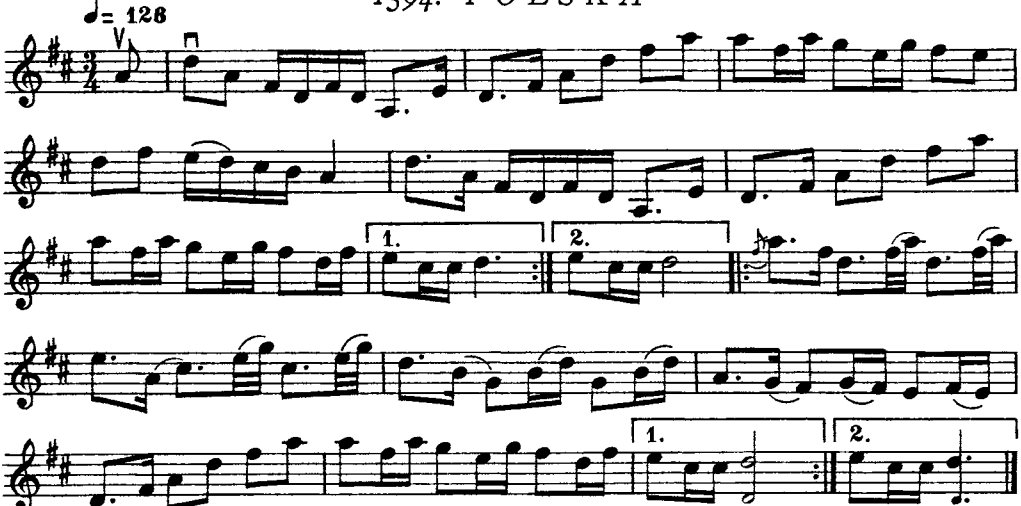

Även denna låt är en variant av Norralapolskan.

Berg hade hört den spelas på detta sätt av en lokförare Holm från Jädraås i Ockelbo socken, Gästrikland. (O. A.)

1395. POLSKA

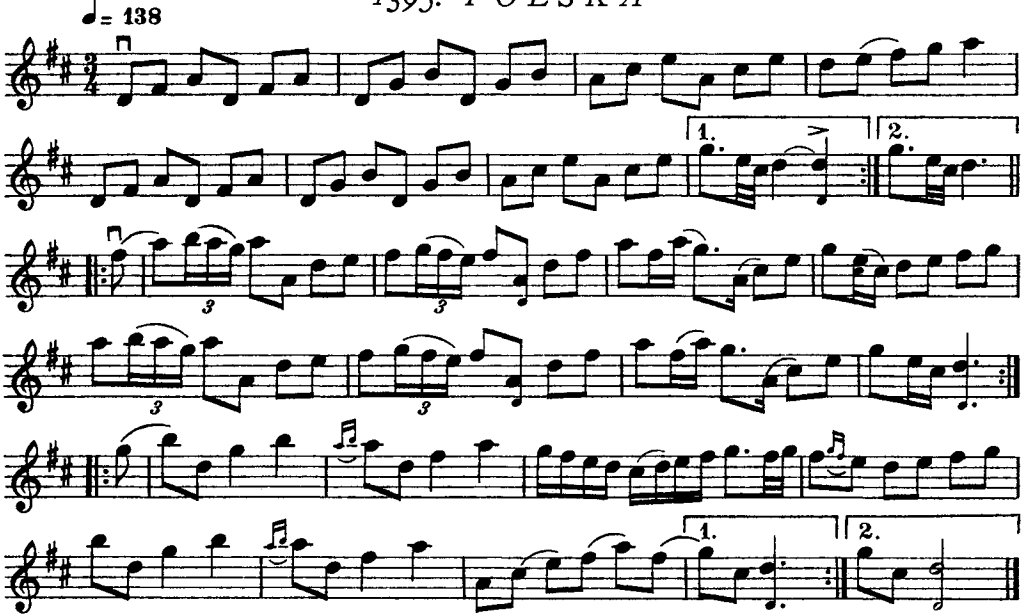

Låten, som mycket närmar sig mazurkan, är allmän och har ingen hög ålder. Sista reprisen är ett senare tillägg.

En gammal spelman vid namn *Gustaf Zätterström* från Svartnäs, spelade låten. (O. A.)

1396. VALS

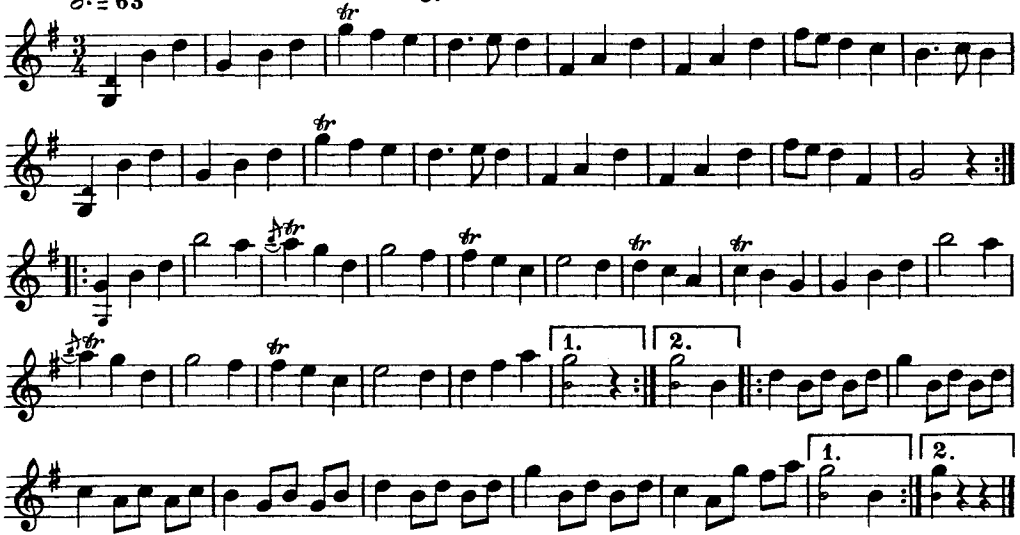

1397. VALS

efter Skräddar Erik

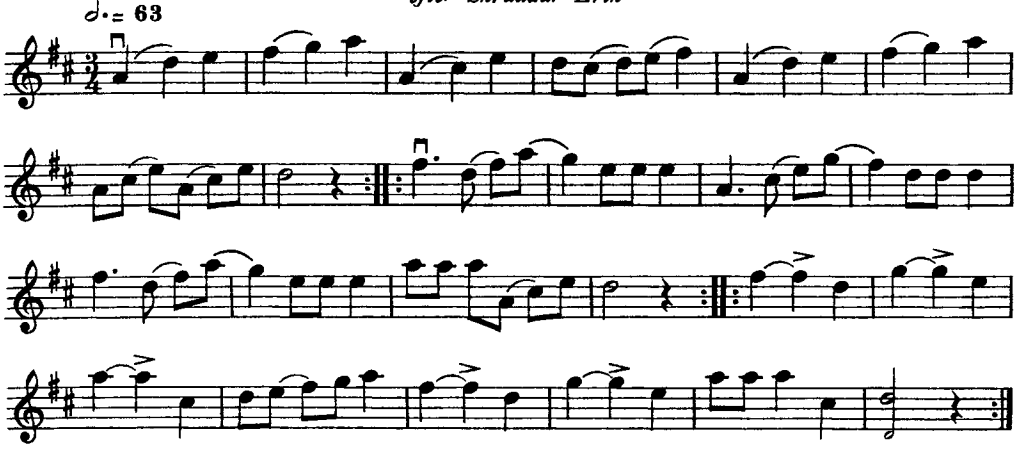

1398. VALS

efter Skräddar Erik

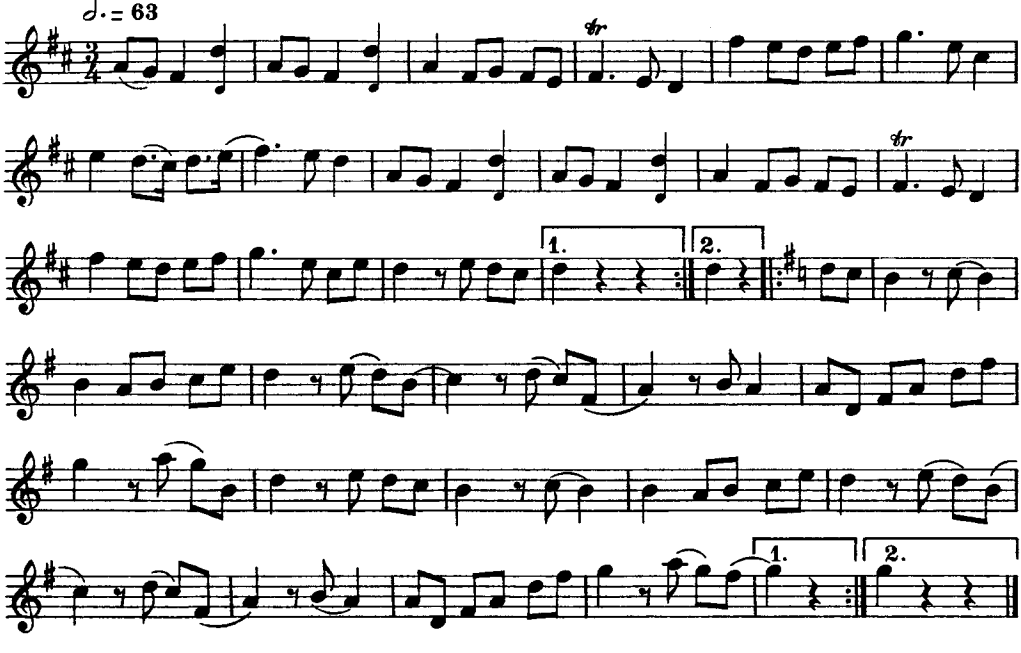

1399. VALS

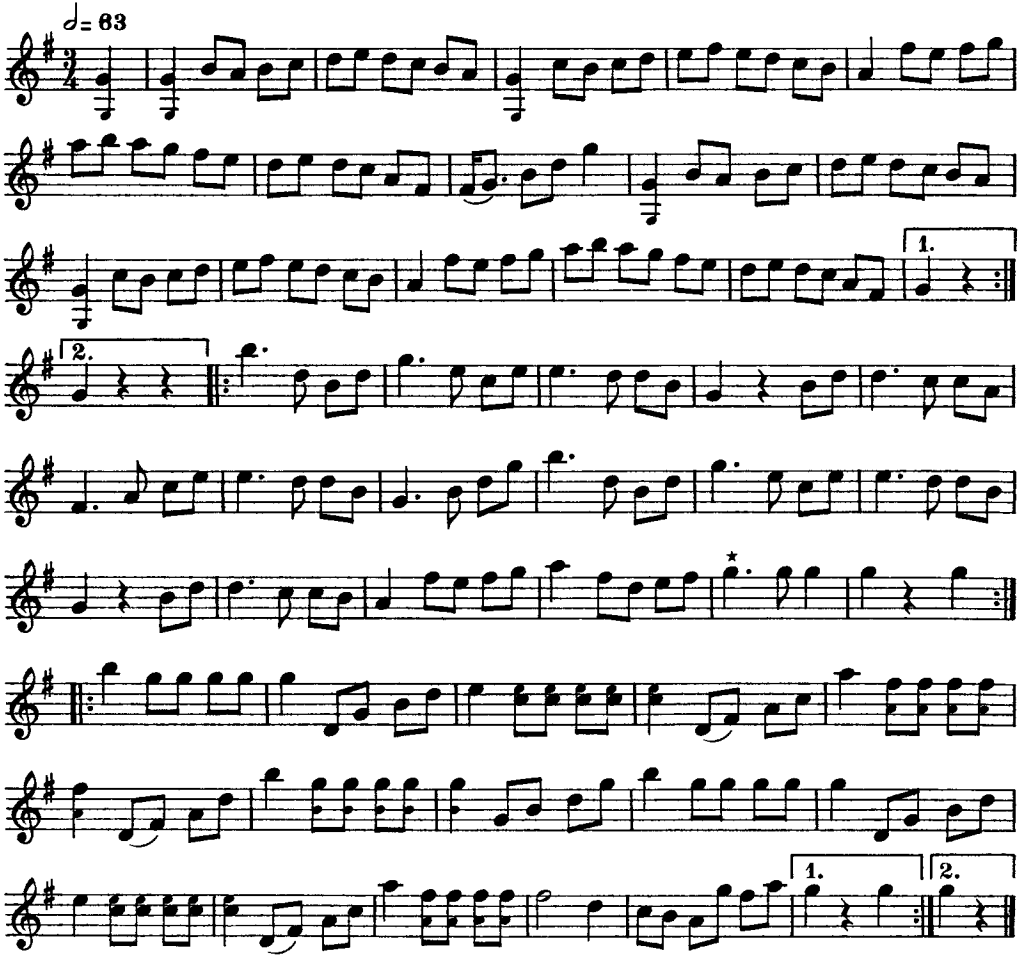

* Övertalig takt.

1400. GÅNGLÅT

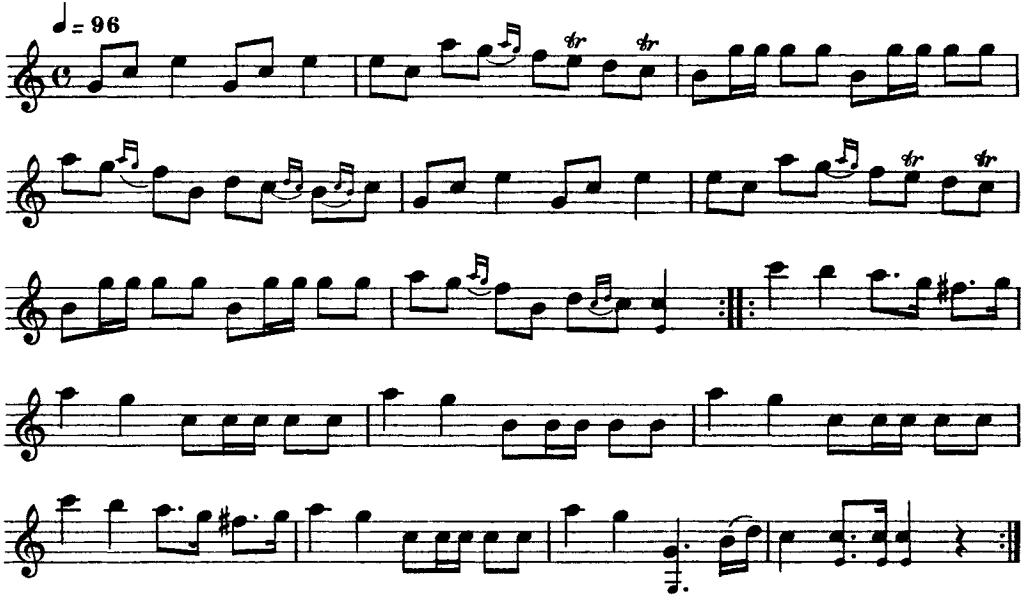

Första reprisen återfinnes i en brudmarsch från Bingsjö, spelad av Hjort Anders. (Se n:r 1243.) Andra reprisen hör säkerligen ej hit, utan ingår i en under 1880- och 90-talen mycket spelad galopp.

Gånglåten spelades i Marnäs även som skänklåt. (O. A.)

1401. VALLÅT

Först blåstes på morgonen:

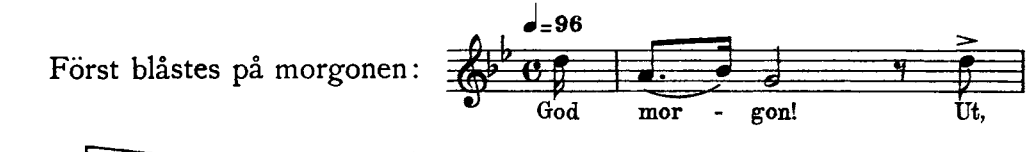

Därefter, när de väl voro utkomna:

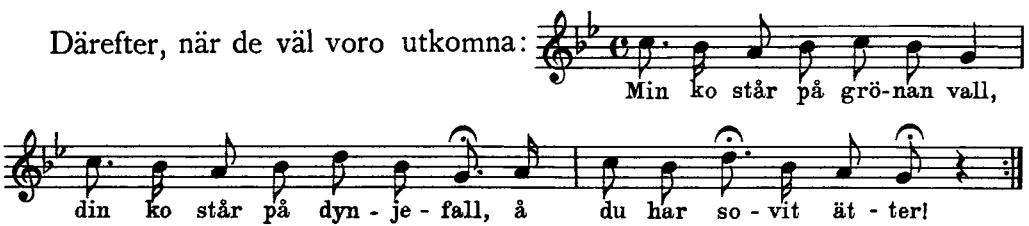

Vallåten sjöngs av en gumma i Enviken, som benämndes *Näs Mor* och var född 1839. Hon mindes med förtjusning fäbodlivet, men kunde nu ej blåsa horn längre, utan sjöng i stället sina vallåtar. (K. S.)

1402. VALLÅT

ko-lock efter Näs Mor

Eller:

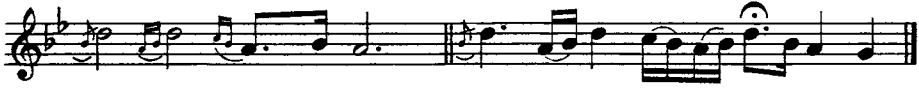

Även följande blåstes åt korna:

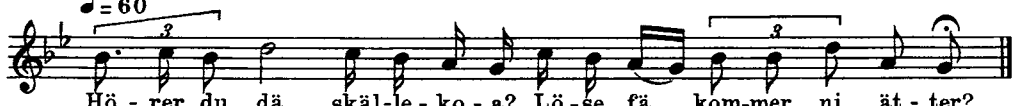

När ej vallkullorna hörde av varandra, brukade de blåsa:

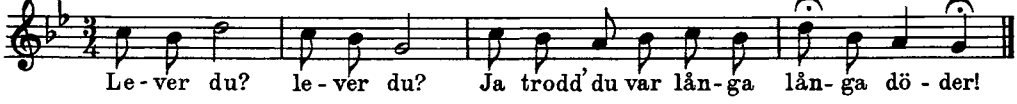

1403. VALLÅT

efter Näs Mor

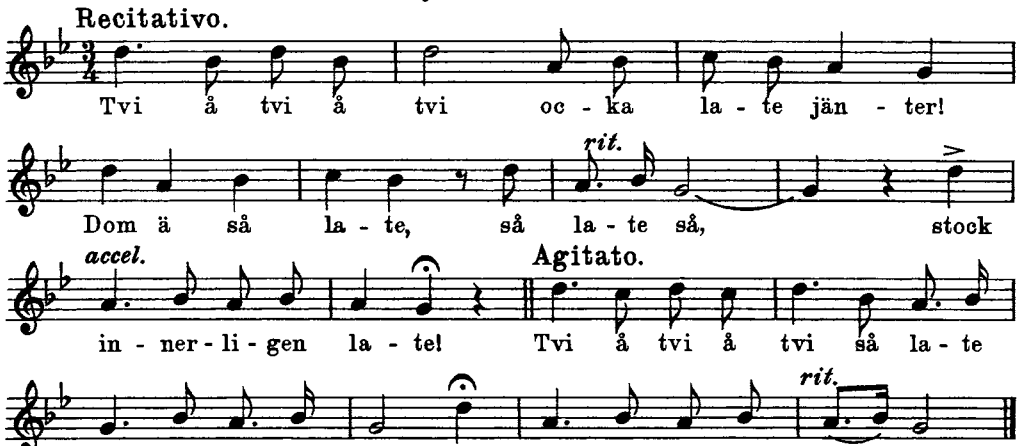

1404. SKÄNKLÅT

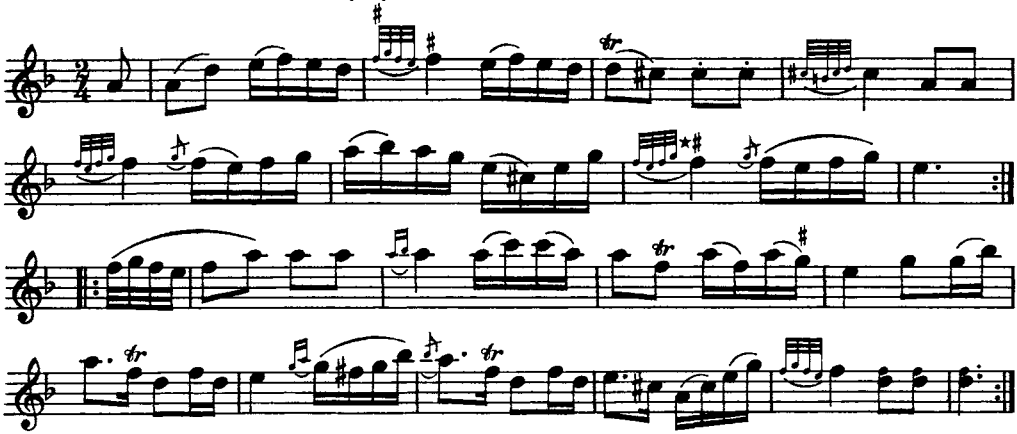

Skänklåten är upptecknad från en spelman i Gagnef vid namn *Peter Köpman,* nyss hemkommen från en 36-årig vistelse i Amerika. Han var född 1859, hade spelat mycket i sin ungdom och var oberörd av nyare musik. Kvartstoner ingingo sålunda fullt medvetet i hans spel, och Köpman, som var notkunnig, framhöll att vissa äldre melodier ej kunde återges på piano, enär andra än hela och halva tonsteg förekommo. I Gagnef skulle också församlingen förr ha sjungit på detta sätt.

Numera tyckas durtonarterna ha tagit överhand, och endast av de gamle kan man ännu få höra några mollmelodier. En del äldre låtar ha förvanskats och så småningon övergått från moll till dur. I södra Dalarna kan man sålunda få höra melodier i ren durart, som i övre Dalarna återges i moll eller i kyrkotonarter eller efter den svävande tonskalan.

Utom Köpman hade Gagnef att uppvisa en hel rad av fiolspelmän, hornblåserskor och sångare. Bland de skickligaste, som förr funnits, framhöllo de äldre de berömda spelmännen *Kruskopf Ola* och *Kruskopf Mas*, den förre född 1812, samt den något yngre *Petrus Per*, död 1906. Petrus Per var notkunnig och skall ha ägt en betydande notsamling. Efter dessa trenne spelmän spelas och sjunges ett stort antal melodier i Gagnef.

Hornblåserskor lär det tidigare ha funnits gott om, och några blåsa än. Mest berömd är *Buller Mor.*

Köpman tog *f* så högt att det i början var svårt att uppfatta om låten skulle gå i moll eller dur. Det lider dock intet tvivel att melodien förr spelats i ren molltonart.

* Här avslutade Köpman första reprisen, vilket dock är felaktigt enligt utsago av en Gagnefskarl, *Jan Dahlin*, som också kunde låten.

Skänklåten spelas i olika versioner även som brudmarsch. (Se båda närmast följande nummer.) (K. S.)

1405. BRÖLLOPSMARSCH

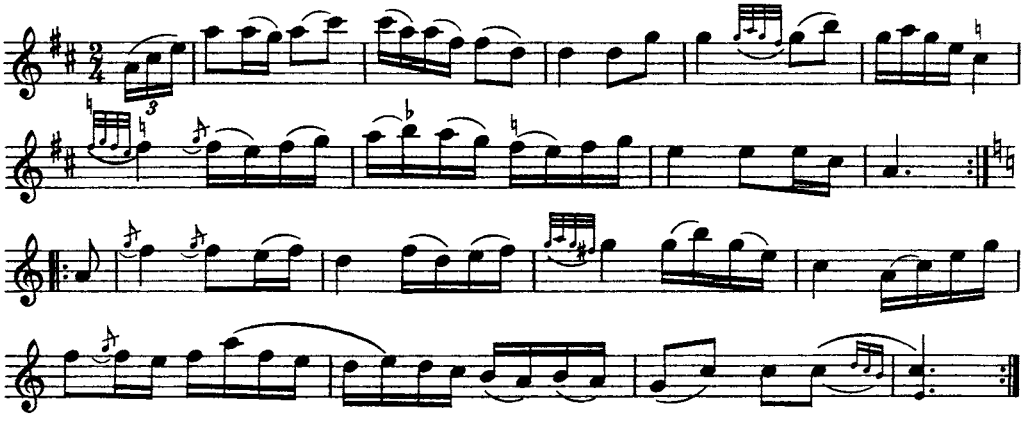

Första reprisen har nio takter. Den överskjutande takten har uppstått därigenom att tredje takten utdragits till två takter. Göres en sammandragning av tredje och fjärde takterna på följande eller liknande sätt: så får reprisen, förutom jämnt antal takter, ett fullt stiltroget utseende.

Marschen är upptecknad efter handlanden *Per Östling* i Bomsarvet. Han spelade något skrapigt och vasst, och med mycket staccato. (K. S.)

1406. BRUDMARSCH

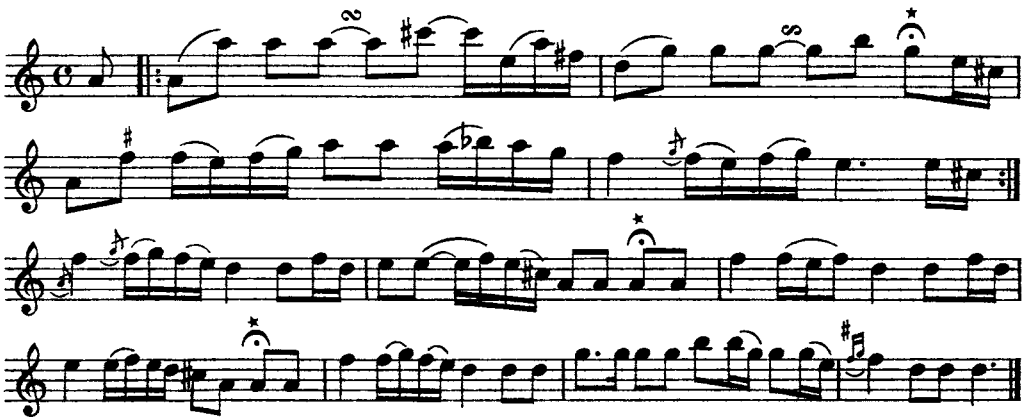

* Dessa ställen höllos vanligen ut med ännu en fjärdedel. Jfr föregående tvenne varianter.

Låten är upptecknad efter Jan Dahlin i Moje, kallad *Skommarfar*. Han var född 1852, och sjöng redigt och klart sina låtar, vilka han återgav med mycket »krus» och prydnadsfigurer. (K. S.)

1407. POLSKA

efter Petrus Per

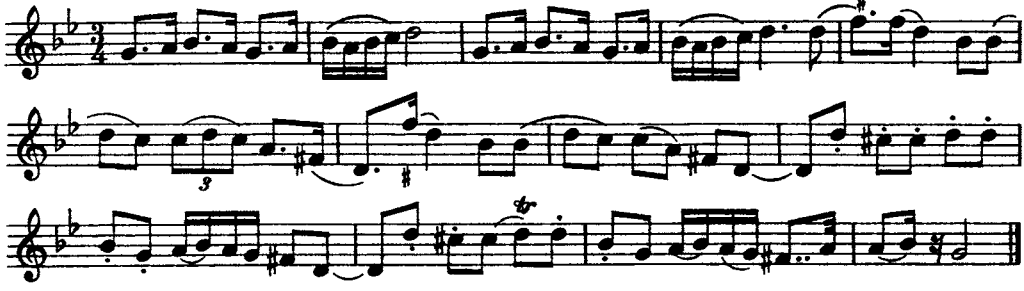

Till polskan sjöngs följande text:

Minns du vad du lovte mej i fjol?
Du lovte mej att du skulle vänta.
Men sen så tog du dej en annan jänta,
men icke mej.

1408. VALLÅT

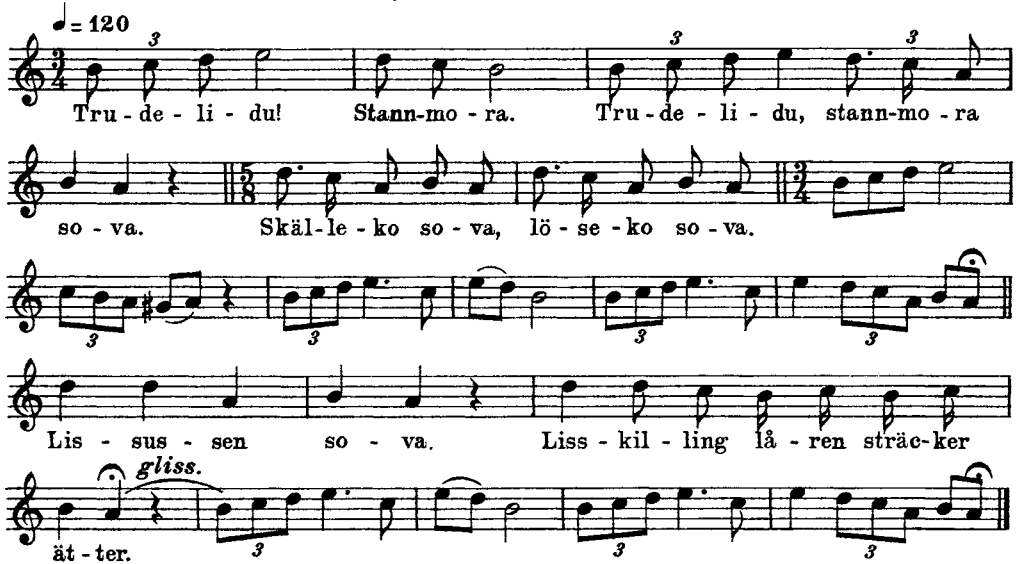

Såväl denna vallåt som närmast följande trenne melodier äro upptecknade efter *Djur Karin Larsson* i Gagnef, född 1860. Utom dessa sjöng hon en del förut kända polskor och andra dansmelodier, som hon lärt sig av Petrus Per. (K. S.)

1409. VALLÅT

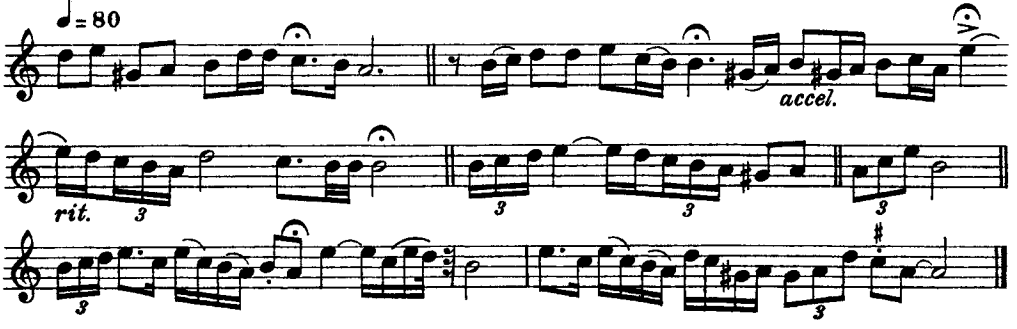

1410. POLSKA

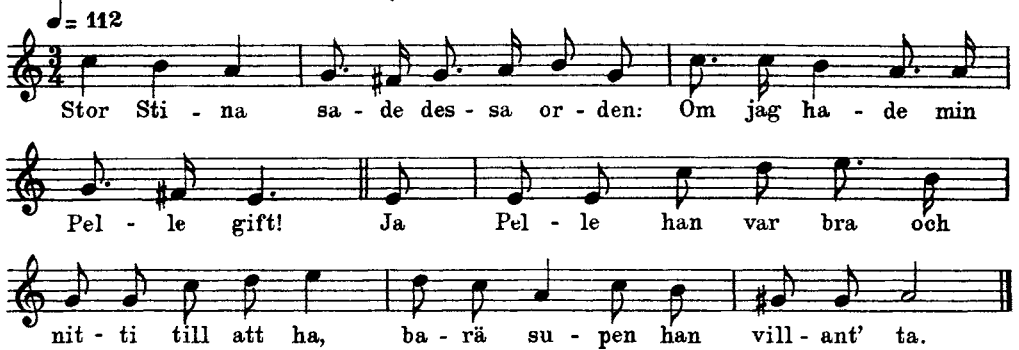

Melodien hade Djur Karin hört blåsas på horn.

1411. VALLÅT

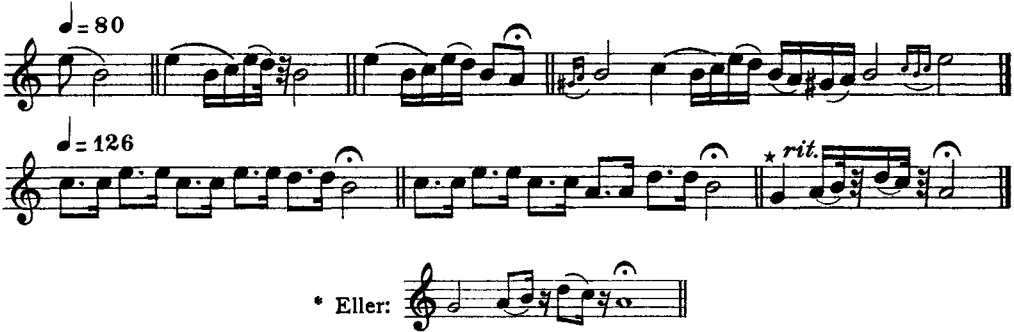

En variant till denna vallåt finnes upptecknad av organisten Oskar Lindberg efter Buller Mor.

Djur Karin hade lärt låten av bröderna Montelins moder. (K. S.)

1412. VISA

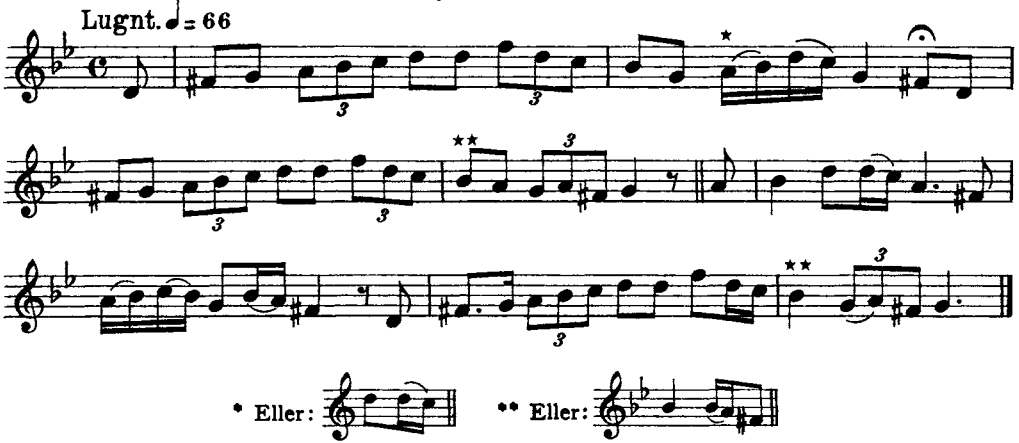

Visan jämte tvenne efterföljande melodier upptecknades 1921 efter den från Skansen bekanta Buller Mor eller *Påfvals Kerstin Andersdotter*, som hennes riktiga namn lyder. Hon är född 1837 och var förr en av Dalarnas skickligaste hornblåserskor, men hade numera tacklat av samt slutat upp med att blåsa. Även minnet började svika så att hon ibland tappade bort sig, men kunde ännu lämna prov på några verkligt gammalmodiga låtar, fastän hon nu inte orkade blåsa, utan sjöng melodierna. I sin krafts dagar kunde hon utföra både kringellåtar och brudmarscher på horn, bl. a. hade hon spelat Skullbräddleken från Mockfjärd. »Allting kan jä på hornä», utlät hon sig.

Buller Mor sjöng visan på ett ålderdomligt sätt, med inledningstonen ungefär mitt emellan *f* och *fiss*.

»En fin låt i skogen» framhöll Buller Mor. Till visan hade funnits text, vilken hon dock nu glömt bort. (K. S.)

1413. VISA

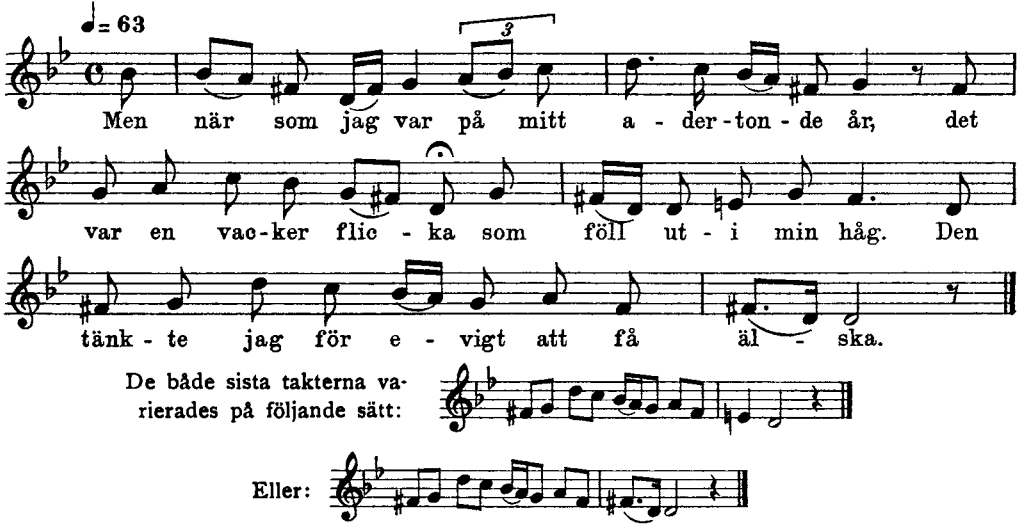
♩= 63
Men när som jag var på mitt a - der - ton - de år; det
var en vac - ker flic - ka som föll ut - i min håg. Den
tänk - te jag för e - vigt att få äl - ska.
De både sista takterna varierades på följande sätt:
Eller:

1414. POLSKA

Kringellek

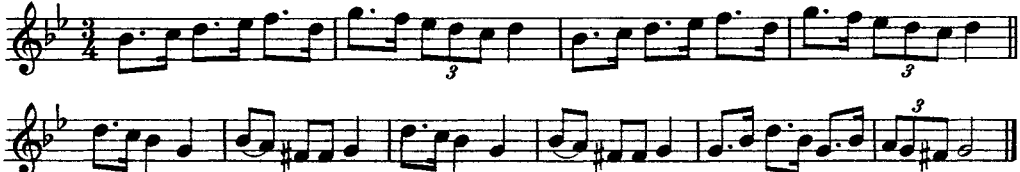

1415. POLSKA

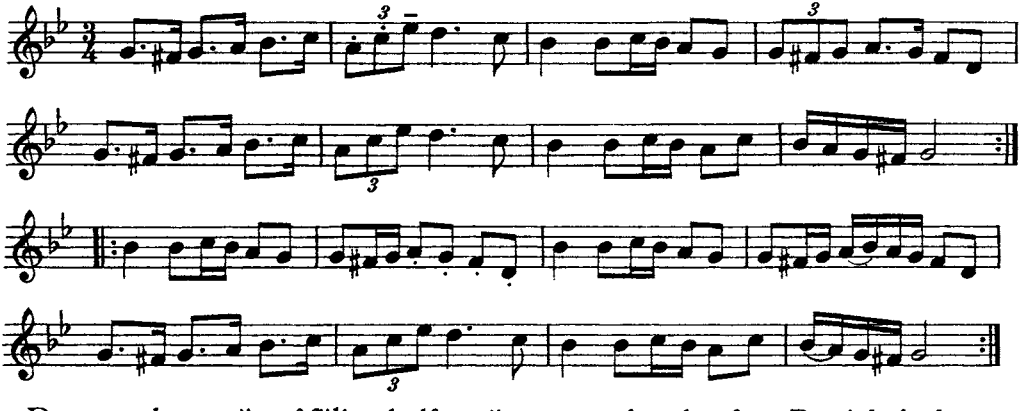

Denna och tre nästpåföljande låtar äro upptecknade efter *Daniel Andersson* i Forstäppan, Sunnansjö, Grangärde.

Han kallades gemenligen för *Telnings Daniel* och var notkunnig samt spelade marscher, polskor, polketter, valser m. m. Modern hade varit duktig sångerska och kunnat tjugofyra slängpolskor, en del av dem »särdeles krånglig a», enligt Telnings Daniel. Av äldre spelmän från Grangärde nämnde han *Jan Sandström, Hyttkärrs Peter*, nu i Amerika, samt *Rusbo Per Erik*, död 1917, den senare notkunnig.

Polskan har Telnings Daniel lärt av sin moder. (K. S.)

1416. BRUDMARSCH

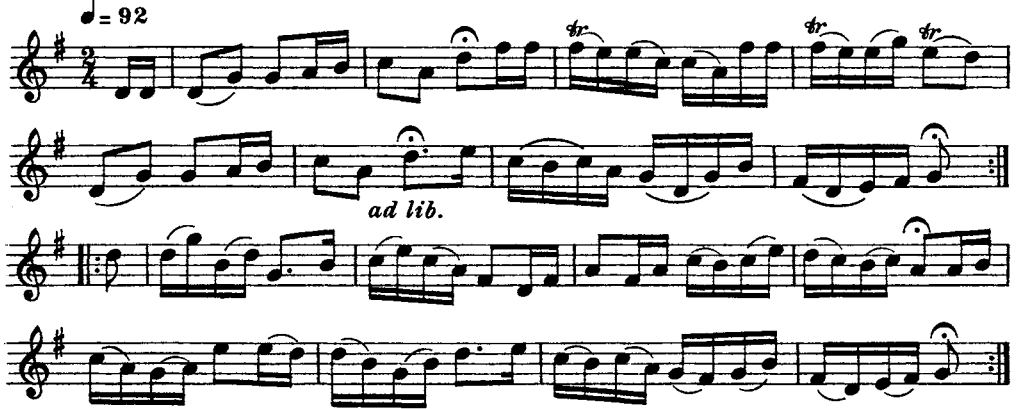

De med ⌒ betecknade tonerna höllos ut med ännu en fjärdedels nots tidsvärde = ett marschsteg.
(K. S.)

1417. MARSCH

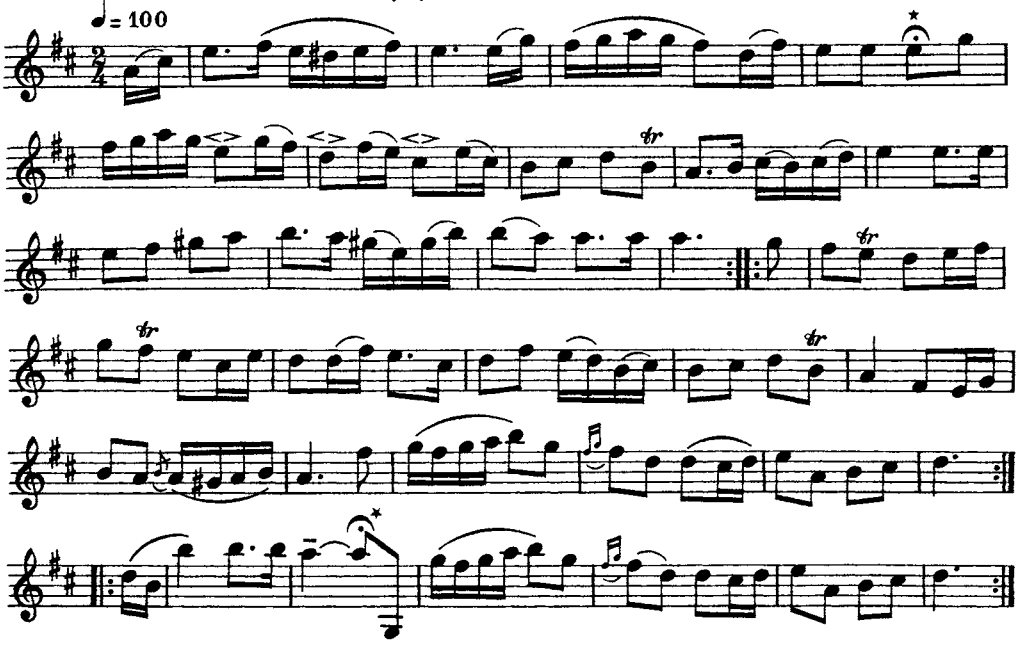

* Denna ton drogs ut till en punkterad fjärdedel.

Första reprisen har tretton takter. En extra takt har inskjutits, och denna överflödiga takt består troligen av tionde taktens sista och elfte taktens första taktdelar. Borttagas dessa taktdelar får slutet av reprisen följande, troligen rätta lydelse:

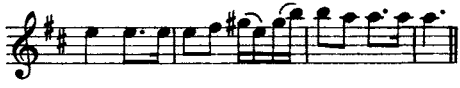

(K. S.)

1418. MARSCH

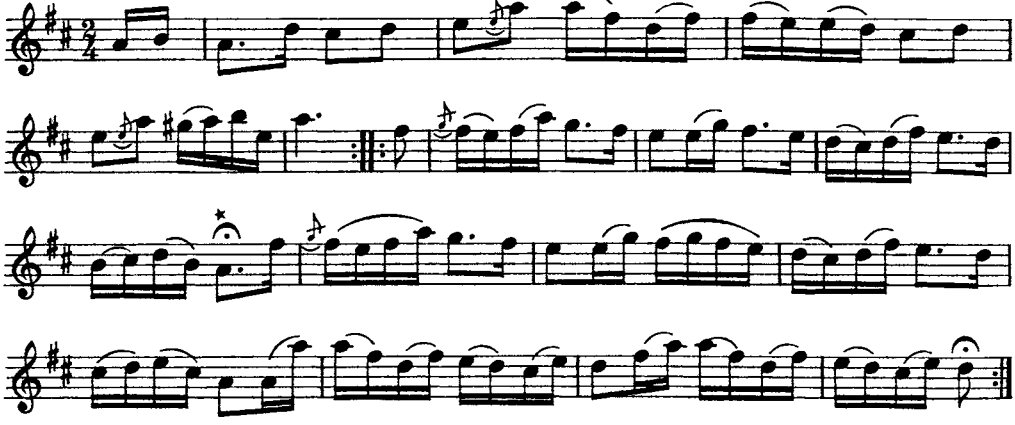

* Här hölls tonen ut med ytterligare en fjärdedel.

Andra reprisen är något defekt, i det att en takt i slutet genom sammandragning blivit inknappad. Reprisens slut bör efter dess åttonde takt få följande lydelse, varigenom densamma får det jämna antalet - tolv - takter i stället för dess nuvarande elva:

(O. A.)

1419. POLSKA

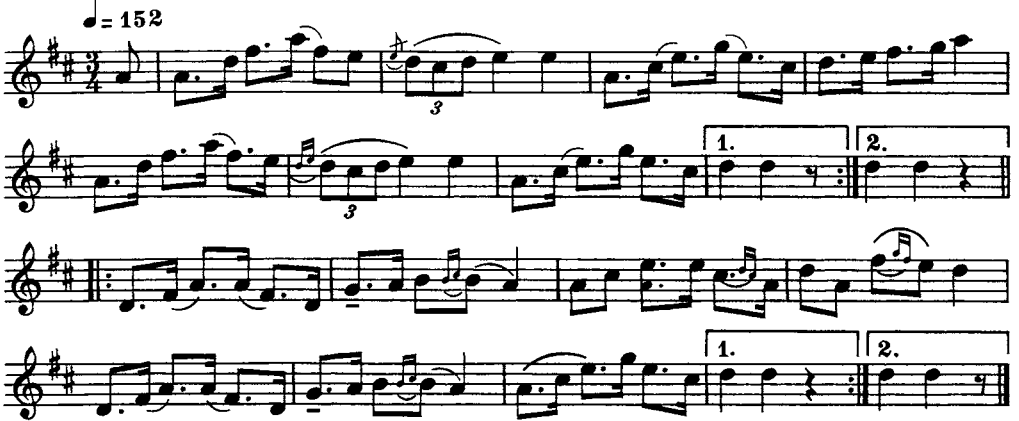

Slutfallen äro de för mazurkan karaktäristiska.

Skölds Anders lärde denna polska i fäbodarna av *Rickards* eller *Nergårds Anders*, som spelade den.

1420. VALS

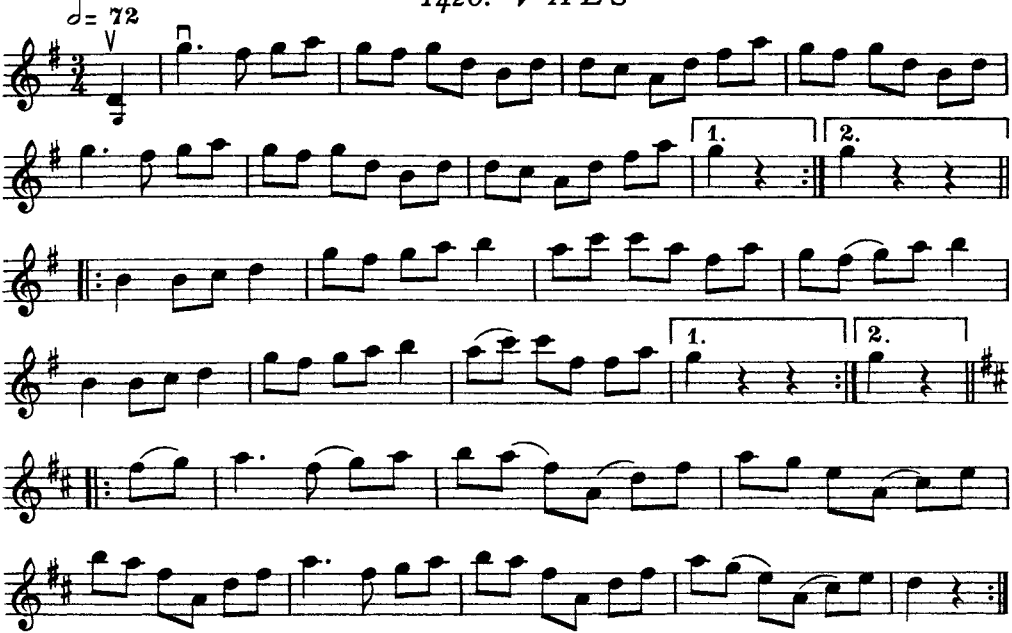

Denna vals är mycket känd och spelas överallt.

Till valsen sjöngs: »Vi ska gå till Katt Kari vi», etc.

1421. VALS

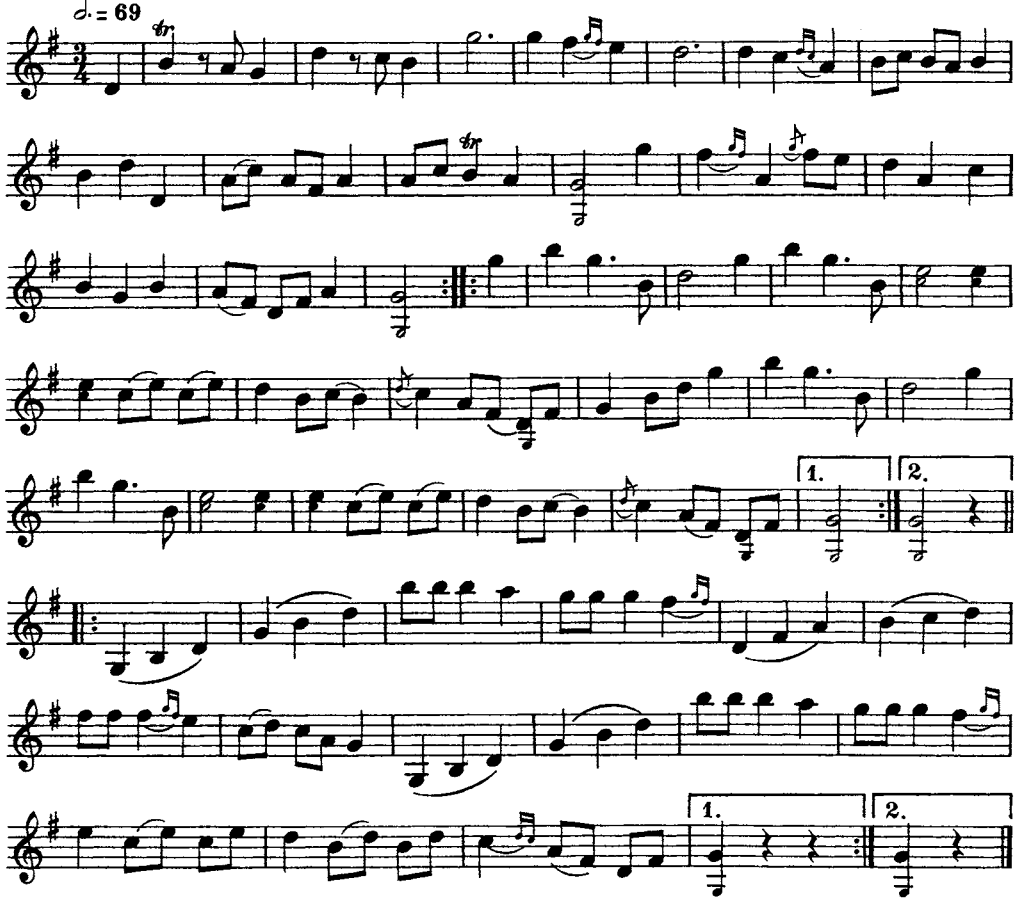

Skölds Anders hade lärt valsen av en Hälsingespelman och kallade den därför »Hälsingevalsen».

1422. POLSKA

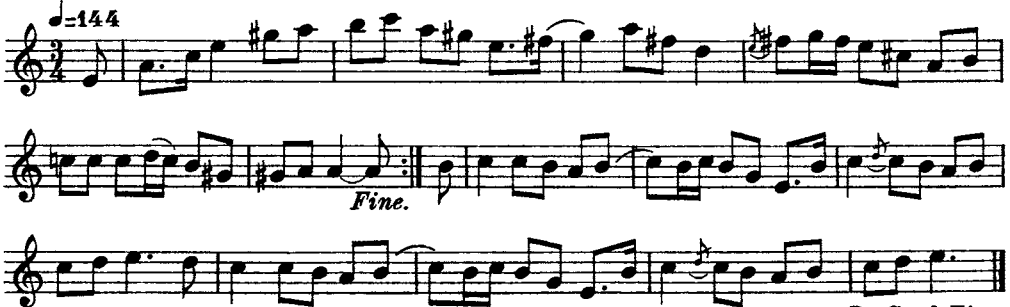

Första reprisen påminner om »Djupt i havet».
Jfr Höök Olof Andersson, n:r 1084.

1423. VALS

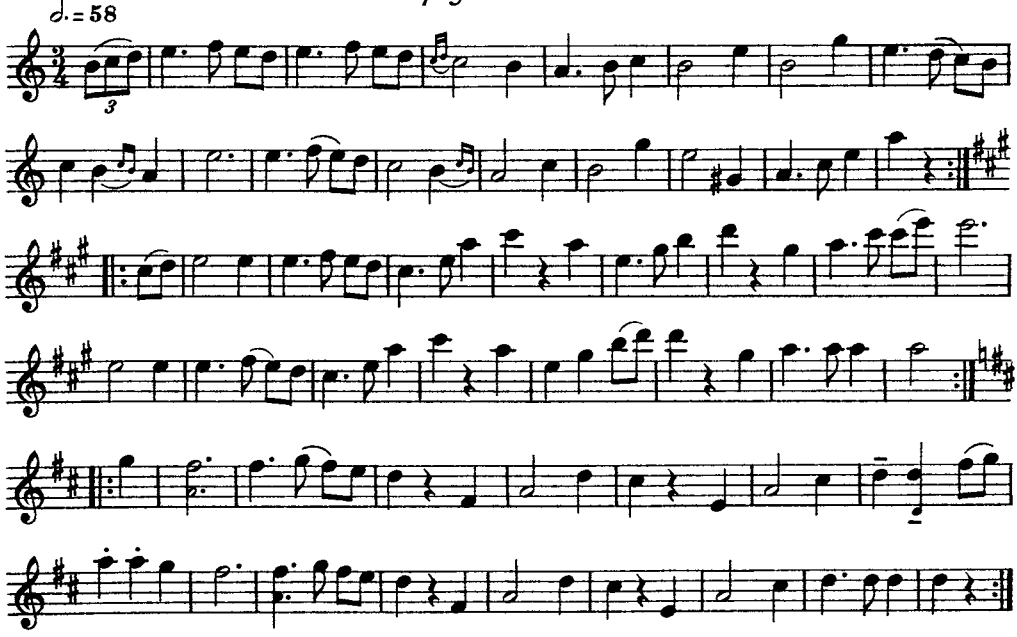

1424. HAMBO

från Gagnef

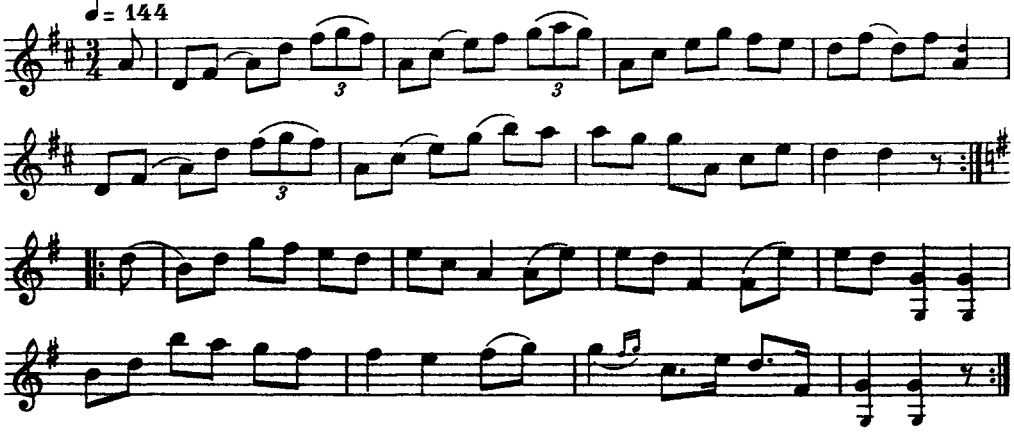

1425. HAMBO

»Dalpojken»

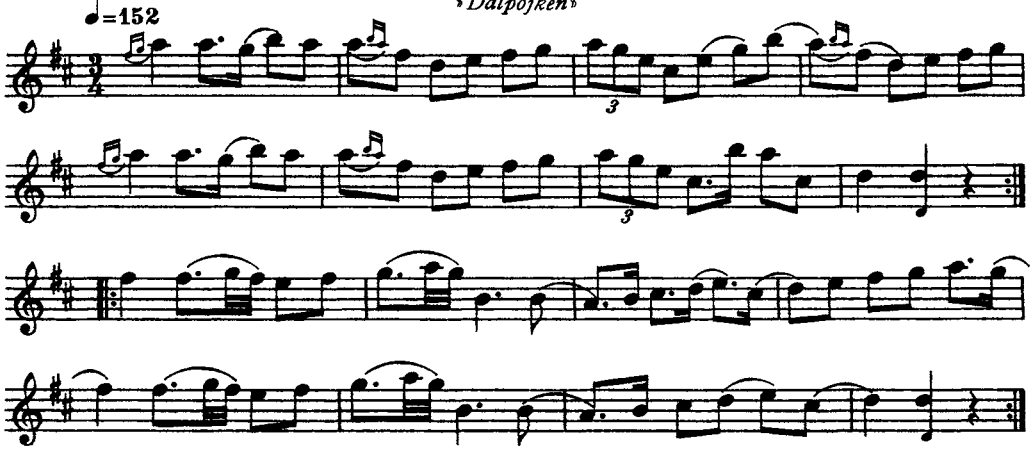

Låten skall, enligt Skölds Anders, vara från Leksand. Till första reprisen sjöngs följande text:

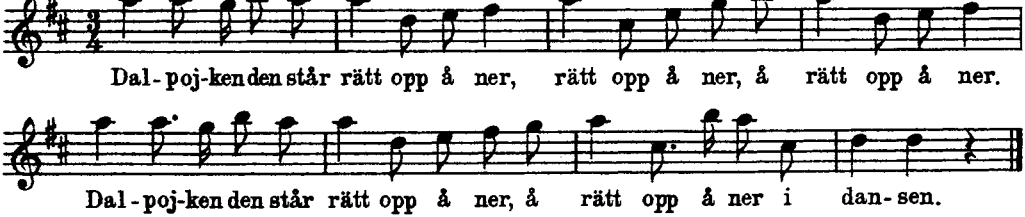

1426 a. "HINS POLSKA"

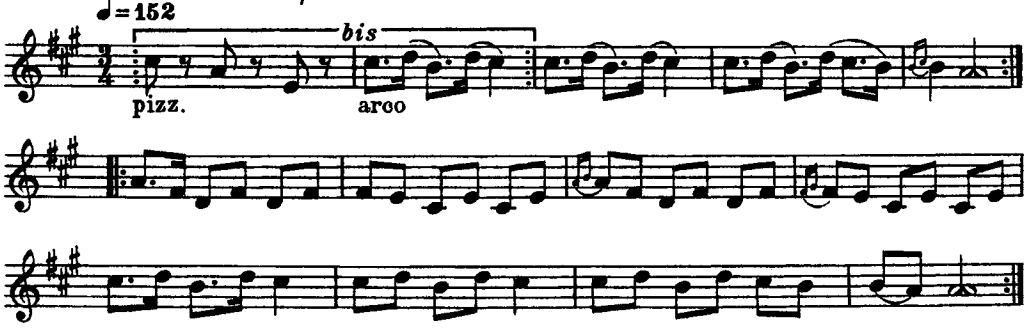

1426 b.

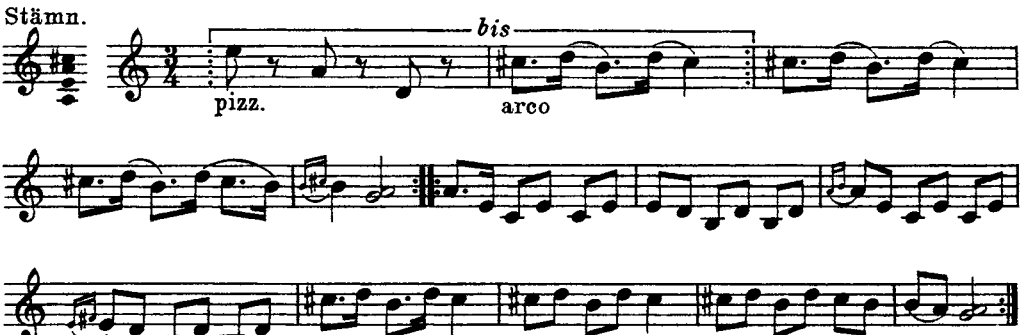

Polskan är en variant av den under olika namn kända och i skilda landskap spelade »Stenbockens polska».

Jfr n:r 1487.

1427. POLSKA

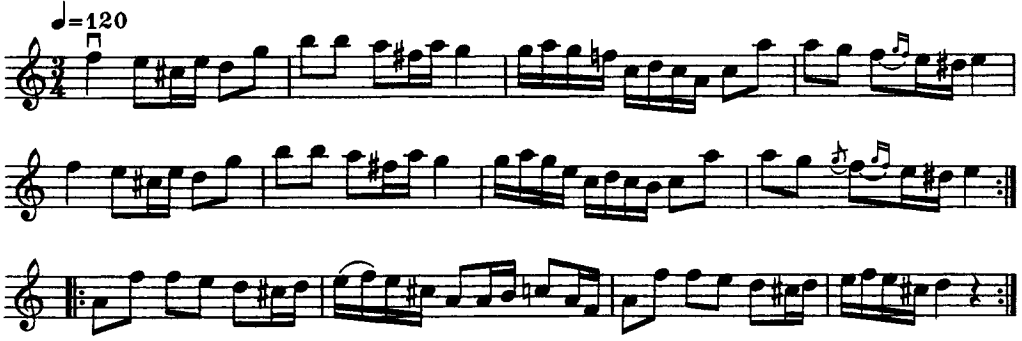

1428. SKÄNKLÅT

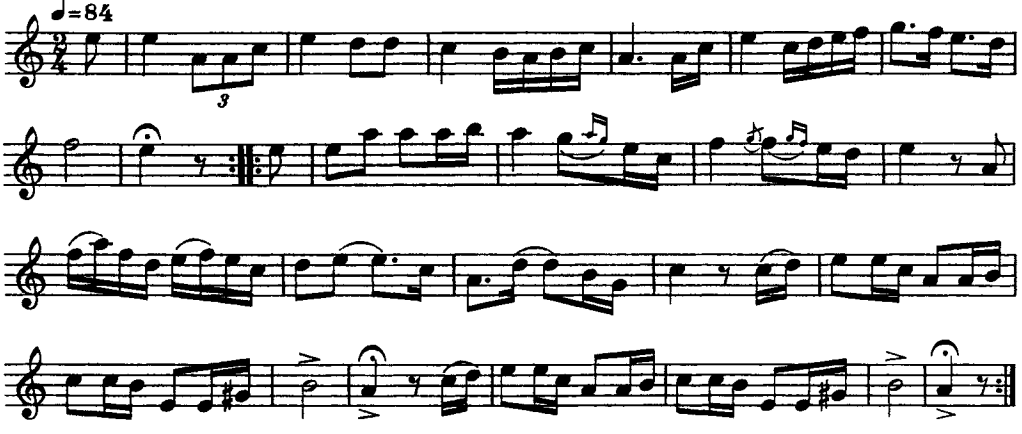

Låten brukade spelas när tinget avslutades.

1429. POLSKA

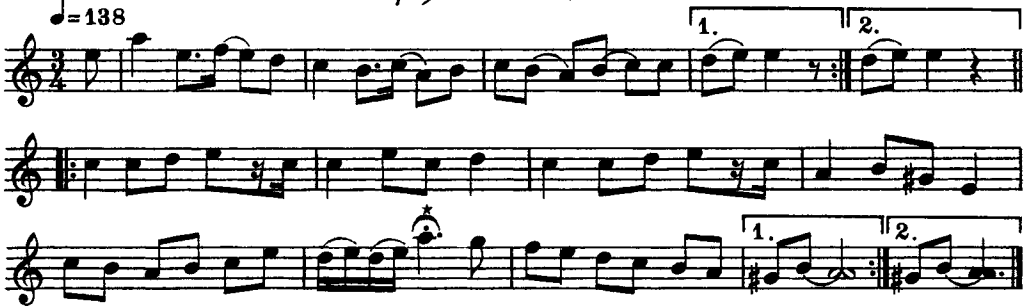

* Denna ton drogs ut ad libitum.

1430. MARSCH

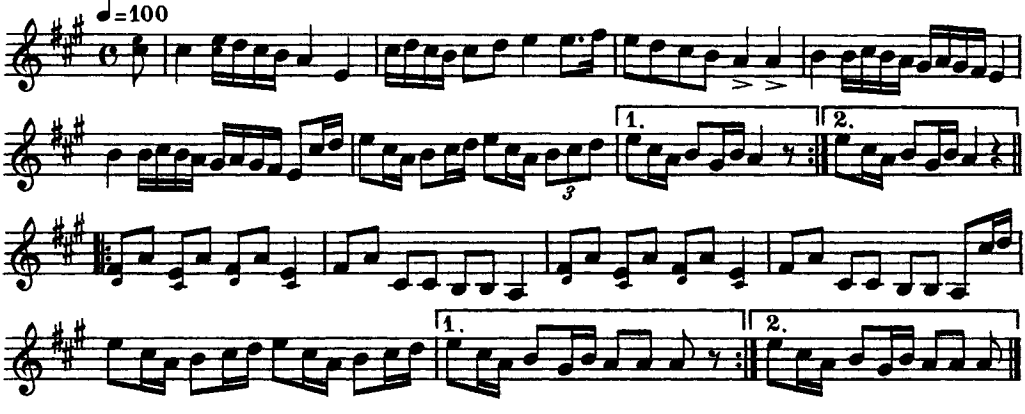

Marschen skall, enligt Per Olsson, vara kommen från Rättvik.

1431. POLSKA

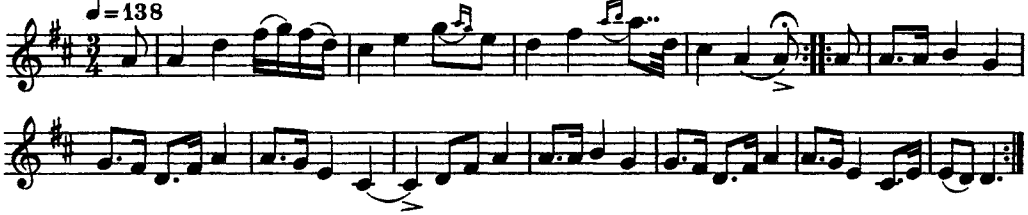

1432. VALS

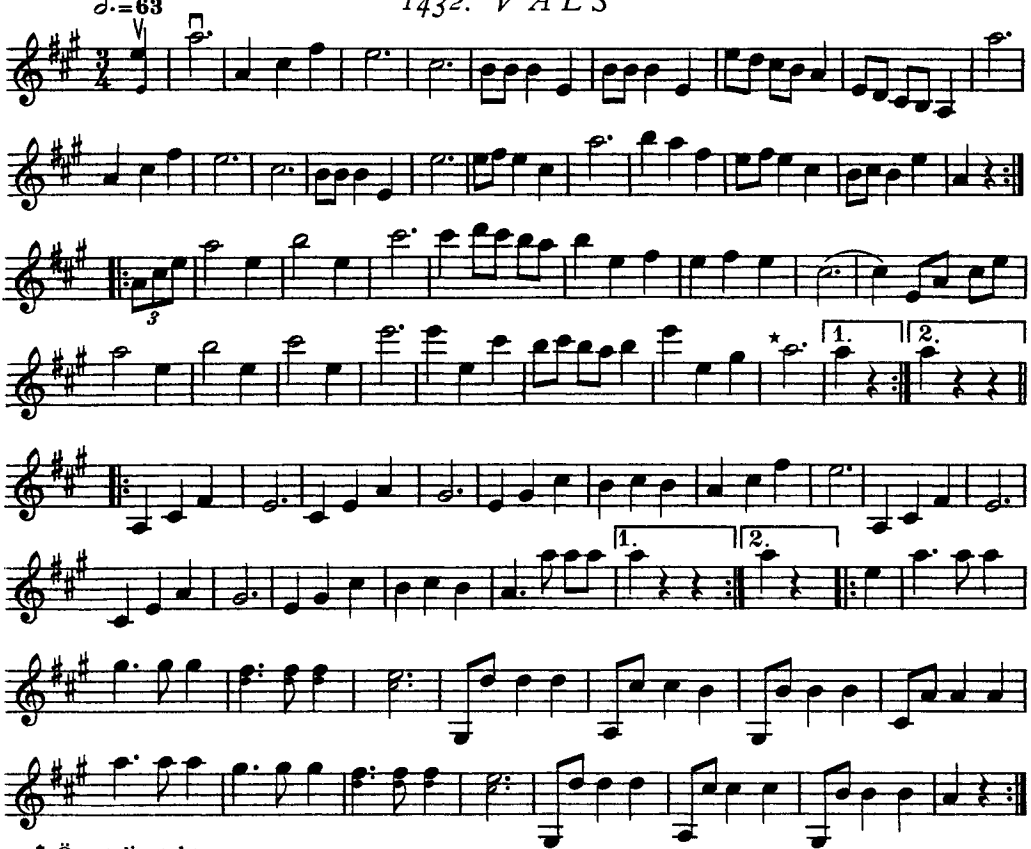

* Övertalig takt.

Valsen är av mer modern art och kan räknas till den sorts »notvalser» som voro så allmänna på 1880- och 90-talen.

1433. LEKSANDS SKÄNKLÅT

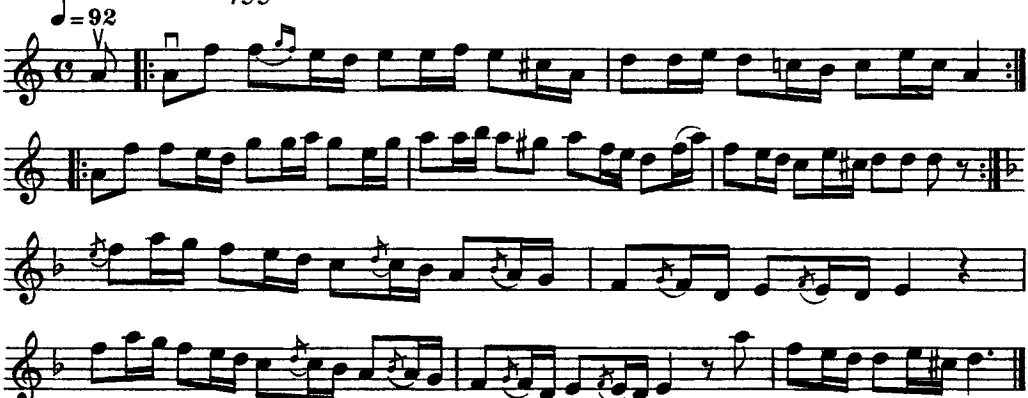

Skänklåten spelades när bruden bjöd förtäring.

1434. BRÖLLOPSMARSCH

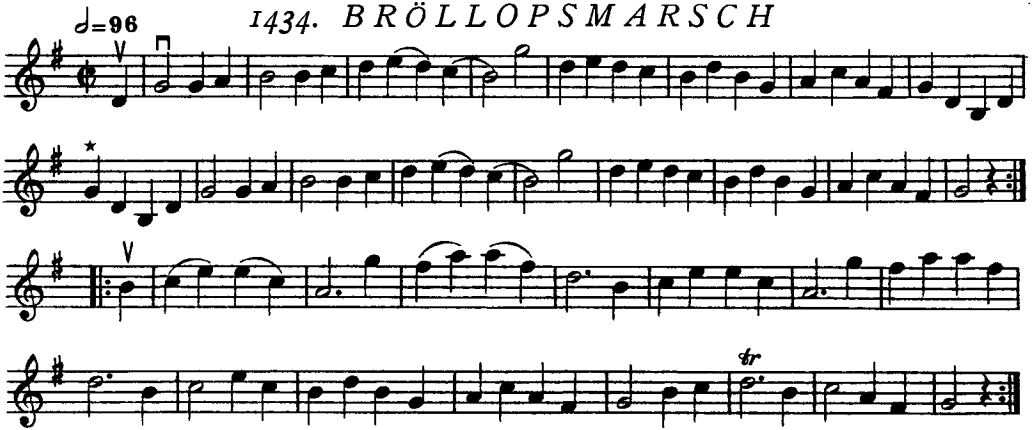

* Denna takt utgör en upprepning av föregående takt, varigenom reprisen får det ojämna antalet sjutton takter.

Sista reprisen har femton takter. —

Marschen är identisk med den i Floda och Mockfjärd spelade Skullbräddleken. I det skick, vari den här framträder, skiljer den sig dock från Floda- och Mockfjärdsversionerna såväl vad själva melodien som tempot beträffar. (Jfr Tillman n:r 989 och Frisell n:r 1027, h. III.)

Per Olsson spelade marschen dubbelt så långsamt som Tillman och Frisell. (O. A.)

1435. POLSKA

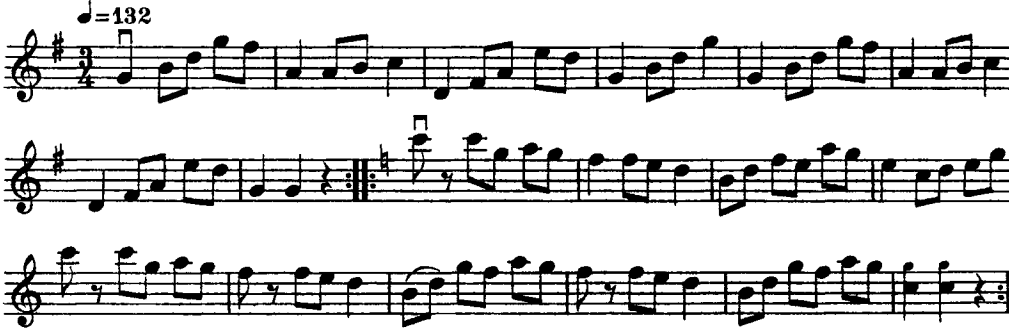

1436. VALS

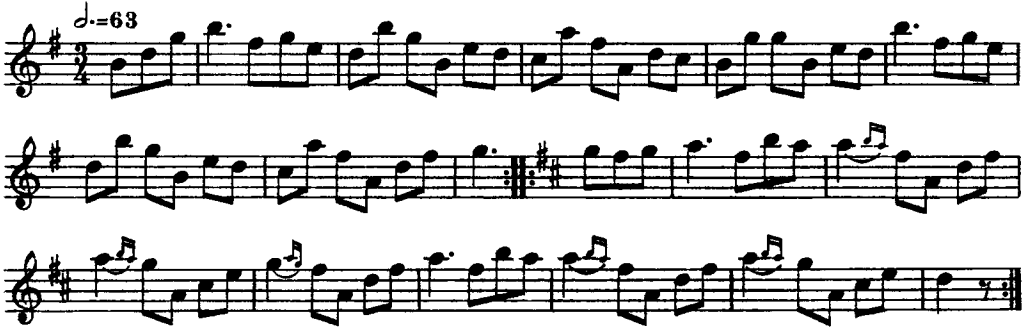

1437. POLSKA

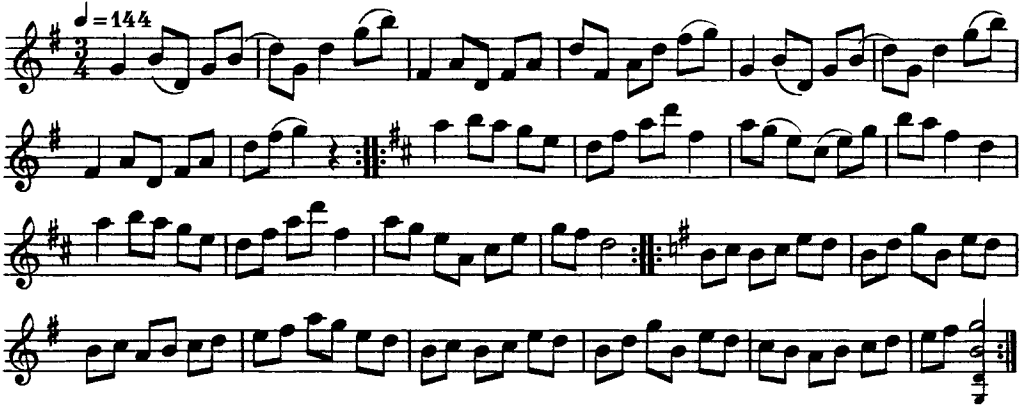

1438. VALS

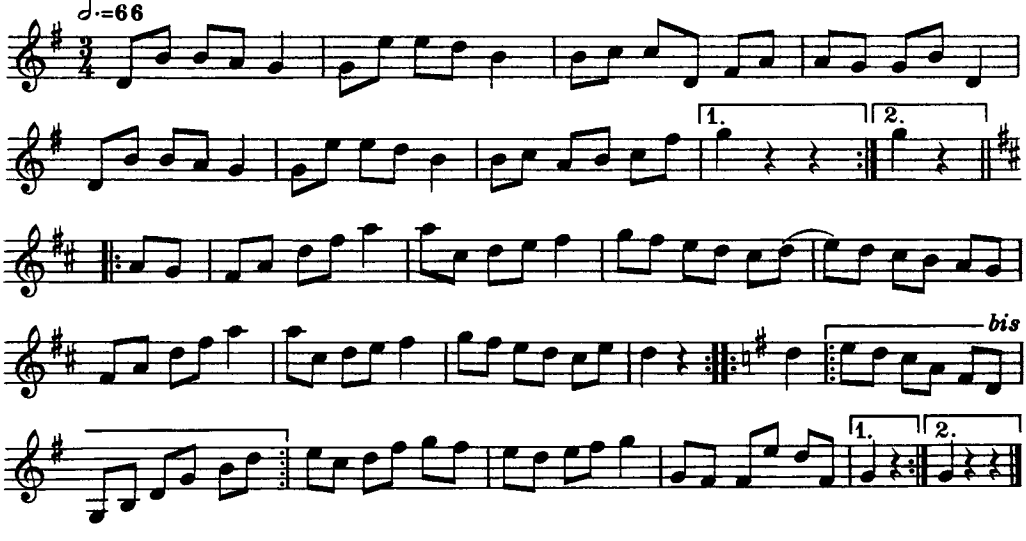

1439. POLSKA

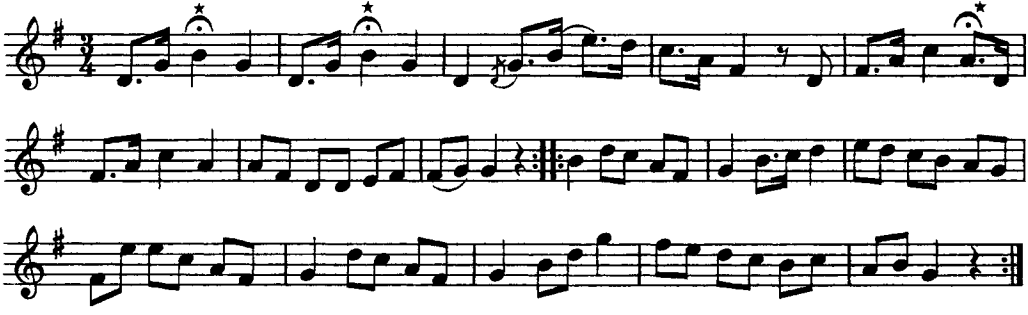

* På dessa ställen drogs tonen ut något längre än tidsvärdet utvisar, varigenom melodien kom i otakt.

Detta skedde dock ej när Ingels Jan spelade till dans.

1440. POLSKA

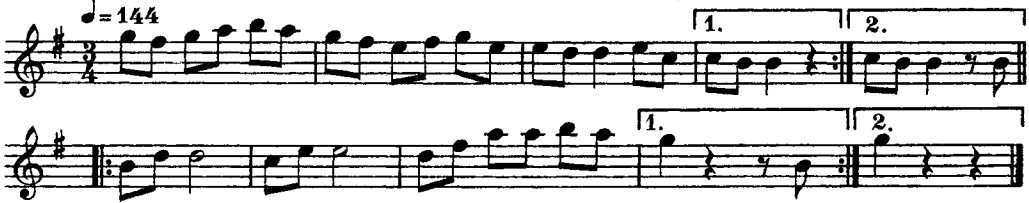

Andra reprisen har icke det för polskan typiska slutfallet. Möjligt är att en taktdel borttappats i tredje takten, och att satsens slut ursprungligen haft detta utseende:

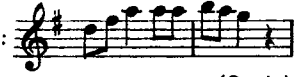

(O. A.)

1441. MARSCH

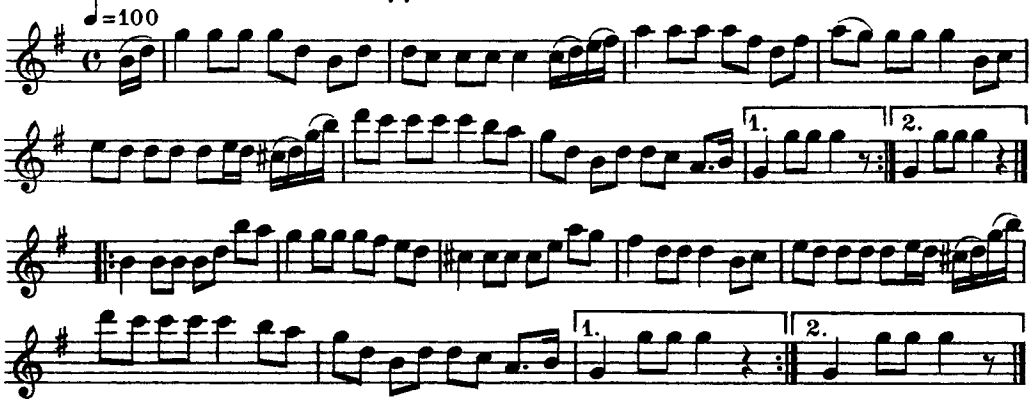

1442. POLSKA

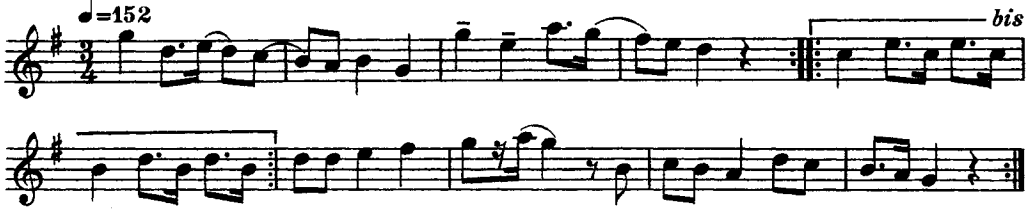

1443. POLSKA

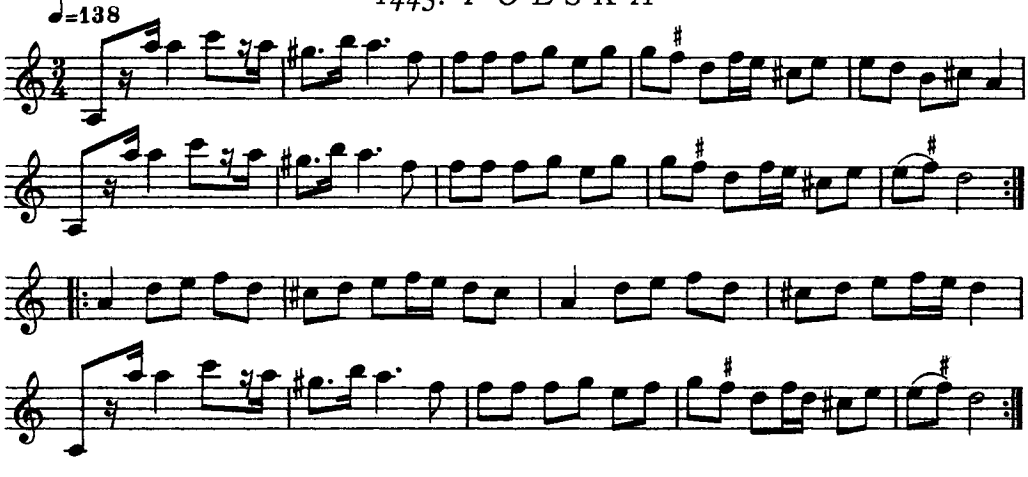

1444. VALS

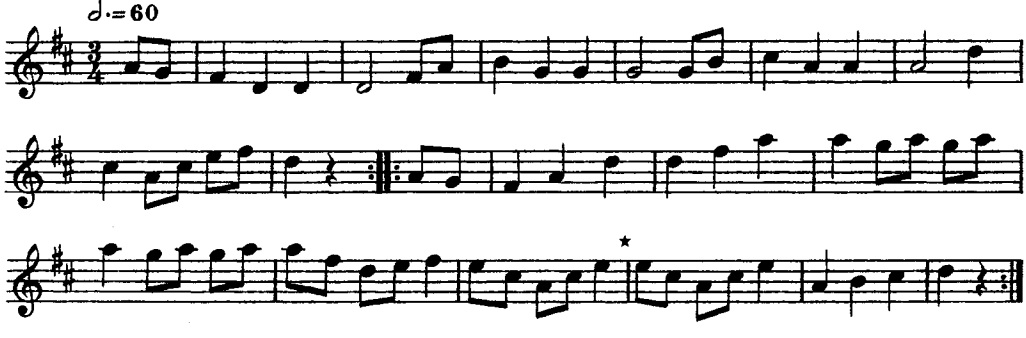

* Övertalig takt.

1445. POLSKA

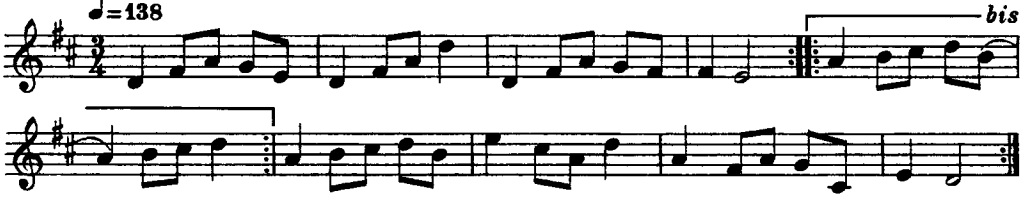

1446. POLSKA

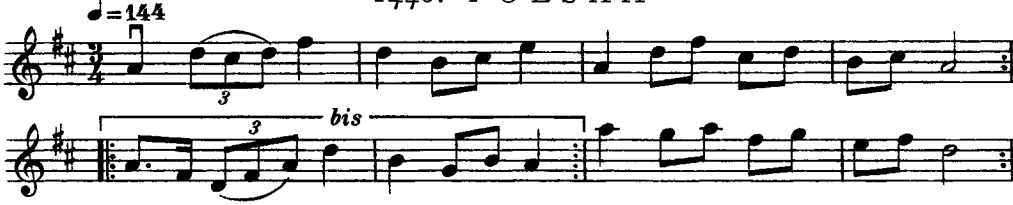

1447. POLSKA

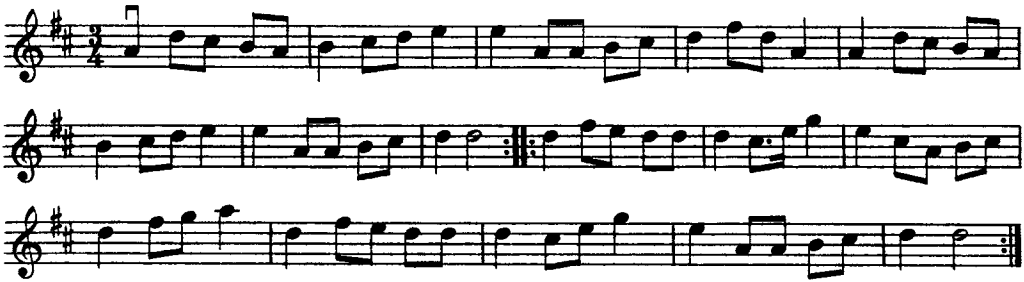

Melodien, som här spelas som polska, återfinnes annorstädes som vals, vilken form också torde vara den rätta.

Gössa Anders Andersson i Orsa spelar valsen i något avvikande skick.

Se n:r 146, h. I.

(O. A.)

1448. POLSKA

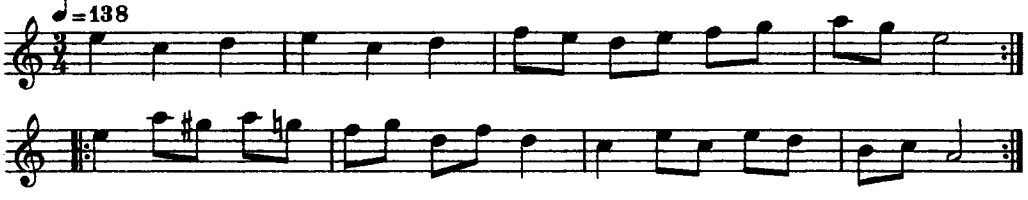

1449. POLSKA

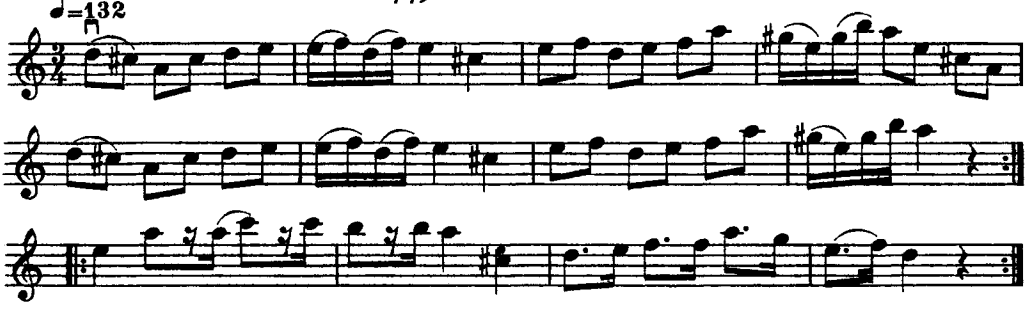

1450. POLSKA

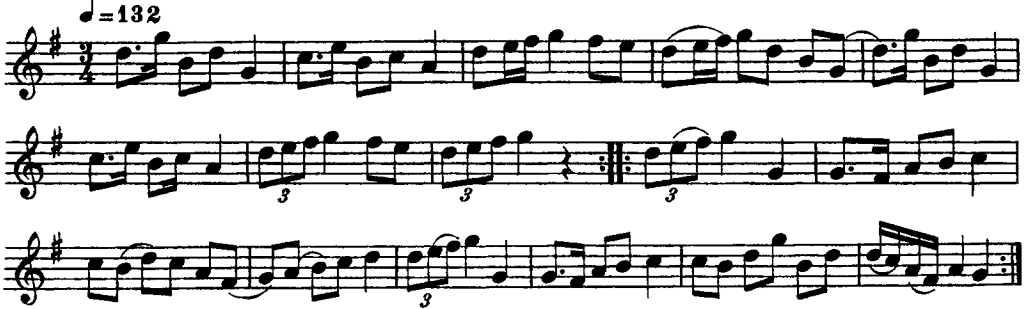

1451. POLSKA

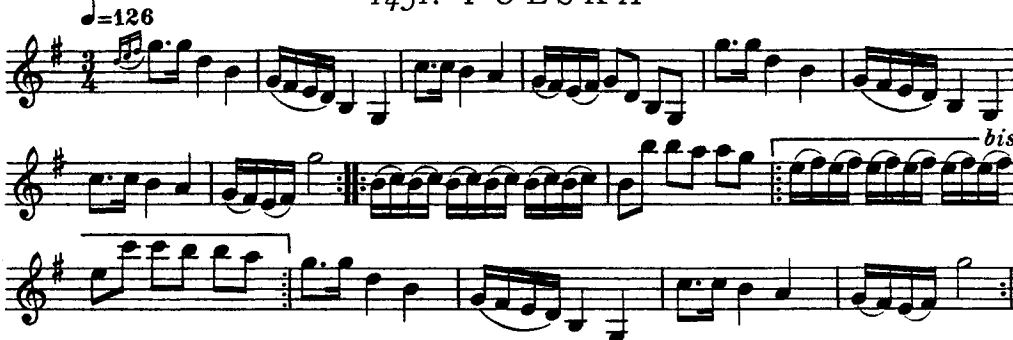

Polskan kallades av Ingels Jan för »Källarbo Petrus' polska».

1452. VALS

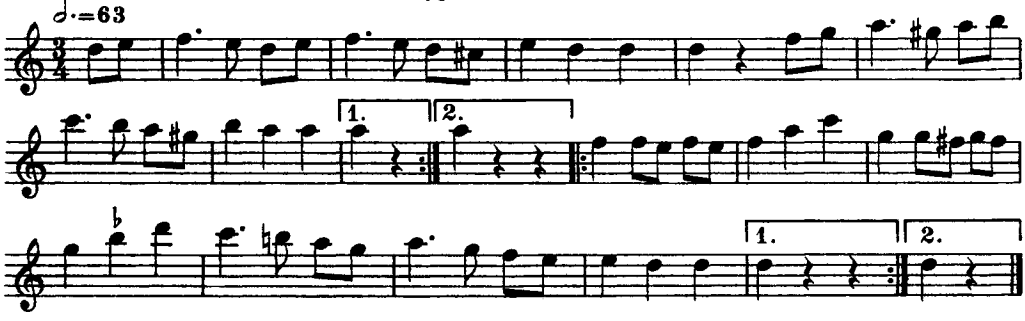

Melodien är spridd även i andra landskap. Till densamma sjöngs text.

1453. VALS

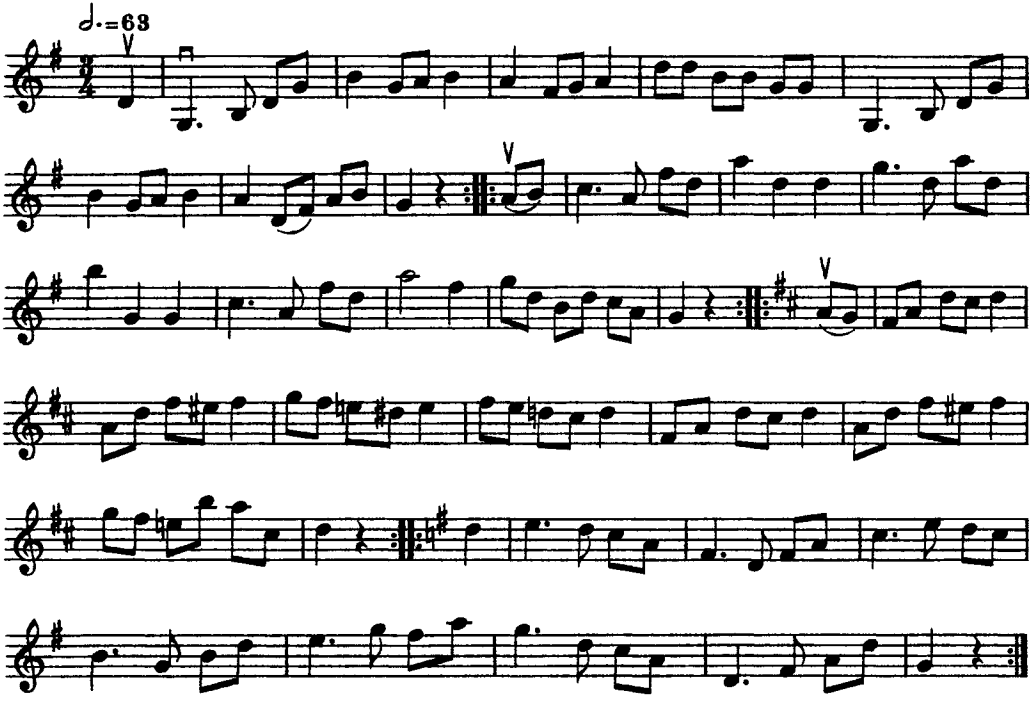

Valsen spelas mycket i Västerdalarna av olika spelmän och i skilda varianter.
Jfr t. ex. Olers Olof n:r 757, h. III. (O. A.)

1454. SKÄNKLÅT

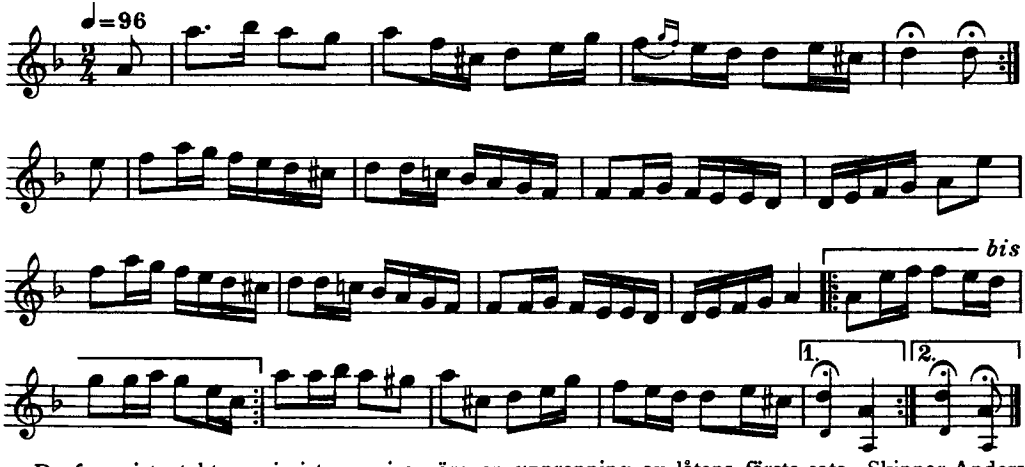

De fyra sista takterna i sista reprisen äro en upprepning av låtens första sats. Skinnar Anders spelade dessa båda satser med olika betoning. Den punkterade fjärdedelsfiguren i första satsens första takt hölls ut till en hel takts tidsvärde, så här: 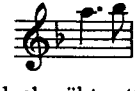 , varigenom hela den övriga delen av satsen kom i baktakt, vilket Skinnar Anders dock sökte att tillrättalägga genom att draga ut det *d*, som bildar sista taktens slutton, med ännu en fjärdedel. Satsen fick genom detta tillvägagångssätt fem takter. Sista satsens sluttakt drogs ut ad libitum.

Melodien är en variant av Leksands skänklåt.

Jfr Per Olsson, n:r 1433.

1455. POLSKA

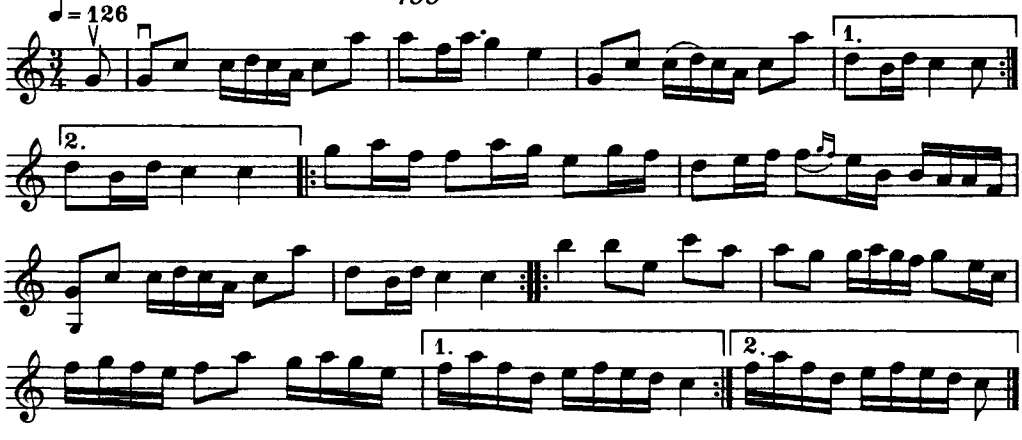

1455. POLSKA

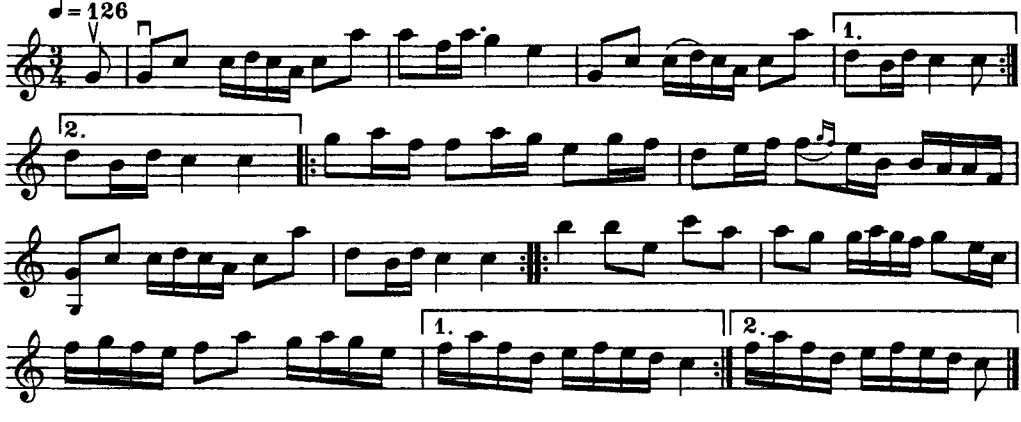

1456. POLSKA

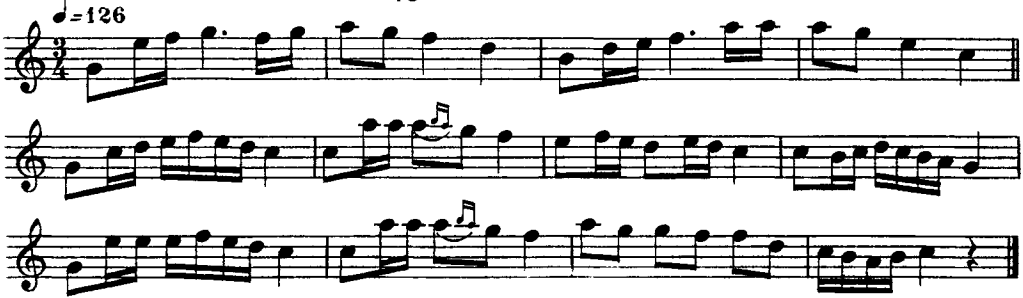

Andra takten varierades ibland på olika sätt, t. ex.:

1457. VALS

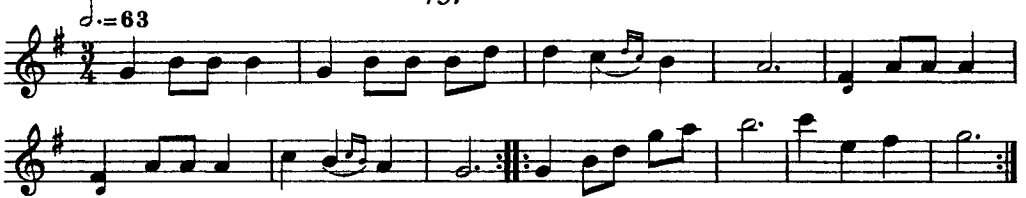

1458. POLSKA

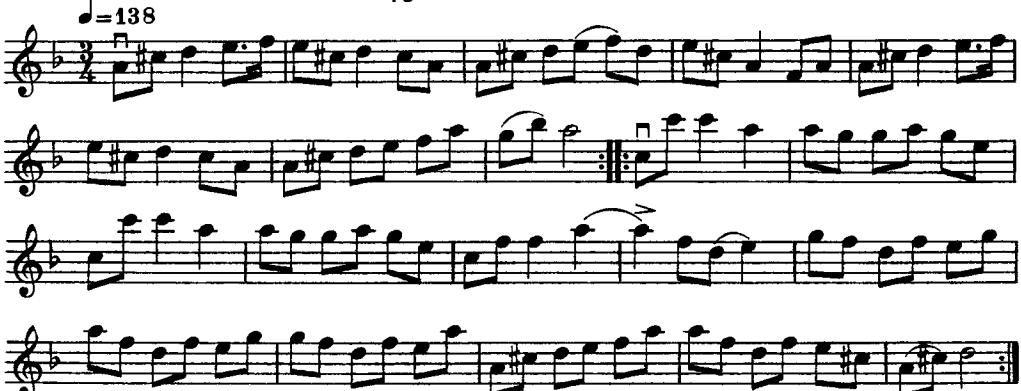

Polskan skall, enligt Skinnar Anders, ha kommit från Mora.

1459. POLSKA

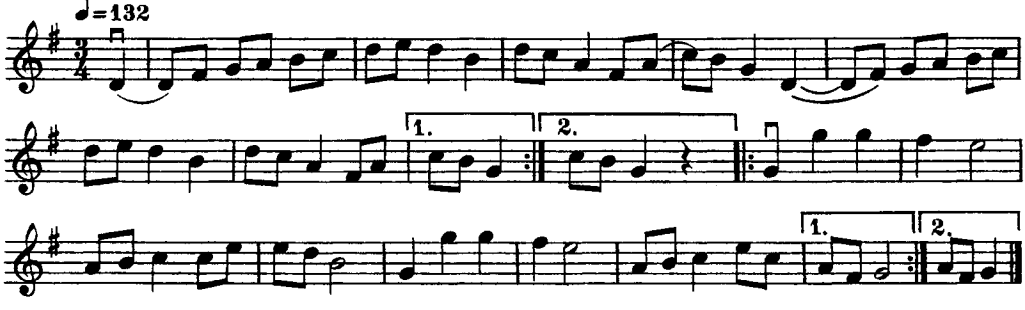

1460. SKÄNKLÅT

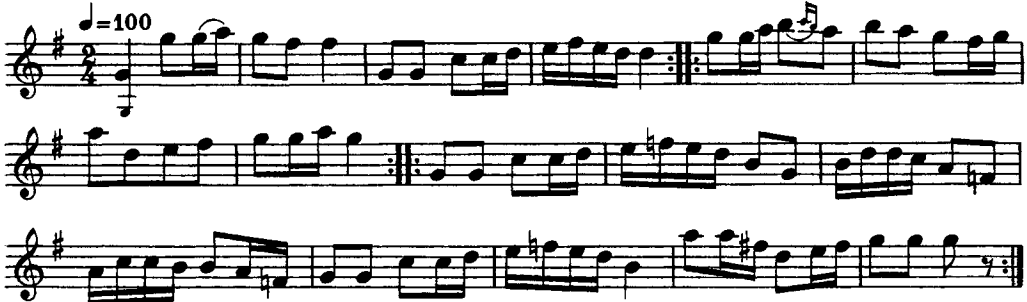

1461. SKÄNKLÅT

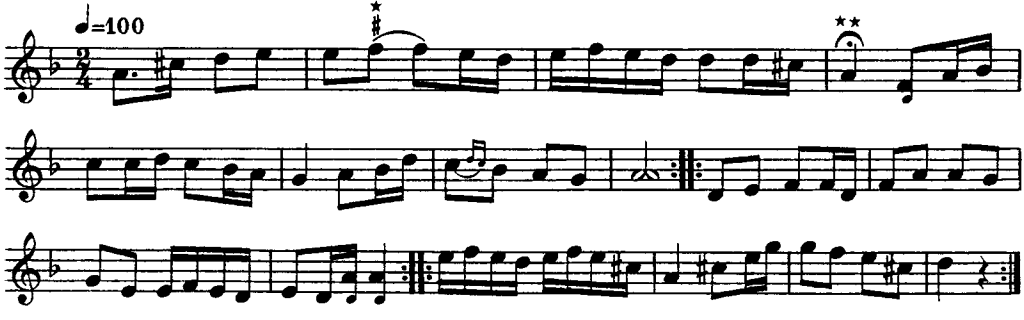

* Här togs en ton mellan *f* och *fiss*.

** Denna ton hölls ut med ännu en fjärdedel.

1462. POLSKA

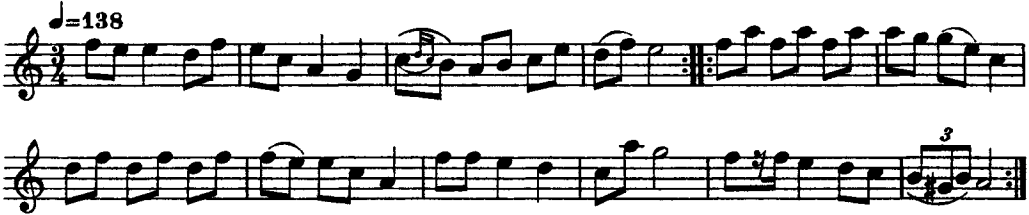

Låten kallades för »Bergs polska».

Jfr n:r 14, h. I.

1463. POLSKA

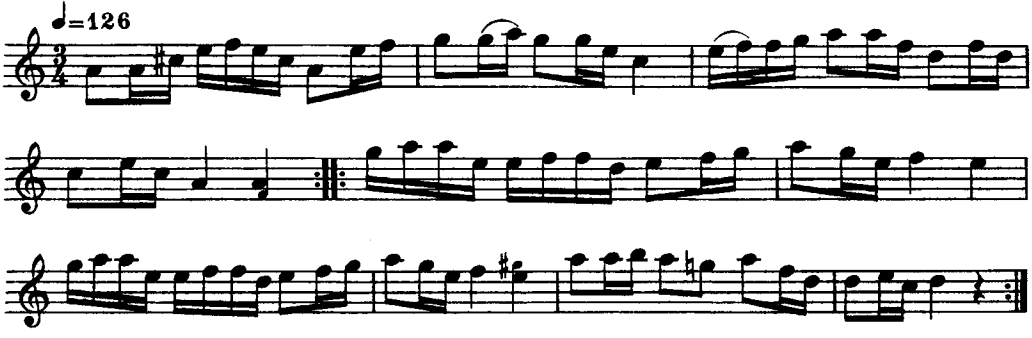

Polskan, som skall vara mycket gammal, uppgavs av Skinnar Anders vara från Leksand.

1464. POLSKA

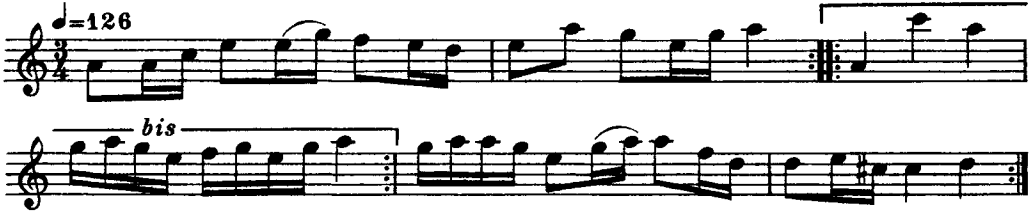

1465. BOCKFARAS POLSKA

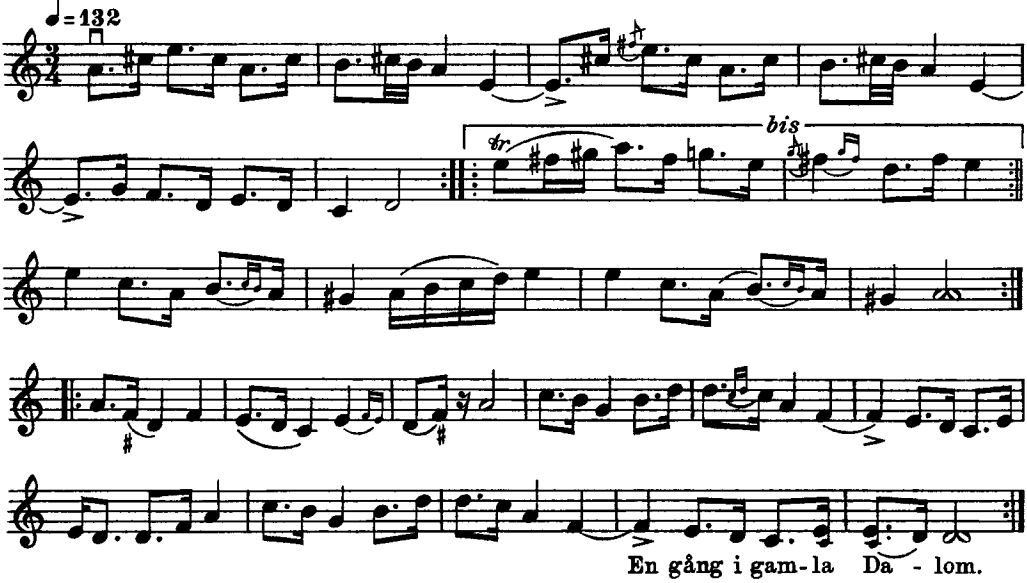

Roligs Per lärde polskan av en gammal spelman i Rättvik år 1907 eller 1908, troligen Sparf Anders.

1466. POLSKA

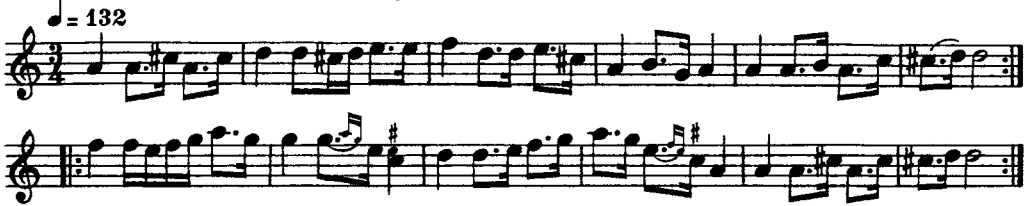

En gång, omkring 1898, var Roligs Per i Gagnef för att sälja spinnrockar. Han kom då in på ett ställe och träffade där en gumma som sjöng denna polska. Till melodien sjöngs följande text:

Fem tusen män från Dalorten sprang
med spikslagna skor och klubbor i hand
till att försvara landom.
Och somliga gick och somliga sprang,
och somliga kommo alls intet fram,
och somliga tratt på hälom.

En skilling banko, två bullar bröd,
vill int' dom leva, får dom väl dö —
så sjöng dom bort i Bäsna.

Bäsna är en by i Gagnefs socken.
Jfr Frisell n:r 1042.

1467. POLSKA

Kringellek

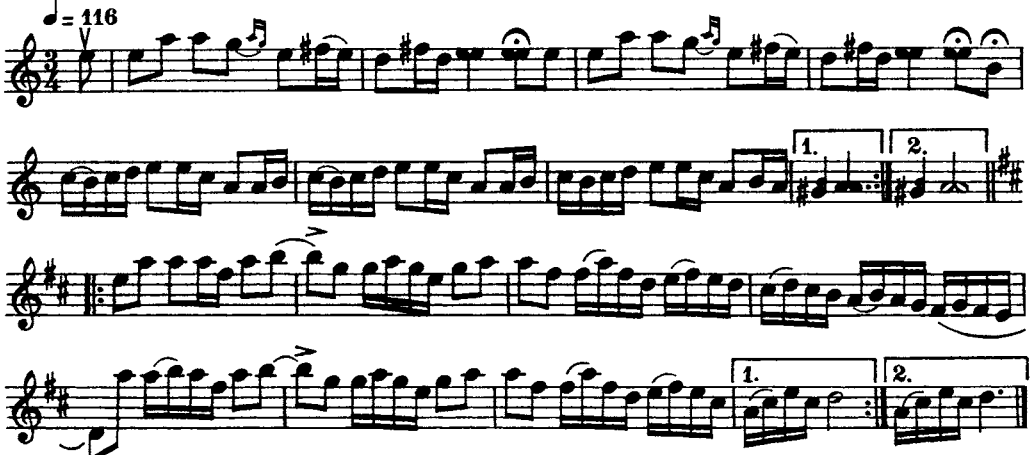

I första reprisen utdrogos vissa toner, så att de fingo ett annat tidsvärde än som här noterats.

Sålunda hade andra takten rätteligen detta utseende:

och fjärde takten:

Jfr Lars Åhs' version, n:r 465, h. II. (O. A.)

1468. GÅNGLÅT

efter fadern

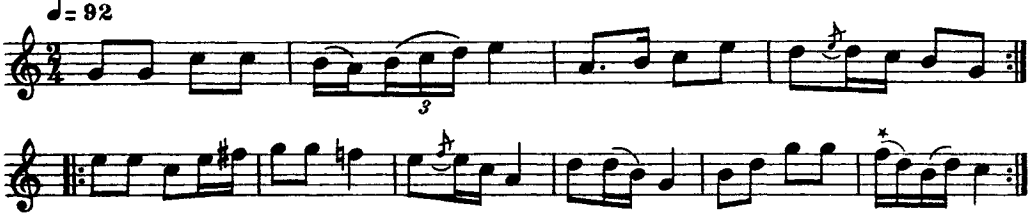

* Ibland togs här *fiss*.

1469. VALLÅT

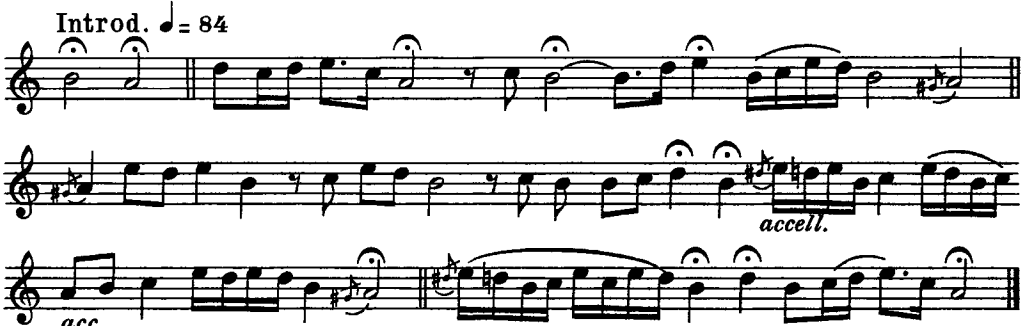

1470. VALLÅT

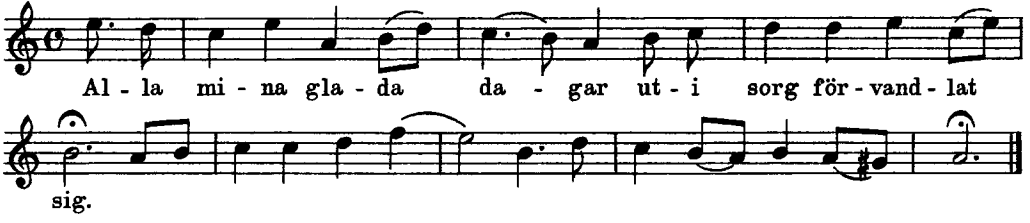

Melodien — en gammal visa — användes som vallåt.

1471. VISA

»O tysta ensamhet»

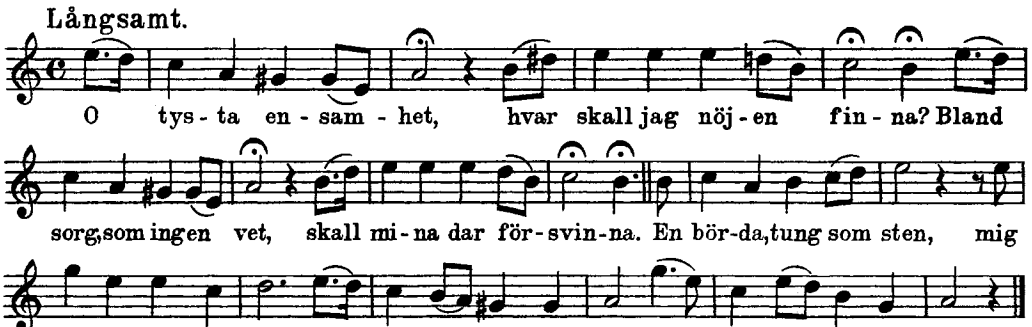

Jfr Södersten n:r 551, h. II.

1472. LÅNGDANS

Stabbleken

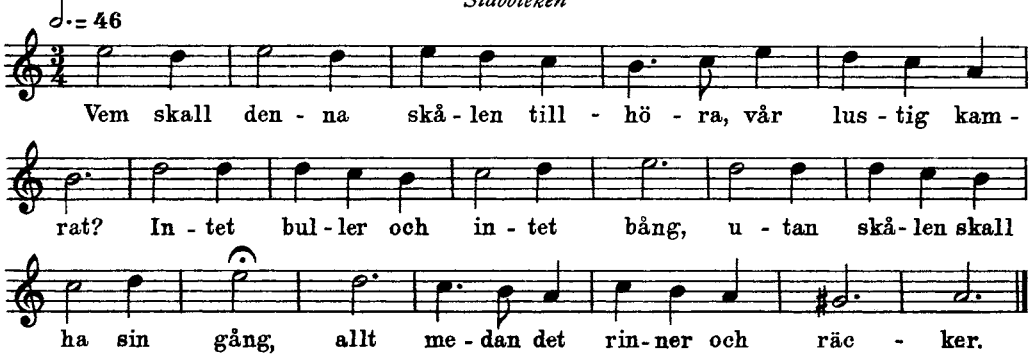

Reser Anna spelade denna långdans som vallåt. Hon hade lärt den av en spelman vid namn *Kismis Anders Nilsson* på Sollerön, gemenligen kallad »*Knipen*».

Jfr Timas Hans Hansson n:r 45, h. I. m. fl. (O. A.)

1473. POLSKA

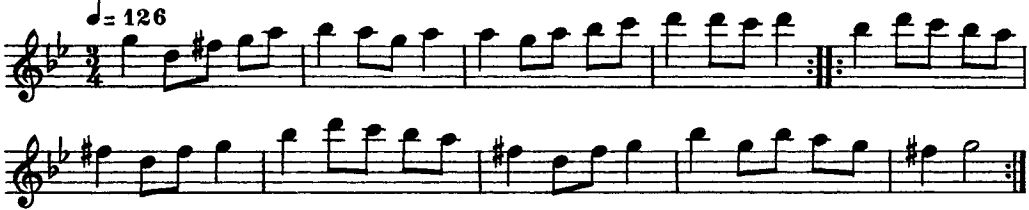

1474. VISA

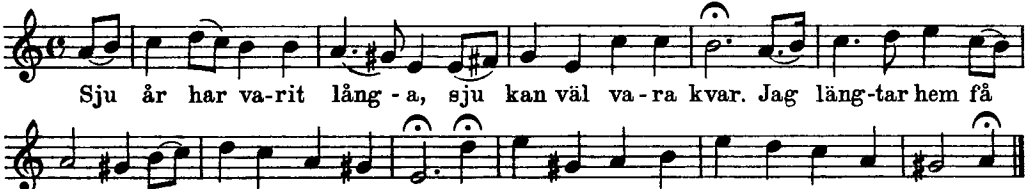
Sju år har va-rit lång-a, sju kan väl va-ra kvar. Jag läng-tar hem få
kom-ma ut - i Guds fröj-de-sal. Här har jag ing-en ro och ing-en vi-la.

1475. VALLÅT

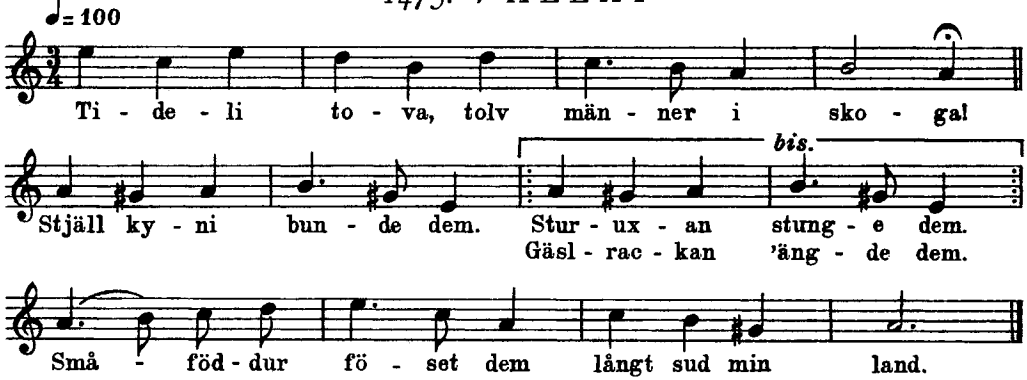

Jfr Anders Otter n:r 304 h. I.

1476. POLSKA

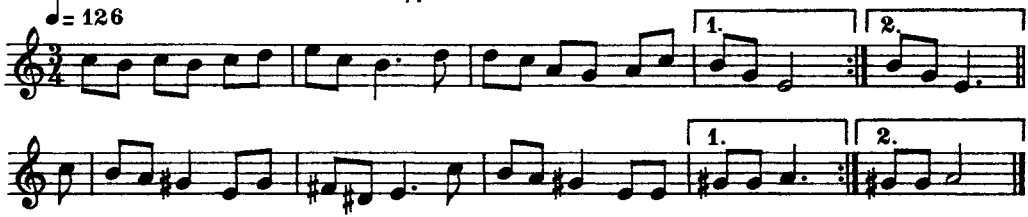

Till polskan, som egentligen är en gammal danslek, sjöngs en text, som var av följande lydelse:

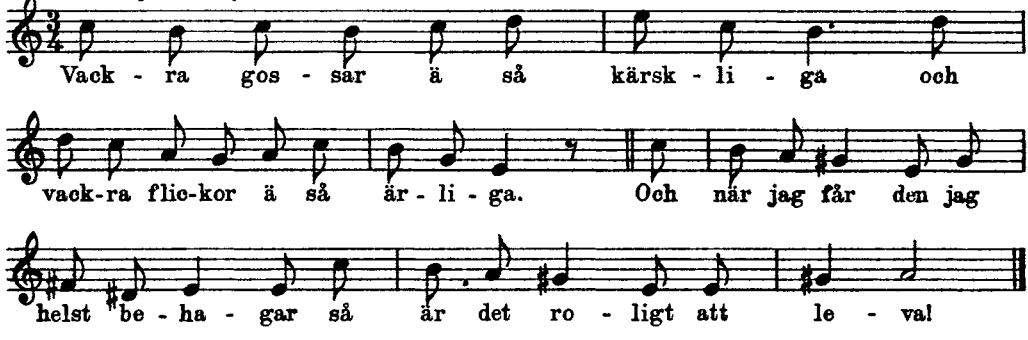

1477. BRUDMARSCH

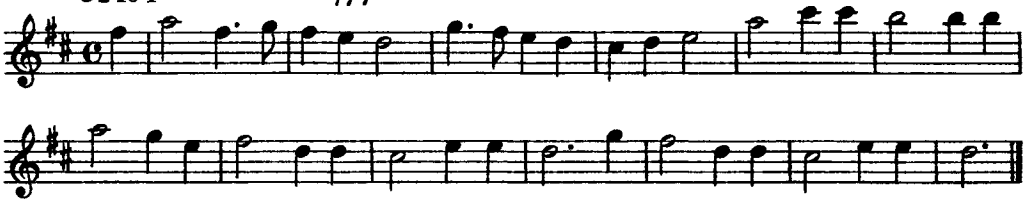

Jfr Hins Anders n:r 193 och J. Romson n:r 234, h. I.

1478. LÅNGDANS

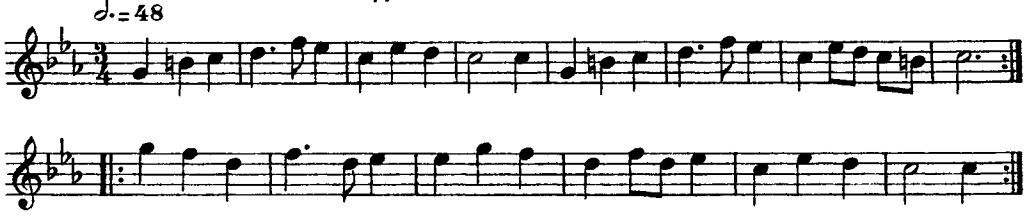

Reser Anna hörde i sin ungdom denna låt spelas av en gammal spelman från Sollerön. Han var då gammal och sjuk, men anlitades mycket och hämtades om vintern i släde till bröllopsgården.

1479. VALLÅT

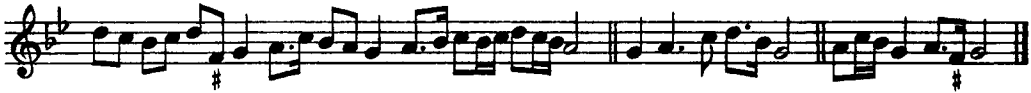

1480. VALLÅT

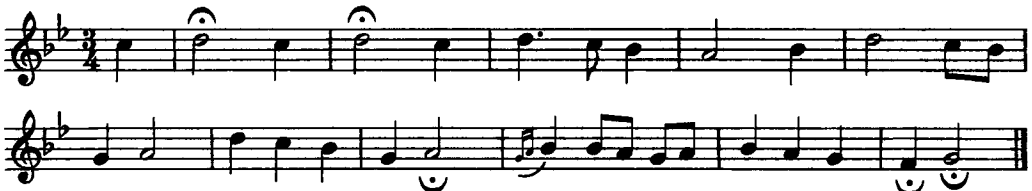

Jfr Timas Hans n:r 45, h. I, Reser Anna Larsson n:r 1472, m. fl. (O. A.)

1481. VALLÅT

* Ibland togs i stället för *a:* 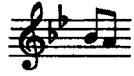

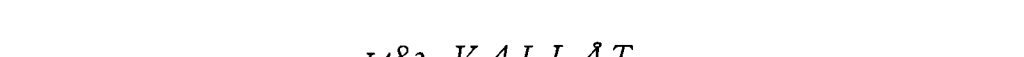
Introd.
1482. VALLÅT

1483. VALLÅT

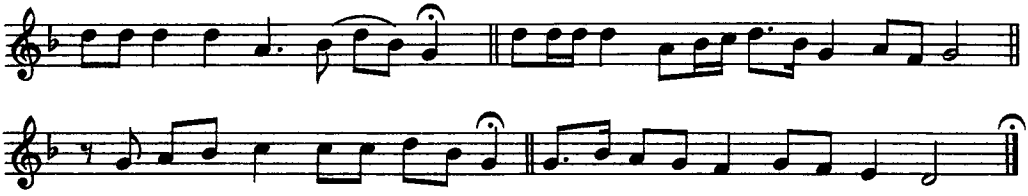

1484. BRUDMARSCH

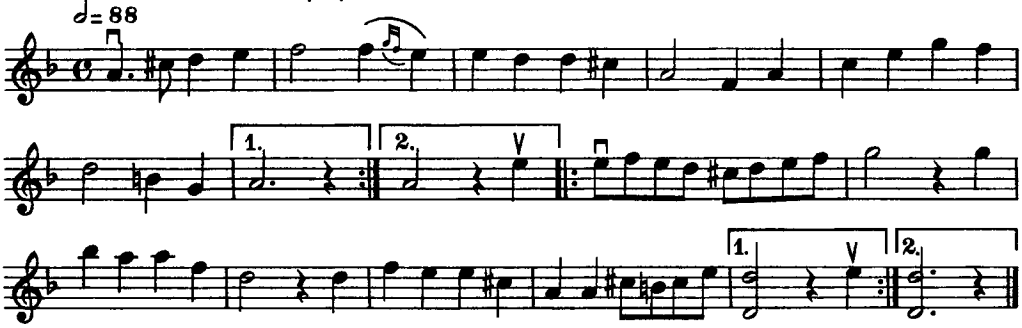

Marschen spelades då brudfolket begav sig till kyrkan.

Melodien är identisk med den bekanta visan ›Och Mikaelidagen‹ och är mycket spridd i Dalarna.

Jfr Gössa Anders n:r 110, Täpp Erik n:r 174, h. I, m. fl.

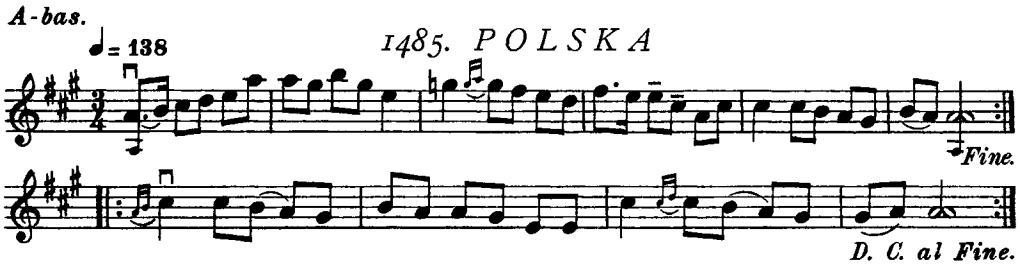

Låten uppgavs av Amus Olof vara en gammal Solleröpolska.

1486 a. POLSKA

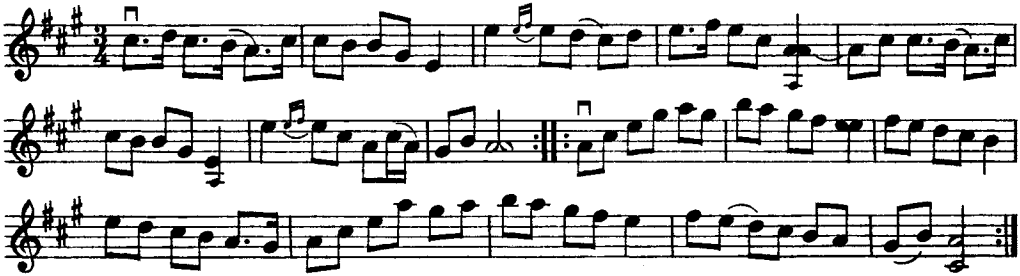

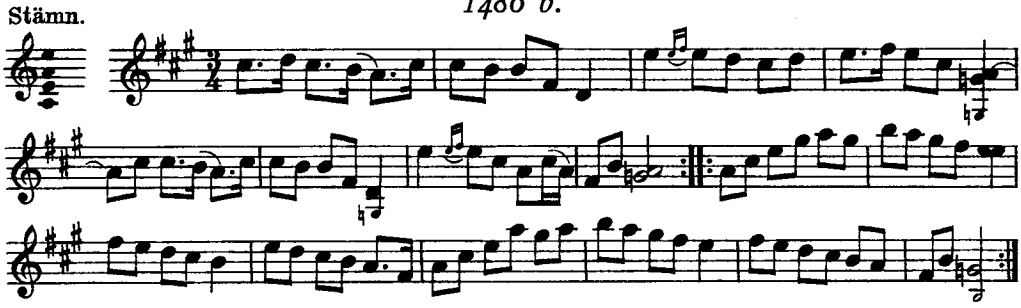

Även denna polska uppgavs vara en gammal Sollerölåt. Den är emellertid förut känd och upptecknad.

1487 a. "GAMMEL JERKS POLSKA"

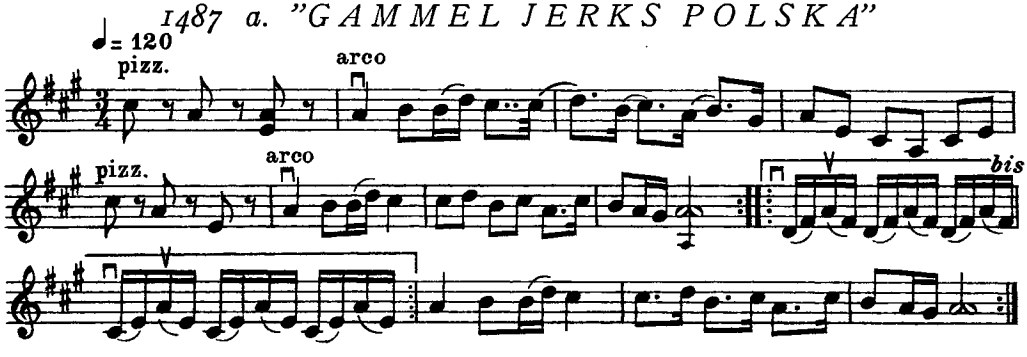

1487 b.

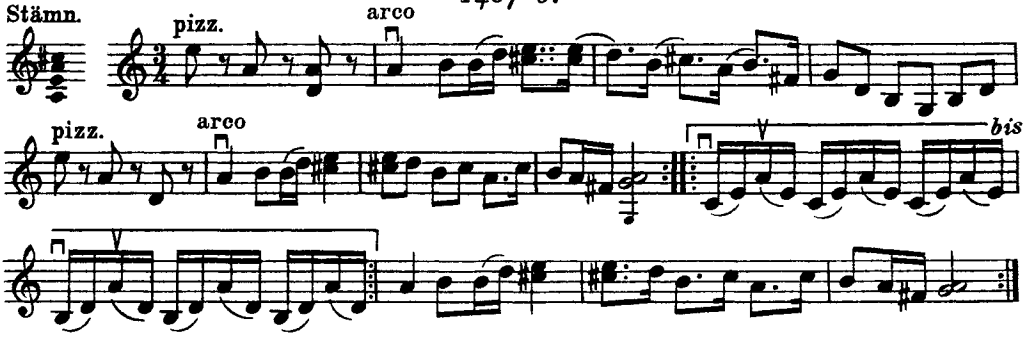

Gammel Jerk skall en gång ha farit över Siljan i en halv roddbåt, spelande denna polska.

Låten är en variant av den i hela landet förekommande »Stenbockens polska», även kallad »Fans polska», »Tyska klockorna» m. m.

Jfr Timas Hans n:r 38, h. I. m. fl.

1488. BRUDMARSCH

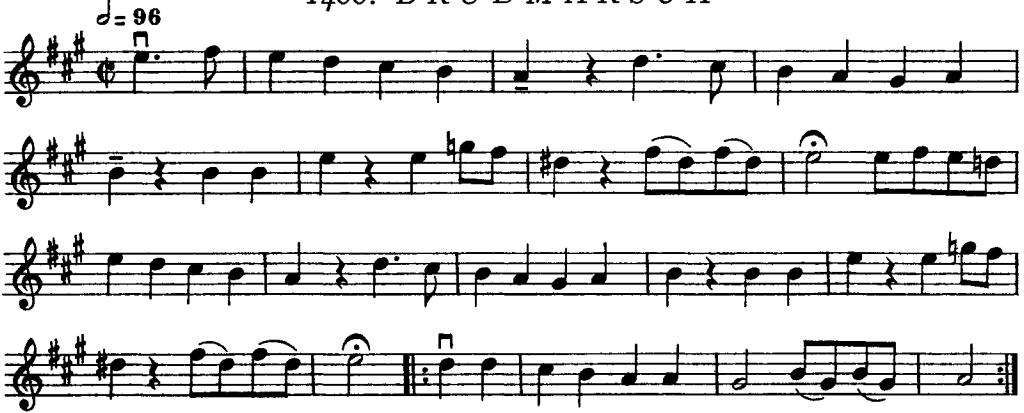

Jfr Hins Anders n:r 193 och Romson n:r 234, h. I. (O. A.)

1489. POLSKA

efter Örjan Anders

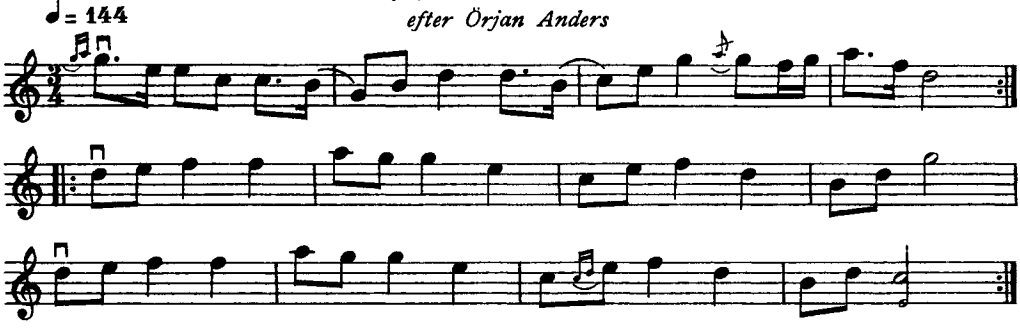

1490. GAMMAL BRUDMARSCH

»Och strax kom där en duva fram»

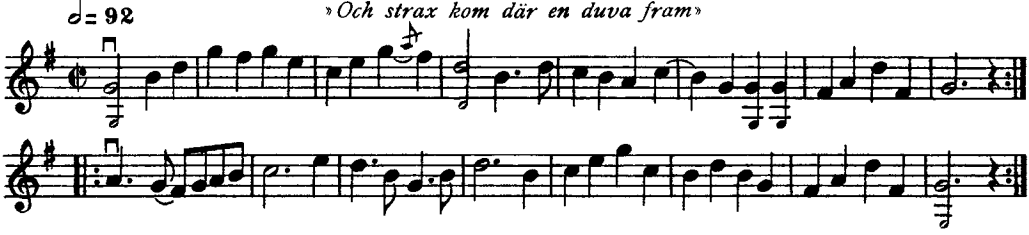

En variant av denna marsch förekommer även i Jämtland, men skiljer sig ganska mycket från denna. (O. A.)

1491 a. SKÄNKLÅT

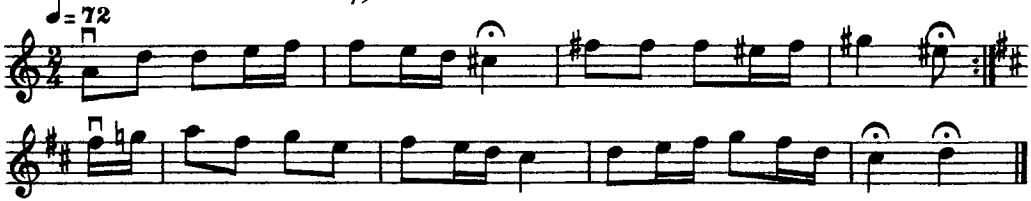

Låten kallades på Sollerön för »Tiggarpolska». När spelmannens avlöning skulle upptagas, samlades pengarna i en s. k. »klackhätta» — en slags mössa i rött och blått utan skärm, som bars i en liten kluven käpp. Spelmannen gick först och spelade därvid denna låt, och efter honom bars mössan. Till melodien sjöngs förr en text, som dock Amus Olof glömt bort.

När sedan spelmannen fått sina spelpengar blev han glad och plägade då spela efterföljande låt:

1491 b.

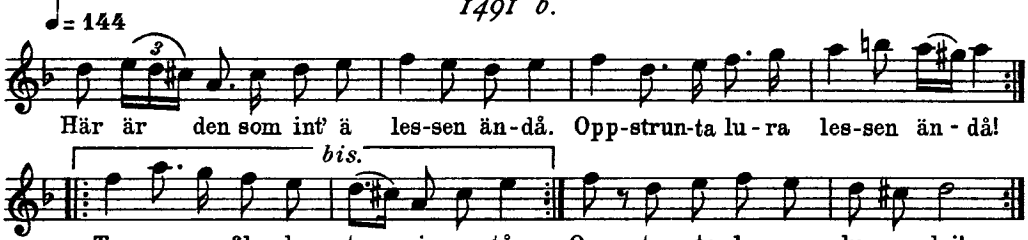
♩= 144
3
Här är den som int' ä les-sen än-då. Opp-strun-ta lu-ra les-sen än-då!
bis.
Tog opp en flas-ka, teg sig en tår. Opp-strun-ta lu-ra lu-ra lej!

1492. POLSKA

efter korpral Rapp

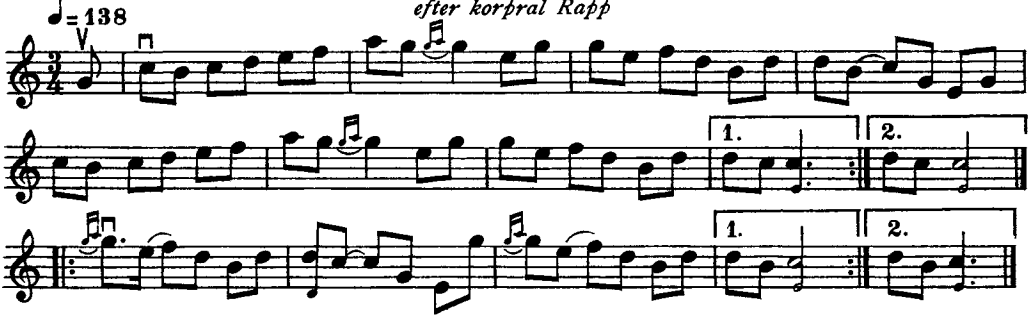

1493. VALS

efter Örjan Anders

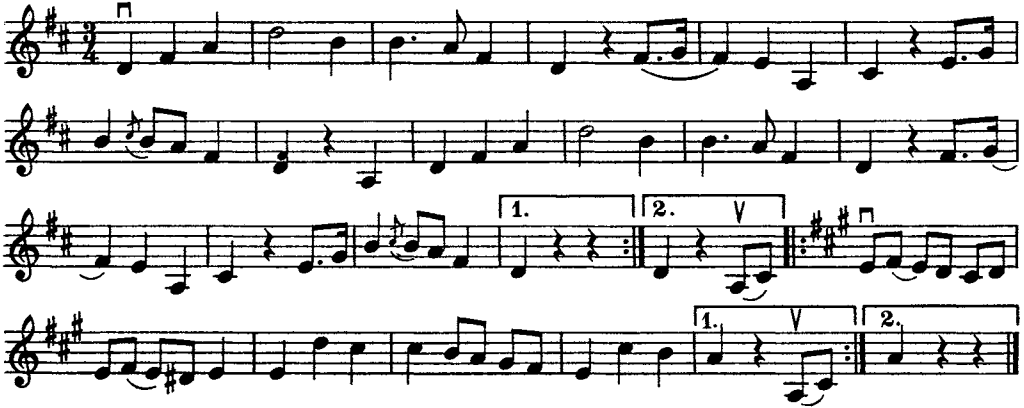

Valsen dansades redan i Amus Olofs ungdom på Sollerön och har troligen nått dit vid ungefär samma tid som den kom till Mora, vilket skulle ha skett omkring 1850. (O. A.)

1494. LÅNGDANS

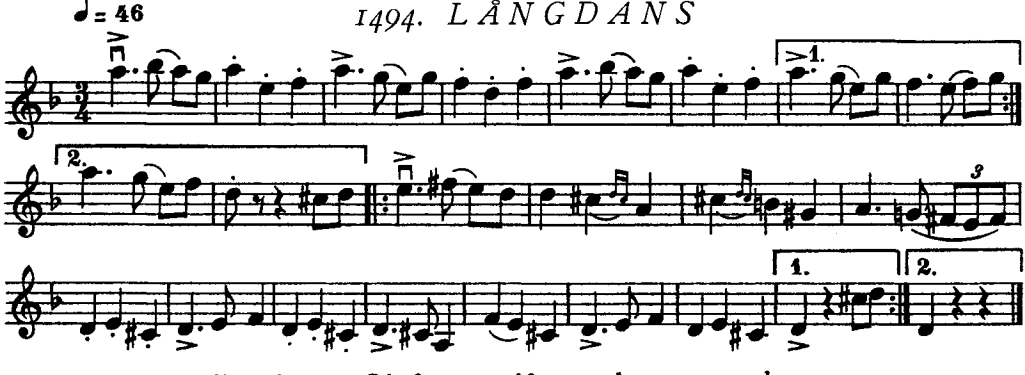

Låten är, enligt Amus Olofs uppgift, mycket gammal.

1495. POLSKA

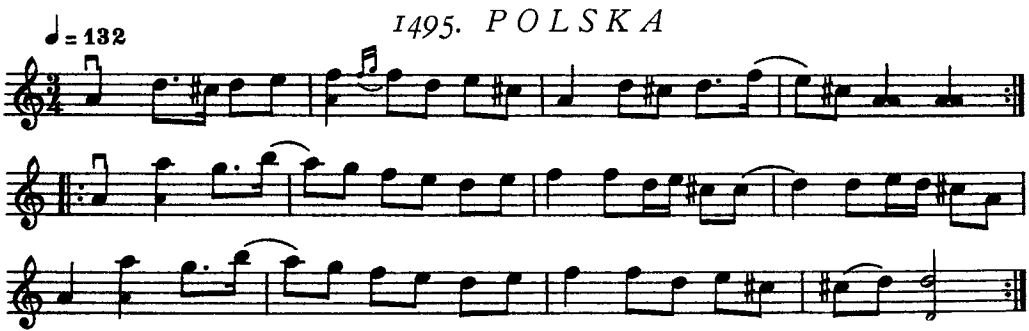

1496. VALS

efter Örjan Anders

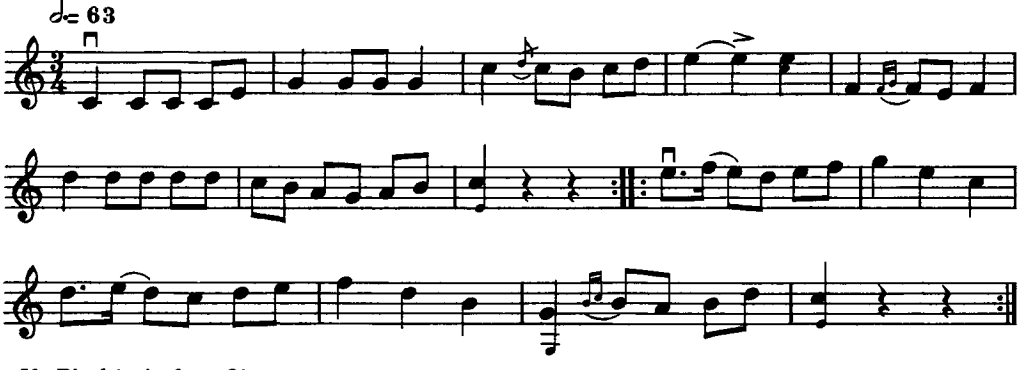

Jfr Blecka Anders Olsson n:r 93, h. I. (O. A.)

1497. POLSKA

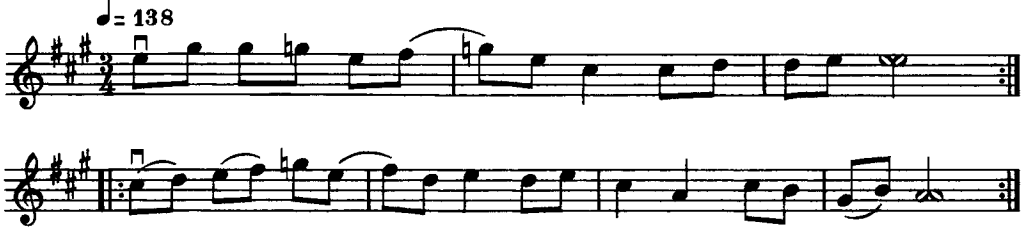

1498. STABBLEKEN

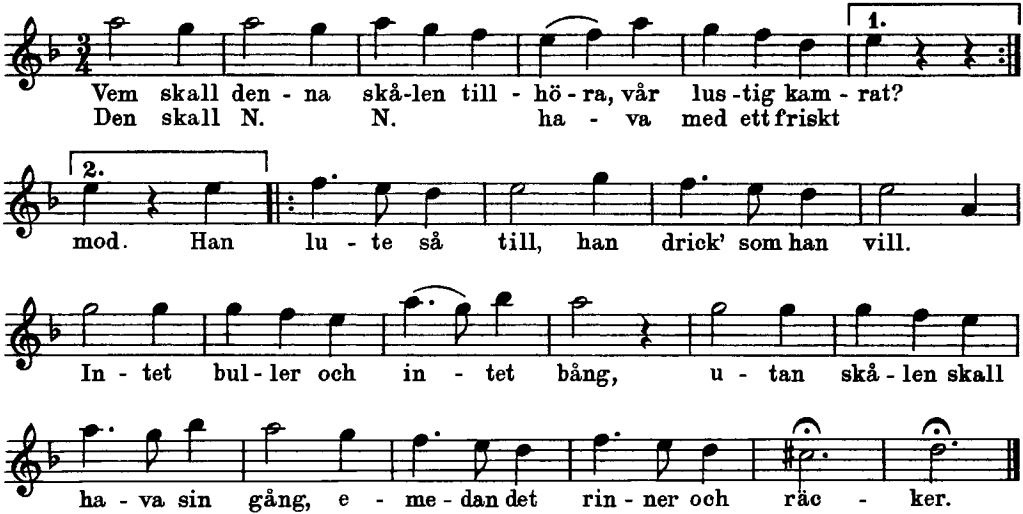

Jfr Reser Anna n:r 1472, Ryss Anna n:r 1480, m. fl.

1499. POLSKA

efter Lavas Anders Nilsson

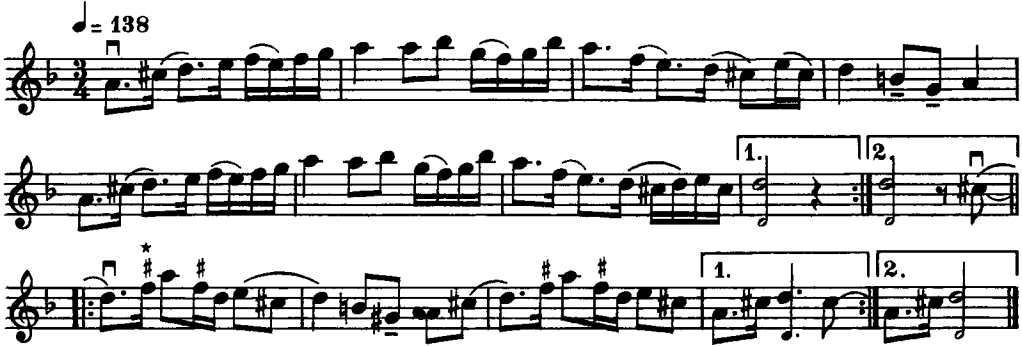

* Tecknen ♯ utmärka ett tonläge mellan *fiss* och *f*.

Låten, som av Amus Olof benämndes Kringlugdans, skall vara en gammal Solleröpolska. (O. A.)

1500. BRUDMARSCH

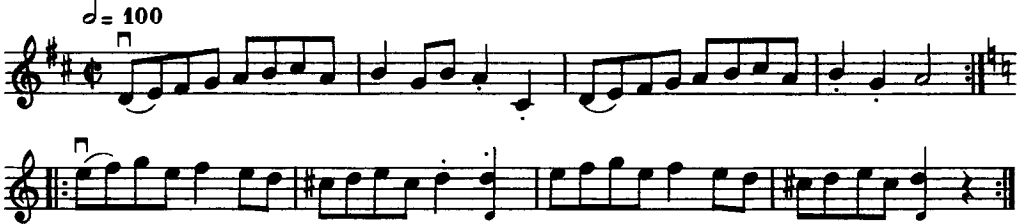

1501. POLSKA

efter Krång Lars Olsson

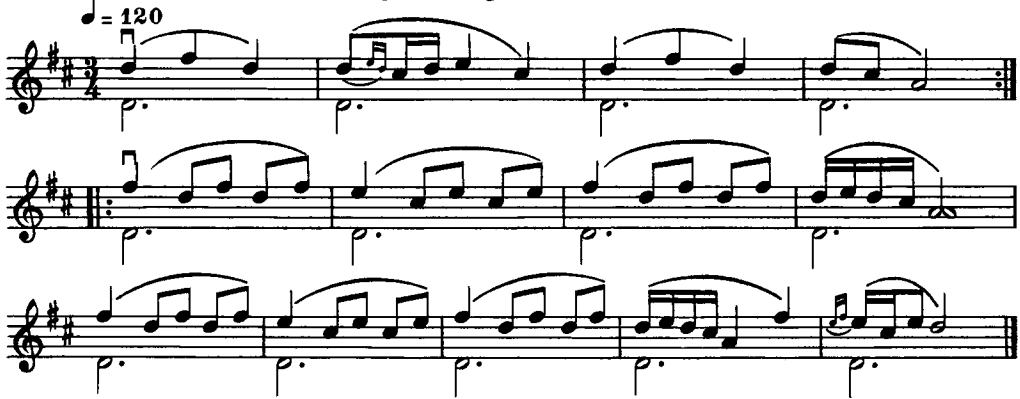

Krång Lars Olsson har lärt låten av en gammal säckpipsblåsare *Janners* från Järna.